

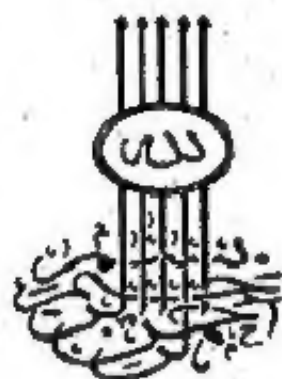
لیکوال: نسیم حجازی

شاہین

شری بارن پبلشرز شفیق

شاهین

«تاریخی داستان»

د کتاب پيژندنه

نوم : ..... شاهين

ليکوال : ..... نسيم «حجازي»

ژباړن : ..... محمد زبير «شفيقي»

کتاب پر لېسې شمېره

د چاپ نيټه : د ۱۳۷۷ کال د جوزا مياشت

د چاپ شمېره : زر ټوکه

کمپوزر : ..... محمد قاسم «خدري»

کمپوز : ..... شفيق

خاير حق نوډي

اهداء

هغو شاه زلموته چی اوس هم د امت د تیرو
عظمتونو خوبونه وینی.

هغو ځوانانو ته چی د خپل اولس بدی ورځی یی
خوبونه تېستولی دی.

هغو زلمیانو ته چی د آزادی او سرلوړی یوه ورځ د
غلامی تر سلوکالوژوند غوره گڼي.

« شفیقي »

فهرست

شماره	سرليک	مخ
۱	دمؤلف د سريزي يوه برخه	الف
۲	د شاهين په اړه څو کرښې	د
۳	باغی	۱
۴	سرحدی شاهين	۱۲
۵	وطن خرڅوونکی	۲۹
۶	ددوی کوربه	۴۱
۷	دریعی اندیښنه	۶۷
۸	د ریعی د خوب تعبیر	۸۰
۹	اولس اودهغوی سرتیری	۱۰۴
۱۰	نوی ارادی	۱۱۶
۱۱	پلار اوډوی	۱۳۵
۱۲	د غني جال	۱۵۶
۱۳	مجاهد اوغدار	۱۷۱
۱۴	دتورو جامو خاوند	۱۸۵
۱۵	يو اړښتون	۲۰۳
۱۶	دالزغل مایوسی	۲۲۳
۱۷	طریف بن مالک	۲۳۹
۱۸	نوی ولولی	۲۵۷
۱۹	دلوشه نوی والی	۲۸۱
۲۰	جرم او د هغه سزا	۳۰۶
۲۱	د انجیلا او ریعی پلار	۳۳۳

د مؤلف د سرزى يوه برخه

تاريخ ددې خبرې گواه دى چې تقدير يې سببه د کوم اولس پر سر د نعمت او رحمت بارانونه نه کړى او نه يې لامله د کوم اولس نه خپل نعمتونه او رحمتونه اخلي. په اندلس کې د مسلمانانو لوړتيا او ځورتيا د حضرت له قانون سره سمه وه.

د لومړي هجري پيړۍ په وروستيو کې چې د اندلس پر ساحل لږ شمير مسلمانان له خپلو کښتيو نه پلي شول نو د علامه اقبال په وينا د هغوى د سالار دا شعار ؤ چې «هر ملك ملك ماست که ملك خداى ماست»

اسمان د ځمکې پرمخ بڼايي دومره پيړۍ د کوم قوم او يا دلې داسې اقتدار نه وى ليدلى لکه په اندلس کې چې د مسلمانانو ؤ، خواته سوه کاله وروسته همدغه قوم د بې وسۍ په اوښکو د خپل تاريخ وروستى باب ليکه.

دغه باب چې څومره دردورونکى دى هومره له عبرت نه ډک دى، خو دا يوه ناڅاپي پېښه نه وه، حالاتو دوى د راتلونکو خطرونه خبر کړى وو، په اندلس کې قرطبه، اشبيليه، طليطله او نوري سيمې د لاسه ورکول نه وروسته غرناطه د مسلمانانو وروستى محال شى و.

سربیره دوی ددغه ټولنیز خطر په وړاندې یو مورچل او محاذ جوړنکړای شو، د غازیانو ډلې ډگرته راووتلې خو د دوی ارادو د هغه اولس تقدیر بدل نکړای شو چی ټولنیز ګرکټر یی تباه شوی ؤ.

هغه سربیندویانو ته له بهرنی غلبم نه زیات کورنی غدار خو چنده ستر دښمن ثابت شو،

په غرناطه کی د هلال او صلیب جګړه یوازې د یوه قوم او بل قوم او یا د درو پوځونو ترمنځ ټکر نه و، بلکی د دوو مختلفو قومونو، دوو مختلفو نظریو او دوو مختلفو تهذیبونو ترمنځ جګړه وه. د قسطلی او اراغون عیسویان یوازې «اسلام دښمنی» سره متحد کړی وو، له اندلس نه یی د مسلمانانو د نوم او نښان ورکولو لپاره اتحاد وکړ خو مسلمانانو په خپل هر افق د تباهی او بربادی د تورو وریخوله لیدو سره سره ونکړای شول چی خپله ټولنیزه دفاعی جذبه راویښه کړی. هغوی دا ثابته نکړای شوه چی که ټول کفار یو دی نو ټول مسلمانان هم سره یو دی.

په دوی کی د عربی، بربری او اندلسی توپیرونه او اختلافونه هغه وخت هم وو چی دښمن یی د کور دروازه ورتکوله، ددې اختلاف نتیجه دا شوه چی اته سوه کاله وروسته دغه ستر اولس د بې کوره انسانانو یوه بې اسری ډله شوه.

د اندلس د مسلمانانو د ژوند همدغه باب ددې کتاب پس منظر دی، ددې کتاب زیاته برخه د ۱۹۴۷ کال د اګست له ۵مه وړاندې

چی له راتلونکو خطرونو نه یی خبر کړم، پخپله د هندوستان په ساره او
 اوږدو کی تکرار شو، زما په نظر په هند کی د مسلمانانو عامه وژنه هم
 تصادفی پیښه نه ده او د اندلس په څیر موږ هم پوهیدو چی دښمن څه
 عزایم او ارادی لری ...

مسلمانانو! د هر قوم په ژوند کی یو داسی مهال راځی چی د ژبی او
 قلم پرځای د توری پرېکړې ډیرې سهی وی، په دی دنیا کی عزت او سر
 لوړی یوازی د هغو برخه ده چی قیمت یی ادا کولی شی. د آزادی بڼ په
 هغه خاوره زرغونیدای شی چی د شهیدانو په وینو خړوبیږی. د یوه
 اولس د عظمت داستانونه تل په هغو وینو لیکل کیږی چی تونیږو ته
 بیتابه وی، او کله چی وینی وچی شی نو ...

اوښکی بیانه په کار پوی!

کریته د نومبر ۱۵ مه ۱۹۴۸

«نسیم حجازی»

هسپانیه تو خون مسلمان کا امین هے
 مانند حرم پاک هے تو میرے نظر میں
 پوشیده تری خاک میں سجدوں کے نشان هیں
 خاموش اذانیں هیں تیری باد سحر میں

(علامہ اقبال رح)

د شاهين په اړه خو کړبڼی

د لوی پروردگار په سپېڅلي نامه.

دا دی الحمد لله «شاهین» تاریخي داستان زما د ځينو خواخوږيو او مخلصو دوستانو او ملگرو په همت او ملاتړ ستاسو په مخکي وږم.

زه د شاهين په باب دا قضاوت نشم کولی چي داستان دی که تاریخ! یو هنري شاهکار دی او که یو تاریخي اړخپنناک اثر! ماته خو پخپله شاهين هر څه ښکاري هم یو حماسي داستان، هم یو مستند خو په هنري ژبه لیکل شوی تاریخ، هم د انساني جذبو او احساساتو یو خوږ تصویر او هم د ایماني ولولو او توپاني غورځنگونو یو حماسي داستان.

زه نه غواړم د «شاهين» په هنري او یا تاریخي اړخپنناک څه ووايم، ځکه زه ځان د مرحوم نسیم حجازي پر اروا پالو لیکتو د قضاوت جوگه نه گورم. زه د «شاهين» او ښاغلي حجازي صاحب د نورو تاریخي داستانونو په اړه یوازي د لویو ادیبانو دا خبره یادوم چي د یوه شاهکار اثر یو لوی صفت دا دی چي د زمان او مکان له قید نه لوړ وي. یعنې د هر مهال او د هر ځای لپاره په زړه پوري وي او نه زېږي.

د حجازي صاحب زیاتره تاریخي داستانونه تر پنځوسو کلونو پنخوا لیکل شوي دي او ټول د څو پیړیو وړاندې او د نړۍ د پیلو پیلو گوښو

کولی، تر خو ددی هیواد خپل «ابو داود» غلیم ته د ننوتلو غلچکی
لاری ور په گوته نه کړی.

دغه پېغام یوازې د اندلس د هغه اولس نه دی چی خپل «ابو داود»
او ابو عبدالله یی په «فردیناند» او «ازلیلا» و سپارل بلکی هر اولس ته
دی، په هر وخت کی او همدا اوس هم موږ په خپلو اولسونو کی د ابو
داود، ابو عبدالله، بدر بن مغیره، ... او فردیناند کرکټرونه گورو او
پری شاهدان یو.

زه نور د لوستونکو مزاجم کیرم، نه یوازې دومره وضاحت ضرور بولم
چی که څه هم ما د نسیم حجازی د شهکار داستانونو د ژباړې تکل او
هیله له پخوا درلوده خو که د «سهار» ورځپاڼه نه وای او ماته ددی
ژباړې د سمدستی چاپ زمینه نه وای براهه شوی له ما سره د دومره
درانده پیتی در پورته کولو حوصله نه وه د سهار مؤسسی رئیس ښاغلی
حسین خیل ددی اثر په خپراوي کی زما حوصله اوچته کړی چی تری
مننه کوم. همدارنگه یو شمیر مخلصو او خواخوږو دوستانو هر یو
محترم خلیل زی صاحب، محترم حاجی شیراز الدین صاحب او حاجی
کشر گل صاحب، او ځنی نورو خواخوږو چی نه غواړی نومونه یی خپاره
شی د شاهین په چاپ کی مرسته کړی که د دوی دغه مخلصانه مرسته
نه وای د «شاهین» د خپریدو امکانات نه وو، د خپلو درنو ورونو هر یو
فروغگر صاحب، فایض صاحب، صافی صاحب او جمال ناصر څخه مننه

بني د چاپ هيلو او غوښتنو ماته ددي داستان د چاپ حوصله
راکړه چي زه يي په خپل وار قدر داني ته کور وداني وایم،
گران ورور محمد قاسم «خدری» د شاهين په کمپوز کي ستوماني
وگاللي چي کور وداني ورته وایم، همدغسي ورور ننگيالي په پوره
خلوص ددي داستان د کمپوز په برخه کي او محترم محمد هارون د
پښتني په ډيزاين کي همکاري کړي چي ددي ټولو دوستانو دغه ښېگڼي
پر ځان پورې بولم، په پای کي ددي ټکي يادونه ضروري بولم چي انشاء
الله «شاهين» به د مرحوم حجازي د شاهکار داستانونو د پښتو ژباړي
د چاپ پيل وي او ډير زر به که خدای «ج» کول محمد (رح) بن قاسم
او نور هم په کتابي شکل چاپ شي.

له درنو ليکوالو دوستانو او وروڼو مي د زړه له کومې هيله او
غوښتنه ده چي د «شاهين» د ژباړي کمزوري را په گوته کړي او په
خپلو جوړوونکو مشورو مي وپالي تر څو ددي لري د نورو اثارو په
ژباړنه کي خپلي کمزوري رفعه کړای شم.

نور د خدای (ج) په امان

درښت

محمدنور «شفیقي» خيبر بازار

کابلي تاني ته مخامخ د سهار ورځپاڼي دفتر

باغی

پنځوس تنه سپاهیان د غره له لمنې نه رابښکته شول او د گڼ ځنگله په
منځ کې تیری شوی ویالې پرسر ویجاړ پله ته ورسیدل د ویالې نه پوری
غاره ځنگل نور هم گڼ ؤ. په دره کې د ځنگلې ونو په منځ کې د انگورو
تاکونه، د منو، انارو او ناکو ونې پردې گواه وې چې دغه ځنگل یو وخت
باغ ؤ. د پله نه پوی غاره د سرک دواړو غاړو ته لوی لوی ونې ولاړې وې
او ښاخونه یې پاس یوله پله داسې سره اوبدل شوی وو لکه د څپرې بام.
وښو او شنو بوټو شاوخوا پر ځمکه لویې او کوچنۍ ډبرې په غیږ کې نیولې
او پر دې گواه وې چې دلته د خلکو تگ راتگ او گڼه گونه نشته چې وایښه
تر پښو لاندې کړې.

د ویالې اوبه ډیرې ژورې نه وې، دغه سپاره له سرک نه لږ لاندې او یا
باندې ترې تیریدای شوای.

خو دوه سپاره چې تر نورو مخکې وو له پله سره نژدې ودریدل شاته یې
راوکتل او نورو ته یې هم د دریدو اشاره وکړه دغه سپاهیان ټول د جنگ په
سامان ښه سنبال وو، له ټولو نه د مخکینۍ سپاره سپینه چپنه او پگری
پرسره او له سترگونه پرته یې مخ په نقاب کې پوښلی ؤ، دده ملگری د
نورو سپاهیانو په څیر زغره اغوستې او خول یې پر سر و، خو د هغه مشکی
په کال آس او د زغری او خول خلا له نورو نه توپیر ورځپنلې ؤ دغه دواړه

نه ، هغه آزادي زموږ له دښمنانو نه اخستی، که هغه یوازې ددغه سرحد د ساتنې ذمه واری واخلی هم موږ به دده د آزادي درناوی کوو. ملگری یی وویل : که هغه زموږ دغه وړاندیز هم ونه منی نو بیا؟ هغه جواب ورکړ : بیا به هم زه په هغه تیری ونه کړم، خو ددی ارمان به می پاتی شی چی ما د غرناطی په پوځ کی یو نه ماتیدونکی سپاهی شامل نکړای شو.

د مشکي اس خاوند څه ویل غوښتل چی د پله په پورې غاړه پر سرک یوه هوسی ښکاره شوه.

هغه له ترکش «دغشور کڅوړې» نه غشی راواخست خو لایي لینده نه وه اوچته کړی چی دونو له منځه په یو شن غشی راغی او د پله پر سر د یوی تختی په منع میخ شو، هوسی په یوه توپ ځنگله ته ننوته او له نظره پناه شوه، ټول سپاره ددی ناڅاپی غشی نه وارخطا شول یوه او بله خوا یی کتل، د مشکي اس خاوند د لرگیو تختی ته وکتل پر غشی یی څه حروف ولیدل د سپینی چینی خاوند ته یی وویل : لکه چی په هغه څه لیکلی دی.

دواړه له اسونو نه پلي شول د ونی په تنه نصب شوی تختی ته ودریدل په غشی لیکل شوی جملی یی ولوستی:

له دی ویالی نه پوری غاړې ته د سرحدی شاهین هیواد دی، دا څر-
حایونه د غازیانو د اسونو لپاره وقف دی.

ددی ځنگل میوه او ښکار یوازې د هغو خلکو حق دی چی له پردیو نه یی د اندلس د ځمکی د ژغورلو تعهد کړی وی.

له غرناطی نه یوازې هغه خلك دلته ننوتلی شی چی د مجاهدینو په ډله کی شاملیدل غواړی.

هغه خلك چی د اسلام د دښمنانو په غلامی قائم وی، یا هغوی چی

ورته وويل : هغه له دې مخايه نژدې اته ميله لرې په يوه زړه كلاکي اوسي،
خو د هغه د بدگوماني لري کولو ته وړاندې موږ هلته نه شو تلای. دغه گڼ
ځنگل له غشو وېشتونکو نه ډک دی، زه به سپين بيرغ ورپوم بنایي د دوی
کوم سړی راشي او زموږ پيغام ورسوي.

د سپينو جامو خاوند په اثبات سرو خوځاوه، زغره اغوستونکي د خپلي
ډلي سپاهيانو ته يوه تن ته غږ وکړ، هغه سپين بيرغ اوچت کړ او د پله خواته
راوړاندې شو.

زغره اغوستونکي په زوره غږ وکړ: څوک شته؟ موږ سرحدی شاهين ته د
دوستي پيغام راوړی.

له يوې شيبې چوپتيا نه وروسته د پله په بله غاړه د يوې گڼې ونې
څانگې وخوځېدې، يو ځوان ترې راکوز شو، د ويالي غاړې ته رانژدې شو او
ويي ويل: موږ د دوستي ځواب په دوستي ورکوو. خو سرحدی شاهين بنایي
پردي اعتراض وکړی چی د دوستي د پيغام لپاره مو دومره سپاهيانو
راوستلو ته څه ضرورت ؤ؟

زغره اغوستونکي ځواب ورکړ: زما باور دی چی د بدوین مغیره سره
بندویان د غرناطی له پنځوسو سپاهيانو څخه نه ویرېږی.

بيا هم تاسو له هغه نه پوښتنه وکړی که پی پری اعتراض وي موږ به دوی
بیرته ولیږو. که نه وی موږ خپله وسله تاسو ته سپارو او بله لاره داهم
کیدای شی چی زموږ سپاهيان د ويالي په غاړه پاتی شی او ته موږ دواړه
خپل امير ته بوځه.

ځوان ځواب ورکړ: که ته سرحدی عقاب پیژنی، نو د هغه له عادتونو نه
به هم خبر وی، د هغوی له تاسو سره د لیدو پرځای بنایي له دی خبری سره
زیاته مینه وی چی ستا سپاهيان چی د کوم پوځ سرغندویان دي د هغه پوځ

(۲)

خوان د اندیښنې په حال کې شاته ونو ته وکتل، له لږ شیبې چوپتیا ورسته د ونو په منع کې د آس د پښو تر پهار اوچت شو، او د سترگو په رپ کې یو سپور چي زغره یې اغوستي وه او پگری یې پر سره وه، د ویالې په غاړه ودرید، هغه اتلس شل کلن یو د خوشحاله ښي زلمی ؤ، له خیري نه یې د غیر معمولي زړورتیا رڼا خپریده، هغه یوه شیبه د ویالې په بله غاړه پوځیانو ته وکتل او ویی ویل: د بدرین مغیره سره د لیدلو لپاره تاسو ته د غرناطې د شاهي کورنۍ د کوم غړي د سفارش اړتیا نشته، هغه د یوه مخلص سپاهی په لیدو زیات خوښیږي.

زغره اغوستونکي ورته وویل: د یوه سپاهی د خلوص د ازموینه محک د جگری ډگر دی، او که تقدیر ما او ستا امیر ته په یوه محاذ د یو ځای کیدو فرصت راکړ، نو زما د تېرله زخمونو نه خو تیدونکي وینی به پخپله زما د خلوص شهادت ادا کړي، ولاړ شه خپل امیر ته ووايه چې که ته د موسی په خلوص بدگومانه یې نو د قسطلې په کوم ښار خمله وکړه ویی گوره، زه او زما دا پنځوس تنه سپاهیان به د تورو په سیوري او د غشو په باران کې د هغه ملگرتیا کوي.

په بله غاړه ولاړ خوان لږ په غور خپل مخاطب ته وکتل او له څه ویلو پرته څو گامه ښکته ولاړ او آس یې په ویاله گډه کړ، بلی غاړې ته راپوري وټ له آس نه راکوز شو او زغره پوښ ته یې لاس ور وړاندې کړ ویی ویل که ته موسی یې نو زه له بلی پوښتنې پرته د دوستي لاس درغځوم.

موسی د زلمي لاس په لاس کې ونيو ویی ویل:

نو ته بدر بن مغیره یی؟ زه حیران یم چی ...؟

بدر بن مغیره د هغه خبره ور بشپړه کړه ویی ویل:

بولم.

که د اندلس د ځولی له وروستی غشی نه ستا مطلب ابو عبدالله الزغل وی زه له هغه سره لیدل خپله نیکمرغی بولم، له غرناطې نه چی له ما سره کوم مجاهدین ملگری شوی، هغه د غرناطې د څو تنو زیاته ستاینه کوی په هغوی کی یو د پوځ مشر موسی بن ابی غسان او بل د شاهي کورنی الزغل دی.

موسی ځواب ورکړ: که ستا نظر له یوه نری نقاب نه تیریدای شی نو پخپله به یی وپیژنی، بدر د موسی نقاب پوښ ملگری ته وکتل، هغه لاس ورته راوغځاوه او په کین لاس یی د خپل مخ نه نقاب لرې کړ. د الزغل عمر د پنځوسو کلونو په شاوخوا کی ښکاریده، هغه په ډیره مینه بدر بن مغیره ته کتل ویی ویل:

د اندلس د کڅوړی وروستی غشی ستا غوندې ځوان دی.

بدر بن مغیره وویل: ستا له تشویق نه مننه، خو له بده مرغه په اندلس کی هغه لاسونه چی غشی ویشتلې شی د ریاب په ترمنگولو مشغول دی، الزغل ځواب ورکړ: زه به له دی لاسونو نه ریاب واخلم او که می تری وانه خستلای شو بیا به دالاسونه ماتوم. د اندلس یی کاره لاسونه که د ریاب له تارونو سره لوبیږی ددی لپاره دی چې هغوی غشی نه لری، زه د دوی لپاره غشی راټولوم زه تا ته د غرناطې په پوځ کی د شاملیدو د بلنی لپاره راغلی یم.

بدر بن مغیره ځواب ورکړ: دا بلنه ماته مخکی هم راکړل شوی وه، خو، زه او ملگری می د غرناطې په شاهي مانی کی د نندارې د سامان پرځای په دی ځنگل کی په اوسیدو خوښ یو. دلته له موږ سره د مرمر ډبرو محلونه او د ښمښ، چمن، نشته، خم، دلته له موږ سره دا دود شته چې د نصرتی

تارونه به تری جوړ شی.

شاهین تر هغه پوری شاهین دی چی په گړنگونو کی یی حَاله وی، او په پراخه فضا کی الوت کوی.

وېخېنئ موږ د شاهي دربار د آدابو په مراعات بلد نه یو موږ یوازی سپاهیان یو او زموږ د جهاد مقصد یو دی.

په کومه ورځ چی د غرناطې پاچا دا اعلان وکړ چی موږ به د اشبیلی او قرطبی په محلونو بیرته د اسلام بیرغ رپوو نو زه دا داد ورکوم چی موږ ته به د بلنی لپاره ضرورت نه وی موږ به یی بللو ستا په مخ کی حاضر وو او د اندلس هغه خاوره چی د غرناطی خلك خپلی خولې پری تویوی موږ به یی په خپلو وینو خړوب کړو، په خدای «ج» سوگند دی چی که چا زما په باب دا گومان کړی وی چی ما د امیر د لقب گټلو لپاره دا لویه پیل کړی نو هغوی اشتباه کوی، زه یو سپاهی یم او د غرناطی د داسی سالار په انتظار یم چی د طارق نظر او د عبدالرحمن زړه ولری، دغه دره به د هغه لپاره د یوی قرار گاه او مرکز په حیث وی او تر څو داسی سالار نه وی موندل شوی زه به ددی مرکز ساتنه کوم، که هغه سالار په تاسو کی کوم یو وی دا سنگر ورته حاضر دی.

که نه وی نو تاسو درځی ما پرېږدی چی انتظار وکړم.

له ما نه وړاندی زما پلار او له هغه وړاندی زما نیکه د داسی سالار په انتظار دغه مورچل ساتلی ؤ او زه به هم خپل مسئولیت ترسره کوم.

بدر بن مغیره دا وویل او چوپ شو، الزغل د مینې، خلوص او شفقت جذباتو په مخه کړ تر ډیره یی هغه ته کتل او چوپ ؤ بالاخره یی وویل :

د مغیره له زوی نه زما همدا تمه وه.

ځاندا مبارکه ده هغه ورشو چر ستا آسونه بکړ خړیج، مبارک دی،

مياشتو کي زموږ په مخ کې ډير کارونه دي او زه ددي اړه نه وینم چي درته
ووايم بايد څه وکړي؟

د بدر بڼکلي سترگي له خوښۍ نه وځليدې هغه د الزغل لاس په لاس کي
وښو او په شونډو يي کيښود وي ويل:

که د نصرانيانو پر خلاف د بغاوت د جندۍ اوچتولو لپاره خدای «ج» دغه
لاس ټاکلی نو زه يي مچوم.

الزغل غيږ خلاصه کړه او بدر يي په غيږ کي وښو، له الزغل وروسته بدر
موسی ته وکتل وي ويل: زه ستاسو او ستاسو ملگرو ته ښه راغلاست
وايم.

موسی را وړاندې شو هغه ته يي غيږ ورکړه الزغل ورته وويل: موسی!
دغه شاهين دی پس له ډيري مودی په پنځو کي را گير شو بيایي پری
نژدی.

موسی بدر په تندي بڼکل کړ وي ويل: ته اندیښنه مه کوه، زه تا په
قفص کي د اچولو پرځای له تا سره د يو ځای الوتو هڅه کوم.

بدر وويل: زه ټاپېښم، او بيایي زیاته کړه د غرناطي د سترگو تور به
څوک نه پيژني؟

موسی وويل: زه يوه خبره ضرور کول غواړم.

بدر: ووايه!

موسی: زما گومان ؤ چي حالاتو به ته ډير محتاط کړي يي خون چي
تا څه کړي هغه ستا د عادت خلاف دی، ته موږ ته يوازي راغلي څه پوه
شوی چي زموږ نيت خراب نه دی؟

بدر وځنډل ځواب يي ورکړ: د پنځوس تنو که نيت خراب وي هم زه يي
دلته د ځان لپاره خط نه گنم.

خبره دا ده چی ستاسو پنخوس تنه پوخیان همدا اوس هم زما د ملگرو تر ولکی لاندی دی. موسی حیران شو خلورو خواوته یی په گنو ونو نظر وچاوه بدر و موسکل ویی ویل : کوم خولا، چی هدف ووینی هغه موږ غشی نه شو بللی.

« زه ستا اندیښنی لری کولو ته تیار یم.

دایی وویل او بیا یی له ترکش «غیشو کخوری» نه غشی راواخست په لینده کی یی کیښود همغه د لرگی تخته یی نښه کړه او په لور آواز یی وویل : زموږ درانه میلمانه غواړی وگوری چی اوس دلته خومره شاهینان شته خبر دار اوسی تخته ستاسو نښه ده.

او کله چی د بدر بن مغیره غشی له لیندی نه ووت او په تخته کی ونښت له خلورو واپو خواونه د غشو باران شو او قوله تخته د غشو نه ډکه شوه، د ونو پری شوی پانې په هوا کی والوتې. موسی حیران شو ویی ویل:

زموږ شاته هم په ونو کی ستا ملگری دی؟

بدر : هوا او ستاسو مخی ته هم د تختی په بل لوری به ته له دی نه هم زیات غشی وگوری.

الزغل وویل : موسی موږ له دی خوان نه باید ډیر څه زده کړو، زه د څو ورځو لپاره د پوځ یو څو سرداران را استوم. زه زیاتی هیلې لرم او غواړم چی همدا نن موږ بیرته ستانه شو.

بدر بن مغیره وویل : ما وبخښی دومره ډیر می دلته ودرولی، تاسو راځی هلته به آرام کښینو او خبری به وکړو.

الزغل ځواب ورکړ: ستاهستوگنځی خو له دی ځایه ډیر لری دی که هلته ولاړ شئ نو به بیرته ستانه نشای شئ.

غشي ويشتونكي سپاره له پوي او بلي خوانه له ځنگله نه راووتل او د ويالي پر غاړه د پله شاوخوا ته راټول شول.

يو سپور د ځنگله له منځه راووت او ډير گړندي دوي ته ورغی په مخکې يې ودرید او دوي ته يې په تذبذب وکتل د هغه عمر د (۲۲) کلونو په شاوخوا کې ؤ، څيره يې عربو او يا بهر مسلمانانو ته ورته نه وه بلکې د هسپانيې او عربو گډې نخښې پکې ښکاريدې. په څيره کې يې د سپاهيانه هيبت پرځای د علم او ذکاوت علامې جوتې وې. د بدر په څير د هغه هم سپينه پگړۍ پر سره وه. خو پر زغره د پاسه يې سره چپنه اغوستې وه، د هغه د زين پر سر د څرمنې دوي کڅوړې هم څریدلې.

بدر هغه ته وکتل ویی ویل: بشيره! راغلی، دا د اندلس د پاچا ورور الزغل دی، او دا بل موسی دی، دوي موږ ته يو زيری راوړی دی، په نژدې وخت کې د قسطلې پر خلاف د جهاد اعلان کيدونکی دی.

بشير له اس نه کوز شو دواړو ته يې لاس ورکړ او ستړي مشي يې ورسره وکړه بيا بدر وويل: دا بشير بن حسن دی، تاسو به دده نوم اوریدلی وی، په اندلس کې تر ده غوره جراح نشته، په قرطبه کې يې خپله شانداره مائې پرېښوده او دا دی په دی ځنگله کې له ما سره په ژوند تيرولو خوښ دی، بدر خپلو ملگرو ته څه اشاره وکړه او ټول يو پر بل پسې په ځنگله ننوتل او له سترگو پناه شول.

*****

(۲)

له جند وروسته بدر او بشير خپل ميلمانه د ځنگله په منځ کې د يوي چيني څنگ ته بوتلل، هلته دونو تر سپوږمې لاندې په يوه شنه چمن لوی دسترخوان غوړيدلی ؤ. د بدر پنځوس شپيته تنه دلته هم وو، هغوی د ميلمانه آسونه ونيول، د خواته د وتل په وخت کې د بدر واکمن

بنکار په کباب شوی غوښه او ډول ډول میوو ډک شو.

میلمانه حیران شول یو بل ته یی کتل، بالاخره الزغل وویل: تاسو ډیر زحمت ایستلی دی، زه حیران یم چی تاسو دومره زر داسی بندوست څه ډول وکړ؟

بدر ځواب ورکړ: ما مخکی تاسو ته عرض وکړ چی تاسو له دی ځایه شل مپله لری وی ماته مو د راتگ خبر راغی، ما ته دا خبر هم رسیدلی چی تاسو په لاره کی ناشته نه ده کړی، او چی ماته می خبر راوړونکو وویل چی تاسو له ځانه سره د خوراک شیان هم نه لری نو ما به له دی بندوست پرته نور څه کول؟

د ډوډی له خوړلو وروسته د الزغل په امامت د ماسپین لرونځ ادا شو، له دی وروسته بدر، بشیر، الزغل او موسی له نورو خلکو نه لږ وړاندی د یوی ونی تر سیوري لاتدی جلا کیناستل. موسی د اندلس نقشه راوښکله او ویی غوړوله او تر ډیره وخته یی د راتلونکې جگړې په اړه په مختلفو تجویزونو خبرې اترې او مشورې وکړې، الزغل د بدر ډیر وړاندیزونه ومنل او ویی ویل: له حملي نه څو ورځی وړاندی به تاسو غرناطی ته راوغواړو. سملاسی زه غواړم چی څو نوری سرحدی سیمی هم ستا په اختیار کی شی. ته به له دې ځنگله نه دغه سیمی هم ساتی، موږ به له دی سرحد نه ډاډه شو او ټول ځواک به بل محاذ ته واستوو، ما له ابوالحسن نه ددی سرحد لپاره ستا د ولایت فرمان راوړی دی خوزه ویرېم که دا کار وشي فردیناند به پوه شی او خطر به احساس کړی او زموږ د تیاری نه وړاندی به پر موږ حمله وکړی. ددی په خاطر زما رایه دا ده چی په نامه والی بل ځوک وی او کار او صلاحیت به ستا وی، ترڅلورو میاشتو پورې له عیسویانو سره څه ټکر او جگړه زموږ په گټه نه ده. په دی موده کې به موږ د دوی له وضعی ځان خبره تاسو د قلمبیاشیان او نورو ځایونو څاراکي غوښتونکي راتول

او یا دوه سوه کاله وړاندې سوچ کړی وای.

دوه سوه کاله وړاندې یوازی له قرطبی - طلیطلی او اشبیلی نه درې لکه مهاجر غرناطی ته د جهاد لپاره تللی ؤ. خو هلته د حسد او دښمنۍ په اور کې د دوی توري ویلي شوي، یوازی په دغه دره کې پنځوس کاله وړاندې شپيته زره تنه مجاهدین وو. نن له ما سره یوازی پنځه زره تنه غازیان دي. خو که غرناطی د جگړې او مقابلي پریکړه کړې وي، نو د دوی شمیر درې چنده کیدای شي. تر اوسه پورې زیات فالتو اسونه په دې ځنگل کې غړي، که موږ ته د وسلو ضرورت شو تاسو ته به احوال درکړم.

بدر ته د سرحدی سیمو د سپارلو په اړه د زیاتو مشورو نه وروسته الزغل خپلو ملگرو ته د سفر د تیاري حکم ورکړ.

سرحدی شاهین

پر اندلس د مسلمانانو ولکی نژدی اته سوه کلونه تیر شوی وو.
ددی اتو پیړیو تاریخ د یوه ستر قوم د عروج او زوال داستان دی چی
لومړی فصل یی د عربو فاتحانو او اموی، کورنی لوړ همته امیرانو په خپلو
وینو لیکلی، اوس دغه لوی قوم چی هیبت یی د روم د بحیری باغی خپې
ایل کرلی او عزم او ارادې ته یی د پیرنه د غرونو څوگې په گوندو وی د بی
کسی په اوبنکو خپل وروستی باب لیکي، د تهذیب او تمدن هغه وټه چی
طارق بن زیاد، او موسی بن نصیر غوندي سرښندویانو او د عبدالرحمن
وارثانو پاللی وه اوس د خزان د توندو او یاغی څپو سره مخ وه.

مسلمانان د تالندې په څیر په دی هیواد رانتوتل او کله چی د مقاومت
ټول دیوالونه ولویدل، او د هسپانیی اوسیدونکو د عربو شاه محلبو ته
وسلی کیښودی، نو دغه تالنده د رحمت پر باران بدله شوه د اندلس شاره
ځمکه نی د عدن پرین بدله کړه.

هغه هیواد چی انسانیت پکې د جهالت په منگولو کی ساه ورکوله د
اروپا د علم علمبردار شو،

کله چی په اروپا د وحشت او بربریت تیاري راخپري وې، د اندلس په هر
کور کی د علم او هنر ډیوې بلې وې. کله چی د اروپا زیاتو اوسیدونکو د
ځناورو څرمنی اغوستی او په غارونو او ځنگلونو کی اوسیدل، د اندلس

د امويانو د خلافت دوره د اندلس په تاريخ كې طلايي دوره وه، اوس هم چي كله كوم سيلاني د قرطبي، اشبيليې او طليطلي په كندهالو كې د پخواني شان او شوكت تصور كوي په حيراني دا پوښتنه كوي چي دا همغه ځاي دى چي د خلكو د خوشحالي په ليدو به يې د شارلمان سفير هك حيران كړ.

آيا اوسني هسپانيه هماغه د عربو اندلس دى چي له خاورو به يې طلا راپورته كيده، هلته چي د غربي او فقر نوم او نېهان نه و او سوداگري يې تر ايران، روس او چين پوري غيځيدلى وه. پوهنتونونه يې په ټوله نړۍ مشهور و، او علماؤ ته به يې د افلاطون او ارسطو شاگردانو زنگون مات كړي و.

د اندلس د مورخينو ارواوي چي بنيابي هر مابيتام اوس په هغه ويرانو راگرځي په غمجنه لهجه موږ ته ددې پوښتنو ځواب راکوي چي: هو! دا هسپانيه د عربو هماغه اندلس دى چي د عظمت داستان يې هيره افسانه شوه، دغه جبل الطارق همدغه دى چي د طارق بن زياد كېنتيو دلته لنگر اچولى و. دغه قرطبه هماغه ښار دى چي د دريم عبدالرحمن د دربار شان او شوكت ته د نړۍ د سترو ټولوا كانو سفيران حيران وو. دا همغه اندلس دى، هو هغه عظيم اولس چي په خپلو وينو او خولو يې دغه خاوره سمسوره كړې وه ورك شوى دى. تر دې كندهوالو لاندې د همغو سترو معمارانو جسدونه دي. چي له دغه هيواد نه يې د نوري اروپا لپاره د رڼا څلي جوړ كړي و.

د نړۍ تاريخ د مختلفو قومونو د كمال او زوال داستانونه وايي خو د اندلس د عربو فاتحانو د كمال او زوال داستان ترټولو زيات په زړه پوري او تر ټولو زيات عبرتناك دى.

لمر، سپوږمۍ او ستوري چي له پاسه له آدم «ع» نه تر دې دمه كایناتو ته گوري كه يې په ټټر كې زړه وي د اندلس د عربو فاتحانو د عروج او زوال

خواکمنو واکمنو په وخت کی به دوی مسلمانانو ته جزیه ورکوله او د مسلمانانو د خپلمنځي اختلاف او کمزوری په وخت کې به یی بیا د خپلواکي اعلان کاوه او په سرحدونو به یی پریدونه کول. په اندلس کې داموی خلافت دوره د ترقی او پرمختګ دوره وه، او اموی حاکمانو د خپلو شمالي عیسوی ګاونډیو سره د هغوی د بدنیتو سره سره له زغم نه ډک چلن غوره کړی و.

په پنځمې هجري پېړۍ کې د امویانو له زوال نه وروسته د اندلس مسلمانان له یوه مرکز نه محروم او په خپلمنځي جنجالونو کې راگیر وو. د اندلس ستر حکومت په (۲۰) کوچنیو ټوټو ویشل شوی و، ددی ګډوډی او اختلاف ته شپږم الفانسو ګټه واخسته او د شمال درې عیسوی ریاستونه «اسپوریا، لیون، او قسطله» یی سره یو کړل او پاچائی شو.

د مسلمانانو خپل چاری کوم واکمن به چې له خپل ګاونډي مسلمان بل حکمران نه ماته وخوړه له الفانسو نه به یی مرسته غوښته، هغه هم یو حاکم ته د بل په مقابل کې مرسته ورکوله او د خپلې مرستې قیمت یی ترلاسه کاوه، تر دې چې نژدې د اندلس ټول مسلمان حاکمان دده جزیه ورکوونکي شول. د الفانسو پوځ د اندلس په ساره او اوږده کې پوځي ټانې جوړې کړې او د خلکو په لوتلو او خوړولویې لاس پوری کړ.

ددغه مصیبت په وخت کې د الجیریا او مراکش حکمران یوسف بن تاشفین د مسلمانانو مرستې ته راغی، هغوی یی د عیسویانو له ظلم نه وژغورل، خو لنډ فکړه مسلمانان یی په یوه مرکز راټول نکړای شول، او چې د مسلمانانو د وحدت ټول تدبیرونه یی ناکام ولیدل اندلس یی د افریقا د واکمنی یو ولایت اعلان کړ.

د افریقا د مرابطین دغه واکمنی چې یوسف بن تاشفین یی تاداو کیښود

له بده مرغه د دوی مرکز هم افریقا وه او له هغه ځایه یی اندلس اداره کاوه. چې بالاخره هغوی هم ورو ورو کمزوری شول او د اندلس د امیرانو سازشونو بیا زور ونیو.

په ۱۲۱۲ هـ کی عیسویانو د موحدینو لښکر ته په «لاس نواس» کی ماته ورکړه او له دی نه وروسته د مسلمانانو یو یو ښار جلا جلا د عیسویانو په لاس کی ولړیدل.

له ۱۲۳۸ هـ نه ۱۲۶۵ هـ پوری مسلمانان یو له بل سره لاس او گریوان وو. په دی وخت کی د قسطلی عیسوی پاچا فردیناند د ثالث او اراغون له پاچا هانو سره متحد شو او قرطبه، بلسیه، اشبیلیه او مرسیله یی ونیول. مسلمانانو ته د عیسویانو په لاس کی د قرطبی او اشبیلی سقوط د مغلو په لاس د بخارا او بغداد له سقوط نه کم نه وو.

په اندلس کی اوس یوازی د غرناطی حکومت د مسلمانانو وروستی پناه گاه وه، دغه ریاست د سیرانویدا له غرونو نه د ساحلي ښار المریی او تر جبل الطارق پوری غځیدلی ؤ. په غرناطه کی نژدی تر دوه نیم سوه کلونو پوری نوره هم د مسلمانانو پاچاهی پاتی شوه، د عیسویانو په لاس کی لویدلیو ښارونو نه مسلمانان غرناطی ته مهاجر شول او ټولو غرناطه خپله وروستی پناه گاه او د اسلامی ریاست وروستی مورچل باله، هغوی د غرناطی واکمنو ته ورغلل او د جهاد لپاره یی تیاری وښود، خو د مسلمانو حاکمانو هغه توره چی له لویو نه د لوی قوت پروایی نه لرله نور په ټیکی کی ننوتلی وه. د غرناطی ریاست تردرو نیمو پیړیو پوری د خود غرضو امیرانو د خپلمنځی کشمکش او گډوډی او له بهرنه د عیسوی لښکرو د لوټ مار او وژنو نڅښه ؤ، کله کله به د غرناطی واکمنو عیسویانو ته ماته هم ورکړه خو غرناطه د داسی ارادې خاوند حاکم نه محرمه وه چی د عیسویانو د

په ډگر له غرناطی سره سیالی نه شوای کولی. د دوی معماران په ټوله نړۍ مشهور وو. په پوهنتون کې یې د لری لری هیوادونو زده کوونکو علم حاصلوه، د غرناطی چراحان او ډاکتران په نړۍ کې یې سیاله وو.

کله چې کوم قوم د آزادی، عزت او خلاصون لاره غوره کړې نو علم دوی ته د مثال او ډیوی په حیث شی، او کله چې دوی له دی لاری نه واورې بیا همدغه علم د یوې تشنه راوړونکې دوا په څیر شی. او دوی د خپلو بدو عملونو او لټیو په وجه د ضمیر له ملامتی نه ژغوری.

د نهمی هجری او پنځلسمی عیسوی پېړۍ په دوهمه نیمایی کې د غرناطی د اسلامی ریاست د لویدو اثار ډیر گړندی راڅرگند شول، د پنځم فردیناند او ملکی ازا بیلا په واده سره د عیسوی دوو ریا ستونو «اراغون او قسطله» اتحاد او د مسلمانانو خپلجنجی اختلاف د مسلمانانو د اقتدار وروستیو ډیو ته د شمال تونده څپه ثابته شوه.

(۳)

بدر بن مغیره د قسطلی امیرانو او عوامو د «سرحدی عقاب» په نامه یاداوه، د قسطلی د پوځونو پر خلاف د هغه د سترو بریاوو په وجه په غرناطه کې هم په دی نامه مشهور شو، دغه شپېته میله اوږد او څلویښت میله سوږور ځنگل له یوې مودی را په دی خوا د هغو آزادو سربندویانو مرکز و چې له غرناطی سره یې طرفه او د سرحدی عیسوی واکمنو سره په ټکر کې وو. له بدرنه وړاندې ددی سیمې امیر د بدر پلار مغیره و، هغه د عیسویانو زیاتې سیمې په خپله ولکه کې راوستې وې، د غرناطی حکامو غوښتل له هغه نه باج واخلي، هغه د غرناطی د پاچا استازی ته ځواب ورکړ چې که د غرناطی حاکم عیسوی پاچا ته جزیه ورته کړی نو داسیمه د دوی ده او زه به د دوی د پوځ د یوه معمولی سپاهی په حیث له عیسویانو سره

واستاوره چي تر حو ستا مخالفت بياري د سرحدی عيسوي پاچا هانو سره
وي موږ به ستاسو په مخ کي ځنډ نه شو.

د قسطلی باج ورکونکو عيسوي حاکمانو هم د خپلمنځي رقابت نه
لامله د مغیره پر خلاف کوم متحد محاذ جوړنگر اي شو او مغیره ته د
تياري موقع په لاس ورغلی وه. د عيسوي حاکمانو تر واک لاتو محکومو
مسلمانانو مغیره ته د ملاتړ پيغام استاوره او ورسره يو ځای کيدل خو هغه
لاشپه زړه مجاهدين راتول گړي وو چي د اندلس په نصراني برخه کي يو
لوی بدلون او انقلاب راغی.

د پتغم فرديناند او از ابیلا په واده د شمال د اراغون او قسطلی دوه
خواگمن عيسوي رياستونه سره يو شول او دغه يو والي مسلمانانو ته ستر
گواښ شو. د فرديناند په وړاندې د وړوکو عيسوي امارتونو حيثيت د
وړوکو سردارانو په څير شو، فرديناند هم د غرناطی د باج گذار حکومت نه
د مغیره وړوکي امارت زيات خطرناک باله، هغه دا هم احساس کړه چي ددی
سيمي د نيولو لپاره دوی ته د ډیرو لښکرو قرباني په کار ده.

مغیره د راتلونکو گواښونو اټکل وکړ او د اندلس په ساره او اوږدو کي د
مجاهدينو په را تولو لاس په کار شو هغه د خپلواکو سيمو د ساتنی لپاره
خپل يو مرستیال پرېښود او د يوه معمولی سوداگر په بڼه د اندلس په سترو
سترو ښارونو راوگرځيد. د قرطبی، اشبیلیسي او نورو ښارونو هغه
مسلمانان چي ارواږي يی د غلامی په زندیرونو کي نا آرامي وی دده بلنی
ته لیبک ووايه او د ده په لاس يی د جهاد لپاره بيعت وکړ او مغیره ته يی
وعده ورکړه چي د مناسب وخت په راتلو به دوی په خپل خپل ښار کي د
عيسويانو پر خلاف د بغاوت جندي پورته کړي. خو مغیره دا هم احساس کړه

منعه شوی و د عربی جامی اغوستل منعه وو، مسلمانان پر دی مجبوریدل
چی خپل بېچیان عیسوی ښوونځیو ته واستوی.

هغو خلکو ته لږ امتیازات هم ورکول کیدل چی عیسوی دین به یی
د ماب. خو څوک چی مسلمان پاتی کیدل دا امر ورته شوی و چی یو ځانگړی
ښان تینگ کړی، په بازارونو کی به له هغوی سره سپک چلن کیده. په
داسی حالاتو کی یوه کمزوری دلگی پیدا شوه چی ظاهراً عیسویان شوی وو
خو پټ یی په کورونو کی لښوونه کول، د اندلس د پاتی مسلمانانو لپاره تر
ټولو خطرناک بر اولسی تحریک و د منافقینو یوه ټولگی د اندلسی او غیر
اندلسی ترمنځ هکړه پیل کړه، دی خلکو هسپانوی نژادی مسلمانان د عربی
نژادو مسلمانانو پر خلاف سره یو کول او عیسوی حکومت د دوی دغه
غورځنگ د خپلو گټو موافق لیده او ملاتړ یی کاوه، دی خلکو به د عربی
مسلمانانو پر خلاف په جوماتونو او د ښار په گڼه ځایونو کی برالا
پروپاگند کاوه، ددی وضعی له لامله د اندلس زیاتره عرب او بربر نژاده
مسلمانان یا افریقی ته ولاړل او یا یی په غرناطه کی پناه واخستله.

مغیره چی ددی ښارونو له دوری نه راستون شو ډیر امیدوارنه و، په
دیرشو ښارونو کی نژدی څلور زره مسلمانانو د هغه په لاس د جهاد بیعت
کړی و. خو هغه بیا هم مایوس نه و او دا ژمنه یی وکړه چی د اندلس هر
ښار ته به د جهاد پیغام ورسوی.

هغه دا هم احساسوله چی ترڅو د غرناطی کوم حکمران د عیسویانو
پر خلاف د بغاوت جندی اوچته نه کړی په اندلس کی د اسلام د عظمت
خوبونه بیا لیدل ممکن نه دی. د هغه د ژوند ترټولو ستر ارمان همدغه و چی
د غرناطی کوم واکمن د عیسویانو پر خلاف د جهاد اعلان وکړی او دی د
سربښندویانو په پوځ کی شامل شی. خو د غرناطی تخت د خود غرضو د

یوه ورځ مغیره د ځنگل د یو پخوانی کلا په یوه کوټه کې ناست و، یو سپاهی راغی خبر یې راوړ چی څو سپاهیانو یو نا پیژندوی سړی په سرحد کی نیولی دی او راوستی یی دی، هغه وایی چی له طلبطله نه می یو ضروری پیغام راوړی دی.

مغیره تر اوسه پوری طلبطله ته د جهاد دعوت لپاره نه و تللی د ده په حکم یی ناپیژندوی راوستو د بدر عمر هغه وخت (۱۴) کاله و او د پلار تر څنگ یی ناست و. ناپیژندوی چی کوتی ته ورننوت یوه او بله خوا یی وکتل او ویی ویل: زه له تا سره یوازی څو خبری کوم، مغیره سپاهیان بهر ته واستول ویی ویل: هو وایه که نه! مغیره په سوالیه انداز بدر ته وکتل، مغیره ورته وویل: دده په باب اندیښنه مه کوه دا زما زوی دی. اجنبی له جیبه یو لیک راوویست او مغیره ته یی ورکړ ویی ویل: دا ولوله.

د اوږده لیک په لوستلو سره مغیره په چورتونو کی ډوب شو، د هغه په غوږونو کی د لیک وروستی الفاظ کړنگیدل:

په طلبطله کی لس زره سربندویان ستا په انتظار دی، زه حیران یم چی تا تر اوسه دغه بنار ولی له پامه غورځولی د طلبطلی مسلمانان د اتدلس له نورو مسلمانانو نه زیات مظلوم دی.

او په دوی کی په زرگونو داسی دی چی د ظلم تر بار لاندی په سلګو سلګو له مرګ قبلولونه دا غوره کوی چی ستا تر بیرغ لاندی په مقابله کی ووژل شی.

مغیره استازی ته په ځیر ځیر وکتل ویی ویل: ورځه ورته ووايه زه درځم، ډیر ژر خامخا درځم.

وروسته مغیره څو تنه سپاهیان راوغوښتل او ورته ویی ویل: دغه

مغیرہ خواب ورکر: زہ ہم درخُم، سپاہی بیرتہ ووت.
مغیرہ د خپل زوی سرتہ ودرید او د هغه په معصومه خیرہ یی سترگی
بنځی کړې، بالاخره ورتیت شو په تندی یی ښکل کړ، بدر ناڅاپه اسویلی
وکر او په یوه وړوکی چیفه یی سترگی وغړولی، ویی ویل: زه چیرته یم!
په غبرگی یی ویره وه، ویی ویل پلار جانہ! او مغیرہ ته یی غبره ورکړه.
پلار جانہ! پلار جانہ! زه دی یوازی نه پرېدم.
زه هم درسره خُم.

مغیرہ ورته وویل: زویه څه خبره ده او بدر یی سینی ته ورجوخت کړ.
بدر ورته وویل: پلاره ما ډیر بد خوب ولید، ډیرو لیوانو په ما او تاپسی
راودانگل، ته وروسته پاتی شوی او را گیرنی کړی، زه ستا د مرستی لپاره
در وگرځیدم خو تا راته ویل بدره! ته وتښته، پلار جانہ که ته څې
زه هم درسره خُم.

مغیرہ په غمجنه لهجه ورته وویل: نه بچیہ!
بدر وویل: پلار جانہ! تا پروسر کال وعده راسره کړی وه چی کله
غرناطی ته ځی ما په هم درسره بیایی.
مغیرہ: زه خو اوس غرناطی ته نه خُم، زه طلیطلی ته خُم او که تاله خان
سره بوخم هلته به له ډیرو خطرو سره مخ شو.
بدر: پلار جانہ زه دارن نه یم.

مغیرہ: زویه که د جگړې ډگر ته تلای ما به ته نه وی ایسار کړی او له
خانه سره به می پیولی، خو طلیطلی ته زما یوازی تگ مناسب دی.
بدر: خو زما باور دی چی ته به هلته یوازی نه ځی.
مغیرہ: څنگه؟

بدر: زما خوب پلار جانہ! ته پخپله وایی چی زما خوب دروغ نه وی.

غیاب کی بہ د خپلی ذمہ واری پہ پوره کولو کی سستی نہ کوی.
او که ته په ما پسی راغلی نو دا به زما د حکم نه د سرغړولو په معنی
وی.

*****

(۵)

یوه میاشت تیره شوه خو مغیره بیرته رانه غی، په داسی سفرونو کی کله
کله د هفتو پروگرام په میاشتو بدل شی، حُککه خو دده ملگرو څه اندېښنه نه
کوله، خو بدر ورځ په ورځ اندېښمن کیده، هغه د شوری په مجلس کی
طلیطلی ته د یوه هوښیار څری استولو هیله وکړه، او هغه دا هم وویل چی د
څری له استولو نه وړاندی زموږ لپاره دا هم ضرور ده چی د هغه سړی په
باب چی مغیره یی ورللی و هم معلومات حاصل کړی، بدر په الماری کی په
کاغذونو کی هغه لیک ولټاوه، چی پلار ته یی له طلیطله نه را استول شوی
و خو په لیک کی هغه په څو دلایلو د خپل نامه له لیکلو نه ډډه کړی وه او
لیکلی یی وو چی که ته له په ذهن زور راوړی ما به وپیژنی چی څوک یم،
ستا سره زما ملاقات په اشبیلیه کی په یوه سرای کی وشو، خو افسوس چی
پر آس له سپریدو نه وړاندی تا ما ته خپل نوم راونه بنود، او ما له تا سره
د خبرو موقع پیدا نه کړه، که نه نو دا به می درته ثابتہ کړی وه چی زموږ
ارمان سره شریک دی، پخوا له دی چی ما له تا سره څه خبره کړی وای تا
اس چارگام کړ، زه حُککه بیا درپسی نه شوم چی زما په باب څه بدگومانی
ونه کړی، او که ته طلیطلی ته راغلی زما د موندلو لاره دا ده چی د ښار د
ختیځی دروازی نه بهر یو سرای دی، د سرای مالک یو د تیت قد خاوند دی
چی د لاندی داسی دوه غاښونه یی مات شوی دی، ته هغه ته روایه چی له
خپل ناپیژندوی دوست سره لیدل غواړم هغه تا ماته راولی، پخوا له دی چی
له ما سره وگوری ته چاته خپل مقصد او نوم مه وربښیه.

د قرطبی پتی دلی ته دا خبر له طیطلی نه د راغلیو سوداگرو له خولی معلوم شوی ؤ.

خو ورځی وروسته د دوی استول شوی سری هم بیرته راستون شو او دغه خبر یی تائید کړ، د بدر او دهغه د ملگرو د پوښتنی په ځواب کی نوموړی دا هم وویل چی ما هغه سری معلوم نکړای شو چی مغیره ته یی لیک را استولی ؤ.

جاسوس وویل چی ما د شپی لخوا د سرای د مالک په سینه خنجر ور کیښود او په رښتیاویدلو می مجبور کړ، هغه وویل چی د ښار د «کوټوال» له خوازه په دی مامور شوی وم. د څری له خبرو نه بدر او دده ملگرو ته معلومه شوه چی دغه غدار د همغه کوټوال او یا والی د لاس آله دی، او د سرای مالک یی د ځنگل د زوی د راگیر کولو لپاره د دانی په حیث استعمال کړی ؤ.

ورو ورو د مغیره د وژلو خبره په اندلس کی مشهوره شوه په لری لری ښارونو کی پتو دلو چی دغه خبر واورید مایوس او نا امید شول، د غرناطی اولس هم داسی احساسوله چی ددوی یو مزبوت مت مات شوی دی. خو په ځنگل کی پرتو مجاهدینو د مغیره د زلمی زوی په استعداد او صلاحیت پوره باور درلود، او هغه په څو ورځو کی په خپل استعداد او صلاحیت ددی اعتماد اهلیت وښود.

یوه ورځ د سرحد عیسوی والی ناڅاپه پر دوی حمله وکړه، بدر په شا ولاړ او هغوی یی په غرنیو لارو کی داسی گړنگیو ته برابر کړل چی د دوی یو یو غشی وښتونکی د دښمن پر سلو تنو برلاسی ؤ. عیسوی پوځیانو تر نیمایی زیات سپاهیان تلفات ورکړل او د ځنگل په لوری په شا وتجیدل، په ځنگل کی د بدر غشی وښتونکی تر غره زیات خطرناک ثابت شول، نصرانیانو احساس کړه چی دوی له اورنه لری شول خو د اور غوڅونکی غره

عبسویانو چی خپل سالار په ځمکه لویدلی ولید بیا یی شاته ونه کتل او وار خطا شول په هره خوا یی د تېبنتی هڅه وکړه او کله چی دوی خپل سرحد ته ورسیدل هلته له یوې پلې تباهی سره مخ شول، د بدر سپرو د دوی لاری نیولی وی. د دوی شاته د غشو باران او مخی ته د بریښدونکو نیزو دېوال ؤ. یوازی کین لوری ته یوه سرڅوړې لاره وه چی ظاهراً خلاصه وه، څوک چی د غشو له باران نه خلاص شول په همدی لاره یی اسونه ور برابر کړل، خو نژدی نیم میل وړاندی د دوی مخی ته یو ژور گرنګ راغی، له څلورو خواونه چی مایوس شول له هغوی نه نژدی دوه سوه تنه له اسونو پلې شول او په گرنګونو پلې ورښکته شول، نو رو یی خپلی وسلې وغورځولې.

بدر بن مغیره خپل څو تنه سپاهیان په گرنګونو ورکیوتلیو سپاهیانو د رانیولو لپاره وگومارل او پوی دلی ته یی د اسیرانو څارنه وسپارله.

*****

(۶)

دغه جگړه له لمر ختو سره پیل شوی وه او ماسچین مهال د بدر دوه زره تنه سپاهیانو د دښمن د پوځی زخمیانو او مړو دریشی اغوستی وی او د یوه لوی پروگرام لپاره یی تیاری ونیو، د لمر لویدو په مهال په سرحد کی د فردیناند د پاچاهی یوه مهم ښار اوسیدونکو د خپل فاتح جنرال د ښه راغلاست لپاره تیاری نیوه او چی د شفق سرخی د ماښام په تیارو غلبه کوله د دروازی له یوه برج نه یوه سپاهی په زوره چیغه کړه « هغوی راغلل! ژوندی دی زی سنت یاگو ».

دغه شعانونه په ښار کی په څلورو خواو کی اوچت شول د کلیسا زنگونه وکړنگیدل په زرگونو نارینه او ښځی د ښار له دروازی نه بهر راټول شول، د ښار روحانی پیسشوا «پاپ» د دوی په منع کی په لاسو کی د گلونو امیل تیار دریدلی ؤ.

خواته شول لاره بی خلاصه کړه د سپینی جامی خاوند د تکبیر ناره اوچته کړه، او فضا د «الله اکبر» نارو دکه کړه، مپاپ په خپلو غوږو اعتبار رانه غی د سپین پوش د بیرغ نښان ته بی وکتل پر هغه د صیلب پرځای «هلال» ؤ. او بیا بی له لړزیدونکو لاسونو نه د گلونو امپل ولوید.

اوریدونکو د تکبیر ناری اوریدی او لیدونکو د سپینی جامی خاوند په لاسو کی د هلال بیرغ لیده خو تر څو دوی په خپلو غوږونو او سترگو باور کاوه او په څه اقدام بی لاس پوری کاوه د بدر بن مغیره سرښندویان د ښار له دروازی نه ننوتل او له څنډ وروسته د «سینت کارنت یاگو» څو تنه سپاهیان چی له څنگله نه په تیښته بریالی شوی وو کله چی ښار ته نژدی راغلل له ښار نه تښتیدونکو ښاریانو ورته وویل چی ښار مسلمانانو ونیوه.

له نیمی شپې نه وړاندې بدر بن مغیره د طلا او سپینو زرو نه علاوه زیات څاروی او غذایی مواد له غنیمت سره له ښارنه وتلی ؤ، د غنیمت مال بی پنځه سوه تنو سپروته وسپاره او دوی شاوخوا وړوکو ښارونو او کلیو ته مخه وکړه، او راتلونکی سهار چی دوی خپل هستوگنځی «ځنگل» ته ورسیدل نو زیات غنیمت او بی شمیره څاروی بی په مخ کی وو.

د حملې نه یوه شپه وړاندې دا خبره د «سینت یاگو» په خیال کی هم نه وه چی راتلونکی شپه به بی د هغه خلکو په قید کی وی چی دده شپږ زره پوځ یوه ورځ وړاندې په «سپېڅلی مریم» سوگندونه خوړلی وو چی تر څو د دوی وروستی کس ونه وژنی بیرته به راونه گرځی.

هغه له دښمن نه د سخت مقاومت تمه درلوده، خو د مغیره له مرگ نه وروسته بی دا امید نه ؤ چی ددغسې ناڅاپی یرغل سره به په داسی هوښیاری مقابله وکړی.

هغه چی د جگړې په ډگر کی یو د سپینو جامو خاوند سپور لیده چی د برېښنا په څیر به د ځنگله له یوه اړخه تر بله ولاړ او خپلو سپاهیانو ته به ئی

یو دی ؟ هغه اوس چیرته دی ! زه غواړم هغه ووينم، په سپیڅلي مريم
سوگند هغه انسان نه دی،

کله کله به یی په غوسی کی وویل : اوس به زه چی بیرته ځم په کومو
سترگو خلکو ته وگورم ؟ ما ولی نه وژنی ؟ هغه د بندی کیدو په وخت کی
سوگند خوړلی ؤ چی ویه نه تېستی ځکه خو د بدر ملگرو هغه ته د عامو
اسیرانو په څیر ځنځیرونه او زوړنی نه وی ور اچولی، له هغه نه یی وسله هم
نه وه اخستې، خو کله چی هغه ځنجر راوبوست او په خپل تتر کی یی د
بېخولو هڅه وکړه نو یوه سپاهی یی لاس ونیو او په ناروسورو یی نور
سپاهیان ورغلل او هغه یی بی وسلی کړ، د بدر مرستیال د هغه لپاره دوه
تڼه پهره داران وگومارل ویی ویل : تر څو زموږ امیر نه دی راستون شوی
ددی د ژوند ساتنه پر موږ فرض ده.

راتلونکی ورځ ماسپښین مهال چوپ ځنگل د تکبیر نارو پر سرواڅست
او بدر له خپل لښکر سره راستون شو.

«کاونت سنت یاگو» ټوله شپه له شوگیرو وروسته سهار له خیمې نه بهر
راووت او د یوی ونی په یخ سیوری کی په درانده خوب ویده شو، د تکبیر
په نارو اوریدو را ویښ شو سترگی یی سره وموښلی او راجگ شو، بدر بن
مغیره په زغره وپاسه سپینه چپنه اغوستی او مخ یی له سترگو پرته په تور
نقاب کی پټ ؤ ورته ودرید. د هغه په سپینه چپنه ځای ځای دوینو خاپونه
وو. سنت یاگو خپل مول وهلی حریف څو ځلی له سره تر پښو تر نظر تیر کړ
او ویی ویل : کاشکی زما لاس ستا تر مول رسیدلی او دامی لیدلی وای
چی په ژوند کی زما د ترټولو سختی ماتی عامل څوک دی ؟

بدر ځواب ورکړ: یو سپاهی له ماتی او بری نه باید بی پروا وی، دایمی
وویل او بیا یی خپلو ملگرو ته وکتل ویی ویل : زما له تاسو نه دا تمه وه
چی له ده سره دده د شان سره سم سلوک وکړی، تاسو دده درناوی ولی نه

کولی شو چی په سرحد کی به مو پرېږدی او له شانه به مو په غشو نه ولی؟

بدر لږ په تونده لهجه ورته وویل : دا یوازی ستاسو عادت دی.

د بدر مرستیال راوپانندی شو په ورو غوږی ویل : د فدیې له اخستلو پرته زه دوی د خوشی کیدو په سبب پوه نه شوم.

بدر : ستا په گومان فدیې څه شی کیدای شی؟

مرستیال یی : لږ تر لږه پنځوس زره!

بدر : موږ له دی نه تر سل چنده زیات ترلاسه کړی، ورځه دوی تر سرحد واړوه، کله چی د دوی تشی خزانی څو کاله وروسته بیرته ډکی شی نو دوی ته به بیا دلته دراتلو بلنه ورکړو، اوس ما او زما ملگرو ته د استراحت ضرورت دی، بدر دا وویل او بیا د کلا په لوری روان شو.

*****

(۷)

له دی فتحې نه وروسته د بدر «سرحدی شاهین» نوم چی سنت یاگو ورباندی کیښود ډیر مشهور شو او ورو ورو د خلکو په ژبه عام شو، له دی نامه سره د میرانی او زړور تیا ډیری افسانې وتړل شوی، و هم پرسته نصرانیانو ویل چی سرحدی عقاب کوم غیر عادی انسان دی، چی په یوه وخت کی هم د باغیانو په ځنگل او هم لری د جگری په میدان لیدل شوی دی، د فردیناند له پاچا هی نه د هغه د شهرت داستانونه غرناطی ته ورسیدل، علماؤ هغه د اسلام غازی وباله، شاعرانو د لوړ نسبه شهزادگیو سره د هغه د میتی فرضی افسانې جوړولی ادیبانو په خپلو لیکنو کی د هغه د سیرت او څیری په مختلفو اړخونو رڼا اچوله، د لیری غرونو شپنو او بزگرانو به چې د ستومانه ورځی تیرولو نه وروسته شپه په کور او کلی شوه هغوی به هم دا کیسې وکړی چی نن یی سرحدی شاهین چیرته او څه وړ

وروسته فردیناند د فتحی له هیلې نه زیات ددی لپاره پرسرحدی ځنگل څو ځلې د برید لپاره پوځ واستاوه چې د «سرحدی شاهین» رعب راکم کړي، خو ددی ټولو حملو نتیجه د سنت یاگو د لښکر په شان وو.

فردیناند په دې وپوهید چې سرحدی عقاب په خپله ځاله کې ډیر خطرناک وی خو له هغه سره دومره ځواک نشته چې له ځنگل نه راووزي او دده د پاچاهۍ په کومه برخه قبضه وکړي ځکه یې پام د هغه غرناطی وروستی اسلامي ریاست لاندې کولو ته واړاوه، چې نه یوازې دا چې اولس یې ده ته په باج ورکولو راضي نه وو بلکې د له لاسه تللي عظمت د بیا ترلاسه کولو لپاره ناکرار وو.

بدر بن مغیره له دې حالاتو نه گټه واخستله او د خپل ځواک په منظم کولو لگیا شو، په مختلفو ښارونو کې پټو ډلو ته چې کله دا معلومه شوه چې سرحدی شاهین د مغیره ځوان زوی «بدر» دی د دوی په زړونو کې بیا د جهاد جذبه په غورځنگ شوی او خپل کورونه یې پرېښودل له هغه سره ملگری شول.

د قرطبی له مهاجرینو نه بشیر بن حسن چې په وړوکوالي کې یې د طبابت په زده کړه د خپلې کورنۍ نوم او شهرت ساتلی ؤ د بدر ډیر ښه مرستیال شو.

د قرطبی او اشبیلی د حاکمانو تداوی هغه کړی وه، د قسطلی شهزاده یو ځل له اس نه لویدلی او سخت تپي شوی ؤ او بشیر فردیناند د هغه د علاج لپاره ورغوښتی ؤ. چې ډولې عهد «شهزاده» د رغیدونه وروسته فردیناند او ازابیل له هغه نه غوښتی وو چې د شاهي طبیب په حیث ورسره پاتې شي، خو هغه دغه منصب قبول نه کړ او بیرته قرطبی ته ولاړ، دوه کاله وروسته چې کله هغه ته د بدر لیک ورسید نو هغه په خپله شانداره مانۍ کې د اوسیدو پرځای په ځنگل کې له یوه مجاهد سره ژوند غوره کړ.

هغه ددی سیمو محلی حاکم ته پرېښودی، یوازی د سرحد د مورچلو او نوی پوځی نظام جوړولو چاری یی پخپل لاس کی واخستی.

د پوځ له څو اعتمادی افسرانو نه پرته نور څوک په دی نه پوهیدل چی د دوی لوی قوماندان همغه ځوان دی چی د اندلس خلک یی د سرحدی شاهین په نامه پیژنی. یوه ورځ د سرحدی سیمو محلی واکمن خپلو سپاهیانو ته اعلان وکړ چی دده په غوښتنه به سرحدی شاهین څو ورځی دوی ته جنگی زده کړی او نظامی تربیه ورکوی، زه به تاسو دوه دوه سوه تنه ډله ډله په نوبت هغه ته ورلېږم، زما امید دی چی تاسو ته به د هغه روزنه او زده کړه په زړه پوری او ګټوره وی.

له سپاهیانو سره په ځنگل کی ترزده کړی د «شاهین» د لیدو تلوسه زیاته وه، په ځنگل کی د بدر بن مغیره مرستیال منصور بن احمد د سرحدی شاهین په جامه کی هغوی استقبالول او څو ورځی د ځنگل او غره د جګړو د نویو مهارتونو له ورزده کولو وروسته یی بیرته استول.

د غرناطی د سرحدی مورچلونو د مزبوتولو په اړه فردیناند اندیښنه څرګنده کړه څو ابوالحسن هغه ته احوال واستاوه چی دا ټول ترتیبات د «سرحدی شاهین» د یرغل د مخنیوی په خاطر نیول شوی دی، د ابوالحسن ددی ځواب ته پرته فردیناند پردی ډاډه ؤ چی له دی سرحدونو نه دده د پاچاهی قلمروته په تګ راتګ په معمولی بندیز کی څه زیاتوالی نه ؤ راغلی، د قرطبی، قسطلی او نورو ښارونو سوداګرو به په سرحد کی د فردیناند اجازه نامه ور وښودله او د پخوا په څیر به غرناطی ته تلای شوی.

وطن خرخوونکی

د شپې مهال د قسطلې د شاهي ماڼۍ په يوه گوټه کې ملکه ازابيلا او پاچا فرديناند په زرينو کپړسيو يو بل ته مخامخ ناست وو، د دواړو په غيږو کې د ژورو سوچونو گرښې وې.

ملکې د موسکا هڅه وکړه وې ويل: ته ولی دومره پرېشانه یی، زما په گومان خو د غرناطې باج دومره زياتې پيسې نه دی چې ته دې دومره ورته انديښمن شۍ.

پاچا خواب وړکړ: ملکې آزه د باج په خاطر پرېشانه نه یم، شومره جزیه چې ابوالحسن موږ ته راکوله تر هغو څو چنده زیاتې پيسې زموږ په سرحدې تانو او قرارگاډو لگېدلی، خو زه داسې احساسوم چې د ابوالحسن له جزیې راکولو نه د انکار لامل دا دی چې هغه پر خپل ځواک ډاډه شوی، دا زموږ بدمرغي ده چې نن د غرناطې د تخت کوم بل دعوه دار نشته، تر اوسه پورې زموږ د برياليتوبونو ضامن زموږ تر تورو زیات د مسلمانانو خپلمنځي اختلاف و. ملکې وويل: که د غرناطې مسلمانان سره يو شي هم زه دا اميد نه لرم چې هغوی به زموږ پر خلاف بغاوت وکړای شي، هغوی به د قرطبي، اشبیلیې او طليطلې د باغيانو الحام نه وی هیر کړی.

پاچا وويل: ملکې ته د هغه وخت خبرې کوی چې د هسپانوي، عربي او بربري نژادونو مسلمانان يو له بل سره لاس او گريوان وو، زموږ یخړانیو تر

فردیناند: کاشکی د قرطبی او طلیطلی په خیر سپیڅلی مریم د غرناطی مسلمانان هم په خپلو کی سره اړولی وای که نه نو زه پوهیوم چی د دوی یو والی تر لوی نه لوی دښمن په گوندو کولی شی، دوی که سره تیت او پرک وی د شمال یوه ملایمه څپه یی د ریگ د ذرو په څیر سره پاشلی شی، خو که سره متحد شی د توند او سخت تورپان په مخکی به د کمرونو په څیر ودریږی، ماته معلومه شوی ده چی د غرناطی څو تنه عالمان د اسلام په نامه د دوی د پارولو هڅه کوی، که دا رښتیا وی نو زه د ابوالحسن خبری هسی بی معنی گواښونه نه گنم چی اوس زموږ په ضراب خانو کی د جزیی د سکو پرهای پولادی توری جوړیږی، ملکی رښتیا خبره دا ده چی زه د خپل پوځ پرغای په دی نازیدم چی د غرناطی مسلمانان پخپلو کی سره په جنجال کی دی.

او ما ویل زه به د دوی له خپلمنځی جگړو نه گټه اخلم.
ازابیللا: خو که په غرناطه کی خپلمنځی جگړه نه وی هم موږ باید د خپل پوځ له کار اچولو نه ډډه ونه کړو، زه دښمن ته د موکې ورکولو پلوی نه یم.

فردیناند: زه هم په دی سوچ کوم. خو د کاونت سنت یاگو له حماقت نه ورسته چی زموږ د پوځ په شهرت کوم داغ لگیدلی تر اوسه مو هغه نه دی مینځلی.

ملکی وویل: که سرحدی شاهین د یوه خپلواک حکمران په حیث ومنو له هغه سره به د غرناطی پرخلاف څه معاهده ونکړای شو؟
پاچا: نه! بلکی زه په دی ویریوم چی ابوالحسن زموږ پرخلاف د بغاوت اعلان کړی هغه به بېله ځنډه خپل ملاتړ ورسره اعلان کړی وی.

پر یوځی منصبدار کوتمی ته ورننوت به ملاخم شوله سلام نه ورسره کولای.

هم زموږ وفا دار به پاتې شي؟
 پاچا ځواب ورکړ: د مغیره له نیولو نه وروسته هغه د تل لپاره زموږ
 اعتماد ترلاسه کړی.
 ازبیللا: خو د غرناطې شاهي ماڼۍ ته یې رسیدل ښایي دومره اسانه نه
 وي.

*****

(۲)

ابو داود کوټی ته ورننوت، د هغه عمر پنځه څلورمېشت، پنځوس کاله
 معلومیده، د څیرې او ښې نه هغه د عربی او هسپانوی گډ نسل څخه
 ښکاریدو. پرتله یې تر نیمایي زیاته سپینه شوی وه، خو څیره یې د ځوانانو
 په څیر تازه وه، توره چپنه ئې اغوستې او سپینه پگړۍ یې پر سر وه.
 ابو داود وړاندې شو لومړی یې د پاچا او بیا د ملکي لاسونه ښکل کړل،
 دوه درې گامه شاته ولاړ او په ادب لاس په نامه ودرید.
 پاچا پوی خالی کرسی ته اشاره وکړه ویی ویل: کښینه! ابو داود زړه
 نازړه غوندې وویل: غلام له امر نه سر غږاوی نشي کولی څو ماته د پاچا
 او ملکي په حضور کې دریدل هم لوی ویاړ او عزت دی.
 فردیناند په موسکا وویل: پاچا او ملکه تا ته د کښیناستلو حکم کوي.
 ابو داود: غلام ته د سر غږاوی څه مجال دی! او بیا په کرسی
 کښیناست.

فردیناند وویل: ابو داوده! موږ پوهیږو چی د قدرت اشارې زموږ د
 پاڅو راهبانو نه وړاندې تاته څرگندیږي، موږ یو ځل بیا ستا ذهانت ازمویو.
 ووايه موږ ته چی نن کومه ستونزه په مخکې ده هغه څه ده؟
 ابو داود ځواب ورکړ: که مریې د خپل بادار په مخکې د خپل معمولی

ته له خپل عقل نه پرته په بل څه عقیده نه لري. وروا به تيا له څه نه دا اټکل وکړ چې موږ تا غرناطی ته استوو؟

ابو داود: ستاسو مری ته دا څرگنده شوی ده چې ابوالحسن د جزیی له ورکولو نه انکار کړی دی، بیا ماته دا هم معلومه شوه چې ټولواک د امیرانو غونډه رابللی وه، د امیرانو له دې غونډې نه لږ څنډ وروسته ستاسو استازی ماته راغی ماته پر دې پوهیدل گران نه وو چې معظم ټولواک په داسې حالاتو کې له مانه د څه تمه کولی شي، زه پوهیږم چې که د ابوالحسن پر خلاف ما کوم مورچل ته استوی نو هغه له غرناطی پرته بل نشي کیدای. پاچا: نو تيا به دا سوچ هم کړی وی چې په دې مورچل کې به ته څه کوی؟

ابو داود: هو زه داسې احساسوم چې په غرناطه کې د گډوډی او اختلاف جوړولو لپاره د تخت او تاج دوهم دعوه دار پیدا کول ضرور دی او د حضور غلام به غرناطی ته له تگ نه وروسته دا پریکړه کولی شي چې د تخت او تاج دوهم امیدوار څوک کیدای شي؟

پاچا: د الزغل په باب ستا څه رایه ده؟

ابو داود: د الزغل په باب زما رایه دا ده چې هغه به په هر صورت د خپل ورور ملاتړ کوی خو ...

پاچا: خو څه ...؟

ابو داود: زه په پوره باور نشم ویلی څو ځینی آوازي دی چې د ابوالحسن له یو زوی نه یکار اخستل کیدای شي. ما اوریدلی چې ابو عبدالله په دې اندیښنه کې دی چې پلار یې ناسکه ورور ولی عهد ټاکي. او دا می هم اوریدلی دی چې پر ابوالحسن خپله نصرانی مېرمن ډیره گرانه ده.

فردیناند د خوبښي نه لور را اوچت شو ویی ویل: نو ته څه ته انتظار یی؟

بدگوماني زما ټولي نقشي له خاورو سره برابرولي شي ځكه زه غواړم ځان د مهاجر په بڼه غرناطې ته ورسوم، او هلته تر ما زيات زما ميرمن او لوڼي ستاسو د ظلم او ستم زياتي كيسې وكړي، ترڅو څوك په موږ شكمن نه شي، ميرمن خو په دې خاطر هم له ځانه سره ضرور بيايم چې د ابوالحسن دربار ته به مي ورتگ اسانه كړي.

فرديناند : ابوداوده ! پاور وكړه چې ستا خدمتونه به هيز نكړاي شي زه ژمنه كوم چې په غرناټه كي به ته زموږ لومړني والي وي. او تركومه چې د اندلس حكومت زموږ په كورني كي وي د غرناطې ولايت به ستا د كورني حق وي. كه غواړي زه داليكلي تعهد دركوم.

ابو داود : ستاسو خادم ته ستاسو لوز له ليكلو نه كم نه دي.
فرديناند : دير بڼه سهار وختي له ماسره وگوره، د غرناطې د سفر لپاره به ستا ټول لگښت له شاهي خزاني وي.

*****

(۳)

توند باران اوریده، د څلورو اسونو يوه گاډۍ چې په خاورو، خټو لبت پيت وه د فرديناند د پاچاهي د يوې سرحدي پوستې په دروازه كي ودریده، د كلا ساتونكي په منډه راغلل او ترگاډۍ چاپير ودریدل.

يو ځوان چې د نورو مشر معلوميدو وړ وړاندې شو د گاډۍ دروازه يې بيرته كړه دننه يې وړ وكتل او په ادب يې وويل : ماته ستاسو په باب د والي هدايات را رسيدلي دي، ستاسو لپاره تازه نفسه اسونه تيار دي، خو په دې توند باران كي ښايي سفر درته گران وي، كه تاسو ته مناسبه ښكاري نو د باران تر دريدو او په خوږونو كي د سيلاوونو له دريدو وروسته

له ابو داود سره یی میرمن او دوی ځوانی لونی بښکته شوی، کشری نجلی
چی انجیلا نومیده له خپلی خور نه دوه دری کاله کشره وه، د هغه گردی
مخ، آبی سترگی او طلايي وښتانه کت مټ خپلی مور ته ورته وو: د هغی
په خط او خال کی د مور د ځوانی دورځونښی څرگندې وې.

دوهمه نجلی ربیعه، د انجیلا ناسکه خور وه، د ربیعی توری
اوخلیدونکی سترگی انجیلا او مور ته یی ورته نه وی، هغه په قد هم تر
مور او لور لوړه وه، په سپینه څیره کی یی سرخی داسی ښکاریدله لکه
خالق چی شیدی او شات په یوه مناسب تناسب سره گډ کړی وی او د هغی
رنگ سپین خو گلابی ته مایل ؤ او په څیری کی یی د شوخی او سنجیدگی
گډو کرښو هغه د ښځینه حسن او وقار یو غوره انځور گرځولی ؤ.

د ربیعی او انجیلا په څیرو کی یو معمولی ورته والی ؤ، داسی ورته
والی چی محسوسیدای شوای خو بیان کیدای نه شوای. دواړه ښځونی ښکلی
وی، د انجیلا ښکلا د صحرايي غاټول خندا اړه خو د ربیعی حیا او
سنجیدگی د یوی غوتی مرسکا.

د پوځی افسر په لارښوونه دوی د کلا یوی کوتی ته ننوتل او د ډوډی په
میز شاوخوا په چوکیو کښیناستل.

نوکرانو ډول ډول خواړه په زرینو پتنوسونو کی راوړل او په میز ئی کتار
کړل، د ابو داود په اشاره د ځونۍ منصبدار هم له دوی سره په خوراک
ورشریک شو. ابو داود د ډوډی په وخت کی له منصبدار نه وپوښتل: له دی
څایه به د غرناطی لومړی پهره څومره لری وی ؟

افسر ځواب ورکړ: د اتو میلو په شاوخوا کی! خو دری میله وړاندی به
تاسو د دوی د واکمنی ساحی ته ورننوزی، زه فکر کوم چی که زه د دوی
افسر ته وارکونه هغه به له سرحال ډیر لاری وایي. د اتو میلو په شاوخوا

په دی لاره تاسو په گادی کی زموږ له نظره غلی نشي تیریدای.

ابو داود : زما په گومان د قسطلی او غرناطی سوداگر په دی لاره آزاد تلی راتلی شی، بیا هم چی ماڅه پلان طرحه کړی تر ډیره کامیاب دی. ته دی شل تنو سپاهیانو ته امر وکړه چی تیار شی دوی به پر موږ پسی راځی کله چی موږ تر سرحد واورو دوی به داسی بنیی چی په موږ پسی راوتلی دی. کله چی د غرناطی د تانی پوځیان دا وگوری چی عیسوی سپاهیان په موږ پسی دی نو دوی به خامخا مداخله کوي، موږ ته به دوی پناه راکړی، ستا پوځیان به له هغوی سره تر معمولی تکرر وروسته بیرته راوگرځی.

افسر : پلان خو ډیر غوره دی خو زه ویریم چی لاره خرابه ده ستاسو گادی پکی چپه نه شی.

ابو داود ځواب ورکړ : په داسی معاملو کی معمولی پیښو ته ځوک پام نه کړی، که کوچوان تپی شی یا آسونه یو دوه غشی ولگپړی دا معمولی خبره ده.

افسر : ډیره مڼه ده، زه به پخپله له سپاهیانو سره یم، د کلا د ساتونکی مشر افسر خپل یو سپاهی راوغوښت ورته ویی ویل : ته د شلو تنو سپرو د تیاری امر وکړه زه د یوه ضروری کار لپاره ځم. هغه بیا ابو داود ته مخ واراوه ویی ویل :

تا د سرحدی شاهین په باب څه اوریدلی دی؟

په دی خبرو د ابو داود میړمن او لونی ځک شول او غوږی ونیو ابو داود په ډاډ ځواب ورکړ : هو ما د هغه په باب ډیر څه اوریدلی دی. خو زما په گومان د هغه سیمه له دی ځایه ډیره لری ده.

افسر : د هغه سیمه لری ده خو ملگرو یی دری ځله زموږ آسونه بوتلل.

انجیلا زر پوښتنه وکړه : څه وخت ؟

داسی ښکاریدو چی عمر یی ډیر نه دی.

میریا پوښتنه وکړه : تاسو هغه له کلاته څه وړ ویست؟

افسر : هغه پخپله تللی ؤ، د هغه یوازی غله او اسونه په کار وو.

الحبیلا وویل : ما اوریدلی چی هغه ډیر ظالم دی.

افسر ځواب ورکړ : د هغه ترټولو ستره ښیځنه دا ده چی ظالم نه دی.

هغه په بی کسو او بی وسلو خلکو لاس نه پورته کوی، په لویدلی دښمن گوزار نه کوی، په دی کی شک نشته چی هغه زموږ د پاچاهۍ ډیر بد دښمن دی، خو هغه یو شریف دښمن دی.

ابو داود وویل : زه ستا رښتیا ویل ستایم. ستا په څیر کاونت سنت یاگو هم د هغه د شرافت ستاینه کوی.

الحبیلا وویل : پلار جانۀ ! که هغه په لاره کی موږ ته په مخه راشی زما باور دی چی خپل غوره اسونه موږ ته راکړی چی موږ ورسوی.

ریښی وویل : هغه خلک شاهین ولی بولی ؟

افسر وویل : دا نوم کاونت سنت یاگو پری ایښی دی، او سبب یی دا دی چی په توندی، گړندیټوب او هوښیاری کی له شاهین نه کم نه دی.

ابو داود پوښتنه وکړه : دا رښتیا ده چی هغه د مغیره زوی دی؟

افسر : په دی اړه ډول ډول رایې وی، ځینی وایی چی هغه د مغیره زوی دی، د ځینو دا گومان دی چی هغه د مراکش دی.

ابو داود وویل : موږ ته به ډیر زر څرگنده شی چی هغه څوک دی؟

پوځی افسر پوښتنه وکړه : ایا معظم پاچا پر هغه د یرغل اراده لري ؟

ابو داود ځواب ورکړ : د هغه دومره ځواک نشته چی پاچا پخپله پر هغه

د حملی پروگرام ولری. د هغه لپاره یوازی یو هوښیار سړی کافی دی، چی د

هغه د جگړې په طریقو پوه شی.

چی گادی د یو میل په فاصله تری لری شو نو اسونه بی چارگام ور پسې خوشی کړل.

په مخ جوړی دره کی سړک خای خای په اوبو کی پټ و ځکه خو د ابو داود له اصرار سره سره کوچوان له احتیاط نه کار اخیست. کله به چی اسونه گادی ته ونژدی شول رفتار به یی ورو کړ او گادی ته به یی د وړاندی تلو فرصت ورکړ.

سینلاوونو خای خای سړک غوڅ کړی و. د لازی په هسکو ټپتو او کانونو کی د گادی په جتکو انجیلا او د هغی مور سخت احتجاج کاوه د ابو داود سر هم خو ځله له خپلی میړمن او لوفو سره وجنگید خو هغه د انجیلا په فریادونو او د میړمن په واویلا هیڅ پرواونه کړه. یو ځل د گادی یوه عزابه په یوه ژور خای کی له لویډو وروسته له ډبرې سره ټکر شوه چی له جتکی سره یی د میریا سر له چت سره وجنگیده. هغی چیغی کړی: گادی ودروی که نه په همدی وقتار کی تری ځان غورځوم.

ته وحشی یی، نن به می د بچی اروا واخلي او څی به، زه پوهیږم ستا نیټه ښه نه دی، ته غزنای ته له رسیدونه وړاندی له مور نه ځان بی غمه کول غواړی، د خدای په خاطر گادی ودروه، د پوی بلی سختی جتکی سره د ربیعی او انجیلا سرونه سره وجنگیدل، انجیلا بیلا واویلا پیل کړه بیا ابو داود وویل: که زه پوهیدای چی ته به هم د مور په څیر دومره بی حوصلی وی نه له ځانه سره می نه راوستی، ربیعی ته وگوره تر اوسه یی سون تر خولی نه دی وتلی.

ابو داود چی دا وویل میریا او انجیلا پر ربیعه ور پرچ وهل، میریا وویل: ربیعه خو خپلو هم مذهبو او خپلو خلکو ته چه ورنگ خوښه ده.

انجیلا وویل: د ربیعه به دی هم بدوسی، که څه به یی د مور د لاسه راوړی.

چی ما تاته په دی باب څه وویل له خوښي نه دی توپونه وهل، اوس له دی لږ تکلیف نه دومره وویریدی، انسان په دنیا کی د عزت او اقتدار لپاره له لویو لویو خطرناکو پړاوونو نه تیرېږي. میریا په چیغه ورته وویل: ته هم عجیب احمق یی! په دی توند شمال او باران کی به څوک ستا لاری څاری! هغوی په په مزه مزه په خپلو کوټو کی ناست وی.

ابو داود وویل: بیا هم دا ضروری ده چی د دوی تر پهری پوری موږ همدغسې ولاړ شو. له دی نه پرته موږ هغوی په دی نشو باوري کولی چی راتپتیدلی یو او د پاچا سپاهیان راپسی دی.

ګاډی اوس د یوی غونډی نه د هواری په لوری راتله ځکه خو د میریا او انجیلا ژبی سره له دی چی اوس هم چلیدی خو لږ چوپې شوی او شور او زوږ یی کم شو.

کوچوان چیغه کړه: مایو سپورولید.

ابو داود: بس خیره جوړه شوه. اوس په هغه خپل نور ملګری راڅیر کړی، دا یی وویل او بیا یی د ګاډی له کړکي نه سر بهر ته و پوست او په لاس یی ورپسی سپاهیانو ته اشاره وکړه او له دی سره یی کوچوان ته هم د ګاډی د ګرندی زغلولو امر وکړ.

لږ ځنډ وروسته چی کله ګاډی بله غونډی ته مخ پر ځوړ شوه کوچوان چیغه کړه: په دره کی مخ په ځوړ اوبه زیاتی دی د سرک خنښه نه ښکاری ګه اسونه وزغلویم خطر لری.

ابو داود وویل: پام کوو خو ګاډی مه دروه، زه په تاته دوه پنډه پخشش درکوم.

میریا او انجیلا بیا په چغرو اسمان پر سر واچوست.

ابو داود په تسلیم ورته وویل: کوچوان به عقله نه دی، چې ښکته ولاړ

تلو وروسته گادی له سرک نه چپه شوه او په یوه جتکه کوچوان د گادی له مخې نه د آس په شا ورولوید، او بیا لاندې پریوت اسونه په زغا سته شول خو بېله څه پینځی گادی او اسونه بیرته سرک ته ووتل.

له یوه پیچومی نه په تیریدو گادی یوه پراخ میدان ته ووته، لږ داود دننه په دی نه و خبر چی گادی له کوچوان نه محرومه شوی ده، خو کله چی اسونو سرک پرېښود او په هوار میدان کی یی وڅښتل، په هسکو تېټو کی د گادی جتکې له زغم نه ووتلی هغه کوچوان ته غږ وکړ خو چی ځواب نی وانه ورید، دروازه یی بیرته کړه بهر ته یی وکتل، کوچوان نه و، مخامخ لږ وړاندې گهی ونی وی د گادی په مخ کی داسی ډبرې هم وی چی د دوی تولو د مرگ سبب کیدای شوی.

شاته اسونه دومره لری وو چی هغوی ته هم ددی یی جلبه اسونو راقاږو کول گران او نا ممکن وو. ناڅاپه له ځنگل نه دپوش څلویښت تنه سپاره راووتل او دبرېښنا غونډی گړندی اسونه یی گادی ته راوړسیدل، تر ټولو مخکی په یوه خشکی آس یو نقاب اغوستونکی سپور و چی سپینه چینه یی شمال رپولیه، د مول وهلی (نقاب پوښ) په اشاره سپرو نیزی په لاسو کی څر خولی او د تکپیر چیښی یی وهلی، پر گادی پسې سپاهیانو ته ورکاوه شول، هغوی د گادی په لوری له څو غشو راویشتو نه وروسته د اسونو جلیونه کش کړل او بیرته وگرځیدل.

مول وهلی چی گادی یی کوچوانه ولیدله اس یی د گادی اسونو ته ورنژدی کړ او په هغوی یی ورتوپ کړل، دی لانه و سحبال شوی چی د گادی یوه عرابه له یوه کمره سره ټکر شوه او ماته شوه، گادی په یوه لوری چپه شوه خو مول وهلی سپاره بالاخره اسونه ودرول.

له ځنډ وروسته هر د مول وهلی ملک و د گادی تعقیب کینکړ و زغلول

کښیناست په خپله په وینو ککړه ټنډه یی لاس راټیټ کړ او بیایي مول وهلی او ملگرو ته په کمزوري غږ وویل : ډیره مننه ! بیایي خپلو لوبو او میرمن ته وکتل ویی ویل : میریا ! رییعی ! انجیلا ! ! ! ... هغه یو پریل پسې درې ولاړه وخوځولې.

میریا زگړوی وکړ او بیایي سترگی وغړولې، خو له وار خطایي نه یی بیرته پټې کړې، پوه شیبه وروسته یی بیا سترگی وغړولې خپله لوری په زوره زوره وخوځوله ویی ویل : انجیلا ! زما انجیلا ! د انجیلا له لاندیني شونډې او تندي نه وینی روانی وی.

له څو ځلې زگړوی او اسویلیو وروسته یی سترگی وغړولې او خپلې مور ته یی وکتل.

د دوی کوربه

ربيعي چې سترگې وغړولې د شمې په رڼا کې يې وليدل چې په يوه پراخه کوټه کې پرته ده، دې ته نژدې په يوه کرسې ابو داود او په بله یونا پیژندوی ځوان ناست دی، لورې چې په هوبښ راغله ابو داود ورتیت شو لاس یې پر تندي ورکېښود او ویی ویل:

ربيعي لورې! څنگه یې؟

ربيعي په ویریدونکې لهجه وپوښتل: زه چیرته یم!

ابو داود ځواب ورکړ: لور جانې! موږ ډیر امن ځای ته راغلي یو، او د یوه داسې سړي میلمانه یو چې دلته موږ ته هېڅ خطر نشته، دا ستا ډاکټر دی.

د کوټې په بله برخه کې میریا په بستري غغېدلې وه، په بله بستري یې ترڅنگ انجیلا ده وهلی وه، ربيعي هغوی ته اشاره وکړه له پلارنه یې وپوښتل: هغوی څنگه دي؟

ابو داود ځواب ورکړ: روغې دي.

یو بل ځوان کوټې ته ورننوت او د ربيعي سترگې څو شیبې د هغه په څیره مېخ پاتې شوي. هغه د ابو داود په اوږه لاس کېښود ویی ویل ته کښنه، زه ددې لپاره راغلم چې ستا د لور احوال واخلم، او بیا څنگه ده؟

انجیلا له خپل ځایه راپورته شوه او چوپړه د ربیعی ترڅنگ کښیناسته د ربیعی پر سرین د مینې لاس راتیر کړو وی ویل : ربیعی ستا طبیعت څنگه دی؟

هغې ځواب ورکړ : زه اوس هغه یم، په پښه او سر می درد دی. مور جانده څنگه ده؟

انجیلا : هغه روغه ده.

لومړی ځوان چې د دوی زخمونو ته یې د طبیب دنده اجرا کوله وویل : زما په خیال د دی لپاره اوس خبری پنی نه دی د خوب دوا ور څښم دی ته پوره استراحت ضروری دی.

دوهم ځوان په عربی پوښتنه وکړه : زیاته خوبه پنی ته وی؟

طبیب ځواب ورکړ : زه تر سهاره سږی راپه درکولې شم په هر صورت د اندېښنی وړ نه ده.

ابو داود پوښتنه وکړه : ستا په خیال به دا تر څه موفی پوری پیوته روقه شي؟

ډاکټر ځواب ورکړ : هغه به ډیر ژر آرامه شي زما په گومان تاسوته هم استراحت ضرور دی، باید آرام وگرځی.

واتلونکی ورځ چې ربیعه له اوږده او درانه خوب نه راویځه شوه. انجیلا د کوتی له کرکې سره ولاړه وه او بهر ته یې کتلې موریا په بستره تکیه وهلی وه او تاسه وه، ربیعی ورو ورو غږ کړ : انجیلا ! انجیلا !

انجیلا راپیداره غوندې شوه او بیا یې ورته را وکتل راغله ترڅنگ یې کښاسته.

ربیعی وویل : تا د شپې دوه تنه ناپېژندوی دلته ولیدل؟

انجیلا ځواب ورکړ : ما همدا اوس له کرکې نه هم هغوی لیدل.

شوم شپه وه، په گوته کې شمه بله وه زما په گومان موږ د غرناطی په کومه
پوځي قرارگاه کې یو.

الحبیلا : نه موږ له هغه سره نه ډیر لری راغلې یو، ته یی له موږ سره
یوځای د بی هوښی په حال کې راوړی، ربیعې تا به تل ویل چې زما په زړه
کې له تا سره د خواخوږی جذبه نشته، خو په «سپېڅلي مریم» سوگند چې
توله لاره می ستا په خاطر ژړه.

موږ به دلته نیمه شپه رارسیدلی وو. کوم ډاکتر چې ستا علاج کوی پلار
جان وایی چې هغه د اتدلسن ترټولو ستر جراح دی.

ربیعې : موږ اوس چیرته یو؟

الحبیلا : ربیعې که ته واوړی اعتبار به ونه کړی چې موږ اوس د سرحدی
شاهین په دره کې یو.

ربیعې : د شاهین په دره کې ؟ نه ته توکی کوی، ربیعې د کیناستلو هڅه
وکړه خو خپل خوږ سر یی په دواړو لاسو ونیو او بیرته خلاصه، ویی ویل
: الحبیلا! الحبیلا! رښتیا ووايه مامه خوږه.

الحبیلا : زه رښتیا وایم.

ربیعې : خو زه په دې خبره نه پوهیږم، ناکمکنه راته ښکاری.

الحبیلا : ربیعې ته به دا هم ونه مني چې سرحدی شاهین تالیدلی دی.
او نه یوازی دا چې لیدلی دی دې بلکې ... خو زه وپوښم چې جگړه به
راسره کوی، خو په «سپېڅلي مریم» سوگند زه هروغ نه وایم، ته له هغه
سره ښه ډیر ساعت تږدی وی.

ربیعې په وارخطایی وویل : ستا مطلب څه دی؟

الحبیلا : زما مطلب دا دی چې ستا د ژوند څو قیمتي شیبې له هغه سره

تیری شوی دی.

پر غای زه بی هوښه وای نو له ماسره به داسی کیدل. ما گومان کاوه چی شاهین به یو ډیر وحشی انسان وی، خو هغه لکه چی کومه پرېسته ده، پلار جان ستا د په هوښ راوستلو نه نا امیده شو، خو هغه یو ځل ستا نبض ونيو او بیایي سمدستی وویل چی زه دا د اندلس تر ټولو ښه طبیب ته ورولم. زما امید دی چی ژوندی پاتی شی، تاسو زما له ملګرو سره راځی، ما خپل دوست وولی، او پلار جان وویل :

زه نه پوهیږم چی ته څوک بی خو که زما د لور ژوند بچ کړی زما د طلا او جواهرو ډک صندوق ستا شو.

هغه ځواب ورکړ : ته ما د احسان خرڅونکو په ډله کی مه شمېره، زما ملګری به ستا د طلا او جواهرو ساتنه هم کوی. دایي وویل او بیایي آس وزغلاوه، موږ چې کله نیمه شپه دلته راورسیدو نو پوه شوو چی ته له موږ نه ډیره وړاندی رارسیدلی وی.

ربیعہ : ښه تاته دا څه وړ معلومه شوه چی هغه سرحدی عقاب دی.

الحبیلا : اوس ستا له راوښیدو نه لږ مخکی پلار جان وویل به

ربیعہ : نو هغه مول وهلی چی ځان یی په خطر کی واچاوه او زموږ گاډی یی ودروله سرحدی شاهین و؟

الحبیلا : هو کی ا او د شپې په دریمه برخه کی هغه ستا پوښتنی ته راغلې وه. هغه مخکی هم درې ځلې ستا د پوښتنی لپاره راغې، من سهار هم راغلې و د پوځی جامونه یی داسی ښکارېده چی په څه مهم پسی روانیږی. پلار جان ته یی هم وویل چی ښایي تر هاینام پوری وانشی او ستا ډاکتر ټوله شپه په دی کرسی وېښ ناست و، کله چی زه واورېښه شوم هغه ستا نبض کوله.

ربیعہ وپوښتل : پلار جان چیرته دی؟

د درد له امله هغه له امسا پرته نشوای تلای. هغه شاه زلمی چی ددوی ژوند
 یی ساتلی و او دغه طبیب چی د دوی علاج یی گاوه بدر بن مغیره او بشیر
 بن حسن وو، ابو داود په دی خبره حیران و چی سرحدی شاهین ناخاږه د دوی
 مرستی ته هلته څه ډول ور ورسید، په تیرو ژوری ورځو کی بدر بن مغیره ته
 هغه د فردیناند د ظلمونو ډیر داستانونه وویل او د هغوی اعتماد یی له او
 ډیر ترلاسه کړی و. د جمعی له لمانځه نه وروسته هغه د بدر د ملگرو په
 مخکی یوه پرجوشه وینا واوروله، او د اندلس د مسلمانانو ژوند یی داسی
 دزدناک انځور کړ چی په غوښه کی ډیر په ژړا شول، بیا یی د اندلس د
 ماضی ارواپال تاریخ واوراوه، د بدر بن مغیره او د هغه د ملگرو د جهاد او
 کارنامو نښتاینه یی وکړه، په پاڅی کی یی وویل: موږ باید د خپل راتلونکی
 په باب هیڅ غلط گومان ونه کړو، که موږ یو لاس د فردیناند پر خلاف د
 جگړی پرېنگه ونه کړو نو ورو ورو به مو نوم وړک شی، ستاسو لپاره زما
 همدا پیغام دی چی د بزدلی له ژوند نه د ژرورتیا او میراثی مرگ غوره
 دی، زه غرتاڼی ته هم له دی پیغام سره روان یم، زما باور دی چی زموږ د
 مظلومیت د استان ابوالحسن وآوری خاتما به د فردیناند پر خلاف د جهاد
 اعلان کوی.

له وینا نه وروسته چی هغه له بدر او بشیر سره بیرته خپل قسطنطنی ته
 راستنیدو بدر بن مغیره ورته وویل: زما په دی باور دی چی ته په غرناطه
 کی واوسی هلته به په مسلمانانو کی نوی روح پو کړی.
 ابو داود په غمجنه لهجه ځواب ورکړ: زه به خپل فرض پوره کوم خو
 خلک د یوه تاپیرندوی پر خبرو پروانه کوی.

بدر وویل: نه هغوی اوس را بیدار شوی دی.

بشیر زړه نا زړه وویل: که تاسو بده نه منی یوه پوښتنه کوم.

ابو داود یی خبره ور بشپړه کړه چې ته په دی حیران یی چی پردی ټولو
برسیره زما هرمن او لور په عیسوی مذهب باندی ټینگار کوی.
همدغه وایی ته که نه!

بشیر حیران شو ویی ویل: هو ما همدا ویل زما باور دی چې ته به ددی
لپاره مناسب دلیل لری.

ابو داود: ددی یو دلیل دی خو زه نه وایم چې مناسب او معقول به وی
که نه. ددی په اړه ستاسو غازیانو فتوی دیر ښه ده دا زما دوهمه میرمن
ده، لوهی میرمن می یوه مسلماننه وه، او د هغی لور هم مسلماننه ده، خو
زما دغه میرمن د مرسیی له پوی عیسوی کورنۍ نه ده، او له دی سره تر
واده وړاندی زه په دی هم پوهیدم چې زه به د عیسویانو په منځ کی دا
مسلماننه نکړای شم. خو ما ددی سره واده ددی لپاره وکړ چې د عیسویانو په
منځ کی دیو آزاد خیاله مسلمان په نوم وپیژندل شم، ما د خپل قوم ذلت او
محکومیت نشو زغملی، ما دوی د یوه انقلاب لپاره تیارول غوښتل، ما
خپله عیسوی میرمن د جان لپاره واک کړه، تر اوسه پوری ما خپل هدفونه
دی ته نه دی ښکاره کړی، تر دی چې دی هم زه د اندلس د هغو زرگونو
مسلمانانو نه بیل نه یم بللی چې دین ته یی شا کړه او له مذهب نه لری
شول، بلکی خپلو هم مذهبو ته وایی چې موږ تر اسلام نه عیسویت ته زیات
نژدی یو.

له دی خبروته ما دا ښه اخستی چې په خو ښارونو کی می د مسلمانانو
انقلابی دلی تیاری کړی دی. تاسو به په دی حیران شی چې دا لس کاله چې
زه په قسطله کی وم له لویو لویو عیسوی امیرانو سره می کورنی اړیکی
دی خو دوی پر دی نه پوهیدل چې زه د دوی پر خلاف په کړو وړو بوخت یم.
تاسو زما د کار په اړه د انتقاد حق لری خو زما نیت خدای «ج» ته معلوم

ته بنایي له هغه ځایه زما د تیښتي سبب وپوښتي، زه له هغه ځایه ددی
لپاره نه یم راتښتیدلی چی حکومت زما په فعالیت خبر شوی دی، ددی
لاامل دا و چی د قسطله د شاهي کورنۍ یوه ځوان زما له کشری لور سره
واده کول غوښتل، هغه زما میړمن دی کار ته تیاره کړی وه، او زما د
پخوانی چلن له مخی زما پنځه پړ دې باوری وه چی زه به له یوه عیسوی
ځوان سره د خپلی لور د واده مخالفت نه کوم، خو کله چی زه په دی خبر
شوم تاسو زما د حالت اندازه لگولی شی، له دی نه وړاندې ما تصمیم
درلود چی هلته به خپله ځمکه وازی ترسره کوم بیا به غرناطی ته ځم او خپله
عیسوی میړمن او لور به مسلمانوم اوس می داسی احساسوله چی اوبه تر
سر اوړی، ما هدی وشتی ته مخالفت وکړ، چی د فردیناند حکم راغی، اوس
ماته یوه لاره پاتې وه چې باید هجرت وکړم خو زه ویریدم چی دوی پوه نه
شی چی زه غرناطی ته ځم او هجرت کوم نو بنایي زما میړمن په خپله خوبه
راسره ولاړه نه شی، او لور می هم په زور رانه واخلي.

بشیر پوښتنه وکړه : نو لور دی هم د شاهي کورنۍ له ځوان سره په واده
خوبه نه وه ؟

ابو داود : نه ! د هغه ځوان یوه سترگه په یوه جگړه کی ړنده شوی وه.
بدر بن مغیره وپوښتل : نو تا سو تر دی ځایه څه ډول راغلی ؟
ابو داود : ما له تدبیر نه کار واخست او ددی واده مخالفت می پرېښود
ما د یوه دوست په لاس لیک ولیکه او د هغه د یوه نوکر په لاس می خپل
کور ته واستاوه، په لیک کی لیکل شوی وو چی د انجیلا بابا دمرگ په تبه
پروت دی او هغه د خپلی لور او لمسی له لیدونه وړاندې نه خواړی ویری. د
داسی خبرونو په اوریدو ښځی په عام ډول د ډیر تفصیل پوښتنه نه کوی، په
دی لیک کی د میراث د ویش یادونه هم وه ځکه خو می میړمن د مرسیی د

دی هم واسره تیار شو. ما مخالفت وکړ خو میریا یی ملگری وکړه ویی ویل چی دده ملگری له مور سره بڼه ده زموږ سفر به اسانه شی او ما له مجبوری نه ومنله.

سهار چی موږ روانیدو نو هغه په اس سپور راوړسید ویی ویل چی د لاری پهرته یی زموږ لپاره د تازه نفسه اسونو تیارولو هډایت لېږلی دی. په لاره کی موږ د هغه په وچه په زحمت نه شوو، خو خومره چی مرسیی ته رانیژدی کیدو زما اندېښنه زیاتیدله، د هغه آس به زموږ د گادی ترمخ یا شاته غبرگ روان ؤ. د گادی کوچوان زما پخوانی نوکر ؤ. هغه زما په اراده پوه ؤ راته ویی ویل چی له دی سرې نه له ځان خلاصولو پرته مو غرناطی ته رسیدل ممکن نه دی ځکه خو زه په یوه برخه پریکړه مجبور شوم

یو ماسپین کله چی میریا په گادی کی ویده وه او سر یی د انجیلا په غبر کی ایښی ؤ، ما انجیلا ته وویل چی ته پوهیږی موږ چیرته څو؟
انجیلا ویل چی معلومه ده موږ مرسیی ته څو.

ما ورته وویل : زه تا ددی سرې نه ژغورم او د همدی مقصد لپاره زه د مرسیی پر ځای غرناطی ته ځم.

هغی په اوبښلو سترگو راته وکتل ځواب یی راکړ چی : پلار جانانه! زه له دی بلا سره د واده پر ځای مرگ غوره گنم، زه له ده نه د خلاصون لپاره هر ځای تلو ته تیاره یم.

ما ورته وویل چی له وړاندې د غرناطی او مرسیی سرکونه سره جلا کیږی، خو دا بدبخت د سیرری په څیر راپسی دی، که موږ لاره بدله کړو په راتلونکی پهره کی به مو راوگرځوی. دده نه د خلاصون یوازی یوه لاره ده.

انجیلا له سوچ وکړ ویی ویل : پلار جانانه هغه اوس په موږ پسې دي، ستا سره لینده شته او غشی ویشتل دی زده دی.

ما ورته وویل : زه ستا له مور نه ویر یم.

ورسره سم می کوچوان ته د گاډۍ زغلولو حکم وکړ، هغه د غشی په لگیدو له آس نه لاندي راږیوت خو بیا هم ویرېدم چی که ژوندي پاتی شی په ټول اندلس کی به زموږ لټون پیل شی، ځکه خو مو په ډیره ژوندی خپل سفر ته دوام ورکړ، کله چی میریا سترگی وغړولی ورته ورو ویل چی هغه وړاندي تیر شو، بیا مو هغه ته دا ونه ویل چی موږ لاره بدله کړه، خو چی د سرحد له وروستی بهری نه راټیر شوو له شاته می څو سپاره ولیدل چی په موږ پسې راووتل. ما د هغوی په گړندی رفتار شک وکړ او کوچوان ته می د گاډۍ د گړندی کولو امر وکړ.

د باران له لامله سړك ډير خراب و خو د خدای «ج» احسان دی چی د
 گاډۍ عرابه هغه وخت ماته شوه چی تاسو زموږ مرستی ته را رسیدلی وی.
 موږ ځکه تر سرحده د رارسیدو موکه ومونده چی زما په گومان یی
 لومړئ زموږ لتون د مرسیې په لاره گړی و، او هلته یی چی زموږ څه تېبه
 ونه لیدله بیا به یی د غرناطی لاری ته پام شوی وئی، دا ټول ستا ددی
 پوښتنی ځواب و چی میریا او انجیلا می ولی تر اوسه نه دی مسلمان گړی،
 اوس زه له تاسونه یوه پوښتنه کوم.

بدر وویل : ته دهری پوښتنې حق لری.

ابو داؤد وریل: ششاسو سیمہ زمبور لہ لاری نہ لری دہ گہ خہ ہم د
شاهین د الوتو ساحہ معلومہ تہ وی، خوبیا ہم تا سو زمبور مرستی تہ
دومرہ ژر راور سیدی لکہ تیار چتی ہمالتہ موجود وی.

بندر بن مغیره و وزیر : خبره دا ده چی له یوی مودی زمونږ او د غرناطی حکومت ترمنځ اړیکې تر ډیره حده درستانه دی. هغوی د سرحد یوڅه سیمې موږ ته سپارلې. او کله کله زه د هغوی د پېرو او چوکیدو کتلو

غارې در واچوي نو دا به د دوی نیکمرغی وی.

بدر : زه ددومره ستر مسئولیت د ترسره کولو اهل نه یم.

ابو داود وویل : زه په غرناطه کې څوک نه پیژنم، که تاسو ماته د څلور پنځو مخلصو کسانو نومونه ووايي زه به خوښ شم.

بدر بن مغیره وویل : زه به داسې چاته لیک درکړم چې د هغه په وجه به په ټوله غرناطه کې بلد شي، خو زما په گومان ته باید ډیرې شپې دلته پاتې شي، ځنګه بشیر! دده لور به څه وخت د تگ راتګ وړ شي؟
بشیر ځواب ورکړ : انشاءالله په یوه هفته کې به بلکل روغه شي.

*****

(۳)

دغه کلا چې ابو داود د بدر بن مغیره د میلحه په حیث پکې اوسیده داسې ځای وه چې له بهرنیو حملو نه په امن نه وه، د کلا برجونه هم ډیر پاڅه نه وو چې له بهر نه د لویې حملې تا ب راوپای شي، له الزغل سره د لیدلونه وروسته به بدر بن مغیره چې کله کله د بهرې د کتلو لپاره راتلونو په دی کلا کې به اوسیدل، کلا د غرناطې په حدودو کې وه او د قسطلې او غرناطې ترمنځ د جګړې حالت نه ؤ ځکه خو بدر سمدستي پر کلا د یرغل خطر نه احساساوه او د کلا د ساتنې لپاره یې ډیر لږ سپاهیان گومارلي وو. بیا هم د قسطلې په سرحد کې دده ځري هر وخت وو او حالات به یې له نژدې څارل. د ابو داود له راتګ سره یې پوره اړان لږ زیات کړل، معمولاً به هغه په دی کلا کې درې څلور ورځې تیروي او د غرناطې د سرحدې بهرو او گزمو له انتظام نه وروسته به بیرته ځنګل ته ستون شو، هلته به یې د غرناطې سپاهیان روزل، خو د ابو داود په وجه هغه د خپلې خوښې برخلاف په کلا کې زیات پاتې کېده، ته اړ شې بهر بیا به دده د څلور

کلا ته راوغوښت، له پوره داسې پلار پرته چې ددې د مور له وفات نه پر کال وروسته یې له یوې عیسوی مجلې سره واده کړی ؤ ریښې په دې دنیا نور څوک نه درلودل، کله چې په بڼه بده پوهیدلې وه دا ورته ویل شوی وو چې د مور د وفات په وخت ددې عمر له یو کال نه هم لږو.

هغې د عمر لومړی (۱۳) کلونه په غلیظه کې له ماما سره تیر کړل د ږور نورو خلکو په څیر د عیسویانو ورځ په ورځ زیاتیدونکې ظلم د هغه د ماما گورنې هم غرناطې ته په هجرت مجبوره کړه، د ریښې ماما دا له ځانه سره غرناطې ته بیوله خو ابو داود پری نشودله، او بالاخره ریښه له خپل پلار سره قسطلې ته ولاړه، په قسطله کې هغې ته د پلار د کور چلېریال بلکل بدل ؤ، د هغې ناسکه مور او خور عیسویان وې، پلار یې د عزت او شهرت په هڅو یې کې د پلرونو له دین نه ډیر لرې شوی ؤ. د قسطلې عیسویانو هغه یو آزاد خیاله مسلمان باله. هغه د عیسویانو په مجلسونو کې د قرآن تلاوت کاوه او زیاتې پرجوشه وینا ځانې ته یې کولې، د عیسوی راهبانو لورې هلته ته دا څرگنده وه چې ابو داود د مسلمان په جامه کې د مسلمانانو تر ټولو بدترین دینمن دی. ځکه خو یې د نورو مسلمانانو په څېر دې خپل مذهب پرېښودلو ته اړنه کړه.

څینو د ژور نظر خاوندو مسلمانانو په هغه شک کاوه، خو د عوامو اکثریت ته هغه دا ډېر ورکړی ؤ چې د پادشا په دربار او د عیسویانو په لیکو کې دننه هغه مسلمانانو ته څه کولې شي په جومات کې یې نشي کولې. ابو داود په مختلفو ښارونو ته تلو هلته به یې پټې ډلې جوړولې، احساساتې مسلمانان به یې راپارول، بیا به یې ټول راز عیسوی حاکمانو ته ووايه او له هغه ښایه به ورک شو. عیسوی حکامو به هغه یو یو ونیو او د دوسی نه پرته به یې غرقه کړل، ددې خدمتونو په بدل کې ابو داود ته فردیناند

غوسه راپارولې، دوړوکتوب احساسات یې لانه وو پاڅه شوی څو د پلار د کور ترڅه ماحول یې تل د ماما کور وړ یاداره او ددی د یادونو پخوانی خوږی پېښی به یې هر وخت د پریشانه ژوند شیبی وړ رنگېنی کړی. کله به چی د ښار یو پاپ ددی ناسکه خور انجیلا ته د انجیل د درس لپاره کورته راته دی ته به هغه بوډا عالم وړ په یاد شو چی د ماما په کور کی به یې د قرآن تعلیم ورکاوه، او چی ددی ناسکه مور به ورته وویل چی ته هم له انجیلا سره یوځای انجیل لوله نو دا به چوپه بلې کوتې ته ولاړه او قرآن کریم به یې تلاوت کاوه.

انجیلا به هره پکښه کلیسا ته تله او ربیعه به د بوی مسلمانې گاونډی کره ولاړه هغه یې پخوا د مور ملگری وه.

ربیعی چی د پلار په کور کی دوه کاله تیر کړل خبره شوه چی ماما یې له کورنۍ سره له غرناطې نه مراکش ته تللی. له دی خبر اوریدو نه وړاندې په دی کله کله زړه ته تسلی ورکوله چی تقدیر به دوی یو ځل بیا سره یوځای کړی او دا به د ماما کورنی او خپلوان ټوله بیا هم ووينی. خدای «ج» ته به یې تل همدغه دعا کوله، خو کله یې وپوښتل هغوی مراکش ته تللی دی زړه یې مات شو او تر ډیرو ورځو پوری یې پتی اوښکی تویولی.

اپو داود په خپلو ټولو نډیو دپاسه له ربیعی سره زیاته مینه درلوده، مېرېله به تل دا شکایت کاوه چی له انجیلا سره دومره مینه نه کوی لکه له ربیعی سره، خو هغه په دا جواب ورکاوه چی ستا په موجودیت کی انجیلا زما مینې ته ضرورت نه لري، خو ربیعه په دی نړۍ له ما پرته بل څوک نه لري.

مېرېا ډیره توند خوپه ښځه وه، او ربیعی ته یې په خپل چلند ورنښوولی وه چی نفرت تری کوی، انجیلا د مور په ځیر مغروره وه، خو په سینه کی

ناندريو به ورسره مجبوره شوه، د دوی په دی شخړو کی به د منطق او دلیل پرځای له احساساتو نه زیات کار اخستل کیده، میریا او انجیلا به هغه د فردیناند له شان او د بد بی او د روما د عیسوی پاچاهانو د ځواک او هیبت نه ویروله او ربیعی به بیا د طارق بن زیاد، موسی، عبدالرحمن او یوسف بن تاشفین کیسی ورته کولی.

میریا او انجیلا به ویل چی فلاتی راهب ته زیری ورکړای شوی چی له اندلس نه د مسلمانانو د شرلو لپاره خدای «ج» فردیناند غوره کړی، دی به په ځواب کی ویل چی ما ابوالحسن په خوب لیده چی پر قسطله د مسلمانانو د بری بیرغ ورپوی.

د مغیره د وژل کیدو د څیر په اوریدو میریا او انجیلا هم د نورو عیسویانو په څیر خوښي غمانځله، خو ربیعه دومره پری خفه شوه چی تر دری ورځو پوری یی له چا سره خبره ونه کړه. له هغی نه وروسته د سرحدی عقاب په لارښودنه دکاونت سنت یاگو په ماته چی ربیعه څومره خوشحاله شوه هومره میریا او انجیلا پری خفه شوی، له هغی وروسته به چی کله د دوی په کور کی مذهبی بحث پیل شو د سرحدی شاهین یادونه پکی خامخا کیدله میریا او انجیلا به هڅه کوله چی نوم یی یاد نشی خو ربیعی به ئی په خوند خوند کارنامی او حماسی ستایلی د شپي به چی انجیلا او میری د «سپیڅلی مریم» د بوت په وړاندی په گوندو شوی او د عیسویانو د بری دعا به یی کوله، نو ربیعی به په ځانگړی کوټه کټی له لمانځه وروسته د سرحدی شاهین د بری دعا غوښته یوه ورځ میریا ابو داود ته شکایت وکړ چی ربیعه زموږ د پاچا د دښمن خیر غواړی. ابو داود ربیعه وترتله او منت یی ورته وکړ بیا یی ورته وویل چی: که ته نه غواړی چی حکومت موږ باغیان ویرل او به غره مړگړی نه د سرحدی شاهین به اړه دی احساسات

علم او پوهی خاوند دی له هغو خلکو سره توپیر نه لری چی په اندلس کی د مسلمانانو له بیا راپورته کیدونه نهیلی شوی او خپلی هیلی یی اوس په خپلو عیسوی بادارانو پوری تړلې، له دی وروسته هغی د پلار په مصروفیتونو له ژور غور وروسته پردی پوه شوه چی پلار یی اوږده موده له کوره بهر وی نو فردیناند ته په خدمت بوخت وی او هغه د فردیناند لپاره مهم خدمتونه ترسره کوی.

ربیعۍ خان یوازی احساس کړ، ټول چاپیریال ورته پردی شو او چی څومره یی عمر زیاتیده دغه احساس ورسره زیاتیده د مسلمانانو د روښانه راتلونکی په تصور به یی چی په زړه کی تو دی جذبی په غورځنگ وی هغه ورو ورو بیرته غلی کیدلی، په ذهن یی یوه چوپتیا خوره شوه او ژوند ورته د یوه پرلپسې سهار او ماښام له نه ختمیدونکی تسلسل پرته هیڅ معنی نه درلوده.

خو کله یی چی واوریدل چی دا به له ابو داود سره غرناطی ته ځی په زړه کی ویدی ولولی یی بیرته راوینی شوی، هغی ته د ابو داود د هدف علم نه و، خو بیا یی هم د سفر په هر پړاو په زړه کی نوی جذبی را اوچتیدی، د غرناطی ډول ډول منظری یی په سترگو کی راگرځیدی، ددی سفر په دکان کې څو ځله د سرحدی شاهین یادونه راغله، میریا له هغه زیاته ویریدله، او د ابو داود د احتجاج سره سره به یی هری نوی پهری ته په رسیدو پوښتل :

«زموږ په لاره کې څو به د سرحدی شاهین د حملی خطر نه وی؟»

د پهری افسر به دی ته تسلی ورکوله خو چی بلې پهرې ته به ورسیدل دی به بیا همدغه پوښتنه تکرار کړه.

یوه ورځ چی دوی په لاره کی په یوه سرای کی د سرای له خاوند نه دا پوښتنه وکړه ابو داود د سار خاوند و خاوند یی

سرحدی شاهین د الوتوله ساحی نه لری ده.

*****

په قسطله کی چی د سرحدی شاهین په اړه څه خبری مشهوری وی، له هغی نه دی داسی انگیر له چی سرحدی شاهین په یو د پوځ عمر هیبتناک انسان وی خو هغه یی د تصور نه ډیر بدل ؤ.

د هغه په کتو کی تر زړورتیا او سپندنی مینه او مهربانی زیاته وه، د هغه په مردانه څیره کی داسی اثر ؤ چی که یی ربیعی د غیرت او میرانی کیسی نه وای اوریدلی هم تر تاثیر لاندی به یی راتله.

د خپل قوم د یوه پاڅه عزم خاوند مجاهد یو ځل لیدل د ربیعی د ژوند تر ټولو ستر نعمت ؤ. خو کله یی چی واوریدل چی هغه زلمی چی د دوی بی قابو گادی یی دروله او یایی په بی هوښی کی تر دی کلا رارسولی وه له سرحدی شاهین پرته بل څوک نه وو نو دی ته د لومړی ځل لپاره په دی پراخه کایناتو کی د خپل ځان اهمیت معلوم شو.

ترکومه چی د ربیعی روغتیا شکمنه وه هغه به هر سهار او ماښام پوښتنی ته ورتلو، بشیر بن حسن به د هغی د زخمونو د پتی لپاره د ورځی دوه ځله خامخا ورتلو، انجیلا به ددغه ځوان طبیب د پښو د غږ په انتظار وه، او په منډه به یی دروازه ورته خلاصه کړه.

او کله به چی د هغه پام ربیعی ته ور واوښت نو دی به غوښتل په ډول ډول پلمو د هغه پام ځان ته ور واړوی.

پوښتنه به یی کوله : خور به می څه وخت د گرځیدورا گرځیدو شی.

بشیر به په بی پروایی ځواب ورکړ : ډیر ژر!

انجیلا : پلار جان می ویل چی ستا لاس په کوم مریض ولگیږی هغه

دغسې خبر به هغه ورځ د گادیدو خبره کیده داسی تر اوسه زما ځان د

بشیر : ډیره ښه ده زه به یی وگورم.

بشیر بن حسن به د ربیعې د تپونو له تړلو وروسته انجیلا ته وکتل د غاښوله کتلو وروسته به په سوچونو ډوب شو. بیا به یی له مورنه پوښتل: پخوا یی کله کله غاښونه خوړیدلی؟

میریا به ځواب ورکړ: نه!

هغه به بیا په سوچونو کی ډوب شو، او انجیلا به مخ بل لورته واړاوه او خپله خندا به یی راقابو کوله، بشیر بن حسن به ویل: ښایی د غاښ په رسنه کی څه خرابي وی ظاهراً هېڅ نه ښکاری خیر دی زه یوه نوی دوا درکوم هغه به په اوریو پوری کوی هغه به نوی دارو ورکړل او تری ولاړ به، انجیلا به د مور د بدگومانی لری کولو په خاطر کړکی ته ودریدله او بی له دی چی دوا په وریو ووهی گوته به یی په غاښونو راتیری کړې او بیا به یی لاپې تو کړې.

کله کله به یی په نوکانو وری زخمی کړې او له لاپرو سره به یی وینی هم توکړی مور به یی ویل: لوری! هغه چی هر څومره ښه طبیب وی له مذهبي تعصب نه به پاک نه وی.

انجیلا به په ښیره ځواب ورکړ: نه مور جانی زه د هغه په دوا ډیره آرام شوم. او کله به میریا په یوه او بله خوا شوه نو انجیلا به د زړه له تل نه په خندا شوه.

ربیعې به ملامته کړه دا به بیرته جدی شوه ویل به یی: ربیعې خوری! ته بده مه مته زه به بیا داسی نه کوم، خو نه پوهېږم ولی د هغه په لیدو زما د شرارت رگ راوپارېږی.

زه داسی احساسوم چی ځان پخپله تیرباسم، خو ځینی حماقتونه ډیر په زړه پوری وی، کله چی هغه زما د غاښه له معاینه نه وروسته به اندېښنه

انجیلا به په کرس کرس وخنډل و به یی ویل : ربیعی ته هسې پریشانه
کیږی.

زما په خپرو باور وکړه، دا یوازې توکه ده.

یو ماینام ابو داود هم ژ بشیر د ربیعی زخمونه تړل، میریا وویل : انجیلا
ته تیره شپه بیا خوب ورنه غی، تاسو یی غاښونه په غور وگوری.

ابو داود د خپلی میرمن خبره تائید کړه، بشیر وویل : نن ما یوه ډیره
موثره او تجربه شوی دوا راوړی ده، انشا الله تر دری ورځو پوری به ستا د
لور د غاښونو خوږ ورسره وړک شی، بشیر دا وویل او د بوټل نه یی یو
غوړپ دوا په پیاله کی تویی کړه انجیلا ته یی ونيوه ویی ویل : دا وڅښه !
انجیلا په حیرانی وویل : د څښلو دوا !

بشیر خپله موسکا قاښو کړه ویی ویل : هوا ددی په څښلو د غاښونو درد
بلکل لری کیږی.

انجیلا په تذبذب دوا واخستله او شونډو ته یی نژدی کړه، خو له څښلو
سره یی بیرته لاری توکړی ویی ویل :
دا خو ډیره ترخه ده نه یی څښم.

بشیر ورجگ شو په پتکه ئی ورته وویل : دا به خامخا څښی.
هغه د بشیر په پتکه وویږیده ویی ویل : زما په دی کانگی راځی.
بشیر ځواب ورکړ : بیا به نوره دوا درکړم له ما سره دا دوا ډیره ده.
انجیلا په هیله منه لهجه وویل : نوزه یی وڅښم.

ابو داود وویل : هو لوری ویی څښه په دې کې دې گټه ده.

انجیلا بیا بشیر ته وکتل ویی پوښتل : په دی کې خو به څه تاوان نه وی؟

ابو داود په غوسه شو ویی ویل : د بشیر بن حسن په دوا کې تاوان !

به ته ډیره وړی هم شی.

د بشیر او ابو داود له تلونه وروسته انجیلا خپلی شونډې تر غاښو لاندې
کړی ربیعی ته یې وکتل او هغې ورته وځنډل.

تر لږ شیبې خولې بوځولو وروسته انجیلا پخپله هم په ځنډا شوه او میریا
پریشانه شوه وینی ویل : تا سر دواړه لېونی شوی یاست، بله ورځ میریا
خپل خاوند ته د بشیر بن حسن ستاینه کوله وی ویل : دا طبیب رښتیا هم
ډیر لایق دی.

*****

(۵)

دغه کلا په یوه لوړه خټینه غونډۍ پرته وه. دیوالونه یې د دوو سړیو د قد
په اندازه اوچت وو، د دروازې له دیوال سره دوه پوړیزه کوتې وې په لاندینۍ
پوړ کې د سپاهیانو کوتې وی او په پاسنی پوړ کې یې د افسرانو د اوسیدو
لپاره کوتې جوړې شوی وی، دی د یوال ته مخامخ بل دیوال ته د اسونو
لپاره طبیلې وی دریم لوری ته جومات جوړ شوی ؤ او څلورم دیوال ته د
پخوانی آبادي کنډوالی وی.

په پورتنۍ پوړ کې په دوو غوره کوتو کې ابو داود او د هغه اولاد ته
ځای ورکړ شوی ؤ. په هغه کوټه کې چې د ابو داود او د هغه د لوڼو او
میرمن بستری وی ډیره پراخه وه، او کړکۍ یې بهر لوری ته وې، دغه کوتې
له دیوال نه نژدې دوه چنده لوړې وی او وړاندې ښکلی دره او هسکې تپتې
غونډۍ تر لرې پورې ښکاریدلې.

ددړۍ په منځ کې د بوی وږالی او به له لرې ځلیدلې، دی کوتې ته د تگ
راتگ دوی دروازی د ابو داود کوتې ته وتلی وی او له هغې نه مخکې یوه
اوږده برنده وه چې مخه یې د کلا د انگرې لوری ته وه، د ابو داود کوتې
تر څنگ یې لاس ته یوه ډېره کوچنۍ کوته وه چې د ښار د لاس ته یوه کوچنۍ

به ولاړ او تياره ماينام به راستون شو كله كله خو به يې شپه هم بهر وه. خو د هغه په غياپ كې به بشير بن حسن د ابو داود كوربه ؤ او د هغه خدمت به يې كاوه.

بشير پردې سربيره چې يو ډير لوی طبيب ؤ ډير لوی عالم هم ؤ هغه په تاريخ، فلسفه، او نورو علومو كې د ابو داود د پوهې تر تاثير لاندې راغی، د ورځې به هغه هم تر لړۍ لړۍ ځايونو د ناروغانو د ليدو لپاره تلو، خو ماينام به بيرته راستون شو، او له ویده كيدو نه وړاندې به يې له ابو داود سره په مختلفو موضوعاتو بحث كاوه، هغه دودۍ هم له ابو داود سره د هغه په كوته كې يوځای خورله.

بدر به هم چې له بهر نه راستون شو د فرصت شيبې به له ابو داود سره ؤ، د شپې به بشير او ابو داود تر ډيره وخته سره گريدل، خو بدر له دودۍ وروسته په ډيرو خبرو عادت نه ؤ، هغه به معمولاً له دودۍ خورلو نه وروسته لږ څنډ پاتې شو بيا به جگ شو او خپلې كوتې ته به ولاړ. ربيعي، انجیلا او ميريا دودۍ په خپله كوته كې خورله.

د ربيعي غورځونه به په بله كوته كې له ابو داود سره. خبرو اترو ته هغه وخت څك شول چې دی به د بدر غږ واوريد. دا چې مخ په رغيدو شوه بدر اوس ددې كوتې ته نه راتلو، خو بيا هم چې كله له ابو داود سره مخ كیده لومړی پوښتنه به يې دا وه چې: ستا لور څنگه ده؟

ربيعي به داسې احساسوله چې د هغه لومړی پاملرنه يوازې د خواخوږۍ او همدردۍ په وجه وه، انجیلا په هر چاپېريال كې په بې تكلفه كيدو او عادت كيدو روږدې وه، كله به چې په بله كوته كې له ابو داود سره يوازې بشير ؤ نو دا به په څه پلمه او پوښتنه ورغله، د ترڅنې هاډا د څښلو نه وروسته يې د غاښو درد په كرار شوی و. بيا يې هم له ځوان طبيب سره

غوښتل خو زما د بېرې له لامله یې هغوی رانه وستلای شوای. اوس به غرناطی ته زموږ په رسیدو کې څنډ پېښ شي، دی بیچاره خپلو اولادونو ته اندېښمن دی، ځکه خو زه غواړم چې دی له همدې ځایه رخصت کړم، ایا تاسو یې د سفر بندوبست کولی شئ؟

بدر وویل: زما سړی به دی تر سرحد واړوی. خو دا ضروري ده چې دی باید زما د مصرفیتونو په باب چاته څه وڼه وایی.

ابو داود ځواب ورکړ: د کوم بېل چاپه باب خو خبره په یقین سره نشي کیدای، خو دده په باب زه وایم چې دی له ما سره له شلو کلونو راسې دی او ما په لسگونو ځله ازمويلي دي، دی زما د ژوند له هر راز نه خبر دی، که ده زما پر راز هم زما دښمنانو ته ویلي وای نو نن به زه ستا په مخکې نه وم. اوس هم ما خپله نیمایي شتمني دده په کور کې پرېښي ده، او زما پردی باوودي چې شل کاله وروسته به هم زما امانت روغ رمت لاس ته راځي.

حقیقت دا دی چې زه تر خپلې عیسوي میرمن او لور پرده زیات اعتماد لرم، هغه هم له ما سره څه ذاتي مینه نه لري یوازي پردې یې راسره مینه ده چې ما د عیسویانو تر ټولو سخت دښمن گڼي، کله چې دی څوارلس کلن و پلار یې د قسطلی والي د بغاوت په تور غرغره کړ، ده هغه زړه بوږنوونکي تداره پخپلو سترگو لیدلې، تاسو په دی خبر نه یاست چې دی له تاسو سره څومره مینه لري، پرون یې ماته ویل چې زه به می میرمن او اولادونه په غرناطه کې تاته پرېږدم او راجم له سرحدی عقاب سره په پوخ کې شاملېږم.

بدر بن مغیره وویل: زه خفه شوم چې له ده سره می علاقه نه درلوده.

په هر صورت دی چې هر کله وغواړي زما ملگری به یې تر سرحد واړوی. انجیلا او میریا په دروازه کې غوږنیولې و او دا خبرې یې اورېدلې، او

حکومت مخالف نه وی، نیمه شپه د ریښی سترګې پټې شوې، خو میریا او انجیلا تر ډیره وخته پس پسک کاوه، میریا په وار وار د خپل خاوند دا الفاظ تکرارول چې هغه تر خپلې عیسوی میرمن او لور په دی کوچوان زیات اعتماد لری.

انجیلا یی مور ته تسلی ورکوله ویل یی : پلار جان دومره احمق نه دی چې پردی هم پوهنه شی چې موږ یی خبری اوریدای شو زما باور دی چې هغه د څه مصلحت په خاطر داسی ویل.

میریا وویل : لوری زه په یوه مسلمان هیڅ اعتبار نه لرم، زه داسی احساسوم چې له ده سره می وطن پرېښودل غلطی وه. اوس که غرناطی ته ولاړ شو هلته موږ په زور مسلمانوی څه کولی شو.

انجیلا : موری ! زه پوهیږم پلار می له مذهب سره هیڅ مینه نه لری کله چې ته له هغه نه د هغو خبرو پوښتنه وکړی پخپله به دې تسلی وشي. میریا : خو زما زړه تسلی نه شی خوب نه راځی، نن خو دا ډاکتر داسی دروند ناست دی چې د تلو نوم نه اخلی، ته لږ دروازه بیرته کړه پلار ته دی غږ وکړه.

انجیلا : نه موری لږ صبر وکړه هغه اوس ځی.

کله چې بشیر ولاړ میریا دروازه وازه کړه، د شمال د توندی څپې په څیر کوتی ته ورنشوته او په ابو داود یی پټکې پیل کړې؛ هوا نوزه او لور می تر کوچوان هم ذلیل او بی اعتماد یو!

ابو داود : لږ ورو خبره کوه ! بیا جگ شو او زری بهرنی دروازه وترله ویی ویل : زه پوهیدم چې ته زما خبری اوری او له واکه به ووزی، خو د خدای «ج» لپاره لږ صبر وکړه اوس دی زه ډاډه کوم، راځه زه ستاسو کوتی ته درځم، دلته خبری ښی نه دی که یی څوک واوی موږ ټولوته تاوان دی.

که چا زموږ غږ واورید بیا مو خیر نشته، بیایي میریا ته وکتل ویی ویل :
د خدای لپاره لږ شیبه چوپه شه زه دی اوس ډاډه کوم.
دغی هنگامي ریسعه راویننه کړه، او هغه پر خپله بستره پرته وه، سترگی
یی پټی وی خو د دوی خبری یی اوریدی.

کله چی انجیلا ټولی کړکی پورې کړې، نو ابو داود میریا په خپله بستره
کښینوله او ورته ویی ویل : بی عقلی بنځی ! زه ستا لپاره د غرناطی د
ملکی خوبونه وینم او ته موږ ټول پریادول غواری ته لږ صبر وکړه زه کوچولن
دلته راولم هغه به پخپله ستا تسلی وکړی، میریا لږ پښیمانه غونډی شوه
ویی ویل : ته موږ د هغه دوراندی ولی ذلیلوی ؟

ابو داود وویل : میریا په غور واوره ! کوچوان زه د یوه مهم کار لپاره
استوم، او ددی مهم د ترسره کیدونه وروسته زه بنایي غرناطی ته له تگ نه
ډډه وکړم، د فردیناند په نظر به زما دا بری د غرناطی له فتحې نه وړوکی
نه وی، او کله چی زه هلته دوی ته ووايم چې په دې کار کې ته هم له ما
سره ملگری وی نو د ازایلا په نظر به ته د قسطلی له ټولو میرمنو نه زیاته
عزتمنده شی.

میریا لږ نرمه شوه ویی ویل : دلته ته دڅه بری تمه لرې ؟
ابو داود ځواب ورکړ : تا ته معلومه ده چی فردیناند سرحدی شاهین تر
ابوالحسن زیات خطرناک گڼی.
میریا ! نو ته هغه ... ؟

ابو داود : هوکی ! که د قسطلی واکمنو ته معلومه شی چی شاهین د
خطرناک ځنگل او غره پرځای په دی معمولی کلا کې اوسیدوی نو ډیر زر به
دوی حمله وکړی او کوچوان زه د همدی لپاره استوم. زه ستا د ډاډینی په
خاطر هغه دلته راغواړم.

د ریښی زړه درزیدو خو د سترگو غږولو او څه ویلو همت یی ونه کړ.
انجیلا وویل: پلار جان، دوی زموږ ژوند ژغورلی، دوی له موږ سره په
ډیر اخلاص سلوک کړی، که دوی زموږ ډیر بد دښمنان وای هم زموږ د ښه
سلوک حق یی و، او هغه طبیب چې د سرحدی شاهین ملگری دی او سهار او
ماتنام زموږ د خدمت لپاره راځی یو پرېشته دی، آیاته د دوی نیکی هیږولی
شی؟

اېو داود ځواب ورکړ: دده په باب تاته ښایی دا معلومه نه وی چې
فردیناند خپله نیمایی شتمنی دده د دوستی په خاطر دا وکولی شی. زما
باور دی چې که د فردیناند سره هغه بندی وی نو په لاس کی به یی زنجیر
طلایی وی او فردیناند به خپل لوی وزیر او یا مشر پاپ ته ووايي چې زما د
عزمن بندی لپاره کرسی پرېږده. هغه یو ځل د قسطلی د شهزاده ژوند بچ
کړی دی، د قرطبی او اشبیلی والیان هغه خپل دوست بولي، دغه طبیب له
دی اشرارو سره په هستوگنه هسی خپل رخت بریادوی د ده لپاره غوره ځای
دغه ویجاړ ځنگل نه بلکی د قسطلی شاهي مانی ده، او زه دده د نیکی په
بدل کی که څه هم دده رضانه وی دی همغه دربار ته وررسوم، او زه په دی
هم باور لرم چې دغه ډاکتر له ملکی او پاچا نه د بدر بن مغیره بڅښنه
وغواړی هغوی به د بدر پخوانی ټولی خطاګانی معاف کړی.

د انجیلا ویره په خوښۍ بدله شوه، تر اوسه پوری ددی دا گومان و چې له
بشیر سره به یی خواخوږی او مینه له دی ځایه د روانیدو سره پای مومی، او
دغه پیښه به دی ته د ماضی یو خوږ خوب غونډې وی، بشیر چې دی
لومړی ځل ولید په زړه کی یی ډیر عجیب ټکانونه احساس کړل، خو له هغه
سره په بلدیدو سربیره پردی پوهیدله چې د دواړو ترمنځ یو مزبوت او دنگ
دیوال ولاړ دی، په دی چاپیریال کی ددی د سرگردان نظر لپاره بشیر یو لنډ

مخې په تیارو کې نوی دیوې بلې شوی نن یې د لومړي ځل لپاره دا سوچ کاوه چې له بشپړ سره یې لیدل داسې پېښه نه وه چې دی ته هیڅ ونه لري، د څو شپږو لپاره دا له دی کوتې نه ووتله او ډیره لري تله، بشپړ بن حسن یې د قسطلې په دربار کې لیده، دی په خپل کور کې د هغه په وړاندې د عیسویت تبلیغ کاوه، بیا د قسطلې لوی پاپ هغه ته د نوي دین منلو مبارکي ورکړه، وروسته بیا دواړو په یوه کلیسا کې د ژوند د گډ سفر د پیلولو لپاره د «سپېڅلي مریم» د بوت په وړاندې یو له بل سره لوظونه او سوگندونه اوچتول او د کلیسا پاپ پر دی پاکی اوبه ورشیندلی.

دغه خیالي خوښی انجیلا ته د هوا د یوې څپې په څیر وه، بلکې یو توپان و چې دا یې له کومه ځایه کوم ځای ته وړی وه.

خو د ربیعی حالت بیا بیل ؤ، د هغې د خیال محلونه واتسکور شوي وو هغې پسر بن مغیره د فردیناند په مخکې لاس او پښې زولنې لیده، د هغې د امید غاتول مړای شوی ؤ، او د هیلو له آسمان نه لږوښانه ستوری یو یو لوبدل، او ربیعه د مابوسیو تر بار لاتدی بنخیدله، ساه یې بندیدله، دی فریاد کول غوښتل، کاشکې فریاد یې کولی شوای، کاشکې څه یې ویلی شوای خودي د سترگو غږولو جرئت هم نشو کولی، ابو داود وویل: زه کوچوان را غواړم.

میریا وویل: زما پر تا اعتبار دی، افسوس چې هسې می پریشانه کړی. ابو داود: زه هغه ته یو څو خبرې کوم او د داسې خبرو لپاره دغه کوته ډیره په امن ده.

لږ ځنډ وروسته ابو داود له کوچوان سره یو ځای کوټې ته راغی، او له دروازی تړلو وروسته یې ورو وویل: ربیعی! ربیعی! ربیعی چې غږونه کړ هغه وویل: دا ښه ده چې ربیعه ویده ده.

کلا کی پاتې شې، که هغه دلته و نو ددی کوتې په دواړو کرکیو کې به شمی بلیوې چی زموږ سپاهیان به یې له لری لیدای شی.

او که په یوه کرکی کی شمه بلیده معنی یې دا ده چی هغه دلته نشته او حمله هیڅ گټه نه لری. که هغه شپه توپانی وه هم موږ به هڅه وکړو چی په یوه یا دواړو کرکیو کی زموږ سپاهیان رڼا وړینی، او په حالت پوه شی، او که زموږ د کوتې دواړه کرکی بندی وی معنی یې داده چی وړاندې خطر دی او بیادېراوړاندې نه شی.

هغه ته دا هم ووايه چی که په هغه شپه یې تر نیمی شپې پوری حمله ونه کړه زموږ ټولو ژوند به په خطر کی شی. گوره له سرحد نه تر تیریدو وړاندې دا خبره چاته ونه کړی، تا به تر اوسه کوم عادی کوچوان د شاهي سپارلی مشرنه وی لیدلی خو که ته دا کار په هوښیاری وکړی ځان ته د فردیناند په دربار کی لوید کرسی خالی گوره.

زه ستاسو ادنی غلام یم که زما بادار د غرناطی پاچا شی نو زه به د فردیناند د شاهي سپارلی د مشرتابه پرځای د هغه د دربار عادی پهره داری غوره بولم.

ابو داود ځواب ورکړ: زما له تانه همدا تمه وه، که زما د بخت ستوری وځلید نو زما په وفا دارانو کی به لومړی ستا کور روښانه وی. ته به زما د محل پهره دارنه وی بلکی زما د دربار ښکلا به وی، ته به زما د تاج غمی وی. اوس ورځه ویده شه، سهار وختی به ستا د سفر بندوبست گیري، هغوی ته ووايه چی د کلا د ساتنی لپاره تر پنځوس تنو زیات سپاهیان نه وی.

د کوچوان د تگ نه وروسته ابو داود یو ځل بیا ټولی دروازی او کرکی پوری کړ، او په کرسی کیناست تر ډیره یې له الحبیلا او میریا سره خبرې کولې، دوی واورو ځانونه د غرناطی، راتلونکي، پاچا، ملکه، او شهزادګۍ بلل

خپل پلار په بدنیتي او خیانت نن د لومړي ځل لپاره پوه شوه او اوس هغی په دنیا کی بلکل ځان یوازی محسوساوه، یوازی د سرحد دغه یاغی ځوان داسی څوک ؤ چی له دی سره د ډیری لږې پیژندگلو سره ورته نژدی ؤ.

څو ساعته وړاندی چی دا پوهیدله د سرحد دغه یاغی ځوان له هر خطر نه آزاد دی. دی به سوچ کاوه او پوه نامعلومه ویره به یی احساس کړه، پوه داسی ویره چی یو سیلاتی یی د یوه خطرناک خو په زړه پوری غره په گړنگونو کی محسوسوی. بدر بن مغیره هغی ته په یوه یوخت کی یو زړه وړونکی بن، یو اور غورځونکی غر او د دواړو یوه لویه غونډی وه، د هغه نژدې توب چی څومره ورته زړه وړونکی ؤ هومره یی تصور ورته وروونکی ؤ.

خو اوس یی چی د پلار ناولی ارادی ورته څرگندی شوی بدر بن مغیره دی ته یوه داسی ښه وه چی په ځانگو یی ځاله جوړه کړی وه، دغه ښه د حادثو له تریان سره مخ شوی وه، او دی غوښتل له پریوتوی وژغوری دی په خپلو نازکو لاسونو کلکه ځمکه کنیدله او ددی ونی په رښو یی خاوری اړول غوښتل.

ابو دارد خپلی کوتې ته ولاړ او ربیعی څو واری له یو بل اړخ اوښتو وروسته سترگی پټې کړې او ویده شوه.

د ریمعی اندیښنه

سهار چی کله د ریمعی سترگی غړیدی، وجود ئی توتۀ توتۀ ډاډې سر یی درد ؤ له کرکیو نه بهر روښنایی داسی معلومیده چی د لمانځه وخت تنگ دی هغه له بسترتی پاڅیده زو زری یی اودس او لمونځ وکړ او بیرته په بستره وغځیده.

بشیر بن حسن یوه ورځ وړاندی ددی پتی خلاصی کړی وی، او مشوره یی ورکړی وه چی د پښی ټور پاتی تکلیف به یی د گرځیدو او قدم وهلو سره رغیږی، غوره دا ده چی سهار او ماینام له کلا نه بهر ټپ او ډیره پلۍ وگرځی په تازه هوا کی به یی چکر کمزوری بللۍ ته ډیر ژر سیک ورکړی.

ابو داود د کوچوان له رخصتولو وروسته نیغ ددی کوتی ته ورغی او ویی ویل : ریمعی ! ته تر اوسه ویده یی ! ولاړه شه لږ له انجیلا سره چکرووه، میریا ته هم ورسره ولاړه شه،

کله چی ریمعی خواب ورنکړ انجیلا ویل : ښایی د ریمعی طبیعت ښه نه وی، راځه موری دواړه به چکر ووهو.

میریا ویل : ماینام ته به گورو، اوس خو زما سر خوږیږی.

ابو داود د ریمعی نه وپوښتل : ولی ریمعی څه خبره ده ! ښه یی که څنگه ؟

ربیعې وویل : نه نه د طبیب د راوستلو ضرورت نشته زه روغه یم.
پلار جانې ! زه غواړم چې موږ سمدستی غرناطی ته روان شو.
: خو تر څو ته د گرځیدو راگرځیدونه شی موږ به همدلته ایسار ورو.
ابو داود وویل او له کوتې نه ووت ، لږ ځنډ وروسته یې بشیر بن حسن
ورسره راوست.

بشیر د ربیعې په نبض لاس کیښود ویی ویل : زما په گومان ته د شپې
نه یې ویده شوی.

ابو داود ، میریا ، انجیلا تېکان وخوړ او ټولو ربیعې ته کتل ، هغې ته د
دوی د اندیښنې دلیل څرگند و ویی ویل : زما په گومان زه نن شپه ډیره
زیاته ویده شوی یم ، سهار می چې سترگی وغړیدی سر می راباندې گرځیده.
بشیر وویل : امکان لری د ډیر خوب په وجه دی وضعیت خراب شوی
وی ، په هر حال زه دوا درته راستوم ، ماښام خامخا بهر ته ووزه په بستره
پریوتل هم بدن کمزوری کوی.

ابو داود ډاډمنه ساه واخستله ، ویی ویل : زما میرمن هم د سر خوږې نه
شکایت کوی.

بشیر د میریا د نبض له لیدو وروسته وویل : ته هم که ډیر لږ نه وی
ویده شوی نو د ربیعې په څیر به ډیره زیاته ویده شوی یی. ته که سهار او
ماښام بهر قدم وهی نو هیڅ تکلیف به نه وینی.

میریا وویل : ماته رښتیا هم خوب نه راته. بشیر وویل : زه دوا راستوم.
کله مو چې د بې خوږۍ نه شکایت و یوه گولۍ وغوړی.

تر ماښامه د ربیعې طبیعت ښه شوی و. د ابو داود په اصرار له میریا او
انجیلا سره بهر ته ووته ، هغې تر اوسه په گرځیدو کې په یوه پښه زیات زور
راوړ ، له کلاته بهر بشیر بن حسن د کور ناوړه غل لیدو وروسته ورسره

*****

(٢)

دوی ورځی نوری هم ربیعه سخته ناکراره وه، هغی بدر بن مغیره له
 خطر نه خبرول غوښتل، خو دا په دی هم پوهیده چی که دا کار کوی پلار به
 ئی له خطر سره مخ کوی، له ډیرو سوچونو وروسته یی یو تدبیر په ذهن کی
 ورځی اودی له بدر بن مغیره سره د لیدو اراده وکړه، له بشیر بن حسن ته
 یی چی پوښتنه وکړه ورته څرگنده شوه چی هغه ځنگل ته خپل مرکز ته
 ستون شوی او بنایی تر دوو ورځو پوری بیرته راونه گرځی، جمعی ته څلور
 ورځی پاتی وی، ربیعی به له هر لمانځه وروسته دا دعا کوله چی هغه څو
 شپي نور هم له خپل مرکز نه راستون نه شی.

دوی ورځی هغه له انجیلا سره سهار او ماښام د سیل لپاره وتله، لومړی
 سهار چی دوی وتل بشیر بن حسن چی ډیر وختی بهرته وتلی ؤ او بیرته
 راستنیده دوی ولیدل، انجیلا هغه ته وکتل ویی ویل : وگوری اوس خو د
 ربیعی په تگ کی څه کمی نه احساسیږی.

بشیر ځواب ورکړ : بس اوس به د گرځیدو راگرځیدو سره بلکل روغه
 شی.

انجیلا ویل : پلار جان ویل چی د هفتی په ورځ موږ له دی لحایه څو.
 بشیر : هو ! موږ له غرناطی نه تاسو ته نوی گاډی را غوښتی ده، انجیلا
 لږ له جرئت نه کار واخست ویی ویل : تاسو په ویرانه کی خفه کیږی نه؟
 بشیر : زه په ښارونو کی د خلکو بیرو بار نه خوښوم.

انجیلا : ته ډیر وختی د چکر لپاره وزی

بشیر : هو زه ډیر وختی له خویه په پاڅیدو عادت یم.

بشیر دا ویل او ولاړ، انجیلا تر څو شپو مخ وراړولی ؤ او ورپسې کتل

دوه متوازي ليکونکي ورته دي چي هېڅکله هم نه سره يوځای کيږي.
انجيليلا خپله اندیښنه په خدا کي پټول غوښتل وی ویل : ربیعی تا
گومان کړی چي زما ستا له هم مذهبي سره مینه پیدا شوی ده؟
ربیعہ ! نه ! انجيليلا مینه ستا له توان نه وتلی خبره ده، زه په دی ډاډه یم
چي ته له دی سپیڅلي جذبي نه محرومه یی، خو په اغزیو کي پریوتل هېڅ
گټه نه لري، ځینی اغزی ډیر عجیب وی د سړي لمن یی تار تار کړی وی خو
هغه لا په ځان نه وی خبر.

انجيليلا : ربیعی ! ستا اټکل غلط دی، زه د مینې له جذبي نه
محرومه نه یم، زه چي څوک د خپل زړه خاوند وپولم خپل هر څه په تری څار
کړم. خو هغه به داسی څوک نه وی چي زما هم مذهبه نه وی، له بنارونو نه
بی گرکه وی، زه دومره ساده نه یم چي د واورو په ډیری کي د اور سپرغی
ولټوم. که زما له بشیر سره لږ او ډیره دلچسپی ده یوازي په دي دلیل چي
هغه ستا علاج کوی، که ته بده منی نو زه به بیا هغه ته نیغ نه گورم زه به
له دی وروسته له تا سره قدم وهلو ته هم نه راځم.
ربیعی ویل : نه نه ! انجيليلا ماته کي کولې.

***

(۳)

د ربیعی ناکراري ورځ په ورځ زیاتیده جمعی ته دوی ورځی پاتی وی.
ربیعہ جگه شوه د سهار لمونځ نی ادا کړ، انجيليلا هم لاسونه او مخ پری
مینځل او بهر ته د چکر لپاره تیاره شوه، میریا به هره شپه له ویده کیدو
وراندي ویل چي سهار زه هم درسره ځم خو چي سهار به یی پاڅوله دی به د
سرخوږ او یا کومه بله پلمه وکړه او پاتی به شوه، بیا به هم انجيليلا ته دی دا
نصیحت تکرار کړ چي لوری ډیره وړاندي مه ځه دغه خلک ډیر خطرناک دی.

له انجیلا سره ملگری ونکړای شوه، هغی په څلورمه برخه فاصله وهلی وه
انجیلا ته وویل: انجیلا زه ستړی شوم، که ستا هیله وی سرته وخیژه بیرته
راشه، زه به دلته ناسته یم ستا انتظار به کوم.

انجیلا وویل: ډیر ښه زه به اوس بیرته راستنه شم او بیا په منډه په
غونډی ور پورته شوه، هغی په لاره کی بشپړ ونه لید په دی امید وه چی د
غونډی پرسر به وی، له هرگام سره یی د زړه درزا زیاتیدله.

ربیع په یوه کمره کیناسته او تر ډیره ئی انجیلا څارله او چی هغه یی له
سترگو پناه شوه لاندی په ښکلی او زړه راښکونکی دری یی سترگی ښځی
کړی، ناڅاپه یی خپل ښی لاس ته په یوه سپاره نظر ونښت، آس په خپله
خوښه ورو ورو روان ؤ، او سپاره په عربی ژبه په لوړ آواز یوه سندره ویله،
د سپاره سپینه چینه یی چی ولیده د ربیعی د زړه درزا زیاته شوه، او له
یوی شیبی سوچ وروسته یی د دری لاره ونیوله، دی اندیښنه درلوده چی که
سپور د ویالی نه وړاندی ونه وینی بیایی نشی راگیر کولی، نو له لږ شیبی
عادی تگ وروسته یی په ونو کی په منډو پیل وکړ، ویالی ته ورسیده او د
یوه پان په سر غلی ودریده، د سپاره د غږ په ورنژدې کیدو یی د زړه
ټکانونه زیاتیدل، کله چی سپور ډیر ورنژدې شو، نوری غوښتل چی دونو
له منځه را ووزی او د گودر پر سر ودریږی، خو همت یی ورسره ملگرتیا
ونه کړه، دی سرد ونو له تنو نه ورو ووست گودر ته یی وکتل سپور بدر بن
مغیره ؤ او پرمر یی د خول پرځای سپینه لونگی وه، سره له دی چی د
سرحدی عقاب هغی ته پام نه ؤ دی له یوه نظر نه زیات هغه ونه لیدای شو،
له حیا، اندیښنی او هیښته یی تریوی شیبی پوری هیڅ پریکړه ونکړای شوه،
خو کله چی هغه تیر شو د خپل مسئولیت په ترسره کولو کی یی خپلی
ناتوانی ته پام شو، په زړه کی یی له ځان سره وویل: ښایی داسی موکه بیا

شوه، او له منډو سره یې غږ هم اوچت شو چیغی یې کړی : ودریوه !

سپور ودرید شاته یې راوکتل او د آس قبضه یې راکش کړه.
د ربیعی خبره له حیانه سره خوتیده او یو ځل بیا یې پښی په ځمکه کې
میخ شوی.

بدر هیران شو ویی ویل : ته ... یوازې یې !
ربیعی سمدستی څه ځواب ورنکړای شو ، بدر خپله نیزه په ځمکه ښخه
کړه له آس نه رابښکته شو له لږې چوپتیا وروسته یې وویل : ته پرېشانه
ښکاری ماته دی غږ کاوه ؟

ربیعی زړه نا زړه سر پورته کړ هغه ته یې وکتل او دبدر په موسکا کې
پې اندیښنه ، همدردی او مینه احساس کړل ورو ورو ورنژدې شوه او په غریو
نیولی غږ یې وویل : زه تاته څه ویل غواړم .
بدر : ووايه !

بدر د لومړي ځل لپاره هغې ته په خبر وکتل ، هغه د روغتیا ، حسن ،
ځوانی او سپیڅلتیا تیاره مجسمه وه ، په مخ کې یې د حیا سړی او سپینی
څپې په بدر بن مغیره اغیزه وکړه ،

بدر بن مغیره بیا وویل : تا ماته څه ویل ؟

د ربیعی په سترگو کې چی د محبت او اطاعت سمندر تم و ورو ورو
پورته شوی ویی ویل : زه له انجیلا سره قدم وهلو ته راوتلی یم ، هغه په دې
غوندې ختلی ده .

بدر وویل : ته اندیښنه مه کوه هغې ته دلته هیڅ خطر نشته ،

ربیعه : زه د هغې په وجه پرېشانه نه یم ، زه تاته دا وایم چی ستاسو دا
کلا سرحد ته ډیره نژدې ده ، که نصرانیان خبر شي چې دلته لږ کسان دي

بدر : ته زما په باب چرت مه وځه ما خو ځلی نصرانیانو ته درس ورکړی.

ربیعہ : بیا هم په دې کلا کې له دومره لږو سپاهیانو سره اوسیدل له خطر څخه خالی نه دی، ستا ژوند قیمتي دی زموږ نوکر ولاړ هغه نصرانیانو ته ونه وایی چې ته د ځنگل پرځای په دې کلا کې اوسېږی.

بدر : ستا پلار خرماته وویل چې دی ډیر با اعتماد سړی دی.

ربیعہ پرېشانه شوه ویی ویل : زما پلار ډیر خوش باوره دی، امکان لری زموږ نوکر په لاره کې ونیول شی یا تر تهدید او یا طمعی لاندې راشی او ټول راز ووايي : په داسې حالاتو کې احتیاط په کار دی.

د ربیعې په لهجه کې تر نصیحت هیله زیاته وه، د یوې مسلماني لېلې اندیښنه او خواخوږي د بدر د هیلې پر خلاف نه وه، هغه ربیعې ته تسلي ورکړه ویی ویل : دا کلا د غرناطې په حدودو کې ده او ترڅو چې نصرانیانو له غرناطې سره د جگړې اعلان نه وی کړی دلته حمله نه کوی، که دوی په دې هم خبر شي چې زه کله کله دلته اوسېږم نو دوی به د سمدستي پرغل اشتباه نه کوي که ستا د ځان په باب اندیښنه وی هم زه په یقین درته وایم چې د هسپانیې د مسلمانانو وینې لا دومره نه دی سړې شوې چې د خپلو میلمنو ساتنه ونکړای شي، ترڅو تاسو غرناطې ته نه وی تللی زما پوځیان به مو ساتنه کوي.

ربیعہ خفه شوه ویی ویل : تا پرما غلط گومان وکړ، زه د ځان په باب هیڅ اندیښنه نه لرم، زما سره یوازی ستا اندیښنه ده، یوازی زه نه بلکې د قسطلی او ټول اندلس هره پیغله د سرحدی شاهین د سلامتی دعا کوي، ته ددې بدبخته اولس وروستی تکیه یی، د هغې غږ په ستونی کې بند شو او په لیمو کې ئې اوښکې وځلیدی.

پر خلاف نه ده، دوی به په هیڅ لحاظ هم ما ویده ونه گوري، دا کلا دومره په خطر کی نه ده لکه ته یی چی خیال کوی.

ربیعی له لږ ځنډ وروسته وویل : ته په خوبونو باور لرې؟

بدر : هو زه د ځینو خوبونو پر حقیقت باور لرم ، ما په وړوکتوب کی د خپل پلار په باب یو خوب لیدلی ؤ چی رښتیا شو خو له هغه وروسته ما د خپل خوب تعبیر په توره لیکلی دی، که تا زما په باب هم څه خوب لیدلی وی نو زه به ئی د تعبیر لپاره په خپله توره بروسه کوم.

ربیعه هیله منه شوه ویی ویل : زما ستا په توره باور دی د اندلس هر مسلمان ستا په توره باوری دی، او ما چی کوم خوب لیدلی دی د هغی تعبیر یوازی ستا توره ورکولی شی ما په خوب کی لیدلی چی «بشمنانو ستا په کلا یرغل راوړی وی ستا د سپاهیانو په پرتله د هغوی شمیر دیر زیات وی ما د شپې په تیاره کې د کلا د ننه او بهر وپروونکی کرېږې او ریدلې داسې مې محسوسوله چی هغوی د کلا دیوال سوری کړی او دننه راغلی دی، له ویری مې سترگې وغړیدې، کیمدای شی دا خوب زما د پریشانه خیالونو نتیجه وي، خو تا ته مې له ویلو پرته زړه نشو په کړاریدای.

بدر بن مغیره وویل : زه ستا شکریه ادا کوم، که ستا خوب رښتیا شونو انشا الله ته به بیا په کلا کې دننه د چیغو پرځای له کلا نه بهر فریادونه واوړی.

ربیعی ورو «آمین» وویل او غمجنه څیره یی په خوبنی وځلیده.

بدر بن مغیره وویل : ددی خوب د تعبیر لپاره ښایی څو ورځی دلته پاتی شی، زه به ستا پلار ته ووايم چی څو ورځی په خپل سفر ځنډولو رضا شی.

ربیعی په زړه کې د خوښۍ درزا احساس کړه او له ځانه سره یو ویل وکړ.

مه وايه.

بدر : ښايي تاته د تسلي لپاره الفاظ كافي نه وي، دايمي وويل بيا يې پوي او بلي خواته وكتل او څو شپيلۍ يې ووهل په ځواب كې يې شاوخوا له گڼو ونو نه څو تنه سپاهيان راووتل او تر دوي راچاپېر شول.

بدر يوه ته مخاطب شو وي ويل : سلېمانه ته همدا اوس ځنگل لوري ته ولاړ شه، زه نن د ماښام نه وړاندې د خپل پوځ نيمايي برخه ددې غره شاته راټولول غواړم د كلا د سپاهيانو نه هېڅوك هم بايد له هغې نه خبر نه شي.

د بدر بن مغيره په اشاره سپاهيان چې څه وړ راوتلي وو هغسې سمستۍ بيرته په ونو كې پټ شول، هغه په موسكا رښتيني ته وكتل او وي ويل : اوس به داده وېا تر څو ته دلته يې زما نيمايي پوځ به پردې كلا پهره كوي.

رښتيني ناڅاپي وروړاندې شوه د هغه د اس جلب يې ونيو او وي ويل : د خداي «ج» په خاطر داسې مه انگيره چې زما سره د ځان ويره ده، زما سره يوازې ستا اندېښنه ده، ته د قوم شتمني يې، ته د اندلس د خلكو د ژوند سرمايه يې، كاشكي ما ته د خوب د اندېښنې پرځاي په بل څه پوهولې شوې، كاشكي زه د هغو سرمنډويانو نه يو وای چې ستا په دروازه پهره كوي څو زه يوه خيال پالونكي او وهمي مجلې يم چې ستاله پاره له ما سره د دعا او خپرونو نه پرته هېڅ نشته، د رښتيني آواز كيناست او په سترگو كې يې اوښكي راوخوتيدې.

بدر بن مغيره تر ډېره دا پرېكړه نه شوې كولى چې څه ورته ووايي. د بې پايه سادگۍ، لهاجزۍ او انكسار سره د رښتيني په څيره كې يو داسې دروند والى، جدېت او بوقار ؤ چې په بدر بې اثر غورځاوه، هغه پښېمانه غوندې

(۴)

انجیلا چې ربیعه پرېښوده او په غونډۍ وختله چې سرته وختله څو گامه وړاندې ئې بشیر ولید چې بیرته ښکته کیدو، بشیر ناڅاپي دی ته ور وکتل او ودرید، انجیلا ورو ورو ورتږدی شوه، بشیر ورته وویل : نن ته یوازې راغلی یی؟

انجیلا ځواب ورکړ : ربیعه هم راسره ده هغه لاندې پاتې شوه زه د غونډۍ سرته راوختلم زما دا قمه نه وه چې ته به دلته یی، دغه لاره ډیره سخته او نیغه وه،

بشیر : په سره لهجه ځواب ورکړ : تا ډیر همت وکړ چې دلته راوختلی هغې بیا ورته وویل : زه چې دلته راوختلم نور می همت ځواب راکړ، دا می نیکمرستی ده چې ته می دلته ولیدی که درته زحمت نه وی نو تر څوکۍ راسره ولاړ شه،

بشیر بن حسن : درځه!

انجیلا : منته! زه ویریدم چې په بیرته راگرځیدو کی لاره ورکه نه کړم بشیر په یی پروایي ځواب ورکړ : دا لاره دومره کړه وږه او پیچلې نه ده چې څوک یی ورکه کړی.

بشیر ډیر گړندی له انجیلا نه وړاندې روان ؤ، او د ساه د سوځیدو له امله انجیلا سره له دی چې زړه یی غوښتل له هغه سره خبری نشوای کولی، چې څوکې ته ورسیدل د انجیلا ساه ستومانده شوه، مخ یی په خولو لوند ؤ، بشیر بن حسن د یوه با کرداره او نیک خوږه طبیب په څیر د ځوانی او حسن مجسمی ته یو ځل ترشا ور وکتل او بیایي مخ وگرځاوه لاندې یی په شنه او سمسوره دره سترگې ښځی کړې.

انجیلا په دسمال خولۍ پاکې کړې او ساه یی له آرامه شوه ویی ویل :

بشير : هغې ته تر اوسه پورې د دومره ستونزو گاللو ضرورت نشته،
انجيلا په يوه ډبره کيناسته ويس ويل : که دی اجازه وي يو څو شيبی دمه
جوړوم زه ډبره ستومانه شوم،

بشير ځواب ورکړ : بېړه کوه خور به دې انتظار کوي.
انجيلا د خبرو د موضوع بدلولو هڅه وکړه ويس ويل : څومره ښکلی ده
دغه ننداره ! ته هره ورځ دلته راځی ؟

بشير : هوکی ! خو دا نن هسې تصادفي له دی ځايه بېرته شتونيدم که نه
زه هره ورځ تر هغه وړاندې څوکې پورې ځم.
انجيلا : دا تصادف ښايی ددی، لپاره ؤ چې تقدير به زه ستا په
لارښوونی دلته را رسولم.

بشير : ته زما نه پرته هم دلته راتلای شوی.
انجيلا : نه نه ، زه رښتيا وایم، زما همت ځواب واکړی ؤ، موږ بله ورځ
رواتيږو که ته نن نه وای نو ما به ددی څرکی دنه لیدو ارمان راسره وړی ؤ.
بشير : دا خو دومره مهم ارمان نه ؤ چې تا به له ځانه سره وړ.

انجيلا : زه به دغه ښکلی منظره هيڅکله هم هيره نه کړم، ما اوریدلی
چې د سرحدی شاهین په ځنگل کی ډیر ښکلی ځایونه دی.
بشير : هو ! هغه سیمه ډیره ښکلی ده.

انجيلا : ښايی همدغه سبب وي چې تاسو ښارونو ته تلل نه خوښوی.
بشير : انسان هميشه هغه ځای خوښوی چې گټور کارېکې کولی شي.
انجيلا : زما په گومان ته ددی غرونو او ځنگلونو پرځای په قسطله،
قرطبه او اشبیلیه کی ډیر گټور کار کولی شي، هلته به پاچا هان، والیان او
امیران ستانه راضي وي. که ته بده نه منی نو زه خو وایم چې ته دلته هسې
خپل جوهر او کمال ضایع کوی، پلار جان می ويل چې که ته قسطلی ته

داسې نه وایې چې د عیسویانو نه کرکه لرې؟

بشیر : د یوه طبیب په حیث د هر انسان خدمت خپل فرض گڼم، خو د یوه مسلمان په حیث زما لومړنی مسئولیت دا دی چې له هغه چا سره ملګرتیا وکړم چې د اندلس د مسلمانانو د عزت او آزادی په خاطر جنگیږي، تاته انسانیت د قسطلې په دربارونو کې ښکاری چې هلته د مسلمانانو د غلامۍ زنجیرونه جوړېږي او ماته انسانیت په هغو څیرونو کې ښکاری چې اوسیدونکي شي د نورو تر غلامۍ نه مرګ غوره بولي.

الحبیلا غمجنه شوه ویی ویل : ستا دا باور دی چې زموږ د پاچا مقابله به

تر ډیره وکړای شي؟

بشیر : مقابله یوازی د بری په امید نه کیږي، په ځینو حالاتو کې جګړه د کمزور لپاره فرض شي، زموږ باور دی چې ترڅو ژوندی یو څوک مو مریان کولی نه شي، خیر اوس راځه ناوخته کیږي.

الحبیلا وویل : زما په گومان که ته د قسطلې په شاهي دربار کې واوسی او پاچا خوښ وساتي هغه به پر مسلمانانو له یرغل نه وژغوري.

بشیر : آزادی په چاپلوسی نه، په وینو اخستل کېدای شي.

الحبیلا وویل : د یوه طبیب په حیث به ته پاچا ته د چاپلوس نه، د یوه محسن په حیث معرفي شي.

بشیر له په تروشه لهجه ځواب ورکړ : موږ ته ستا سوله پاچا سره د احسان همدا یوه لاره پاتې ده او هغه دا چې له لاسه یې د ظلم توره واخلو، او کله چې هغه زموږ رحم او کرم ته محتاج شي موږ به د خپلو پلرونو په څیر هغه معاف کړو.

زه د خپل قهر د تلباتې ژوند لپاره د یوه ساهي ژوند له هغوی نه په

ونو کی تیریدل انجیلا ورگردئ شوه چی ورنژدې شوه ویی ویل : زه نه پوهیدم چی ته به دومره خفه کیږی، خدای شاهد دی چی زه ستا دښمنه نه یم، ته چی هر څه کوی زما دعا ستا سره ملگري ده ما وبخښه.

بشیر بن حسن مخ وروگرځاوه انجیلا ته یی وکتل ، د هغی له سترگو اوښکی بهیدې، ده ورته وویل : نادانې ته ژاړې!
هغی بیا وویل : ما وبخښه

بشیر : زه خو ستا د اوښکو په وجه نه پوهیږم! که د نصرانیانو لخوا د یوه فاتح د دوستی پیغام راکړا غواړی نو زما ویره ده چی دغه ملغلرې به خوشی تویی شی، او که داددی لپاره وی چی ته زموږ هلې ځلې یې فایده گنې هم د خوا خوږی دغه پیغام یې وخته دی او که ته دا گومان کوی چی د بشیر بن حسن ژوند دومره قیمتی دی چی د مرگ او ژوند په دغه کشمکش کی باید له خپل اولس سره ملگری نه شی بیا هم ستا گومان غلط دی.

انجیلا تر احساساتو لاندې راغله ویی ویل : زه نه د مسلمانانو او نه د نصرانیانو او نه د دوی د پاچا هانو پروا لرم. زه یوازې ستا خیر غواړم، زه په دی افسوس کوم چی زما په خبرو خفه شوې، زه ناپوهه یم، ته زما خبرو ته اهمیت مه ورکوه.

د ربیعې غږ اوچت شو! انجیلا! انجیلا!

انجیلا چوپه وه بشیر بن حسن خواب ورکړ : ستا خور دلته ده.

بیا یی انجیلا ته وویل : راځه! خور دې تارې وهی.

انجیلا د بشیر نه وړاندې روانه شوه، لږ ځنډ وروسته دری واړه د کلا په لوري روان شول.

له ویاړي نه چې پورې وتل ابو دارد یی مخې ته راغی هغه انجیلا او

ربیعې ته وویل : تاسو نن ډیری وځنډیدې!

د ریمې د خوب تعبیر

د جمعي د ورځې زیات وخت بدر بن مغیره او بشیر بن حسن له ابو داود سره په مجلس تیر کړ، د دوی له خبرو ابو داود واده شو چی دوی به شپه په کلا کی تیروی، خو له دوو ورځو راهیسی هغه حیران ؤ چی د کلا زیات سپاهیان ناڅاپه ورك شول.

ماسپین چی کله ده له بدر او بشیر سره دودۍ خوړله ویی ویل : په کلا کی د سپاهیانو شمیر ډیر لږ پاتې دی، زما نظر خو دا دی چی کله تاسو دلته اوسیرې نو د ساتنی مو پوره خیال کوی.

بدر په بې پروانې ځواب ورکړ : موږ د ځان د ساتنی لپاره هیڅکله هم د سپاهیانو ضرورت نه دی احساس کړی.

ابو داود : ستا په میرانه کی خبره نه شته، خو ددی کلا د ساتنی لپاره هم پوره شمیر سپاهیان ضروری دی، که د نصرانیانو لخوا د ناڅاپی یرغل ویره نه وی هم ته باید هوښیار وی.

بدر بن مغیره ځواب ورکړ : تاسو فکر مه کوی، د خطر په وخت کی به تاسو دلته پوره سپاهیان وگوری، په دی کلا کی زما هستوگنه هسی موقتی ده، سبا ته به تاسو غرناطی ته روان شی او زه به انشا الله خپلو غرونو او ځنگلونو ته ورځم.

ابو داود : نو په همدې خاطر دی پوځیان درې ورځی وړاندې استولی دی.

بدر : هو هغوی دلته بی کاره پراته وو.

له دی وروسته بیا په نورو چارو ډیری خبری وشوی.

سپاهی وویل : د پاچا ورور او د غرناطی د پوځ پو شمیر افسران له تا سره د لیدلو لپاره راغلی دی، او هغوی ستا هستوگنځی ته د تلو او ستا د انتظار پرځای نیغ همدلته را روان دی.

بدر : هغوی به له دی څایه څومره لرې وي؟

سپاهی : اته میله به لرې وي، هغوی وویل چی د شپې دودۍ به له تاسره خوری.

بدر بن مغیره بشیر بن حسن ته وکتل ویی ویل : تاسو د دوی د هستوگنې او دودۍ بندوست وکړی، زه یی ښه راغلاست ته مخی ته ورځم. لږ ځنډ وروسته چی بدر په اس سپور او چارگام له کلا ووت ابو داود گړندی خپلې کوتی ته ولاړ، تر لږ ځنډه په ژورو سوچونو کې ډوب شو او په کوټه کی یی قدم واهه، بیا یې دننه کوتې دروازه خلاصه کړه میریا ته ئی غږ کړ: لږ شیبه دلته راشه.

میریا له کرسی نه پورته شوه د ابو داود کوتی ته ورغله هغه زر دروازه بنده کړه، ریعی او انجیلا یو بل ته وکتل ریعی ورو وویل : انجیلا! پلار جان له سهار راسی څه اندیښمن دی.

انجیلا په معنی دار نظر ریعی ته وکتل ځواب ئی ورکړ : د هغه د اندیښنی سبب ښایی د سبا ورځی سخت سفر وی خو ریعی ماته تر هغه نه ته زیاته پریشانه ښکاری، کله چی موږ له قسطلې نه غرناطی ته روان وو ته ډیره خوښه او تازه وې، خو اوس داسې بریښی چی تاته تر غرناطی نه دغه شاره کلا ښه در لگپړی.

ریعه : زما له غرناطی سره مینه ده، زه په دی اندیښنه کې یم چی پلار جان سبا د غرناطی پرځای بلې خواته مخه نه کړی،

انجیلا : تا ته معلومه ده چی پلار جان د غرناطی د تگ اراده نه ځنډوی، سرحدی شاهین نوی گادی هم زموږ لپاره راغوبښتی ده، ستا د

دا دی چې له دې ځایه د رخصت تصور وکړی څیره دې مړاوي شي.

رښتیا وایه ریبعی! له سرحدی شاهین سره دی مینه نه ده؟

ریبعه: انجیلا! زه چیرته ویلی شم چې زه له هغه نفرت کوم خو زما او د هغه نړۍ بیلې دي، بدر بن مغیره د اندلس پر اسمان د څوارلسمی سپوږمی ده، خو زه د هغو لکونو لیدونکو نه یوه یم چې د هغه له ځل بل تر اغیزی لاتدی خاصا یم خو د هغه له اسمانه راکوزولو او د خپلی جونگری زینت کولو خیال په زړه کی نشم راوستلی، بشیر بن حسن هم د اندلس د آسمان یو ځلاند ستوری دی، که ستا هوس یوازی د هغه تر لیدو او ننداری پوری وای نو ما څه غرض نه درلود، خو انجیلا ته دغه ستوری له اسمان نه راشکوی او د خپلی لمنې سینگار جوړول ئی غواړي، ته له هغه فاصلو نه سترگی پټوی چې ستا او د هغه ترمنځ دي، زه ستا سترگې درخلاصول خپل فرض گنم.

د انجیلا بېکلی بڼه مړ اوې شوه، په شونتېو ئی غمجنه موسکا خپره شوه ویی ویل: د پخوانی بد سلوک سره سره زه اوس هم دا احساسوم چې په دې دنیا تر تا زیات زما بل خیرخواه نشته، خو بده مه گڼه ته یوه شاعره یی، ما هغه پر اسمان نه پردې ځمکه لیدلی دی او زه په دې ویلو نه شرمیږم چې خوبشیری می. که ما هغه د خپلی لمنې زینت نه کړای شو هم زه به د هغه لمنې ته په لاس ور غځولو کی دوه زړی نه شم، ریبعی ما چې هغه لومړی ځل ولید زړه می گواهی راکړه چې هغه یوازې زما دی، کله یی چې غږ زما له غوږو سره ټکر شو داسی می احساسوله چې زما غوږ ونه له دی غږ سره بلد دی، ترڅو چې زما سترگې هغه لیدای شی او غوږونه می د هغه غږ اوریدای شی زړه به می همدا وایی چې هغه زما دی، هغه زما دی، ریبعی رښتیا ووايه ته د بدر بن مغیره په باب همدغسی احساس نه لرې چې هغه یو مېړه دی او ته ښځه یی؟

دریعی وویل : فرض کړه که نن د قسطلی او غرناطی ترمښخ جگړه ونښلی نو ستا او بشیر بن حسن ترمښخ به ټولی لاری ونه ترلی شی ؟
 الحیلا : کیدای شی د لنډ مهال لپاره زموږ ترمښخ ټولی لاری بندې شی، خو ددې جگړې نتیجه به له دې پرته پر څه وی چې په ټول اندلس به عیسویان قبضه وکړی او زموږ ترمښخ به پاتې، دیوالونه راږیوزی.
 دریعی وویل : الحیلا ! ته گومان کړې چې بشیر بن حسن غونډې سپاهی به د خپل قوم له بریادی او ماتې وروسته ل ټا سره د مېنې لپاره ژوندی پاتی وی ؟

د الحیلا په خیره د خفگان نخښې جوړې شوی، له لږ چوپړتیا وروسته یی وویل : دریعی ! فرض کړه که حالاتو هغه قسطلی ته په تگ مجبور کړ او هغه ته د ژوند د پاتې شپو ورځو تیروولو له پاره له دې پرته بله لاره نه وی نو آیا بیا به هم زما او د هغه ترمښخ د نفرت دیوالونه ولاړ وی ؟
 دریعی ځواب ورکړ : دا په دې پورې مربوط ده چې قسطلی ته پر تگ هغه په څه مجبور شوی دی، د یوه بندی په حیث به هغه د دینارونو قوم د یوې لږمېلۍ په سپارښت خلاصون او د ذلت نه ډک ژوند په هیڅ صورت هم نه منی، البته د یوه فاتح په حیث ښایي هغه ستا د مینې زنجیر ومنی، خو دا تا ځنګه احساس کړه چې حالات به هغه قسطلی ته په تگ مجبور کړي ؟
 الحیلا پر خپله اندېښنه د پردې اچولو هڅه وکړه ویی وویل : د یوه گل سم ځای ښی دی، ښایي هغه پخپله ډیر وخت په دې بیدیا کې اوسیدل ونه غواړی.

دریعی څه ویل غوښتل چې د پلې کوتې دروازه بیرته شوه او ابو داود او میریا کوتې ته ورستوتل، د ابو داود په لاس کې دوه پلې شمی وی، او کله یی چې د دواړو کرکیو مخی ته شمې کیښودې دریعی په معصومانه لهجه وویل : یلار چانه په کوټه کې د فانوس په رڼا ده شمو بلولو ته څه ضرورت

ابو داود : نه د تازه هوا لپاره کړکې خلاصې پرېښودل ضروري دي،
بيايي ميريا ته وکتل او ويی ويل : که دا مړې شوې زر تر زره يې بيا بلې
کړي، زما په کوټه کې نورې شمې هم شته که دا خلاصې شوي نوري راوړي
او په همدې ځای يې بل کړي.
ابو داود دا وويل او له کوټې نه ووت.

*****

(۲)

د ماسخوتن د لمانځه په وخت بدر بن مغیره د غرناطې د پاچا له ورور
الزغل او د درو لویو پوځي افسرانو موسي او الزيفري سره يو ځای کلا ته
ننوت، د غرناطې پنځلس تنه سپاهيان او معمولي افسران هم ورسره وو،
دغه وخت موزن د ماسخوتن د لمانځه آذان کړ او دوی له جومات سره
له اسوتو نه پلي شول.

او جومات ته ننوتل، بشير بن حسن د جومات په دروازه کې ورسره
ستري مشي وکړل، الزغل له بشير بن حسن سره تاوده ستري مشي وکړل او
ابو داود ته يې وکتل بدر بن مغیره وويل : دا ابو داود دی ما په لاره کې
دده په باب تاسو ته يادونه کړې وه.

الزغل ابو داود ته د مصافحي لاس وروغځاوه ويی ويل : بدر ستا ډيري
ښيگړی يادې کړې، خو زما په نظر ستا تر ټولو ستر کمال دا دی چې زموږ
سرحدی شاهين درته عقيدت لري.

ابو داود مسکي شو ويی ويل : زما تر ټولو ستره ښيگڼه دا ده چې د يوه
ډير شريف او سخي ځوان ميلمه يم، چې د يوه بې کسه ميلمه ستاينه يې هم
د ميلمه د خدمت په مسئوليت کې گڼلې ده، هغه پيښه چې ماته يې د
سرحدی شاهين سره د څو شپو ورځو تېرولو فرصت را په برخه کې زما د

الزغل له هغو نيك خصلته انسانانو نه ژ چی له چاپلوسی نه یی کرکه کوله خو د ابود داود لهجی او خبرو په هغه اغیزه وکړه د خپل لاس وړ ټولولو هڅه یی ونه کړه، ابو داود په ډیرو تودو احساساتو د هغه لاس ښکل کړ، له دی سره یو ځای د وخت له ضرورت سره سم دوی ځانځکی تودی اوبنګی د هغه له سترگونه د الزغل په لاسو وروځځیدې.

نژدې د همدغسی احساساتو په بدرګه ابو داود له موسی او الزیغری سره معرفي شو، ټول بیا جرعات ته ننوتل، امامت ابو داود وکړ، له لمانځه نه وروسته چی کله دوی په یوه بالاخانه کی پر دوی خوړلو بوخت شول ابو داود پر هغوی د خپل اغیزی اچولو لپاره په دماغ او ژبه زور واچاوه او خپل ټول استعداد یی په کار واچاوه، الزغل چی پخپله هم په ډیرو علومو کی د غیر معمولی استعداد او پوهی خاوند ؤ د ابو داود له علمی پانګی نه زیات تر اغیز لاندې راغی، او کله چی هغه د قسطلی د ظالم حکومت پر خلاف د خپلو پټو فعالیتونو یادونه وکړه نو الزغل وویل: د خدای «ج» احسان دی چې تا د خپل فعالیت لپاره داسی ځای ټاکلی چی هلته تاته زیات ضرورت دی، په غرناطه کی تاسو له موږ سره ډیر څه کولی شی، بدر بن مغیره چی ستا په باب ماته څه ویلی دی زه پوه شوم چی ته د ځوانانو جلبولو په چل پوهیږی، په غرناطه کی به زه پر داسی ځوان تاته وسپارم چی سمی لاری ته راوستل ئی د اندلس د لاسه وتلی پاچاهی د بیا تر لاسه کولو نه کم نه دی زما مطلب د غرناطی د ولیمهد، زما وراره عبدالله دی، هغه ډیر زیات بیړنی، چاپلوسی خوښوونکی، پر ځان مین، ویرېدونکی او وهمی دی د هغه تر جوړولو ورا ټول زیات خوښیږی، که هغه ته اصلاح کړای شی نو دا به د قوم ډیر لوی خدمت وی.

ابو داود د خپلی خوښی د پټولو هڅه وکړه ځواب ئی ورکړ: د غرناطی د

ابو داود : انشا الله موږ سبا ته روانیږو .

الزغل : نو چی تاسو کله ورسیرې زه هم در رسیرم .

زما ورور به ستاسو په شان سړی د خپل زوی د استاد په حیث ومني او
څه اعتراض پری نه لری ، خو ابو عبدالله ته دا مه وایی چی دغه مسئولیت
تا زما په ریلو منلی ، هغه زما په هر څه شک کوی .

ابو داود : تاسو بیغمه اوسی .

له دی وروسته الزغل ، موسی او الزیغری له ابو داود نه د قسطلی د
پوځی تیاری په اړه پوښتنی کولی ، او هغه د حقایقو پرځای د دوی د خوبی
سره سم ځوابونه ورکول ، نژدی نیمه شپه چی کله دوی دجکیدلو اراده وکړه
د کلا څلورو خواو ته نفارې پورته شوی ، دوی پریشان شول یو بل ته نی
وکتل ، الزغل په سوالیه نظر بدر ته وکتل ، او د نورو خلکو سترگی هم د
هغه په څیره ونښتی ، د بدر په څیره کی د حیرانی او اندیښنی څرک نه و
ویی ویل : تاسو مه ویریرې او بیا په داده زړه له ځایه اوچت شو ، ویی ویل :
زه اوس حالات معلوموم ، بشیر هم جگ شو خو هغه ورته وویل : ته له
میلینو سره پاتی شه زه سم دستی بیرته راگرځم . بدر بن مغیره چی دروازی
ته ورسید یو پهره دار په منډه راغی او لنډه لنډه ساه یی وکاږله ویی ویل :
نصرانیانو حمله کړی ده له دی سره ټول اوچت شول توری یی وکښلی خو
بدر بن مغیره دوی ته مخ واپاره ویی ویل : نصرانیانو به په تیرو شلو کلونو
کی دومره لوی حماقت نه وی کړی ، تاسو بی غمه کښینی ، د شپی مهال د
دوی ډیر لوی لښکر هم د کلا خواته نژدی نشی راتلای ، زه به ښایی په خپل
تیر ټول ژوند کی هم دومره د دوی د ناځاپی حملی لپاره تیار نه وم ،
ابو داود وویل : په کلا کی خو ما نن له شل پنځه وشت سپاهیانونه
زیات نه دی لیدلی .

یوازی د کلا ساتونکو ته یو څو ضروری هدايات ورکوم.

الزغل ډاډه شو ویی ویل : نو تا ددی حملی تمه درلوده؟

پردی پوښتنه ابو داود تهکان وڅوړ بدر ته ئی وکتل ، بدر ځواب ورکړ :
ماته د تقدیر لخوا یوه اشاره وشوه او د خدای «ج» فضل دی ما هغه یو وهم
او خیال ونه باله.

بشیر بن حسن له بدر سره د تلو ټینگار وکړ خو هغه ورته وویل : زما
زیات سپاهیان یوازی په دی د غشو باران ته دریدلی شی چی ته د هغوی د
ټپونو علاج کوی، ته همدلته اوسه او د زخمیانو د زخمونو د پټی سامان
چمتو کړه.

بدر بهر ته ووت، له یو ساعت وروسته بیرته راغلی او ویی ویل : تاسو
که غواړی ډاډه ویده کیدای شی، نصرانیان له کلا نه دوه میله لری چی له
مقابلی سره مخ شول د تیښتی هڅه یی وکړه، خو که له هغی نه لس تنه په
تیښته بریالی شی هم معجزه به وی.

ما تاسو ددی فتحی په ویاړ کی له گډون نه نه ایسارولی، خود سپیده
چاود نه وړاندی ستاسو بهر وتل مناسب نه دی د سهار په رڼا کی به تاسو
هم د بندیانو په راغونډولو او تښتیدونکو پوځیانو پر غشو ویشتلو کی زما
له سپاهیانو سره ملگری وکړی.

بدر بن مغیره بیا ابو داود ته وکتل ویی ویل : ته خپلی کوتی ته ولاړ
شه او بهر ته خلاصی کړکی بندی کړه، او یا ټولی شمی مری کړه.

لجونو ته ووايه چی د کړکې په مخ کی نه درېږی، پهره دارانو وویل چی د
حملة کوونکو یوه وارخطا دلگی کلا ته نژدی لیدل شوی، که څه هم له
هغوی نه په کلا کی څه خطر نشته خو دا اندېښنه شته چی که هغوی رڼا
وړنی غشی به پرې وولی.

ابو داود لږ وړاندې ولاړ په اندیښنه کې شو او سمدستی یې پښې ورو شوی د بدر بن مغیره له خبرونه یې پردې باور شو چې دده راغونښتی لښکر له تباهی سره مخ دی، ځکه خو یې د شمی بلول او نه بلول یې معنی بلل، له دی سره یې په زړه کې اندیښنه ور پیدا شوه چې له یرغل کوونکو سره دده نوکر نه وی چې ده د سرحد والی ته د استازی په توګه استولی و، ظاهراً ددی کار امکان ډیر لږ و بیا هم د تشویش وړ وه خو دی تر دی هم زیات پر دې اندیښمن و چې د یرغل کوونکی لښکر مشر نیول شوی نه وی، او د بدر بن مغیره په مخکې د ابو داود رازونه افشا نه کړی.

په دې وخت کې هغه ځان ته دا تسلی ورکوله چې د سرحدی شاهین والی دی د فردیناند ځانګړی سړی بولی او د راز له افشا نه به ئې ډډه وکړی. هغه ته په هر ګام نوی نوی اندیښنې رامنځ ته کیدی، او بیا به یې بیرته ځان ته تسلی ورکوله، کوتی ته نژدې یو نوی خیال ور پیدا شو او په بدن یې لږ زړه راغله، آیا دا امکان نه لری چې د سرحد والی د شهرت او نومیالی توب په خاطر پخپله د حملې مشری کړی وی او کله چې ژوندی ونیول شی د الزغل او بدر په وړاندې اعتراف وکړی چې ستاسو مجرم زه نه ابو داود دی، چې ماته یې پر کلا د یرغل بلنه راکړې ده.

هغه په ډیره پریشانی د خپلې دفاع سوچونه کول چې ناڅاپه یې کمزوری چیغه واوریده، هغه په پیره د کوتی دروازه خلاصه کړه او ور ننوت، له بلې کوتی نه د یوی بلې چیغې سره سم څوک په ځمکه ولویدل، په دی ځنډ کې هغه کوتی ته ور ورسید یوه شیبه یې سترګې توری او وینې یې په رګونو کې ودریدلې، انجیلا او میریا په غولی یې سده پرتې وې، د انجیلا په تېر کې یو غشی ښخ و، ربیعه یې حرکت وکړه ولاړه وه، ابو داود په ډیره پریشانی ربیعی ته وکتل، هغه یې واخطاړ کړ کله ته اشاره وکړه، ابو داود

ددې په لوبډو بې سده شوه، انجیلا د کړکۍ له مخې تیریدله چې له بهرنه
چاپه غشی وروشته له زر کوه د انجیلا وینه بهیږي،
ابو داود جگ شو او په بیرته بهر ته ووت.

*****

(۴)

له خنډ وروسته له ابو داود سره بدر بن مغیره او بشیر بن حسن کوتی
راننوتل، بشیر انجیلا او میریا ته له سرسری نظر وروسته دواړې په خپلو
خپلو بسترو واچولې، په دې خنډ کې د هغوی یوه نوکر دواړو ضروري د
طبابت سامان راوړ بشیر خپله کڅوړه خلاصه کړه، یو بوتل یې را ویوست،
خو غاڅکې یې په یوه دسمال وڅڅول ابو داود ته یې ونیو وی ویل :
دواړې میرمن ته ور بوی کړه، په هوبښ به یې راوړلې، له دې نه وروسته یې
انجیلا ته پام واراوه، هغې په زهرونيو سترگو ده ته کتل، بشیر بن حسن د
زخم له لیدو وروسته غشی ته لاس ور وغځاوه، انجیلا په دواړو لاسونو دده
لاس ونیو او په چیغو یې وویل : نه نه !

بشیر بن حسن وویل : څومره چې دغه غشی وځنډیږي هومره به ته زیات
په زحمت شي، ته مه ویرېږه، لاس مې مه نیسه کنه نو زه به د بیهوشي دوا
درکړم.

بشیر بن حسن خپلوملگرو ته اشاره وکړه.

انجیلا ووي: نه نه لاس او پښې مې مه نیسئ، زه هیڅ نه کوم.

بشیر وویل : ما مخکې هم دا گومان کاوه چې ته زړه وړه انجلی یې

یوازې یوه شیبه سترگې پټې کړه، ویرېږه مه.

خو انجیلا ډیر عقیدت او اطاعت په نظر د هغه په څیره سترگې ښځې
کړی، بشیر بن حسن بیا غشی ته لاس ور اوږد کړ هغې دا ځل هیڅ

کړې او بیا یې بیرته وغږولې، او په یوه چیغه په خپله بستره کې کښیناسته، د انجیلا په لوري یې ورمونده کړه وی ویل : زما لورې ! زما انجیلا ! انجیلا ته ښه یې که نه ! زما لور به روغه شي ! ووايي ! د خدای «ج» لپاره راته ووايي ! هغې د لیونو په څیر د بشیر بن حسن متی نیولې وی او په زوره زوره یې خوځولې.

میریا بیا هغه پرېښود او بدر بن مغیره ته یې پام شو وی ویل : د خدای «ج» په خاطر زما د لور ژوند وژغوری.

ابو داود راوړاندې شو میریا یې ترمټ ونيوله، په زور یې بستری ته کش کړه وی ویل : میریا لیونې کیږه مه، له صبر نه کار واخله ! انجیلا به ډیره زر روغه شي زخم ډیر معمولی دی، میریا چیغې کړې، ستا په سینه کې د زړه پرځای کانی دی، انجیلا که مري که پایې ستا یې پرې ځه ! ستا خو د غرناطی ... ؟

میریا د غرناطی له نامه سره ژبه ونيوه، ابو داود احساس کړه چې د تقدیر لاس د هغه تر مری پورې ور ورسید او بیا ودرید، هغه سر تریا په هیله او مټه شو او میریا ته یې کتل، د میریا لیمو هم دا څرگندوله چې په دې خطرناکه موضوع نور څه ویل نه غواړي، ابو داود بیا په لور آواز وویل : هو کی ! له ماسره د غرناطی غم دی، د داسې وحشیانو له یرغل نه د غرناطی ژغورل د هر مسلمان فرض دی، چې په نجونو د غشو ویشتلو نه هم نه شرمېږي، او د انجیلا زخمي کیدل زما د غرناطی له تگ سره هېڅ اړه نلري.

تا ته باید معلومه وای چې له بهرنه ډیرغل ویره وی کړکی باید پوری وی، او ستا له لاسه دا هم پوره نه شوه چې انجیلا له کړکی نه لرې کړې، رښتینې ته خو هوښیاره لږلې یې تا به انجیلا له کړکی نه منع کړې وي ؟

نہ وہ، ہفہ پہ ویروونکو سترگو ویل چی لا تر اوسہ زما خبرہ پای تہ ندہ رسیدلی، زہ یوازی د دگر د خالی کیدو انتظار کوم پہ کومہ خبرکی او دقت چی بشیر بن حسن د انجیلا پر زخمونو پتی ترلی تر ہفی نہ پہ زیات ژور نظر ابو داود میریا تہ کتل.

بدر بن مغیرہ پہ دی خندہ کپ خو خلی، ریبعی تہ وکتل، ہفہ تر اوسہ پوری پہ وارخطایی د انجیلا د بستری خواتہ ولارہ وہ، ہفہ د انجیلا تر زخمی کیدو زیاتہ دی تہ حیرانہ وہ چی د نصرانیانو د ناخاپی حملی سرہ سرہ د بدر بن مغیرہ او بشیر بن حسن پہ خبرہ کی د اندیجینی او پریشانی نخبی نشتہ، ہفی زہ نازہ او پہ ویرہ ویرہ وپوشتل: داسی بنکاری چی دا کلا د دہمن تر پرغل لاندی راغلی؟

بدر بن مغیرہ پخپلہ ہم لہ ہفی سرہ خبرو اترو تہ ناکرار و د ریبعی غر بی پام ور واراوہ او پہ تسلی دولہ غر بی وویل: داسی بنکاری چی د دہمن کوم تنبیدلی سپاہی د شپی پہ تیارو کی دلته رسیدلی او چی پہ خپل مرگ بی باور راغلی نو دی خواتہ بی غشی راویشتلی، کہ ہفہ تر اوسہ وژل شوی تہ وی نو ضرور بہ نیول شوی وی، لہ دوختہ ماتہ خبر راغی چی د دہمن بونہ دلگی سپارہ کلا تہ نژدی لیدل شوی دی، کیدای شی لہ همغوی نہ کوم یو وی.

زہ ستا د خور پہ تپی کیدو افسوس کوم، کہ لہ ماتہ لہ تنبلی نہ وای شوی او ستا سو د کوتی کرکی مہ دریاندی بندی کرپ وای نو دا پیبہ بہ نہ پیبیدلہ، او کنبینہ مہ ویریرہ، ستا خور بہ ہم دیر ژر روغہ شی ریبعہ خوگامہ شاتہ شوہ او پہ خپلہ بسترہ کیناستلہ، بدر بشیر تہ وویل: زہ بہ میلمنو تہ لہ تسلی ورکرم بیا بہ راشم.

بشیر ہم وویل: زہ ہم نور خوشی یم، دی تہ اوس یوازی دوا ورخپل

که اجازه وی د پاچا د ورور په وړاندې یې نوم واخلم!
ریبعه ووریده یو ځل یې په ډیره وارخطایی د کوتی هغې برخې ته چې
مور، پلار، او خور یې وو وکتل او بیا یې په هیله من نظر بدر ته وکتل او
په خپ غږ یې وویل : نه نه ! د خدای «ج» لپاره نه ! بیایی خپل پلار ته
وکتل چې له دنیا او مافیه نه یې خبره یې میریا ته داسی کتل له مار چی
خپل ښکار ته گوری.

بدر وویل : نو زه باید الزغل ته دروغ ووايم، زه به ددی ناڅاپه تیاری
لپاره کوم دلیل جوړوم.

ریعی لږ له جرئت نه کار واخست سترگی یې پورته کړې او له خولې نه
یې ناڅاپه ووتل : زما خوب یوازې ستا لپاره ؤ.

په همدی یوه جمله کی ریعی هغه ټول رنگین داستان واوراوه چی د ژوند
له پیله یې تر ننه د حوا لورانی د آدم (ع) زامنو ته اوروی، د ویلو په وخت
کې یې ددی الفاظو ژور والی ته پام نه شو خو د زړه نرمو او خوږو تکانونو
هغه زړ پوه کړه چی یو لږ تروپ یې وهلی دی. د هغې سترگې تپتی شوی
او څیره یې له حیانه تکه سره شوه.

بدر تللی ؤ، خو دی داسی احساسوله چی هغه تر اوسه همالته ولاړ دی
او دی ته گوري، یوازې هغه نه بلکه کوټه ټوله دی ته گوري، په خپلو گوتو
کی یې یو ډول لېزه احساس کړه له ځایه جگه شوه او د انجیلا د پستری
ترڅنگ ودریده.

بشیر بن حسن او د هغه نوکر بهرته روان شول، ابو داود وویل : ودریږی
زه هم درسره ځم.

بشیر وویل : نه ته آرام وکړه،

ابو داود : نه اوس سهار کیږی، بدر وویل چی سهار به حمله کوو که څه

ابو داود وویل : لږ به د الزغل په مجلس کی کښینم د داسی خلکو مجلس هر وخت نه په نصیب کیږی.

اصلاً ابو داود د خپلی میرمنی د قهر جن نظر نه ځان ژغورلو، دی پوهیدلو چی هغه د کوتی د خلوت کیدو په انتظار ده، او بیا به د قسطلی په عام فهمه ژبه د غشو باران د تم کیدونه وی، میریا د نظر جال اچولی ؤ خو چې هغه جگ شو او روان شو نو دې وویل : ته د انجیلا د زخمونو پروا هم نه کوی؟ هغه له زخمونو نه زگیری کوی او ته د چکر شوق په مخه کوی یی.

انجیلا هم د خپلی مور په طبیعت پوهیدله، هغی هم ددی په سترگو کی د راتلونکی توبان لومړی نخښی لیدلی وی، هغی وویل : پلار جانہ ! ته ولاړ شه زه اوس روغه یم.

ابو داود په داد ساه وکښله ویی ویل : ریعی لورې ته دننه خوانه د کوتی دروازی بندې کړه.

بشیر بن حسن وویل : د دروازو بندولو ته اړتیا نشته، په برنده کی ډیر سپاهیان گزمه کوی، زه به ورته ووايم که د دوی څه ته ضرورت وی دننه نه دی غږ وکړی، هو کړکی دی خامخا بندې کړی او داده اوسی چې د يرغل کوونکو کلا ته رارسیدل ممکن نه دی، هغوی ډیر وړاندی درول شوي دی.

ابو داود چی ولاړ میریا، ریعی ته د وږی لیوه په څیر کتل، انجیلا ژر د وضعی له نزاکته پوه شوه، زگیروی یی وکړ ویی ویل : ریعی سرمی چاپی کړه، سخت درد پرې راغی.

ریعه ورجکه شوه سرته یی کښیناسته، میریا هم ورجکه شوه او د انجیلا په بستره کښناسته ویی ویل : زما لورې ! کوم لځای دې درد کوی؟ بیا یی ریعه تر مټ ونیوله، تیل وهله یی او ویی ویل : ته ورځه!

ربیعہ به په داسې الفاظو سمدستی نرمه شوه ویی ویل : مور جانې! آیا د انجیلا لپاره دعا هم له تا سره نیکی ده ؟ آیا انجیلا زما خور نه ده ؟
میریا : ربیعې ته پرېسته یی ، گښینه د خپلې خور سره دی ، او بیا دا یوه څنگ ته شوه .

انجیلا وویل : مور جانې ته ویده شه

میریا : لور جانې ترڅو ته روغه نشی زه خوب چیرته کولی شم .

انجیلا : نه موری ته ولاړه شه زه روغه یم .

میریا وویل : زه پوهیږم چی ته دی له خور سره بیا یو نه ختمېدونکی داستان پیلوی .

ربیعې وویل : مور جانې ته ویده شه ، هغوی ویل چی کلا ته هیڅ خطر نشته .

میریا جگه شوه په خپله بستره کیناستله ویی ویل : خدای دوکړی چی هغوی بیرته وگرځی که نه موږ به له انجیلا سره په همدې حالت سفر ته مجبور شو .

ربیعې وویل : هغه ویل چی له یرغل کوونکو نه ښایی یو هم ژوندي بیرته ولاړ نه شی

میریا مابوسه شوه ویی پوښتل : چا ویل ؟

ربیعہ : سرحدی عقاب چی له کوتی نه وت ویی ویل چی زه ستاسو د تسلي لپاره راغلی وم .

لږ ځنډ وروسته میریا پرمخې په بستره وغځیدله ، انجیلا په ټیټ آواز ربیعې ته وویل : ربیعې ستا باوردی چې دا کلا به نه فتحه کیږي!

ربیعې ځواب ورکړ : هوکې زما یقین دی .

انجیلا : ربیعې موږ ښایی څو ورځې نور هم دلته پاتی شو .

انجیلا : ته په څه شی پوهیږی؟

ربیمه : تا زه د مور له غوسې نه ژغورلم.

انجیلا : د خدای «ج» شکر دی چی پلار جان بهر ته ولار که نه مور به آسمان پر چیغو پرسر اخیستی و.

ربیمه : انجیلا له زخم نه به په تکلیف شوی وی؟

انجیلا : نه ! په کوم زخم چی د هغه د لاس پتی کیښودل شی هغه درد نه لری، ربیمې رښتیا وایه ته په دې خوشحاله نه یی چی سفر مو وځنډیږی؟ هغی ځواب ورکړ : زه ستا په زخمی کیدو خفه یم.

انجیلا : ایا ستا د ژوند ترټولو لویه هیله دا نه وه چی سیاسي سفر مو وځنډیږی؟

ربیمه : دا ډیره بده هیله ده، زه چیرته دا امید کولی شم چی ته دی زخمی شی.

انجیلا له لږ سوچ وروسته وویل : کله چی هغه ستا د ټپونو د پتی لپاره راتلونو ما داسی گنله چی ته زما حق رانه اخلی، که رښتیا ووایم، زه په خپل ټپي کیدو هیڅ خفه نه یم، هغه نن ډیر پریشانه و او زه له دی زیاته هیله بله نه لرم چی هغه دی زما لپاره اندیښمن شی، خو زه ویریم چی زما زخموته روغ شی د هغه اندیښنه به لری شی.

ربیمه : زما په گومان به د هغه اندیښنه په علاقه بدله شی.

انجیلا : خو ته وایې چی ستا او د هغه لاری بیلې دی.

ربیمه : زه بیا داسی نه وایم.

انجیلا : ربیمې ماته هغه وخت لیدلی چی سرحدی عقاب ورو ورو څه درته ویل ! ستا سترگې په ځمکه ښځې وې، ستا څیره له حیا نه تکه سره خوتیدله.

ربيعه : هغه ويل چې د خدای احسان دی ته به خو ورځی نوره هم دلته پاتی شی.

انجیلا په خدا شوه ویی ویل : دروغجنې!

*****

(۶)

الزغل، موسی او الزیفری چې سهار د بدر بن مغیره د جگری نقشه ولیده حیران شول، له یرغل کوونکو نه ډیر لږ په تېښته بریالی شوی وو، د بدر غشی وېشتونکو یرغل کوونکی په ناوړنو او کندونو کی را ایسار کړی وو. عیسویان به چې دیوی دری نه د غشو له باران نه وتښتیدل او بلی دری ته به ورسیدل لا به یی ډاډه ساه نه وه اخستی چې بیا به پری د غشو باران شو، د سپیده چاود سره چې بدر بن مغیره له خپلو ملگرو سره له کلا نه ووت د کلا نڅاره وکړنگیده او ورسره سم څلورو خواو ته په لسگونو نڅاری وکړنگیدی، له شاوخوا نه د آسونو د پښو ترپهار اوچت شو او د سترگو په رپ کې نژدې درې زره تنه پوځ د کلا په دروازه کی راټول شو.

الزغل وویل : که زما په جادو باور وای نو ما به ویل چې ته ترټولو لوی جادوگری، دا پوځ له کومه راغی!

بدر : دغه سپاره د شپې په مناسبو ځایونو کی غلی وو، دوی د شپې په جگړه کی برخه نه ده اخستی، د دوی کار به اوس پیلېږی، زما غشو وېشتونکو په مختلفو ځایونو کی یرغل کوونکی را ایسار کړی دی، او دا نیزه بازان به هغوی ټول یوځای ته راټول کړی.

ترما سپېښین مهال پوری د بدر سپاهیانو د دښمن د پوځ اسیران ټول یوی دری ته راټول کړل، ابو داود هم زغره او خول پر سر کړی وو او له ځانه یی سپاهی جوړ کړی و.

تر نظر تیر کړ، او بیا په اس سپور شو د نیزه بازانو په ډله ورگډ شو، د یوی درې په ځنگل چي ورگډ شول ناڅاپه یی څو تنه سپاهیان ولیدل چي د بندیانو یوه ډله تر مخ کړیوه، هغه له خپلی ډلی نه بیل شو او آس یی د بندیانو په لور ور وغلاوه، پر بندیانو یی چي نظر ورغلاوه د خپل خول نقاب یی لږ نور هم په څیره راکوز کړ یو بندی دده کوچوان و، سپاهیانو چي دده د لاس اشاره ولیده ودریدل، هغه یو ځوان ته چي د ډلگی مشر ښکاریدو په خطاب کي وویل : ایا تاسو دا سړی د دشمن په ډله کي نیولی؟ هغه ځواب ورکړ : هوکي : دی په یوه ونه خوت او د پتیدو هڅه یی کوله.

ابو داود وویل : دا ډیر لوی ملعون دی، دایی ویل او له اس نه راکوز شو د اس جلب یی یوه سپاهی ته ورکړ او کوچوان ته ورنژدی شو، په لور غږ یی وویل : ما دا گومان نشو کولی چي زما خپل نوکر به دومره ټک حرام او منافق وی، ووايه ددی کلا په لوري تا د دشمن د پوځ لارښوونه نه کوله؟ ته زخمی وی، هغوی تا ته پناه درکړه، ستا علاج یی وکړ، او تا د دوی د نیکی بدله داسی ورکړه اوس به ته په کومو سترگو ورسره مخامخ کیږی، تا څو زه هم وشرمولم.

کوچوان چي په خول کي د هغه څیره نه پیژندله د هغه غږ یی واورید ویی پیژاند او هلك پک شو، دا غږ دده د بادار ز خو الفاظ او خبرې د بل چا وې، بیا یی ناڅاپه دا په زړه ور وگرځیدل چي ښایی په دی کي به څه مصلحت وی، هغه په وریدونکي غږ وویل : زما باداره ! ته پوهیږی چي زه بی گناه یم زه...

هغه نور څه ویل غوښتل خو ابو داود په ډیر زور د توري گوزار پری وکړ

او د هغه سر له تنه وکډه کړ.

ويژني !

ځوان افسر وويل : زه تا پيژنم، ته زموږ د امير ميلمه يي، زه دا هم احساسوم چي تا به دغه سړي په يوه معقوله وجه وژلي وي، خو هغه اوس يو بندي ؤ.

ابو داود وويل : دا سړي له شل کالو راسي زما مزدور ؤ، زه د ډير بد مصيبت په وخت کي قسطلي پرېښودلو ته اړ شوم ده موږ تعقيبولو خو سرحدي شاهين زموږ ژوند وژغوره، څو ورځي دي هم زموږ سره ميلمه ؤ، ما هغه خپل کور ته رخصت کړ، خو ده د نصرانيانو د پوځ لارښوونه کوله او دلته يي راوستل، زه يي که نيولي واي نو ډير بخشش به يي يو څو درهمه ؤ چي تر لاسه کول به يي، خو که خدای «ج» ناخواسته تا سو يرغل ته تيار نه وي نو د هغه سړي ژوند هم په خطر کي ؤ چي د اندلس وروستي تكيه ده، که دي عيسوي واي نو ما به نه وژلو، خو دا مسلمان ؤ، د داسي سړي لپاره د دنيا په هيڅ قانون کي د رحم تكي نشته، روايي که ستاسو څوک زما پرځاي وي له دي سړي سره به مو څه کول؟

ځوان افسر يي ځوابه شو ويي ويل : ويځي ماته دانه وه معلومه چي دي مسلمان دي، بيشکه د داسي سړي سزا همدا ده، ابو داود له دي پوځيانو نه وړاندي بدر بن مغيره ته ورغی او د خپل نوکر د وژلو کيسه يي په داسي الفاظو ورته تيره کړه چي هغه يي په نيك نيتي باوري شو، خو چي کله بشير بن حسن دا کيسه واوریده تر لږ ځنډه له ځانه سره په کشمکش کي پاتي شو، بيا هم ابو داود پخپله له هغه سره دا کيسه راوچيرله او د هغه شکونه يي لري کړل.

*****

دی، تاسو په کلا کی استراحت وکړی زه چې له خیره وزگار شم ستاسو خدمت ته به راشم، ددې وړوکی پروگرام لپاره ستا شخصیت ډیر لوی گټه ځکه تا ته زحمت نه درکوم پر دی سربیره غرناطی تر اوسه د قسطلی پر خلاف د جگړې اعلان نه دی کړی، زه غواړم چې تاسو د تیاری لپاره زیات فرصت ولری، او دښمن په دی غلط فهمی کې وی چې د دوی جگړه سمدستی یوازی له موږ سره ده.

الزغل وویل : ته په کوم ځای د حملی اراده لری؟

بدر ځواب ورکړ: ما کوم ځانگړی ځای نه دی ټاکلی، ددښمن گومان دا ؤ چې موږ به ویده وو موږ پردی باوري کړی چې بیدار یو، موږ په دی باور ؤ چې عملیاتو کی ښایی جگړه لږ خو سفر به ډیر وی، الزغل خپله چینه او پگړۍ لرې کړل یوه سپاهی ته یی ورکړل او ویی ویل: ماته د یوه پوځي د جامو ضرورت دی، موږ به ټول له تا سره ځو، نن ورځ ته زموږ قوماندان یی، هغه ورځ راتلونکی ده چې ته د غرناطی بیرغ اوچت کړی، خو نن زه د سرحدی شاهین بیرغ اوچتوم، بډره! ویرېږه مه، زه یوازی په حکم کولو نه پوهیږم، په حکم منلو هم پوهیږم.

موسی، الزیفری او د دوی نورو ملگرو هم د الزغل په څیرد بدر د پوځ دریشی واغوستی او له دوی سره تگ ته تیار شول:

لږ ځنډ وروسته بدر بن مغیره له دری زره تنو سپرو سره له کلا نه ووت او خپل امتیازی نښان یی چې سپینه چینه او سپینه پگړۍ وه له لری څرگنده وه.

ماښام مهال د فردیناند د پاچاهۍ د سرحدی ښارونو او کلیو اوسیدونکی د خپل لیږل شوي پوځ د فاتحانه راستنیدو د ښه راغلاست پرځای د بدر د لښکر له توبانی یرغل سره مخ شول.

راتلونکی سهار دغه پوځ د سرحد ډیر ښارونه او کلی تر خپلو پرمیالو ګامونو لاندې کړی وه او په فاتحانه خپل کلا ته ستانه شوي وو، د دوی

لور واستول هغوی ته یی امر وکړ چی د دښمن پوځیان تر سرحد واړوی او خوشی یی کړی، یو ځانگړی پیغام یی بشیر بن حسن ته واستاوه چی د دښمن هغه تپیان چی د تگ نه وی په اسونو تر سرحد ورسوی او د کومو چی حالت ډیر خراب وی د هغه دی علاج جاری وساتی، زه به یوه دوې ورځې همدلته پاتې شم.

له دی نه وروسته هغه له الزغل، موسی او الزیفری سره د غرناطی په راتلونکو پروگرامونو وگرید الزغل وویل چی له دی وروسته ښایی فردیناند د غرناطی پر خلاف په يرغل کی زیات ځنډونه کړي، که هغه دغه کلا نیولی وای نو سمه جگړه به پیل کیدله، هغه ته باید د ډیر تیاري نوره موکه ورته کړو.

ستا ددې شاندارې فتحې خبر چی د غرناطی خلك واوری حوصلې به یی اوچتی شی، زما اراده ده چی زه پخپله هغوی ته ستا ددی پرمیالی سوبې خبر واوړم. بیا به ته غرناطی ته راشی، د غرناطی اوسیدونکو له کلونو راسی د خپل قوم د کوم فاتح ښه راغلاست نه دی لیدلی.

د غرناطی شاعران له ژوندیو نه مایوسه دی او په قبرونو کی د ویدو مریو په ستاینه کی قصیدی وایی، تا چی هغوی روینی نو خامخا به یی باور شی چی خدای «ج» دوی ته له کلونو وروسته د حوادثو د توپان د مخ اړولو لپاره یو سپاهی را استولی دی، او چی د اولس جوش او جذبه وگوري نو زما ورور به خامخا د جهاد اعلان وکړی، هغه له پخوانه سر په تلی کی نیولی، خو هغه ویرې چی اولس به راسره ملگری نه شی.

بدر بن مغیره وویل: له تیرو لیدوکتونه وروسته زه ځان د غرناطی د لښکر یو سپاهی بولم، په دی سرحدونو کی زما د پرله پسې جگړونه مقصد دا و چی تر څو د غرناطی خلك نه وی را بیدار شوی د فردیناند پام زموږ په لوري وی.

ماتی شی،

الزغل وویل : حقیقت دا دی چی موږ د صخره د نیولو پریکړه کړی وه،
او زه د همدی مقصد په خاطر ستا د بیولو لپاره راغلی وم.

بدر وویل : زما د پوځ ټول سپاهیان ستا په خدمت کې حاضر دي، زه
همدا اوس ستا سره تلوته چمتو یم.

الزغل وویل : نه ! ستا سپاهیان باید په همدی محاذ پاتی شی،
سمدستی ته دوی ته یو مناسب سړی مشر وټاکه او غرناطی ته ولاړشه،
امکان لری ستا له تگ نه دوی ورځی وروسته ابوالحسن د جگړې میدان ته
په ورکوزیدو راضی شی.

موسی وویل : زما په نظر خو که دی د خپل پوځ له یو څو دلگیو سره یو
ځای غرناطی ته ولاړ شی پر خلکو به یی اغیزی ډیرې ښې وی، او زه دا هم
غواړم چی په لومړیو جگړو کې د غرناطی د فوځ د ټوپکي دلگی مشرتوب
هم بدو ته وسپارل شی، دده په موجودیت کې به د خلکو حوصلی ډیری
اړچتی شی، ددی په بدل کې به موږ د غرناطی د پوځ څو ډلې دلته د سرحد
د ساتنی لپاره راواستوو.

بدر وویل : زموږ هدف پر غلیم بری دی، او زه به هر هغه محاذ ته ځان
رسوم چی ماته ضرورت وی، سمدستی خوزما باور دی که دوه زره تنه پوځ
هم له دی ځایه له ځانه سره بوژم زموږ دغه مورچل به کمزوری نه شی، بیا
هم زه ستا له دی تجویز سره موافق یم چی په دغه محاذ باید سپاهیان کم نه
شی، که له دی ځایه زر تنه تجربه کار جنگیالی بوژو له غرناطی نه باید
همدومره دلته راوستل شی، په دی صورت کې به دا سیمه زموږ یو دفاعی
مرکز هم وی، او په سرحد کې به د فردیناند پر خلاف هلته دلته یوه نیمه
حمله کوی او د فردیناند پام به د یوه محاذ په لوری نه اوړی.

الزیفری پوښتنه وکړه : ستا دا باور دی چی فردیناند به ددی تازه ماتې
نه وروسته له غرناطی نه وړاندی ددی سیمې د فتحه کولو اراده ضروري نه

بولی؟

پوری دوی دلته مصروف وساتلای شو که د غرناطی اولس د خان وژنی اراده نه وی کړی نو په دی موده کی به خامخا یو ځل په پل اړخ واوړی. الزبیری بیا وپوښتل : که گستاخی نه وی زه دا پوښتم چې له تاسو سره څومره پوځ دی؟

بدر وویل : تر اوسه دی چی څومره سپاهیان لیدلی دومره به نور هم وی.

موسی وویل : فرض کړه که حالات داسی وی چی ته له اټکل زیات په غرناطه کی پاتی کیدوته اړ شی، نو ستا په سپاهیانو کی داسی څوک شته چی ستا په غیاب کی له همدومره هوښیاری نه کار واخلی لکه پرون چی تا د دوی د ناڅاپی یرغل په مقابل کی ښودلی ده؟ زما مطلب دا دی چی داسی څوک شته چی د هغه په موجودیت کی ستا پوځ ستا د غیابت احساس و نه کړی.

بدر : په دی کی شک نشته چی زما پوځیان له ما سره مینه لری، خو دا د خدای «ج» فضل دی چی زما سره له سلو تنو نه زیات داسی کسان شته چی زما ځای نیولای شی.

الزغل وویل : ستا په نظر په دوی ټولو کی غوره څوک دی؟

بدر : زما مرستیال منصور بن احمد.

الزغل : منصور بن احمد خو هغه ځوان نه دی چی له تا سره په مشکی آس سپور و؟

بدر : نه هغه اوس دلته نشته، هغه قرطبی ته تللی.

الزغل : قرطبی ته ا هغه د قرطبی اوسیدونکی دی؟

بدر : نه هغه د اشبیلی اوسیدونکی دی خو قرطبی ته په دوره تللی دی.

الزغل : په دوره!

بدر : د نویو پوځیانو د جلبولو لپاره!

الزغل : هغه له اشبیلی نه بخپله دلته شخړه لگولای؟

اولس او د هغه سرتیری

سرحدی شاهین له زرو تنو سپرو سره غرناطی ته ننوت، د هغه د وروستی
بری خبر د پاچهی ټولو ښارونو ته رسیدلی ؤ، د غرناطی اولس د کلونو
کلونو هیله ترسره شوی وه او د شاهین د لیدو موقع په لاس ورغلی وه، له
کلونو وروسته یی د یوه بریمن او فاتح جلوس وروست، موسی او د پوځ یو
شمیر نور مشران چی د پاچا په هدایت له غرناطی نه یو پړاو مخی ته ور
وتلی وو له بدر سره همربکاب وو، د غرناطی پاچا ابوالحسن، د هغه زوی او
ولی عهد ابو عبدالله محمد او د پاچا ورور ابو عبدالله الزغل د شاهي مانی
د دروازی په برج کی ولاړ وو او ددغه شاندار جلوس ننداره یی کوله، د
خلکو جوش او ولولی د هغو وختونو یادونه تازه کول چی د اندلس غازیان
به په شال کی له سوو وروسته بیرته راستنیدل.

خلکو د کورونو له بامونو په هغوی گلونه ورشیندل، بدر بن مغیره د
معمول په شان سپینه چینة اغوستی وه، خو نن یی پر مخ نقاب نه ؤ، د هغه
ښی لاس ته موسی او کین لور ته یی الزغری وو، د غرناطی د پوځ یو بل
سرتیری سپاهی نعیم بن رضوان د هغه د اس جلب نیولی ؤ، د ټولو نه
وړاندی یوه بل مجاهد د سرحدی شاهین بیرغ اوچت نیولی ؤ او روان ؤ.
دغه ډلی گلونه تر پیو لاتدی کړل او د کلا په دروازه کی ودریدل.
ابوالحسن الزغل ته وکتل، په سترگو کی یی له خوښی نه ددند شوو

لاسونه بشکل کړی وای.

ابو عبدالله : مگر د شاهي کورني عزت او وقار؟

ابو الحسن : د شاهي کورني وقار او عزت د همداسي مجاهدینو د توري په سیوري او برکت پوري تړلی.

الزغل وویل : تاسو دربارته ولاړشي، هغه به زه دربار ته درولم.

ابو الحسن وویل : نه اوس چي ابو عبدالله د شاهي کورني د وقار او عزت خبره راپورته کړه ددی ساتل ضروري دي، د بدر بن مغیره د بڼه راغلاست لپاره زه پخپله ورځم، تاسو په دربار کی راغونډشوو سرادرانو ته ووايي چي تول بهر راووزي ماته د گلونو یو امیل هم راواستوي، موسی ته ووايي چي جلوس تر لږ ځنډه په دروازه کی ایسار کړي.

خلک د دروازی په مخه کی تر بدر بن مغیره راچاپیر شوي وواو آسمان لږوونکی ناری یی وهلی، موسی وړاندی شو لاره یی تشه کړه، خو پخوا له دی چي د بدر قافله پری ورشي پادشاهي ناظم راووت او په منډه موسی ته ورغی ویی ویل : د پاچا فرمان دی چي زموږ عزمن میلحه لږ په دروازه کی ایسار شي.

لږ ځنډ وروسته ابو الحسن د خپلو سردارانو سره په دروازه کی رابښکاره شو، او خلک له حیرته پر خپل ځای ودریدل، او هغه ته یی کتل، ابو الحسن چي له زینو نه ښکته شو موسی او الزیغری له اسونو نه راکوز شول، نعیم بن رضوان چي د بدر بن مغیره د آس جلب نیولی ؤ هغه ته یی وکتل او ویی ویل : اعلیحضرت پاچا پخپله تشریف راوړ، بدر بن مغیره په پیره له اس نه راکوز شو.

اولس ته زیری ورکړه چی له نن نه وروسته به زموږ په محل د سرحدی شاهین بیرغ وپیږی، زموږ بیرغ وروست شوی دی، بدر بن مغیره موږ ته له یوه نوی بیرغ سره راغلی دی، زموږ توری زنگ وھلی وی تقدیر د هغوی د بیرته ځلولو لپاره څوک راوړلېږل، موږ خپل غیرتی میلحه ته بڼه راغلاست وړیو او مننه تری کوو، موسی په زینو وخت گنې گنې ته پی مخ واپراوه خلکو یو بل چوپول، هغوی موسی د غرناطی ژبه (۱) باله.

کله چی هغه لاس اوچت کړ، خلک ټول چوپ شول او ده ته پی کتل موسی په خبرو پیل وکړ:

د غرناطی خلکو! نن ستاسو په منځ کی هغه د لوړ عزم خاوند مجاهد ولاړ دی چی د اندلس په تاریخ کی پی خپل نوم په توره لیکلی، هغه څوک چی په لوړ شمیر مجاهدینو پی څو ځلی د فردیناند سترو لښکروته ماته ورکړی، بدر بن مغیره، ستاسو سرحدی شاهین تاسو ته یو پیغام راوړی، هغه پیغام دا دی چی هغه ټولی چی د آزادی په خاطر په خپلو وینو لمبیدلو او د اور لمبو ته ور غورځیدلو ته تیار وی د دنیا هیڅ ځواک پی نشی ماتولی، په قرطبه، اشبیلیه او طلیطله کی ځکه زموږ بیرغونه نسکور شول چی موږ پخپله هغه لاره غوره کړه چی اولسونه د عروج او کمال نه د ذلت او بد مرغی کتلو ته پرېباسی.

(۱) د موسی بن ابی رفسان تبلیغ او د ژبی روانی تر اوسه مشهوره ده، په میرانه کی هم هغه د سلطان تیپو او ترکی انور پاشا سره پرتله کیدای شی، مورخینو د هغه په اړه ډیر څو لیکلی دی، کله چی د اندلس کبیتی د حوادثو په توپان کی رچیدله، د موسی شخصیت د نور د ځلی په څیر ؤ، د اندلس د مسلمانانو زوال هغه وخت پیل شو چی ددغه الولعزم مجاهد توره

زموږ پلرونو چی په خپلو وینو موږ ته هلته کوم یادگارونه پریښی و، هغه موږ په خپلو اوښکو پری مینځل.

مسلمانانو! که تاسو د قرطبی د اوسیدونکو له انجام نه عبرت وانه خست نو په یاد ولری چی راتلونکي تاریخ لیکونکی به یوازی د ماضی په کنډوالو کی ستاسو د داستان شلیدلی پاتی لتوی.

د قرطبی او اشبیلی لوی پاچاهی کوم دشمن په زور له موږ نه دی نیولی، هغه موږ پخپله له لاسه ورکړی.

زموږ د پرمختگ او خلاصون راز په هغه سپینڅلی لار غوره کولو کی و چی موږ ته خپل خواږه پیغمبر محمد مصطفی «ص» ښودلی وه، موږ په هغه لاره د عربو له بیابانونو نه د هسپانیی تر گلبنونو پوری راوړسیدو، په هماغه لاره نیغ روان وو چی د قیصر او کسری تاج او تخت مو تر قدمونو لاتدی شول، هماغی لاری د افریقا تر تبجنو دښتو او د البرز تر واورینو څوکو پوری ورسولو.

زموږ زوال هغه وخت پیل شو چی موږ له دی لاری نه کاږه شو، اسلام موږ ته د پروردگار د نعمتونو دروازی بیرته کړی، خو موږ په خپلو لاسونو د رحمت دغه دروازی بیرته بندې کړی، اسلام موږ ته د خدای «ج» په لار کی د جهاد حکم کوی خو موږ په خپلمنځی جگړو کی بوخت شو، اسلام موږ ته د یو والی امر کوی، خو موږ په گوندونو او ډلو ویشل شو، اسلام د نسل او قوم بوتان مات کړل د اسلامی ورورلی او اخوت تداوی کیښود عربی او عجمی یی په یوه کتار کی ودرول، خو موږ د غیوتانو ته بیا په خپلو لستونو کی ځای ورکړ، موږ د خدای «ج» رسی پرېښوده او بیرته مو د نسل او وطن بوتانو ته سرونه ټیت کړل، په هر وطن کی د یوه نسل توری د بل نسل د مسلمانانو له تورو سره وجنگیدلی، عربی د عجمی او عجمی د عربی پری کړه، ترکان او ایرانیان به له یو بل سره ټکر ته راووتل، او د

پردي سريره مو له دی پیښو نه عبرت وا نه خست.

د غرناطی مسلمانانو ازه له تاسو نه پوښتم ایا له پیښو، پیښو حکومت نه وروسته، اشبیلیه، قرطبه او د اندلس نور ښارونه زموږ له لاسه پردی ونه وتل چی موږ د نسل پالنې په فتنو اخته شوو، دا د عبرت ځای دی چی کله د عیسویانو لښکرو زموږ ښارونه کلابند کول دننه د اندلس مسلمانان د عربی، هسپانوی او بربري په نامه یو د بل مری پرې کولې، د اندلس ښارونه یو یو زموږ له واکه ووتل، مسلمانان د هغه قوم غلامان شول چی پیږه پیږه یی پری حکومت کړی ؤ، اوس د غرناطی یو وړوکی حکومت موږ ته پاتی دی، دا زموږ وروستی مورچل دی او دښمن پر دې هم د قبضي کولو په خیال کې دی، خو که موږ تر اوسه پورې را په خود نشوو. په موږ کی تر اوسه د نسل او نسب پالنې روحیه لاژوندی ده، موږ اوس هم د عربی، بربري او هسپانوي د توپیر لړې کولو ته تیار نه یو.

د اندلس هغه مسلمانان چې د عیسویانو په غلامۍ کی پراته دی او ډیر ذلثونه ورباندې تپل شوي دی اوس هم په همدی تمه ژوندی دی چی د غرناطی مسلمانان به د دوی د مرستی لپاره ورځی تاسو د دوی وروستی تمه یاست، خو که خدای «ج» مه کړه تاسو خپل ځان ونشو ساتلای نو د اندلس د مسلمانانو تاریخ به راټلونکو نسلونو ته یو عبرتناک داستان وی او سیلاتیان به دا ویجاړ محلونه گوري او وایي به ایا د ددې جوړوونکی مسلمانان وړ؟

فردیناند له موږ نه جزیه غوښتی، خو موږ هغه ته دا جواب ورکړی چی زموږ په ضراب خانو کی تورې جوړېږی او دا جواب موږ په دی باور ورکړی چی زموږ توری زموږ ساتنه کولی شی.

د موسی له خبرونه وروسته خلکو شورماشور گډ کړ، چی موږ د سرحدی

حالت کی بنکته کتل او بیا یی له مجبوری خبرې پیل کړې؛
 د غرناطی میړنیو! د موسی بن ابي غسان له خبرونه وروسته ماته د
 نورو خبرو ضرورت نشته، او بنایي تاسو هم د غفلت له خوږه راپورته کیدو
 لپاره د اسرافیلی شبیلی نه وروسته د کرمي بلې هنگامې ضرورت احساس
 نه کړی، زه خو وایم چی کوم اولس چی د خپل زوال په وخت کی هم موسی
 غونډې مجاهد پیدا کولی شی هغه هیڅوک هم له منځه نشی وړای، خو د
 دی لپاره دا ضروری ده چی تاسو کوم سړی خپل لارښود بولی د هغه حکم
 پوره عملی کړی، هغه چی څه وایی عمل پرې وکړی، په یاد ولری!

د دنیا ترټولو نه لوی طیبیب هم هغه ناروغ ته گټه نشی رسولی چی هغه
 پخپله د ځان وژلو اراده کړی وی، تاسو له خپل شاوخوا نه پوره خبریاست،
 ستاسو پر افق له هر لوری توری وریځی راخوړې دی، په قرطبه او اشبیلیه
 کی زموږ د عظمت محلونه رانسکور شوی دي په دی هیواد کی له اته سوه
 کاله پاچاهی وروسته، زموږ د قوم په لکونو خلک د یوه داسی دینمن په
 غلامی کی راگیر دی چی نه یی په موږ رحم راځی او نه ترې د عدل هیله
 کیدای شی، نن یوازی غرناطه زموږ وروستی برج او مورچل پاتی دی، او
 که موږ هماغه غلطی تکرار کړی چی په قرطبه، اشبیلیه، او طلیطله کی
 زموږ وروتنو کړی وی نو زه ویریږم چی دغه وروستی مورچل به هم یوه ورځ
 زموږ له لاسه وزي.

کله چی په شمال کی عیسوی امیران یو له بل سره په جگړو بوخت وو،
 یو کافر له بل کافر سره څاره غړی کیدو، خو یوه مسلمان د بل مسلمان څټ
 پری کاوه، زموږ دینمنانو دا ثابته کړه چی ټول کفار سره یو دی خو موږ دا
 ثابته نکړای شوه چی که ټول کفار سره یو دی ټول مسلمانان هم سره وروڼه
 او یو دی.

دفاع ونه کړای شوه نو په اندلس کې به د مسلمانانو یوازی نوم پاتې شي،
دا ټولې خبرې موسی تاسو ته کړې دي، زه یوازی یوه خبره درته کوم، چې
اوس د الفانسو پرځای فردیناند له موږ سره د تورې په ژبه خبرې
غوږې، او مسلمان ته دا ثابتول په کار دی چې اوس هم دوی د تورې په
ژبه خبرې کولی شي، د غرناطی اوسیدونکو! دا ولسونو په ژوند کې یو
داسې مهال هم راځي چې د قلم د ژبي پرځای د تورې ژبه ډېره غوره وي، او
ستاسو لپاره اوس همغه مهال راغلي دي، بدر بن مغیره چې خبرې پای ته
ورسولې خلکو احساساتي نعرې وهلې، ابو الحسن بدر ته وویل: زه له تا
سره خبرو ته ناکرار یم، د خلکو د غوندې د تبت کیدونه وروسته به دی
موسی راوړي.

*****

(۳)

د سرحدی شاهین له راتلو لس ورځې وروسته د غرناطی اوسیدونکي له
ښار نه بهر راټول شوي وو او د ابو الحسن پوځ ته یې مخه ښه وبله له کلونو
وروسته د غرناطی پوځ د کوم مسلمان امیر د ټکولو پرځای له دښمن سره د
جگړې لپاره محاذ ته روان ؤ، او له کلونو وروسته هسپانوي، بربري، او
عربي مسلمان امیران د یوه قوماندان تر بیرغ لاندې راټول شوي و.
ابو الحسن د روانیدو له حکم ورکولو نه وړاندې پوځ وکوت او بدر ته یې
ویل: بدره! تا مات ژر ونه بیرته سره روغ کړل، په خدای سوگند که عربي،
هسپانوي او بربري مسلمانان همدغسې سره یو وی نو هیڅ داسې سبب
نشته چې موږ به د قیامت په ورځ خپلو نیکونو ته شرمیدلي ولاړ وو،
موږ به یو ځل بیا فرانسې ته رسیږو.

مصلحتونو له مخی ابو الحسن د مرکز د ادارې او د خپل زوی د څارنې په خاطر هغه په غرناطه کی مناسب باله.

ابو الحسن په دی عملیاتو کی خپل پیاده پوځ شامل نه کړ، او په یوه حیرانوونکې رفتار د لکسرتو درې پورې پر مخ ولاړ موسی بن ابی غسان دهغه مرستیال ؤ، او د ضربتی قوی دتویانی گروپونو مسوولیت د بدر بن مغیره پر غاړه ؤ. ابو الحسن دسرحد د یو شمیر سیمو له نیولو نه وروسته

«صخره» کلابنده کړه او کله چې غرناطې ته ددې ښار دکلابندی خبر راغی په خلکو کی دخوښۍ جذبات تویانی شول د «صخره» عیسوي حاکم په مسلمانانو دظلم او ستم په وجه د فردیناند په ټولو حاکمانو کی ډیر بد نام ؤ، دغرناطې خلکو له کلونو کلونو دصخرې نه را تبتیدلیو مسلمانانو له خولې هلته پر مسلمانانو د ظلم او تیري کیسې اوړیدې، کله یې چې د «صخره» دکلابندی خبرواورید په جوماتونو کې یې د ابوالحسن د بري او د عمر دارودوالي دعا گانې کولې.

د ابو الحسن گومان داؤ چې دصخره کلابندی به دوام وکړي خو څلور ورځې وروسته یوه شپه دښار یو شمیر مسلمانانو بغاوت وکړ په پهره دارانو یې حمله وکړه او دښار یوه دروازه یې خلاصه کړه، دابوالحسن پوځ چې دوی د مخه له دې اقدام نه خبر کړي وو له معمولي ټکر وروسته په ښار قبضه وکړه.

په دې جگړه کې دتپیانو شمیر ډیر لږ ؤ، هغوی یې د ابوالحسن په امر دښار دوالي محل ته یووړل، ماسپینین مهال ابوالحسن له موسی، بدر او یو شمیر نورو افسرانو سره د تپیانو لیدوته ورغی، خو طبیبان چې دزخمیانو پتی یې ترلی کله چې دوی ولیدل په احترام پاڅیدل او لاس په نامه ودریدل، خو یو تن چې په ډیر پام یې د یوه تپي پر سر او ورمیز پتی ور ایښودلی د

زموږ کار دی، کله چی زغره اغوستونکی پردی هم نه شو، نو هغه ورته وویل : که ته زما پروا نه لرې هم خیر دی خو لږ د پاچا صیب خیال وکړه، د سپاهی حای د جگړې میدان دی دا نه دی.

زغره اغوستونکی یوه شیبه سر اوچت کړ ویی ویل : تاسو زما وخت مه ضایع کوی، د زخمی حالت نازک دی، بدر بن مغیره چی دزغره پوښ غږ واورید تکان یی وخور، خو د هغه مخ له سترگو پرته په خول کې پټ وو ځکه خو یی هغه سمدستی ونه پیژاند د طبیبانو مشر وارخطا غوندي وویل:

که ستا د پتی تړلو مینه وی، بهر ولاړ شه د دینمن په کوم تپی او یا وژل شوی خپل شوق پوره کړه.

زغره اغوستونکی زخم وگندلو وروستی غوټه یی ور واچوله ویی ویل : زما د پتی له تړلو سره مینه نشته د زخمیانو له علاج سره می مینه ده.

د ابو الحسن خیرانی په مینه او دلچسپی بدله شوه خو د طبیب حوصله ختمه شوی وه، د تپی په نبض یی لاس کیښود او یوه بل طبیب ته نی غږ کړ : دا بهر ته ریاسی ماته کوم لیونی غوندي سړی ښکاری.

دوهم طبیب را وړاندی شو خو د ابو الحسن په اشاره یی د خپل مشر د حکم تعمیل پرېښود.

د طبیبانو مشر د تپی د پتی خلاصولو هڅه وکړه خو زغره اغوستونکی د هغه لاس ونیو ویی ویل : که دی پتی ترې خلاصه کړه مرگ یی حتمی دی، ما ستاسو په کار کی مداخله کوله، خو که ستا په یادوی تاسو دی لاعلاج وباله او پری مو ښود.

په دې مودې کی د بدر ټول شکونه لرې شول، له غږ نه پرته هغه د زغره پوښ کڅوړه هم وپیژندله، هغه دغه لاس هم پیژندل او ورسره بلد ؤ چی څو واره یی دده په زخمونو هم پتی ایښی وی.

موسی تکان وخور ویی ویل : بشیر بن حسن ! ته دلته څه وخت راغلی ؟
هغه ځواب ورکړ : زه نن راوړسیدم.

موسی ابو الحسن ته مخ ور واراوه ویی ویل : دا بشیر بن حسن دی دا
زموږ د شاهین د بنکو ساتنه کوی.

ابو الحسن په مینه بشیر بن حسن ته لاس ورکړ ویی ویل :
ما ستاسو صفتونه ډیر اوریدلی دی.

بشیر د هغه لاس ټکل کړل ویی ویل : ویښنی زما له طرفه د احترام
پرځای کول وځنډیدل د زخمی حالت خراب ؤ.

د طبی ډلی مشر په پریشانی، وار خطایی او پشیمانی ته ورته حالت کی
ولاړ ؤ، بشیر بن حسن هغه ته وویل : زه د بی ځایه مداخلی گناهکار یم،
خو دغه سړی په بازار کی بی بده پروت ؤ، سپاهیانو پر هغه دمره گومان
وکی، مایی په بدن کی د ژوند نښی ولیدې، او دلته می را وړ، تاسو ډیر
مصروف وی، ده ته مو پام نه شو، د طبی ډلی مشر ده ته په مصافحه لاس
ور وغځاوه ویی ویل : د بشیر بن حسن په وړاندی د خپلی کفروری اعتراف
هم زه د ځان ویاړ بولم، کله چی تاسو هغه دلته راوړ زما په گومان یی
وضعه خرابه او مایوسوونکی وه، هغه له طبیب نه زیات معجزه کوونکی ته
ضرورت درلود، او په اندلس کی یوازی د بشیر بن حسن له نامه سره د
داسی معجزو منسوبول رواج دی، زموږ سره څو نور تپیان هم دی چی ستا د
پاملرنی مستحق او محتاج دی.

یو بل ځوان جراح راوړاندی شو ویی ویل : ما پخوا یو ځل په قرطبه کی
ته لیدلی یی خو د خول په سبب می تر اوسه نه پیژندلی.

بشیر بن حسن وویل : زه ویرېږم چی له خول نه پرته به تاسو ما پردی
وولی، پردی سربیره په تپیانو کی زموږ څو ملگری هم دی زه ویرېږم چی

زخمیانو په ټپونو په مرهم پټی لگولو مشغول شو.

د اندلس د نورو ښارونو په څیر غرناطې ته هم د هغه د نامه شهرت رارسیدلی ؤ، د طبی ډلی ټولو غړو له هغه سره د روغېر، او دهغه د هدایت پرځای کول د ځان لپاره ویاړ باله، له هغه نه د دوی تر اغیزې لاندې راتلو یو سبب دا هم ؤ چې بشیر د سرحدی شاهین ملگری ؤ.

د طبی ډلی مشر تر ډیره پخپل چلند پښیمانه او پریشانه ؤ، بالاخره یی بشیر ته وویل : زه تر اوسه پوری د بخښنی لپاره توری او مناسب الفاظ لټوم، زه ویرېم چې تا به زما په باب ډیر بد اټکل کړی وی.

بشیر ځواب ورکړ : ته مه اندیښمن کیږه، امکان لری که زه ستا پرځای وای له یوه پیگانه سره به می زیاته توندی کړی وه، لږ شیبېه وروسته هغه زخمی چې بشیر بن حسن یی ټپونه ودرتلی وو، لږ په سد شو او په زگیرو یو یی پیل وکړ، بشیر بن حسن له خپلی کڅوړې لږ دوا راواخستله په پیاله کی یی واچوله او یوه طبیب ته یی ورکړه ویی ویل : دی به لږ شیبېه وروسته را په خود شی ته سمدستی دا دوا پری وخوره هغه به ورسره ویده شی، ما ښام به پخپله راشم او احوال به یی واخلم، اوس تاسو پام کوی چې څوک یی ویش نه کړی او له هغه سره د خبرو هڅه ونه کړی.

*****

(۴)

ماسپشین مهال چې له بشیر بن حسن سره بدر د ځانگړی مجلس موکه ومونده نو بدر له خپل دوست نه د ناڅاپی راتگ پوښتنه وکړه، بشیر بن حسن ځواب ورکړ دا زما د ژوند تر ټولو لویه آرزو وه چې زه له غرناطی نه د ابو الحسن د پوځ د روانیدو ننداره وکړم، خو ماته دا خبر هغه وخت راورسید چې د هغه بدر له غرناطی نه روان شوی ؤ، سا هم زما گه مانه ؤ چې د

بدر بن مغیره موسکي شو ویی ویل : او زه زخمی نه وم ستا دوا گانو د نورو په درد وخورل، رښتیا ووايه ستا دا مندي او سترماني زما په خاطر نه وي؟

بشير : ستا سلامتي زما د ژوند يو ستر هدف دی.

بدر : د يوه تن سلامتي زما په خيال دومره ستر هدف نشي کيدای چې فخر پرې وشي.

بشير بن حسن له ميني نه په دك نظر خپل ملگري ته وکتل ویی ویل :
بدره ! ته ما ته يو فرد نه یی، يو قوم یی، او که زه د يوه ډاکتر ژبه استعمال کړم نو ويه وایم چې ته د هسپانيي ناتوانه بدن ته يو خوځنده زړه یی.

بدر : دا د يوه شاعر ژبه ده.

بشیر : د خدای «ج» شکر دی چې زه شاعر نه یم، ما د الزغل په دسترخوان د غرناطی له خو شاعرانو سره ليدلی دی هغوی ستا په ستاينه کی يو تر بل مخ کې کيدل.

بدر : هغوی زما په باب څه ویل ؟

بشير : بس دا چې ته په هوا کی الوتلی شی، د اوبو پرمخ تلاشی شی تا چې ووينی د سمندر تړپانی څپې تم شی سيندونه ...
بدر : سيندونه څنگه ...؟

بشير : ښه می نه دی په یاد لکه چې داسې یې ویل چې سيندونه بيرته د غروتو په لور بهیږی...

بدر وویل : ساده گان دي دوی.

بشير بن حسن خپله خندا راقابو کړه ویی ویل : نه هغوی ټول ساده گان

دلیل لری؟

بشیر : بدره ! زه رښتیا هم ډیر خوښ یم، داسی گنم لکه چی د کلونو کلونو د خوښو د تعبیر وخت رارسیدلی دی.

بدر پوښتنه وکړه : انجیلا څنگه ده ؟

بشیر ځواب ورکړ : هغه ښه ده خو تا د ربیعی په باب پوښتنه ونه کړه.

بدر : په هغه څه شوی؟

بشیر حق په جانب ښه ونيوه ویی ویل : واه واه ته په دې نه یې خبر ؟

بدر : بشیره تا خو به د هغې په اړه کوم بد خبر نه وي راوړی؟

بشیر وځنډل.

بدر وویل : ته لوی مسخره یی.

بشیر وویل : ربیعی تا ته سلام وایه.

بدر : دروغ !

بشیر ښه وروره داسی وگڼه چی هغی ستا د سلامتۍ دعا کوله.

بدر : ددی خبری په منلو کی می اعتراض نشته، خیر اوس توکی پرېږده

، ابو داود څنگه ؤ؟

بشیر : هغه ډیر خوښ دی، غرناطی ته په رسیدلو الزغل هغه د شهزاده

ابو عبدالله استاد ټاکلی، په الحمرا مانی کی یې د هستوگنی لپاره ځای

ورکړی، زما په گومان به شهزاده هغه ډیر زر د ځان مل کړی.

د موسی په ورتگ د دوی دواړو د خبرو موضوع بدله شوه، هغه ورته

ویل چی ابو الحسن مو غواړی.

نوی ارادی

د صخره له فتحې وروسته ابو الحسن له عیسویانو سره د پریکنده جگړې لپاره په پراخه تیاری لاس پورې کړ، د پاچاهۍ ټول سر مشران او سرداران چې تر اوسه د عربی، بربري، هسپانوي نسلونو په جگړو کې مشغول وو د شریک دینمن پر خلاف سره یو شول، هسپانوي او بربري سرمشرانو ته ابو الحسن د یوه پاچا پرځای یو مسلمان پاچا شو، هغه د صلیب د بیرغ پرځای د هلال بیرغ اوچت کړی ؤ، د غرناطی د علماؤ یوې زیاتې ډلې دغه جگړه جهاد وبلله، د صخره له فتحې وروسته چې ابو الحسن غرناطی ته بیرته ستون شو هغه لومړی ځل دا احساس کړه چې په رښتیاڼی معنی د غرناطی واکمن دی، خلکو له پوځي قرار گاه نه تر الحمرا پورې په لاره گلونه شیندلی وو، د شپې مهال هغه د الحمرا په اوچت منار وخت او څلورو خواو ته یې نظر واچاوه، ټول ښار په ډیور روښانه ؤ، او خلکو په کوڅو او بازارونو کې د خوښۍ ناری وهلې، ابو الحسن آسمان ته وکتل لاس یې اوچت کړل او دعایی وکړه:

د عزت خاوند پروردگاره !

زما په کمزورو متو کې قوت پیدا کړه، ماته د طارق بن زیاد اراده او د موسی بن نصیر حوصله راکړه، زما قوم ته یو ځل بیا د هغو غازیانو ولولې وښخه چې اسونو یې یوې خواته د فرانسې او بلې خواته د چین په سیندو او په خپلې خواته د اتفاق په پرتو مالدارو کې د غوښتو ښه وختونه

وی نو ما ته ددی توفیق راکړه چې د غرناطې د پاچاهۍ لپاره یو مناسب جانشین وټاکم.

کله چې ابو الحسن په منار دریدلی ؤ دا دعایی کوله، د هغه زوی ابو عبدالله دخپل نوی استاد ابو داود سره په محل کې په یوه کوټه کې ناست ؤ، په څو ورځو کې استاد او شاگرد یو له بل سره ډیر بلد شوی وو، او د ابو عبدالله تره الزغل په جامو کې نه ځائیده چې دایې لیدل چې کوڅه ډب وراره یې د نوی استاد په اشارو خوځي او هغه له ځانه یوه شیبه لری هم نه شی. پریښودلی، ابو داود فطرتاً ډیر محتاط ؤ، هغه په دی پوهیده چې د شاگرد په رگونو کې یې عربي وینه چلیزی، ځکه هغه د خپلو ارادو او هدف په روښانولو کې بېره مناسبه نه بلله.

هغه ځان د ابو عبدالله یو بی تکلفه دوست څرگند کړ او د هغه د خیال او نظر معلومولو هڅه یې کوله، په څو ورځو کې هغه پردی پوه شو چې په مناسب وخت کې د غرناطې شهزاده د خپل لاس آله گرځولی شی.

ابو عبدالله یې په خپل لومړني ځانگړي ملاقات کې پرځان عاشق کړ، هغه د شهزاده لاس وکوت او د ورغړی څو کرښو ته یې اشاره وکړه ویی ویل: شهزاده! ته د غرناطې د پاچاهۍ لپاره نه یې پیدا شوی.

د ابو عبدالله په څیره د خفگان آثار راینکاره شول خو هغه موسکي شو ویی ویل:

دا کرسی ستا لپاره د سکندر د بخت او د لوی عبدالرحمن د دبد یې او مقام گواهی ورکوی، که زما علم ماته دوکه رانه کړی نو د پیرني له غرونو نه تر جیل الطارق پورې به ستا د اقتدار بیرغ رپیږي، د مراکش او فرانسې پاچاهان به تاته جزیه درکوی.

همفی ورخی ابو عبدالله خیل خان سکندر او خیل استاد بی ارسطو گانه ،
دواره په خیل خیل خیال کی د مناسب وخت په انتظار وو، په خو کتنو کی
استاذ ته دا خرگنده شوه چی شاگرد بی د کوم وخت په انتظار دی، خو
شاگرد ته د خیل استاد د ارادو علم نه و او نن چی هغه د ابو عبدالله پیغام
واورید له خیل هستوگنځی نه راووت، هغه ته ورغی نو په یوه نظری
اجساس کړه چی د هغه شاگرد په کومه نوی پریشانی کې راگیر دی.

*****

(۲)

ابو عبدالله د خیل استاذ درناوی پرځای کړ، ملازم ته یی وویل : چی
دروازه بنده کړی، استاد او شاگرد په شاهانه کرسیو کښیناستل.
ابو داود وویل : شهزاده! زما هیله وه چی ته به اوس د غرناطی په
بازارونو کی د خوښی ناری وهی، دا کومه اندېښنه ده چی اوس یی ولی.
عهد دومره پریشانه کړی؟

ابو عبدالله وویل : ایا زما د استاذ هم دا حکم دی چی زه د موسی،
الزبیری او بدر بن مغیره په بری ناری ووهم.

ایا ددی لپاره زما ناسکه ورور بس نه دی چی نن یی په جلوس کی د
نوکرانو په څیر د دوی د اسونو په مخکی پلې منډې وهلې، دا ټول ددی
لپاره کیږی چی دوی زما په باب دپلار ذهنیت واری، ځکه چی داسی
چاپلوسی او قتل نشم کولی، او هغوی زما پلار ته یو ځل بیا د اورښی چی
زه نالایق او نا اهل یم،

ابو داود وویل : ستا د ناسکه ورونو په باب زه څه نه شم ویلی خو ستا د
تره الزغل په اړه دا ویلی شم چی هغه ستا بده نه غواړی، او که هغه ستا

کری نو نن به دې که زړه نه غواری هم باید د هغوی په غاړو کې د گلونو امیلونه ور واچوی، تر څو د دوی په رگونو کې سختی پاتې نه شي، بیا هم د الزغل په با زما باور دی چې هغه ستا مخالف نه دی.

ابو عبدالله وویل: ته زما د تره په باب تل د نیک گومان نه کار اخلي، تاته دا نه ده معلومه چې هغه پخپله اقتدار غواړي، زما له پلار نه یی هم یوه نانځکه جوړه کړې، هغه پردی پوهیږي چې زه دده د لاس آله نشم کېدای ځکه خو به د هغه دا هیله وی چې زما ناسکه ورور په تخت کېښی او حکومت دی وکړی.

ابو عبدالله سور اسوبلی وکیږي ویی ویل: زه نه پوهیږم چې هغه به په خپل ژوند داسی پریکړه کړي وی چې زما له تره نه یی مشوره نه وی غوښتی، او زما تره به هېڅکله هم زما په حق کې فیصله ونه کړي.

ابو داود تر لږ شیبې سرنځته واچاوه او له ښه سوچ وروسته یی وویل:

شهزاده! ما چې د تا لاس ولید یوه خبره می درته ونه کړه، زه وویږدم.

ابو عبدالله: د خدای «ج» لپاره زړ یی راته ورايه!

ابو داود: یوه او بله خوا وکتل او ویی ویل: زه ویرېږم که دا خبره زما او ستانه پورته دریم غوړ ته ورسیده نو له تاسره به زه هم په مصیبتونو کې راجکیل شم.

ابو عبدالله وویل: ته غم مه کوه دلته څوک اوریدونکی نشته.

ابو داود: زما علم گواهی راکوي چې ته به د پلار په ژوند د تخت او تاج خاوند شی، د هغه د رضایت پر خلاف به تقدیر تاته موکه درکوي، دا پریکړه ښایي ترڅه وی خو ته به یی کوي، د اندلس بیرته نیول د ابو الحسن په نصیب کی نه دی دا ستا برخه ده.

اېو داود : تا ته ضروری ده چی خپل بایللی اعتماد بیرته ترلاسه کړی، د تاج او تخت لپاره ډیر څه کول په کار وی، او دا هم په یاد ولره چې که پلار او یا تره پرتا بدگومانه شول نو د تل لپاره به زما له مرستی نه محروم شی. ابو عبدالله : زه به ستا په نصیحت عمل کوم.

اېو داود : چې داسی ده همدا اوس دی پلار ته ورشه که ونډه شوی نه و همدا اوس د بری مبارکی ورکړه. او دا هم ورته ووايه چې زه ددی جگړی له سعادت نه په محرومیدو افسوس کوم له دی نه وروسته سهار وختی ټولو لویو لویو افسرانو ته ورشه، که ممکنه وي هغوی ته انعامونه ورکړه پاچا به په دې ډیر خوښ شی، په دې خلکو کی به ځینی ستا په کار درځی. ابو عبدالله : زه اوس پلار جان ته ورځم.

سپا ته ابو الحسن الزغل ته وویل : تا چی ابو عبدالله ته کوم نوی استاذ ټاکلی زه له هغه سره یو ځل ونیم، هغه ډیر هوښیار سړی معلومیږی، ما نن د ابو عبدالله په فکرونو کی ډیر بدلون احساس کړ، هغه پر دې خبره خفه و چی ولې مې په جگړه کی راسره شریک نه کړو.

الزغل خواب ورکړ : د خدای «ج» شکر دی چی موږ داسی سړی وموند، له دی پیښو نه درې ورځی وروسته بدر بن مغیره ته خبر ورغی چې عیسویانو پر سرحدی سیمو بیا گواښونه پیل کړی دی، هغه سمدستی خپلو سپاهیانو ته د تیاری حکم ورکړ.

له رخصتیدو نه وړاندی هغه چې له ابو الحسن سره ولیدل هغه ورته وویل: ما په پوره تیاری په صخره د همدی لپاره حمله وکړه چې خلك د غفلت له خوږه راویښ شی، اوس ددی فتحی گټه دا شوه چې زه به دوی په څو میاشتو کی پرېکنده جگړی ته تیار کړم، په دې موده کی ته خپل سرحد ته ښکته شوی ښه وینئ، زه به دوی ته ښه خبره وایم، که تاسو به

وو.

نوی بری دی مبارکه شه ربیعہ .

د پوی شیبی لپاره د بدر بن مغیره په زړه کې خوندور ټکانونه راپیدا
 شول او یوه لیدلی او مانوسه خبره یی سترگوته ودریده بدر نوکری ته وکتل
 ویی ویل : زما لخوا هغی ته شکریه ووايه او ورته وایه چی ماته دعا کوه.
 ما بنام ربیعی له خپل پلار نه واوریدل چی سرحدی عقاب د خپلی لالی
 په لوری تللی دی.

*****

(۳)

فردیناند له سرحدی شاهین نه د بدل اخستلو تیاری نیولوچی هغه پر
 صخره د ابو الحسن د قبضی خبر واورید، هغه خپلو ټولو والیانو او امیرانو
 ته د تیاری حکم وکړ، د یهودی سوداګرو په جامه کې دده جاسوسانو د ابو
 الحسن د راتلونکو ارادو نه خبر ورکړ، هغه یو ډیر لوی صلیب د خپل محل
 په دروازه ټینگ کړ او د قسطلی د اولس په وړاندی یی دا تعهد وکړ چی
 ترڅو دغه صلیب د الحمرا په دروازه ټینگ نه کړم دمه به ونه کړم، د
 پاچاهی ټولو امیرانو دده په تقلید دا سوگند وکړ، له هغه نه وروسته دده د
 پاچاهی له هری گوښی نه خلك قسطلی ته ورتلل او ددی صلیب په مخکی
 به یی تعهد کاوه چی د غرناطی د فتحی نه وړاندی به خپلی تورې په ټیګی
 کې نه کړی.

یوه ورځ د غرناطی یو یهودی فردیناند ته ورغی یو لیک یی ورکړ،
 فردیناند لیک ولوست، استازی ته یی ویل تا زموږ ډیر لوی خدمت ترسره
 کړ، که ددی لیک ځواب غرناطی ته ورسوی ډیر لوی انعام به درکړم.
 یهودی ځواب ورکړ زه په څوښی دی خدمت ته تیار یم.

فردیناند وویل : ته هوښیار سړی ښکاری خو په تالاشی کې دې لیک چیرته پټ کړی ؤ؟

بهودی وویل : دا لیک ابو داود زما په پڼو کې دننه ایښی ؤ،

فردیناند وویل : ډیر ښه سبا ته به بیا راشی، دایی وویل او بیا یی یوه سپاهی ته حکم وکړ چی استازی شاهي میلمستون ته ورسوه.

داستازی له تلو وروسته فردیناند دوهم ځلی په غور لیک ولوست او له لږ سوچ وروسته جگ شو د ملکی کوتې ته ورغی.

فردیناند د خپلی میړمن څنگ ته کیناست او ویی ویل : ملکی تا بایلو ده!

ملکه : ستا مطلب!

فردیناند : تا د ابو داود په باره کی شرط ترلی ؤ چی هغه به له موږ سره غداری وکړی، واخله دا لیک ولوله، ستا ټولی بدگومانی به لرې شی، او لیک یی ملکی ته ورکړ.

ملکی لیک ولوست له لږ سوچ وروسته یی وویل : له دی لیک نه خو داسی ښکاری چې زموږ بدگومانی یی اساسه وی، خو دا باید هیږ نه کړو چې لیکونکی ابو داود دی، او هغه له دروغو نه د رښتیا جوړولو توان لري، هغه موږ ته په الحمرادناڅاپی حملې مشوره راکړې، خو زه ویرېږم چې په دې کې هم کوم خطرناک چل نه وی.

فردیناند ځواب ورکړ : د ابو الحسن د ارادو او تصمیمونو په باب ماته د خپلو جاسوسانو له خولی هم پوره معلومات راغلی، زه له ابو داود سره په دې نظر کی متفق یم چی موږ د صخره له لاسه ورکولو په بدل کی باید د غرناطی کوم سرحدی مهم ښار ونیسو، پردی به د مسلمانانو احساسات د څه مودی لپاره ساړه شی، او زموږ د پوځ مورال او حوصله به اوچته شی، زما په نظر که د قادس والی په ناخبري کی پر دوی حمله وکړی نو لکه به

فردیناند : زما زره گواهی راکوی چی ستا اندیشنی بی خایه دی، او که
فرضاً همداسی وی هم هغه به زموږ د ارادو د پوهیدو لپاره زموږ د خواب
انتظار کوی، د اېو داورد دا خبره رښتیا ده چی الحمد د غرناطی کونجی ده،
او که موږ هغه ونیسو نیمایي جگړه به مو گتلی وی، زه همدا نن د قادس
والی ته پیغام وراستوم او سبا ته پخپله د لوشه په لور روانیږم، ددوی تول
پام به ماته را اوړی او د قادس پوځ ته به پر الحمد د قبضی موقع په لاس
ورشی.

زه د قرطبی او اشبیلی پوځونو ته هم د پرمختگ امر کوم، که موږ په
کوم محاذ تاوانی کیږو نو یقیناً هغه به د الحمد محاذ نه وی.

*****

(۴)

ابو الحسن ته یی جاسوسانو خبر ورکړ چی فردیناند د قسطلې نه له لوی
پوځ سره روان شو. له دی سر هغه ته د قرطبی او اشبیلی د پوځ د حرکت
خبر هم ورسید، هغه خپل پوځ په دری برخو ویش، یوه برخه یی د الزغل
په مشری د اشبیلی د پوځ د پرمختگ د مخنیوی په خاطر واستاوه، د بلې
برخی د مشری لپاره یی تر موسی غوره څوک تر نظر ورنه غللی، خو د ځینو
امیرانو په مشوره یی موسی د ابو عبدالله سره په غرناطه کې پرېښود او د
پوځ د مشر تابه لپاره یی بدر بن مغیره راوغوښت.

بدر بن مغیره د خپل پوځ له نیمایي نه زیات ورسره ملگری کړل او
غرناطی ته ورسید او د قرطبی د سرحد په لوری د پوځ د مخنیوی لپاره
وځوځیدل.

د پاتې پوځ قیادت ابو الحسن پخپله واخست او له روانیدو نه وړاندې یی
خپل زوی راوغوښت ورته ویی ویل :

زویه ! زما او الزغل په غیاب کی ستا پر اوږو ډیره درنه ذمه واری

ترلاسه نه کړې زما اروا به ناکراره وی.

ابو عبدالله وویل : دا زما بدنصیبی ده چی ستا د پوځ د یوه سپاهی ویاړ
نشم ترلاسه کولی، بیا هم چی تا زما په اوږو د مسئولیت کوم پیښی وچاوه
زه به ځان د هغی اهل ثابت کړم، خو زه داسی احساسو چی په هره جبهه
کی به تاته د موسی په څیر تجربه کار جنرال ضرورت وی، دی له تا سره
ضرور دی، ماته به دی بل څوک د مرستی لپاره پرېښی وو.

ابو الحسن ځواب ورکړ : ستا نظر ټیټکی دی، خو دلته د موسی د
پرېښودونه یو مقصد دا دی چی هغه به د مرستی لپاره نوی پوځ تیاروی.

له غرناطی نه د خوځېدو نه وروسته ابو الحسن د سرحد په یوه ښار کی
واړول او د فردیناند د پوځ د راتگ په انتظار شول، د موسی پرځای له هغه
سره د غرناطی د پوځ دوه غوره سالاران الزیغری او نعیم بن رضوان هم وو.
دوې هفتې تیرې شوې ابو الحسن ته احوال ورغی چی د فردیناند لښکر
له سرحد نه آخوا په یوه سیمه کی واړول، د الزغل او بدر بن مغیره له لوری
هم همدغسی احوالونه راغلل چی د اشبیلی او قرطبی نه راغلی پوځونه له
سرحد سره نژدی ودریدل.

خو دریمه اونۍ یی ناڅاپی خبر ترلاسه کړ چی د قادس والی په یوه گړندی
حملة الحمه ونيوله، له دی سره هغه وپوهید چی د سرحد په دری برخو کی د
قرطبی، اشبیلی او طلیطلی د پوځ دریدل د څه لپاره وو، د الحمی له فتحی
سره جوخت ابو الحسن ته داسی خبرونه راورسیدل چی د قادس والی ددی
ښار په زرگونو اوسیدونکی ووژل.

الحمه د غرناطی د دفاع لپاره ډیره مهمه کلا وه، له هغه ځایه دښمن هر
وخت پر غرناطه حملی کولای شوای، د غرناطی په ساره او اوږدو کی دوزما
الحمه چټکی پورته شوی. ټولو همدا ویل چی د غرناطی «کنجی» د دښمن
به لاس کیو ته.

بهره یی د مرستی او اکمالاتو لارې تولې وتولې، فردیناند چې د الحاح د کلابندی خبر واورید خپلو پوځونو ته یی له دری لوریو د پرمختګ امر وکړ. له ټولو نه وړاندې د قرطبي پوځ له بدر بن مغیره سره ټکر وکړ، بدر بن مغیره ددی پرځای چې هغوی تر برید ورواړی پخپله پر دینمن حمله وکړه، د قرطبي د لښکر په پرتله دده د لښکر شمیر ډیر لږ و خو دده د جنگی پلان په وړاندې د قرطبي د لښکر چال ونه چلید، بدر بن مغیره په کوم میدان کی دخپل پوځ د زور ازمویلو پرځای د خپل پوځ د ګرندیو ګروپونو په واسطه د قرطبي پر پوځ له شاته حملې کولې او هغوی ته یې درانه تاوانونه ورواړول، دده د سپرو ګرندی یو ګروپ به ناڅاپه د دینمن په مخکینی پوځ حمله وکړه دهغوی به چی دوی ته پام شو او د مقابلی په نیت به پری راپریوتل ناڅاپه به نووړ ګرندیو سپرو ګروپونو پر دینمن له بڼی او ګین لور نه حمله وکړه او له درنې مرګ ژوبلې ودروسته به د سترګویه په وپ کې پناه شول، دا کار به د ورځې څو ځلې تکراریده، د قرطبي سپاهیانو ته دا څرګنده شوې وه چې د غرناطې د پوځ اعلی قوماندان سرحدی شاهین دی، هغوی پردې هم وپوهیدل چې که پرمخ ځی او یا شاته تېښته کوی، بشپړه نابودی یې په دواړو صورتونو کی په برخه ده.

بلی خواته د الزغل و اشبیلی د پوځ ترمنځ ټکر پیل شو، فردیناند چې د قرطبي د پوځ د قوماندان له پریشانی نه خبر شو هغه په لوشه حمله وکړه، ابو الحسن د هغه په اراده پوه شو له خپل پوځ سره یی ځان د «لوشه» څنډو ته ورساوه، خو دده جاسوسانو خبر ورکړ چې د فردیناند پوځونه دده له معلوماتو نه څو چنده زیات دی، ابو الحسن له غرناطې نه د ډیرې مرستې هیله نه درلوده، ځکه خو یې الزغل ور وغوښت، الزغل خپل ورور ته د مرستی په خاطر له ورتلونه وړاندې د اشبیلی په پوځ پوه سخته حمله وکړه او هغوی ته یې دروند تاوان ور واراوه او بیایې لوشه ته مخه کړه، له دې

مسئله مهمه وه، چی له څلورو خواو د اشبیلی د بی شمیره پوځونو له خوا ورو ورو پرې د کلابندی کړی تنگیده الزیغری د مابوسی په حال کی هم د وسلی ایښودلو پرځای جگړه غوره وبلله، پوځ یی تنظیم کړ او په یوه لوری یی فشار واچاوه، له تړلونه وړاندی د نیزه بازانو گروپه و، پر هغوی پسې پلې پوځ و، نیزه بازانو کلابندی ماته کړه پلې پوځ ته یی لاره خلاصه کړه او د الزیغری پوځ په جگړه جگړه بیله څه ځانی زیانونو د یوی ویالی تر پله پوری ورسیدل خو د دښمن د پوځ یوه ډله د پله نه پوری غاړې ته مورچل نیولی ناست و، د الزیغری پوځ بیا د دښمن تر کلابندی لاندې راغی، او پر هغوی له څلورو خواو د دښمن د پوځ لخوا د غشو باران اوریده، ناڅاپه د پله له پورې غاړې د تکبیر نارې اوچتې شوې، او د سترگو په رپ کی پنځه سوه تنه سپاره د گردونو له منځه راووتل، هغوی د پله په پوری غاړه د الزیغری پر خلاف مورچل نیولی پوځونه را ایسار کړل او د سترگو په رپ کی یی هغوی تر تیغ تیر کړل.

کله چی د الزیغری پلې او سپاره پوځونه د ویالی پلې غاړې ته امن ځای ته ورسیدل، نو هغوی ته معلومه شوه چی د دوی مرستندوی پوځ له غرناطی نه راغلی او چی دوی ددغه ډلی له سالار سره دلیدو هیله وکړه یو تن سپور چې نقاب یی پرمخ غوړیدلی و په آمرانه لهجه ورته وویل : دا د خبرو وخت نه دی تاسو زر ځانونه لوښه ته ورسوی.

الزیغری د نقاب پوښ غږ وپیژاند تکان یی وخوړ ویی ویل : له ما سره په داسی لهجه خبری له موسی بن ابی غسان پرته څوک کولی شی.

نقاب پوښ وویل : مگر دلته زما په راتگ باید څوک خبر نه شی، پاچا به ډیر خفه شی، هغه ته زما نوم مه اخله، ماته د غرناطی یوازې پرښودل له خطر نه خالی نه وو، خو ابو عبدالله گومان کوی چی زه په پوځی قرار گاه کی یم.

(c)

بدر بن مغیره ته چی کله دا خبر ورسید چې د غرناطې ټول پوځ د وروستی او پریکنده جگړې لپاره لوشه ته رسیدلی نو ده د قرطبی پر پوځ د وروستی گوزار پریکړه وکړه، او نائب منصور بن احمد ته یې پیغام واستاوه چې له خپل دوه زره تنو پوځ سره د قرطبی د پوځ شاته ځان ورسوه.

منصور بن احمد د لاری د سربار گوتی او کلی ورسره تر پښو لاندې
کړل او په یوه حیرانوونکي گړندبتوب سره د قرطبی د پوځ شاته ورسید،
بدر بن مغیره یی چی پیغام ترلاسه کړ خپل پلې پوځ یی څو میله شاته کړ،
او سپروته یی د بنمن په ښی او کین لوری د حملې امر وکړ، د قرطبی د
پوځ سالار گومان وکړ چی سرحدی عقاب هم د الزغل او الزیفری په څیر
خپل پوځ له دی ځایه لوشه ته لیږدوی او دا محاذ پرېږدوی.

هغه ته فرديناند دا حڪم ڪري ۽ چي ۽ لوشه ۽ جگري تر نتيجي پوري به
دوي ۽ دڻمن پلوڻ مشغول ساتي، هغه تر اوسه ۽ منصور بن احمد له راتگ
نه بي خبره ۽، خپل لڻڪر ته ئي ۽ بدر بن مغيره پر شاتلونڪو پليو پوڻونو
۽ حملي امر وڪري، خو په دي ڇنڊ ڪي ۽ بدر ۽ پلي پوڻ غشو ويشتونڪو په
يوه ڪنده ڪي مورچل ونيول.

د قرطبه نيزه بازان چي وړاندې ولاړل او كندې ته ورتږدي شول د غشو باران پرې جوړ شو او د هغوي قوماندان د شاتگ نه پرته بله څه چاره نه لیده، خو دغه مهال منصور بن احمد له شانه حمله وكړه او د قرطبي لښكر له شاته مخي ته ماته وكړه، له بني او كين لوري نه بدر بن مغیره او له شانه د منصور بن احمد سپرو د قرطبي پوځ په تنگه ساحه كي راگير كړي ؤ، د هغوي په مخ كي هغه كنده وه چې غشي وشتونكو پكي سنگر نيولي ؤ، د قرطبي د پوځ حالت هغه ډبري ته ورته ؤ چي د سمندر توپاني څپي يي د

کې له یوه عجیب وضعیت سره مخ شول، ماسینین مهال د دوی له مروت نه غوندې جوړې وې او ډیر لږ شمیر یې په تیښته بریالی شول، نوروی له مایوسی نه وسلې کیښودې.

*****

(۶)

د لوشه په محاذ ابو الحسن له دیرش زره پوځ سره د فردیناند له پنځوس زره لښکر سره مقابل شو، دوی ورځې د فردیناند افسرانو او د غرناطې د سرتیرو ترمنځ د تن په تن جگړې او غیرت بشودلو په نندارو تیرې شوې جگړه داسې پیل شوه چې د فردیناند یو پوځي پهلوان چې له سره ترپښو په اوسپنو کې پټ ؤ اس پونده کړ او میدان ته راغی، هغه توره اوچته کړه او د مقابلي لپاره یې ځوک وغوښتل، نعیم بن رضوان چې پر سربې خول ؤ او په بدن یې یوه نوی زغره اغوستې وه آس ور وژغلاوه.

د دواړو سپرو توري وځنګیدي، د قسطلې جنگي پهلوان د درنې زغري په وجه دومره چست او چالاکه نه ؤ لکه نعیم بن رضوان خو د هغه په پرېره زغره د نعیم توره څو ځلې ولګیده خو هیڅ پرې ونه شول، د هغه څو گوزاره نعیم پر ډال واخستل او بیا یې په پوره ځواک د هغه په مت د توري وار وکړ، د زغري په سبب هغه زیات تپي نه شو خو د گوزار له زوره په یوه خوا خم شو، نعیم هغه ته د بیا سمبالیدو موکه ورنکړه څو ځلې یې پرله پسې گوزارونه پرې وکړل، د هغه آس وترهید او پهلوان د آس له شانه لاتدې ولوید، هغه د بیا جګیدو هڅه وکړه، خو نعیم له آس نه پلي شو د هغه له سره یې خول لرې کړ او په توره یې سر توی قلم کړ، له دی سره د ابو الحسن پوځ د تکبیر ناري اوچتې کړې.

د فردیناند دوهم پهلوان را ډگر ته شو، له دی لوری الزیفری نیزه

بایلو د اوله اس نه راوغورخید، الزیغری له اس نه پلی شو او د هغه کار یی هم پای ته ورساوه.

د دواړو پهلوانانو له مرگ وروسته فردیناند د عامی حبلی حکم وکړ، ترمانینه تن په تن جگړه روانه وه، د شپې په تیاره کی دواړه لښکر خپل خپل پراوته ستانه شول، دوهمه ورځ هم همدغسې جگړه له تن په تن جگړې نه پیل شوه، له دواړو خواونه څو تنه راغلل او د همت او میړاني تنداره یې وړاندې کړه او بیا عامه جگړه ونښته، تر مانینه څه پریکړه ونه شوه، له دواړو خواو نه د لومړۍ ورځې په نسبت د مړو او ژویلو شمیر زیات ؤ، دریمه ورځ دواړو پوځونو ته د اندیښنې او پریشانی ورځ وه، خو ابو الحسن تر دښمن نه څو چنده زیات پریشانه ؤ.

له غرناطې نه موسی دوه زره تنه د مرستې لپاره استولی ؤ، خو په تیرو دوو ورځو کی دده پنځه زره تنه سپاهیان مړه او ټپیان شوی وو د ابو الحسن پوځ د افسرانو د اټکل له مخې د فردیناند د لښکر مړه او ټپیان تر شل زرو کم نه وو، خو پدی دوو ورځو کی هغوی ته د اندلس له هر لوري تر پنځلس زرو تنو پوري مرستندوی پوځ را رسیدلی ؤ.

د بدر بن مغیره په اړه خو د ابو الحسن گومان دا ؤ چی په خپل لم شمیر پوځیانو یې د قرطبی د لښکر لوی سیلاب درولی دی خو پردی ټولو سربره د ابو الحسن حوصله ماته نه شوه، د هغه د پوځ هر سپاهی له فتحې او ماتې نه بی پروا تر وروستی سلگی جگړې او مقابلې ته ملا ترلی ؤ، هغوی پردې باورو چې که له جگړې نه مخ وگرځوی او وتبستی هم په څو ورځو کی به دښمن تر غرناطې پوري ورورسیږی.

دریمه ورځ چی دواړه پوځونه سره مخامخ شول، نو د قسطلې له پوځ نه یو

پوخ د خوښی ناري وېلی.

زغره اغوستونکی توره اوچته کړه او په میدان کې یې لنډه دوره وکړه ، د غرناطی د پوخ په لوری مخ واړاوه او د مقابلی لپاره یې د سیال په انتظار شو.

نعیم بن رضوان له ابو الحسن نه د اجازې غوښتنو په خاطر ور وړاندې شو، خو په دې څنډه کې له یو لوري یو سپور راښکاره شو، د هغه د اس له خولونه ښکارېده چې له لیرې راغلی دی، د هغه جامی هم د غرناطی د سپاهیانو نه بیلې وې، د زغری پرځای یې سپینه چپنه اغوستې وه او پر سر یې د خول پرځای سپینه پگړۍ تړلې وه، له سترگو پرته یې نور مخ په سره نقاب کې پوښلی ؤ، هغه د غرناطی د لښکر په صفونو کې لاره وکړه ، او وړاندې ولاړ د مقابلی د گرت ته ووت. خپله توره پټه تېسې کې کړه، خلکو گومان کاوه چې هغه به په نیزه حمله وکړي خو ده بیا نیزه هم په ځمکه کې ښخه کړه، دواړو خواو ته نندارچیان د هغه پردې کار حیران شول. نقاب پوښ ناڅاپه اس پونده کړ، عیسوی پهلوان نیزه برابره کړه او د هغه په لور ورغی، خو هغه ځان چپ کړ او وړاندې تیر شو، خپل گړندی اس یې له یوه وړوکی چکر وروسته بیرته راوگرځاوه.

او د زغره پوښ پهلوان په لوري ورغی هغه چې تر اوسه پورې خلکو تش لاسی گانه اوس یې ورسره یو کمند ولید، پخوا له دې چې د زغره پوښ هغه ته پام شوی وای او آس یې راگرځولی وای هغه د برښنا په څیر ور وړاندې شو پری یې د هغه په غاړه کې ور واچاوه د عیسویانو دغه پهلوان چې په پوخ کې یو بی سیاله سپاهی ؤ او د درندې وسلې او زغړې په وجه څلورو تنو په اس سپور کړی ؤ د غره په څیر له اس نه را پرېوت، د کمند بل سر د

نقاب به ښه تیر کړی ؤ

هغه به خامخا ډیره شانداره وی، خو زه تر فتحې هم زیات ستا په راتگ خوش شوم، زه د غیبی مرستې په انتظار وم، څومره پوخ دی سلامت رارسولی دی؟

بدر : زموږ یوازی پنځه سوه تنه زیانیدلي دي، خو دوه زره تنه مو نور زیات شوي دي، منصور هم رارسیدلي دي.

ابو الحسن ناڅاپه اندېښمن شو وی ویل : مگر پوخ دی ولی نه دی راوستی نن د وروستی پریکړی ورځ ده.

بدر ځواب ورکړ : ته چورت مه وده، هغوی به له وروسته راوړسېږي. الزغل د تکبیر ناره اوچته کړه وی ویل : مسلمانانو ! نن ستا سو لپاره مبارکه ورځ ده، د قرطبی پوخ میدان پریښود او وتښتیدل، او ستاسو سرحدی عقاب ستاسو مرستی ته راوړسید.

سپاهیانو چی دا واوریدل د خوبنی نغری یی اوچتی کړی، بدر الزغل ته وویل : وبخښئ تاسو دوی ته خبر بشپړ ونه رساوه، موږ د قرطبی پوخ ته د تېښتی فرصت ورته کړ، هغوی نژدی ټول په میدان پراته دي، یوازی پنځه یا شپږ سوه تنه به تښتیدلي وی، نعیم بن رضوان الله اکبر نهره اوچته کړه او د خپل آس جلب یی سم کړ وی ویل : ددی بری په خوبنی کی نن زه د قسطلی د پنځلسو سپرو د وژلو تعهد کوم، خو د نیک شگون لپاره ستا نیزه راسره اخلم، دایی وویل ور وړاندی شو خپله نیزه یی بدر ته ورکړه او په میدان کی ښخه د بدر نیزه یی را وایستله د فردیناند څلور جنگی پهلوانان یو پر بل پسی راغلل او نعیم څلور واړه یو پر بل پسی ووژل. د وروستی پهلوان له وژلو سره سم هغه د عامې حملې حکم ورکړ.

*****

بن مغیره ئې تر ملا لاس راتاو کړ او هغه یې په خپل مخ کی کیناوه، غوښتل یې د تپیانو خیمې ته یې ورسوی او د جگړې له میدان نه یې وباسی، خو نعیم ورته وویل : بدره زه پوهیږم چې زما نور ژوند پوره شوی، خو ما تر اوسه پوری خپله عهد نه دی پوره کړی، ما د دښمن خوارلس سپاهیان وژلي او یو لا پاتې دی، زما په زخم لاس ونیسه چې وینه ترې راونه وزی، خپله نیزه ماته راکړه او ما دښمن ته نژدې بوزه، پرې مې بډه، چې خپل عهد ترسره کړم بیا مې چې چیرته بیایې بومې زه.

بدره ! دا یوه هیله ده!

په بدر د هغه خبرو اثر وکړ، نیزه یې په لاس کی ورکړه او د هغه په زخم یې لاس ټینګ کړ اس یې د دښمن د پوځ په لوري ورنژدې کړ، خو کله چې د دښمن د یوه سپاره په لوري ورنژدی شول بدر احساس کړه چې د هغه لاس په نیزه کمزوری کیږي، هغه د نیزې نیغې ساتلو په خاطر د نعیم لاس په خپل لاس کی ونیواو ویی ویل : پام کوه! دا د پنځلسم ټنګار دی.

نعیم په نیم بی هڅې حالت وویل : بدره ! ما له ځان سره ونیسه کاشکی ما خپل عهد پوره کولی شوی.

بدر وویل : تا خپله وعده پوره کړه، دایی وویل او بیا یې نیزه د یو سپاره په سینه کې چې مقابلې ته یې را روان ؤ ور ټنځه کړه، عیسوی سپور له آس نه لاتدې ولوید، او ورسره سم نعیم هم بې سده شو او سر ئې خورند شو، بدر اس پونده کړ او د تپیانو خیمو ته ورنژدې شو، خو ځوانانو نعیم بن رضوان له اس نه کوز کړ او یوې خیمې ته یې یووړ.

بدر بن مغیره له اس نه پلې شو خیمې ته ور ننوت، بشیر بن حسن د زخمیانو په پټې مصروف ؤ د هغه ژر نعیم بن حسن ته پام شو.

مرگ لاس نیولی ، دی په هوبن راځی.

که په هوش راغی ورته ووايه چی وعده دی پوره کړی ده.

بدر دا وویل نیزه یی واخستله او په منډه له خیمې نه ووت او په یوه توپ په آس سپور شو.

لږ ځنډ وروسته چی بدر د فردیناند په پوځ کې د ماتې نخښې ولیدلې خپل دیرغل سپاره یی راتول کړل ورته ویی ویل د دینمن تعقیب ته ځانونه چمتو کړی.

له مابینام نه لږ وړاندې د فردیناند پوځ د مریو انبارونه پریښودل او و تښتیدل، کله چی سپاهیان پر ابو الحسن راتول شول د بری نعرې یی وهلې ، هغه له آس نه راغوز شو او سر یی په سجده کیښود ، او کله چی راپورته شو له سترگو یی د شکر اوښکی روانی وی.

ابو الحسن یوی او بلې خواته وکتل بیا یی وویل : زموږ سرحدی شاهین چیرته دی ؟

الزغل ځواب ورکړ : هغه له خپلو سرښندویانو سره تللی دی.

ابو الحسن : چیرته تللی ؟

الزغل : په ماته خورلیو پسې.

ابو الحسن : موږ متعه کړی ؤ سپاهیان ډیر ستومانه وو.

الزغل : خو هغه ماته وویل چی له تاسونه معذرت وغواړم، هغه په

نیمګړی بری قابل نه دی، بیا هم هغه ستا د حکم په درناوی د غرناطی یو سپاهی هم له ځان سره نه دی ملګری کړی.

ابو الحسن وویل : تا غلط گومان وکړ، په خدای سوګند چی که هغه زما

تول پوځ ورسره بیولی وای زه به پری خفه نه وم، زه دده د یو سړی زیان هم ډیر ستر زیان بولم.

خان خبرول غوارم، عباسه ! ته له دوی سره وی، ده خو به د پوڅ د حوصلی
مزبوتولو په خاطر مبالغه نه وی کړی؟

عباس د غرناطی د پوڅ یو افسر ؤ، هغه وویل : دا داسی پینځی دی چی
یوازی د لیدونکو سترگې پرې باور کولی شی، د اوریدونکو غوږونه ښایی
پرې باور ونه کړی، له دی نه وروسته عباس د جگړی ټوله کیسه وکړه، کله
یی چی د منصور بن احمد د کارنامو یادونه وکړه ابوالحسن وویل : که زه
پوهیدای چی د بدر بن مغیره په ځولی کی داسی غشی دی نو څو کاله
وړاندی به می د جگړی اعلان کړی ؤ.

د شپې له آرام نه وروسته چی کله ستومانه پوځیان د سهار په آذان
راویښ شول ابو الحسن له ډیرو ورځو وروسته پوره خوب وکړ، کله چی د
لمانځه لپاره له خیمی نه راووت لومړنی پوښتنه یی دا وه چی بدر بن مغیره
راستون شوی خو پهره دارانو ځواب ورکړ چی نه تر اوسه لانه دی راغلی.

له لمانځه نه وروسته د ابو الحسن په غوښتنه د بدر بن مغیره او د هغه د
ملگرو د سلامتی دعا وشوه، ترماشپین پوری د ابو الحسن پریشانی په
اندېښنه بدله شوه، هغه څو سپاره د بدر بن مغیره او دهغه د ملگرو د احوال
په خاطر ولیږل، او پنخپله له خپلو جنرالانو سره په یوه غونډی وخوت د
دوی د راتگ لاری یی څارلی.

ناڅاپه یوه افسر چیغی کړی هلته وگوری!

د ابو الحسن زړه له خوښی په توپونو شو، د سترگو تر څاره گردونه اوچت
وړ، ابو الحسن څو تنه سپاهیان همغه لوری ته واستول، له ځنډ وروسته
هغوی بیرته راستانه شول او د سرحدی شاهین د راتگ خبر یی راوړ.

الزغل وویل : دا زیری هم واوری!

ابو الحسن : د څه زیری!

پلار او زوی

کله چی د لوشه په جگړه کی نعیم بن رضوان غونډی غازیانو په خپلو وینو د اندلس د برخلیک پریکړه لیکله د غرناطی په شاهي مائه کی یوه بله پریکړه لیکل کیده.

پر الحمه د عیسویانو د قبضی له خبر سره سم ابو داود خپل شاگرد ته ورغی او هغه یی چی غمجن ولید وی ویل :

شهزاده ! ما نه درته ویل چې د غرناطی د سلطنت د بیا جوړونی لپاره تقدیر ابو الحسن نه ته ټاکلی یی د اندلس د مسلمانانو ستوری به هغه وخت وځلیری چی ستا پرسر د غرناطی د پاچهی تاج کیښودل شی، شهزاده ! ستا دوران راتلونکی دی.

ابو عبدالله : زما دوران خدای «ج» خبر دی څه وخت راځی، الحمه له لاسه ووت، او دا دی هغوی اوس هر وخت پر غرناطه حملی کولی شی.
ابو داود : مگر تا دانه ده احساس کړی چی دالحمه د لاسه وتلو سره ځینو سرادرانو دا احساس کړی چی په دی بازگو شیبو کی د غرناطی د امارت بدلول ضروری دی.

ما له څو بربري او هسپانوی سرادرانو سره لیدلی دی، هغوی خپل قیمت ډیر دروند نه دی ایښی.

ابو عبدالله : خو د موسی په موجودیت کی څوک سوږ نه شی وهلې.
ابو داود : دوخت به رارسیدو به د هغه جازه هم وکړو، هغه سرداران چی

ابو داود : د مناسب فرصت په رارسیدو به بیا گورو.

ابو عبدالله : وخت په څه وخت راځي ؟

ابو داود : د ابو الحسن له ماتې وروسته به د غرناطې د خلکو پام ستا په لور شی.

ابو عبدالله : که هغه بریالی شی نو بیا ؟

ابو داود : زه گومان نه کوم، بری یوازی ستا په برخه کې دی، که د هغه یوه نیمه کامیابی هم په برخه شی نو دا به شي د ډیرې بدې ماتې پیش خیمه وي، هغه به ستا د ناسکه ورور په تخت کینولو هڅه کوي، ځکه خو بی هغه ددی لپاره چی په خلکو کې گران شی جگړې ته ورسره بیولی دی.

ابو عبدالله : که داسی وشول زه ددی جرئت نه لرم چی له خپل پلار سره جگړه وکړم.

ابو داود : ته بیغمه اوسه جگړې ته ضرورت نه پاتی کېږي.

خو ورځی وروسته چی ابو عبدالله د قرطبی د لښکر د تباهی خبر واورید خپل استاد ته یی وویل : استازی خبر راوړی چی سرحدی شاهین د قرطبه له جبهې نه وزگار شوی او د لوشه محاذ ته روان شوی دی.

ابو داود وویل : شهزاده اوس هغه وخت رارسیدلی چی زه تری ویرېدم. امکان لری ابو الحسن د لوشه په محاذ بریالی شی دا بری به ستا د راتلونکې لپاره ډیر خطرناک وي، کله چی پاچا منار ته راننوزی نو د غرناطې اولس به یی د هری سهی او غلطې پریکړې تائید کوي، د هغوی په نظر به ستا ناسکه ورور تر تا ډیر د احترام او عزت خاوند وي د هغه په نظر به د هر عادی سپاهی درجه او احترام تر تا زیات وي.

ابو عبدالله مایوس شو ویی ویل : ماته هیڅ لاره په نظر نه راځي، کله چی ستا خبری اورم پریشانېه کېږم، زما دماغ مایه داسی سمندر ور کوزېدو

کی پری نېدم. زه به دا درسره ومنم چی ستا پلار ستا په باب نیکه اراده لری، مگر اوس ستا عمر ۴۰ کلونو ته رسېدلې، فرض کړه ستا پلار شل کاله نور هم ژوندی وی تر هغه وخته به ستا عمر ۶۰ کاله شی او دا د عمر هغه وخت وی چی د ژوند ټولې هیلی مری او ټولې جذبی سېری شی، او انسان په هنداره کی د خپلی خیري له لیدو ویرېږی، او هغه وخت د انسان تر ټولو لوی ضرورت یوه بستره وی، که هغه بیا په مانی کی وی او که په یوه خپره کی. هغه وخت به ستا عقل یقیناً ډیر پوخ وی، خو هغه وینه چی انسان د دنیا لاندی کولو ته چمتو کوی سړېږی، او دا بیا څوک ویلای شی چی پاچا به په راتلونکو شلو کلونو کی ستا په باب څوک خپلی پریکړی ته اړنه باسی.

شهزاده! د عزت، شهرت او نومیالیتوب دروازه داسی نه ده چی څوک یی هیله وکړی ورته بیرته شی، هغه به تکوی، او کله کله به ئی ماتوی. د لویو خلکو په ژوند کی یوه پریکنده مرحله راځی، څوک چی په سوچ کی وخت له لاسه ورکوی هغوی وروسته پاتی کیږی، د وخت په ریگونو کی د هغوی د پلونو خاپونه ورکیږی او څوک چی له جرئت نه کار اخلی هغوی سرمزل ته رسیږی.

که څه هم تا ما ته د خپل زړه حال نه دی ویلی خو زه پوهیږم چی ته د غرناطی تخت او تاج ته ناکرار یی، تا که تر اوسه د ژوند تر ټولو لوی هیلی د بشپړولو جرئت نه دی کړی سبب یې دا نه دی چی ته خپل پلار ته احترام لری، بده یی مه مننه وبخښی ددی دلیل دا دی چی ستا په زړه کی نامعلومه ویره ده، ددی خبری ویره چی دنیا به څه وایی، اولس به ستا په باب څه فتوی ورکړی، خو په یاد ولری، دا دنیا یوه کامیاب ډاکو ته فاتح وایی او ناکام مصلح د باغی په نامه پیژنی، که ابو عبدالله د غرناطی تخت

کې خپل ټول ژوند له لاسه ورکوی نو سر له نن نه زموږ لارې سره بیلې دي.
 ابو عبدالله وویل: د خدای «ج» په خاطر داسې مه وایه.
 ابو داود: نو نن باید پریکړه وکړې بیا ښایي داسې موکه برابرې نه شي.
 ابو عبدالله زه چمتو یم: مگر زه اوس ددې توان لرم چې د خپل پلار
 پر خلاف بغاوت وکړم؟

ابو داود: ته په شل کلنۍ ددې وړ وې، مگر تا د ژوند ډیر کلونه هسې
 ضایع کړي دي، پولیس زموږ په واک کې دي، د شاهي محل د ساتونکو
 مشر ستا دی، بربري او هسپانوي سرداران زیاتره ستا د امر منتظر دي،
 خزانه ستا په لاس کې ده.

ابو عبدالله وویل: او موسی؟

ابو داود: مگر د ښار خلک!

ابو داود: په هغوی کې درز اچول کیدای شي، د عربی، بربري او
 هسپانوي ترمنځ اختلاف اور قابو شوی خو مې شوی نه دی، زه له عربونه د
 مرستې هیله نه لرم په هغوی کې څو تنه پیرودل کیدای شي، خو ته عربي
 سرداران برطرف کړه پرځای یې بربري او هسپانوي سرداران وټاکه په دی کار
 کې دوی گټې دي، یوه دا چې هغوی به ستا ملاتړي شي او بله دا چې د
 بربري او هسپانوي مسلمانانو او عربي مسلمانانو ترمنځ به د اختلاف اور
 بل شي، لومړی دوی ډلی به ستا ملاتړ وکړي ته د هغوی د لاخوښۍ په
 خاطر د هغوی بنديان ور خوشي کړه، ستا سره د وروستۍ پریکړې لپاره
 یوازی دوی ورځنی فرصت دي، له هغې وروسته ښایي بیا موقع په لاس رانه
 شي، د موسی د نیولو په اړه ما سوچ کړی دی.

*****

وی وویل : زه په یوازیتوب کی تاته څه خبره کوم.

ابو عبدالله چی د هغه حالت ولید وویږیده ، خو له پوی شیبی وروسته سمدستی بیرته راسنبال شو وی وویل : ته چی څه وایی همدلته یی ویلی شی دا ټول د خدای «ج» پر فضل او کرم سره مسلمانان دي.

موسی وویل : ځینی خبری د هر چا د وړاندې نشي کیدای.

ابو عبدالله : مگر اوس زه دا مجلس رخصتولی نه شم ، ته که څه خبره کوی نو دلته یی وکړه.

موسی مجلس سر تر پایه وکوت ، په دوی کی زیاتره داسی څوک وو چی د لومړی ځل لپاره الحمرا ته راغلی وو تر اوسه پورې د پاچهی کوم امیر دا جرئت نه ؤ کړی چی موسی وویښی خو دوی په کرسی ناست وی ، د ابو عبدالله الفاظ یی چی واوریدل داسی پی گڼله چی غوږونو یی اشتباه کړی وی ، د موسی بڼه له قهره وځلیده ، خو بیا یی هم له زغم نه کار واخست وی وویل :

شهزاده : ما اوریدلی چی باغیان دی خوشې کړي دي.

ابو عبدالله : تاسهی اوریدلی دی.

موسی : او تا د پاچهی څو تنه وفادار سرداران برطرف کړی دي .

ابو عبدالله : زه د هغوی په وفا داری شکمن وم.

موسی : او تا د غرناطی لوی غداران په مهمو منصبونو ټاکلی دی.

ابو عبدالله په دروند غږ ځواب ورکړ : موسی ! له ما سره گستاخی ستا

دنده نه ده.

موسی : د مسئولیت احساس کله کله انسان ډیر بی باکه کوی.

ابو عبدالله : زه دا بی باکی نه خوښوم ، تا په غلامانی ته د ننوتلو

جرئت ولی وکړ؟

گواښ لاندی ده؟

موسی مخ وړ واراوه، هغه ته یی وویل :

هغه څوک دی چی زما په وړاندی د ابو عبدالله د سرښندویي دعوه کوی؟
یو بل سردار اوچت شو ویی ویل :

ولی عهد که اجازه وکړی زموږ توری ددې گستاخ چوپولو ته تبارې دی.
د موسی غږ له غوسې نه لږ زیده ویی ویل : ستا دومره جرئت؟

ایا ته هماغه غدار نه یی چی بربري مسلمانان دی د عربو پر خلاف
پارول، ایا ته له بندي خانې نه الحمرا مانی ته راتگ د خپلو گناهونو تلافی
گنې؟ او ته چی په الحمرا کی څو غداران راغونډ کوری نو فکر کوی چی د
موسی د توری او سپنه نرمه شوی ده؟

زه ابو عبدالله ته راغلی یم، که په تاسو کی څوک دا گومان کوی چی ما
به له ابو عبدالله سره له خبرونه په توره ایسار کړی نو را وړاندی شی، زه
وگورم څوک دی چی له خپل ورمیږنه د سردبوج لری کولو په تکل راوتلی
دی؟

او ای شهزاده ! ته له بزدلانو نه د سرښندنې هیله لری، چی زما بوتیو
شکولو ته تیاردی خو له ویری خپلو تورو ته لاس نشی وړ نژدی کولی، ته
د غرناطی دښمنان خپل دوستان گنې؟

د ابو عبدالله حوصلی ځواب ورکړ له ځایه اوچت شو لږ وړاندی ورغی
وی ویل : موسی زما د وژلو په اراده دلته راغلی یی؟

موسی خپله توره راوکښله ویی ویل : زه او ستا د وژلو اراده دا ته څه
واپی ! دایی وویل او خپله توره یی ابو عبدالله ته وړ وړاندی کړه.

ابو عبدالله توره واخسته یوی خوته یی وغورځوله او بیا یی لاسونه
وېرکول، اته تنه وسله وال بربري او افریقایي غلامان ورننوتل او د ابو

ماشومتوب یی یو ځای سره تیر شوی ؤ، هغه چی د آس سپرلی او د توری او نیزی استعمال یی وریشودلی ؤ، هغه حیران ؤ څه غلطی تری شوی ده، سهار ابو عبدالله پخپله ده ته ورغلی ؤ چې شاوخوا کلیو او دروته ولاړ شه او سپاهیان تری راتول کړه.

او ماتهام چی کله بیرته راستون شر خبر شو چی ابو عبدالله باغیان خوشی کړی دی او څو تنه وفادار منصبداران یی برطرف کړی دی.

هغه په دې خبر پریشانته ؤ خو پردی یی باور ؤ چی هغه به د خپلی غلطی جبران ته چمتو کړی، له دودۍ خوړلو پرته له کوره ووت د الحمرا دروازی یی پرمخ بندې وی، او نوی پهره داران پری دریدلی وو خو موسی په یوه پټه لاره مخل ته ننوت له ابو عبدالله سره هغه پخوا هم څو ځله ډیر توند تللی ؤ، خو نن چی کوتی ته ورننوت دا یی احساس کړه چی دده د وروکتوب دوست بدل شوی دی.

او کله یی چی توره را وکښله او ور وړاندی یی کړه نو دده باور ؤ چی ابو عبدالله به دی ترلاس ونیسی بلی کوتی ته به یی بوزی او ورته وایی به : ته په دومره وړوکی خبره په غوسه شوی ؟ خو کله چی هغه توره وغورځوله موسی په زړه گوزار وخوړ هغه ابو عبدالله ته کتل او پوښوکی یی دا جملی کړنگیدی: زه دا درکوم چی ته په کومه لاره راغلی یی په هغه لاره به بیرته نشی تلای.

هغه وسله والو سپاهیانو ته وکتل داسی یی گڼله لکه دا ټول چی ابو عبدالله هسی په ټوگوله ده سره کوی.

موسی په موسکا وویل : ابو عبدالله زه ستا مجرم یم:

زه د لوشه د جگړی لپاره د رضاکارو غازیانو د راتولو مجرم یم، زه الحمرا ته له پټی لاری نه په راننوتلو مجرم یم، او زه دی غدارانو ته په غدار

ابو عبدالله سپاهیانو ته وکتل او غمجنه لهجه یی وویل : دی بوزی !
موسی سر اوچت کړ، د سپاهیانو د لوغر تورو په منځ کی دریدلی ؤ او هغو
سردارانو هم چی تر اوسه یی د ابو عبدالله په مستقل مزاج شک کاوه توری
ایستلی وی.

موسی چی د دروند غږ آزانگو به یی د هسپانیسی دیوالونه لرزول په
حیرانی ابو عبدالله ته کتل د غرناطی د مجاهد ژبه گونگه شوی وه،
ابو عبدالله ددی ننداری د لیدو تاب نه درلود، مخ یی واراوه او په زوره
یی چیغه کړه : دی بوزی ؟ خو د هغه په غږ کی د غوسی پرځای درد ؤ.
موسی د څه ویلو نه پرته د سپاهیانو نه وړاندی روان شو، او ابو عبدالله
په دسمال خپلی سترگی پاکولی او بلی کوتی ته ننوت ابو داود نورو
سردارانو ته وویل : تاسو همدلته اوسی زه اوس بیرته راځم.
بلی کوتی ته ورغی ابو داود خپل شاگرد ته وویل : شهزاده !
د لویو خلکو زړه باید لوی وی.

ابو عبدالله په دردناکه لهجه وویل : خو هغه زما ملگری ؤ زما
دوروکتوب ملگری.

ابو داود وویل : هغه ستا د لاری یو ټکلی ازغی ؤ چی ستا ورسره مینه
وه، خو خپل هدف ته د رسیدو لپاره به ته دی غوندی ډیر ازغی له مخی
لرې کوي، که موسی وغواری اوس هم ستا د تاج غمی کیدای شی، خو له
هغه نه دا تمه هغه وخت کیدای شی چی د غرناطی د پاچهی بل دعوه دا رنه
وی، کله چی دی پر دې پوه شی چی تا د ابو الحسن ځای نیولی دی نو هغه
که له بندیځانی راوباسی ستا پر خدمت به یی اعتراض نه وی، اوس پاڅه دا
د چورتونو وخت نه دی د کار وخت دی.

رایه زور و اچاوه چی فردیناند ته د دمی کولو او ساه اخستلو موکه باید ورنکړو.

هغه وویل : له دی فتحی نه وروسته چی سمدستی موږ په هره سیمه حمله وکړو نو دښمن به په هیڅ ډگر هم زموږ مقابلو ونکړای شی په دی کی شک نشته چی که موږ غرناطی ته ستانه شو څو زره نور پوځیان به راټول کړای شو، خو دا باید هیږنه کړو چی د دښمن وسایل تر موږ څو چنده زیات دی، هغوی به له دی ځنډ نه زیاته گټه واخلي، نه یوازی د اندلس عیسویان بلکی د فرانسی او ایتالیا د صلیب پالونکی به هم د دوی مرستی ته راودانگی، تر ټولو زیات د اندیښنی تکی دا دی چی فردیناند به ددغی ماتی بدل له مسلمانانو نه واخلي، چې همدا اوس هم د غرناطی له نفوس نه زیات دی، ددی پر خلاف که موږ سمدستی حمله وکړو د اندلس د هری سیمی مسلمانان به زموږ مرستی ته تیار وی او د هغوی شمیر به له هغو سپاهیانو نه ډیر زیات وی چی موږ یی غرناطی ته له ستندیدو وروسته نوی راټولولای شو، موږ ته تر ټولو لویه مسئله د خوراک او جبهه خانی رسولو ده، ددی ذمه واری زه اخلم، الزغل د بدر بن مغیره د رایې تائید وکړ ویی ویل، له دی بری وروسته د قسطلی تر دیوالونو پوری زموږ په وړاندی د سخت مقاومت امکان نشته، موږ باید را پریوتی دښمن ته د بیا سمبالیدو موکه په لاس ورنکړو تر کومه چی له غرناطی نه د نویو پوځیانو راټولولو مسئله ده زما په گومان تر موسی زیات ددی کار اهل نشته.

یو ډېر سردار ویل : زه هم په دی خیال یم چی موږ باید د شاتگ پرځای پرمخ ولاړ شو، خو زما رایه دا ده چی پاچا دا مسئولیت الزغل ته وسپاری او پخپله بیرته غرناطی ته ستون شی، په تیرو پیړیو کی موږ په دغسی مرحله کی په خپلمنځی دښمنۍ ډیر تاوان شوي، په دې کی شاتگ نشته

ردم، زه وعده کوم چی د بوی بلی شانداري فتحی نه وروسته به ستیږم.
د ماښام لمانځه ته د جگیدو نه وړاندې د شوری غونډې پریکړه وکړه چی
سهار ته به کوچ کوی، سبا سهار ته له لمانځه نه وروسته ابو الحسن خپل
پوځ ته وینا وکړه ویی ویل :

غازیانو : د لوشه ویاړمنه سوبه زه د خدای «ج» یو لوی انعام گڼم، دا
ددی خبری ثبوت دی که مسلمانان اوس هم سره یو شی نو د کفارو ځواک به
توپه کړی او که دوی د جهاد په جذبې را اوچت شول اوسپنی یی هر ډول
اوسپنی غوڅولی شی، دی بری موږ ته د بریو دروازی پراتیستی او که موږ
همت له لاسه ور نه کړ نو هغه ورځ لری نه ده چی د قرطبی او اشبیلی په
مائیو بیرته زموږ جنډی ورپیږی.

ستاسو به یاد وی چی دی هیواد ته د اسلام لومړنی مجاهد طارق بن
زیاد له ډیر لږ شمیر مجاهدینو سره راغلی ؤ، لوی سالار هغه ته یوازی دا
اجازه ورکړی وه چی دوی ددی هیواد حالات معلوم کړی او بیرته ستانه
شی، خو د هسپانیی په ساحل له پلې کیدو سره سم ددغه غازي اراده بدله
شوه خپل لوی سالار ته یی پیغام واستاوه چی ما د اندلس په څنډو د اسلام
بیرغ وړپاوه، او ترڅو چی دغه بیرغ ددی هیواد تر وروستی څنډې ونه رپوم
بیرته به راونه گرځم، تازه د «رادرک» د ځواک معلومولو لپاره را استولی
یم، په اندلس کی به زما د پرمختگ له توندی نه د هغه دځواک اندازه
معلومه شی، بیا طارق خپلو سرهښندویانو ته وویل چی موږ د «رادرک» په
واکمنی کی د خپل عظمت د بیرغ وپولو لپاره نه یو راغلی، بلکی د خدای
«ج» پر ځمکه د هغه ذات «ج» د عظمت جنډی اوچتول غواړو. زموږ شمیر
لږ دی خو د مسلمانانو د قوت راز د دوی شمیر نه دی د دوی ایمان او
خلوص دی.

تاسو د لوشه په جنگ کې دا ثابته کړه چې ستاسو یوه توره د دښمن دلسو تورو په وړاندې مقابله کولی شئ، دغې بری زموږ په مخ کې د کامیابۍ دروازی خلاص کړی، په قسطله او اراغون کې زموږ د مظلومو ورونو دعاګانې قبولې شوی په دې کې شک نشته چې که موږ د څو ورځو لپاره غرناطې ته ولاړ شو، نو هلته به د فتحې په جشن کې شریک شو، خلک به گلونه راباندې وشیندې، خو که موږ د قرطبی او اشبیلی لوری ته مخه کړو نو هلته زموږ خونې او ورونه له کلونو راسی یوازی په دې تمه د عیسویانو ظلمونه زغملی دی چې یوه ورځ به له غرناطې نه د دوی مرستی ته مجاهدین ور ورسېږي او هلته به زموږ هر کلی د گلونو د شیندلو پرځای د شکرانې او احسان په اوښکو کېږي.

له نن نه څو ورځې وړاندې چا ددې تمه درلوده چې خدای «ج» به موږ ته دومره لوی بری را په برخه کړي، او ددې بری نه وروسته څوک دا ویلای شي چې څو ورځې وروسته به زموږ آذانونه د قرطبی او اشبیلی د جوماتونو نه راغبرګېږي، او زموږ جندې به د قسطلې په شاهي ماني نه رپېږي؟

د ابو الحسن په وینا د هر سپاهی په زړه کې د هیلو او امیدونو نوی دیوې بلی شوی، هغوی په خیال کې د قرطبی او اشبیلی محلونه لیدل، د قسطلې په شاهي ماني یې خپل بیرغونه رپول، دوی د کلونو کلونو راښکېلو مسلمانانو په سترگو کې د خوبۍ او ښکې لیدې، په تصور کې هغوی ته مخاطب وو چې: نور تاسو آزاد یاست.

نور موږ څوک نشي مریان کولی، اندلس زموږ دی موږ پر دې پښیمانه یو چې ولی تر اوسه ستاسو له حال نه بی خبره پاتې وو، خو ابو الحسن د وینا په حالت کې ناڅاپه چوپ شو، د هغه پام د لږ شیبې لپاره یو ځوان ته

الحسن د زړه ټکانونو دا گواهی ورکوله چی دی سپور کوم ښه خبر نه دي راوړی، خو بیا هم هغه د لاس په اشاره سپور ودروله او د خلکو پام یی ځان ته کړ خپله وینا یی پیل کړه،

الزغل چی له ابو الحسن سره نژدی ولاړ ؤ د نوی راغلی سپاره په لوری ورغی هغه ته ورته دی شو ویی ویل : ته له غرناطی نه راغلی یی ؟
ځوان ځواب ورکړ هوکی ! ما یو ډیر ضروري خبر راوړی دی.
الزغل : ته موسی را استولی یی ؟

سپور : نه زه پخپله راغلی یم.

الزغل : که ته د موسی له لوري نه یی راغلی نو خبر دی مهم نشی کیدای او تا باید ددی خبری خیال ساتلی وای چی د غرناطی پاچا خبری کولی.

سپور : خو زه چی په کوم حال کی دلته را رسیدلی یم که پری خبر شی نو زما دغه بجزارت به د بخښنی وړ وبولی.
الزغل وویل : ووايه څه وایی ؟

نوی راغلی سری یوی او بلی خواته وکتل ویی ویل : نه دلته نه !
الزغل اندیښمن شو ویی ویل : راځه !

له غونډې نه لږ ووتل الزغل هغه ته وویل : ما ته دکوم بد خبر له اوریدو وړاندی دا راته ووايه چی ته څوک یی ترڅو زه پری وپوهیږم چی ستا خبره څومره اړخښت لری او په دی هم سوچ وکړه چی د جگړی په وخت کی د دروغ اوازو خپرونکو ته درنده جزا ورکول کیږی.

نوی راغلی ځوان وویل : که تا په څیر راته کتلی وای زه به دي پیژندلی وم، زه د الحمرا د ساتونکو د مشر زوی یم.

زه د هبیره بن سعید شاگرد یم، له څو ورځو راسی می له موسی سره د

په دی ځنډه کی الزیغری هم ور ورسید، ځوان یی له لرې وپیژاند.

ویي ویل : سلیمان ! خیر خو به وی ؟

سلیمان یوه شیبه الزیغری ته وکتل او بیا یی الزغل ته مخ واراوه ویي

ویل : ما ډیر بد خبر راوړی دی ، په غرناطه کې بغاوت شوی.

الزغل په چیغه وویل : نه ! نه ! تا خوب لیدلی دی، د موسی په

موجودیت کی بغاوت امکان نه لری، تا خوب لیدلی ته د دشمن جاسوس

یی او زموږ پام له جگړې نه په بله اړول غواړی، وایه دا دروغ دی، الزغل

په دواړو لاسو سلیمان تر منځ نیولی ؤ او جتکی یی ورکولی، سلیمان په

وار وار دا ویل : کاشکی دا دروغ وای ، خو دا دروغ نه دی ، کاشکی

دروغ وای !

الزغل : مگر موسی دا بغاوت کړی ! ته لیونی یی دا بلکل امکان نه

لری.

سلیمان وویل : موسی د ابو عبدالله په زندان کی دی.

الزغل سلیمان ته ډیکه ورکړه او په شایي وغورځاوه او الزیغری ته یی

ویل : دا بوزه، لیونی دی، ابو عبدالله ما وژلی شی، خپل پلار بندی کولی

شی خو هغه په موسی ځان وژنی، دا لیونی بوزه.

سلیمان وویل : تر نن ما بنام پوری به نور خلك هم راشی او زما خبره به

تائید کړي، ابو عبدالله د خپل امارت اعلان وکړ هغه باغیان خوشی کړل او

د عربو سردارانو پرځای یی هغوی وټاکل، کومو امیرانو چی دده امارت ونه

مانه له هغوی نه څو تنه ووژل شول، او نور یی بندیان دي، پر الحمرا د

بربري او هسپانوی سردارانو قبضه ده، په بنار کی هغوی د خپل قوم خلك

له عربو سره جنگوی، زه داته شم ویلی چی تر اوسه پوری څومره کورونه

سوځیدلی دی او څومره خلك وژل شوی دی ، زه ویرېم چی تر اوسه پوری

خبرو وروسته سروته بشکته واپول او دده په لوري را روان شول نو دده زړه په درزا شو، غېږی کیناست، د الزغل څیره یی چی ولیده دا اندازه لگول ورته آسانه وو چی استازی کوم بڼه خبر نه دی راوړی، هغه وینا پس کړه، لاس یی اوچت کړل او د بری لپاره یی دعا وکړه، بیایي په پوښتونکی نظر الزغل ته وکتل.

الزغل ور وړاندی شو ورته ویی ویل : راځئ.

ابو الحسن : چیرته خبر خو دی؟

الزغل : خپلی خیمی ته.

د الزغل له غمجنی لهجی نه د ابو الحسن زړه لوید، له ستيژ نه راگوز شو او له هغه سره د خپلی خیمی په لوري روان شو، خو سرداران ورسره ملگری شول خو الزغل د لاس په اشاره هغوی منعه کړل ویی ویل : تاسو زما په خیمه کی راتول شی زه اوس دستی راځم.

لېو چی وړاندی ولاړل ابو الحسن ورپیل : د کوم بد خبر له اوریدو نه وړاندې ماته دومره ووايه چی استازی له کوم ځایه راغلی ؟

له دومره لوی سویی نه وروسته په معمولی خبره موږ ته دومره اندېښنه په کار نه ده، ووايه څه خبره ده ستا چوپتیا نوره راته له زغم نه وتلی ده.

الزغل هیڅ ځواب ور نه کړ، سلیمان چی تر اوسه همالته ولاړ ؤ د الزغل په اشاره ورغی.

ابو الحسن سلیمان ته وکتل ویی ویل : ته له کومه ځایه راغلی یی؟ ووايه ماته څه غټ غټ گوري ! آیا تا داسی کوم خبر راوړی چی د سرحد کوم کلی او یا ښار گرتی زموږ له واکه وتلی دی او عیسویان د هغه ځای له مسلمانانو نه بدل اخلی.

سلیمان د ځواب پر ځای الزغل ته وکتل هغه د سر په اشاره د چوپتیا

ابو عبدالله ته څه پېښه شوی؟ په خدای سوگند دی داسی خبرونه به ما پرېښانه نه کړی، او که قاصد دا خبر راوړی و چې زموږ کومه سرحدی کلا دېمن نیولی ده نو دا خبر خو تا د پوځ په مخکې راته اوروای شو، موږ له نویو حالاتو سره د مقابلي لپاره خپل کړچ یوه ورځ ځنډولی شو.

الزغلہ! ستا ژبه ولی ګونګه ده! ووايه دا کوم زبان دی چې حیران یی ددې غازیانو توږې نه شی کولی؟

دا کوم محل والویدلی چې دغه غازیان یی بیرته نشی ابادولی؟ د یوه سالار ترټولو لوی دولت د هغه سپاهیان دی، له موسی او ابو عبدالله نه پرته چې څوک په ما ډیر ګران دی هغه ټول دلته له ما سره دی د هیچا مرګ هم ماته له زغم وتلی نه دی، ایا تاسوونه لیدل چې د نعیم بن رضوان په لحد کی ایښودو په وخت زما په سترګو کی اوبنګی نه وی، حال دا چې هغه ماته له ابو عبدالله نه کم نه و.

په دی ځنډ کی د ابو الحسن خیمه را نژدی شوه، ابو الحسن مایوس شو ګرندئ خیمې ته ورغی، چې په خیمه ورننوتل الزغل ابو الحسن په کرسی کېښاوه، ورته ویی ویل: زما وروره! قاصد د یوی بدی پېښی خبر راوړی ابو عبدالله د خپل امارت اعلان کړی، باغیان یی له بنده خوشی کړی او په ښار کی یی خپلمنځی جګړی پیل کړی، زموږ په مخ د غرناطې دروازې ترلی دی، موسی د ابو عبدالله په زندان کې دی.

پر ابو الحسن دا الفاظ لکه تندر راپریوتل، ناڅاپه جګ شو خو توازن یی ګډوډ شو او بیرته په کرسی کی ولوید، هغه د څه ویلو هڅه وکړه خو ژبه یی ګونګه شوی وه، په ردو ردو ستر ګوټی الزغل او سلیمان ته کتل او د هغوی په غمجنو خبرو یی د خپل برخلیک الفاظ لوستل.

الزغل روپل: زه اوس حیران یم چې پوځ ته دا خبر څه ډول ور ورسو،

همدلته وای، ته اندیښنه مه کوه زما باوردی چی د لوشی د فتحي خبر به یو
خل بیا د غرناطی په خلکو کی ایمانی جذبی راویښی کړی، هغوی به د ابو
عبدالله پر خلاف بغاوت وکړی او موږ ته به د غرناطی دروازی بیرته کړی،
جگ شه له همت نه کار واخله اوس د سوچ وخت نه دی.

د ابو الحسن شونډې رپیدې، خو غوږ یی چوپ و سلیمان ورو وویل :
ډاکتر راوغواړی د پاچا حالت ښه نه دی، الزغل ورتیت شو ورو ته یی
وکتل او بیا په بیرد له خیمی نه ووت او یوه پهره دار ته یی وویل : زر شه
بشیر بن حسن راوړلی ! هغه به د تپیانو خدمت کوی ورته وایي چی د پاچا
وضع ښه نه ده، خو هغه ته یوازی وایي د چا د وړاندی نه.

لږ ځنډ وروسته بشیر بن حسن خیمی ته ورننوت، هغه چی د پاچا حالت
ولید الزغل ته یی وویل : پرده د فلج خمله راغلی خو ډیره تیزه نه ده انشاء
الله زر به په آرام شی داسې ښکاری چی ډیره لویه صدمه یې لیدلې ده.

*****

(۵)

لږ ځنډ وروسته : الزغل سلیمان ته وویل : ته ولاړ شه استراحت وکړه خو
چاته په دی اړه څه مه وایه، بیایي بشیر بن حسن ته وکتل ویی ویل : که
زما وجود تر لږ ځنډه دلته ضروری نه وی نو ماته اجازه واکړه.

بشیر بن حسن وویل : د پاچا سترگې ستا په څیره ښخې دی زما په
گومان تر څه ځنډه ستا لږ کیدل هغه ته گټور دی.
د هغه پام به په بله واوړی.

الزغل چی خپلی خیمی ته ننوت د پوځ ټول لوی لوی اکسراڼ هلته غونډ
وو، هغوی تر الزغری راچار پیرشوی وو او پوښتنی یی ترې کولې، خو هغه
په زوره زوره ویل : زه خبر نه یم سلیمان یوازی پاچا ته څه خبر راوړی و.

هغو سپاهیانو چی تر لو شیبو وړاندې به قرطبه او اشبیلیه د فتحې د بیرغونو رپولو او په جوماتونو کی د آذانونو کولو بڼایسته خوږونه لیدل اوس د خپلو کورونو د ژغورنې په خیالونو کی سرگردانه وو، هغه شاعرانو چی د لوشه د غازیانو په ستاینه کی یی قصیدی ویلی اوس یی د ابو عبدالله په غذارۍ مرثیی لیکلی، د اندلس د تقدیر ستوری له یوی پیکه موسکا وروسته د بدمرغیو په تورو ورېغو کی پټ شوی ؤ.

سبا ته د بشیر بن حسن د مسیحایی علاج په برکت له ابو الحسن نه د خبرو کولو تللی حواک بیرته راغبرگ شو، د هغه لومړی خبری دا وی چی : زما زویه ! دا دی خه وکړل، دا تخت چی تا په زور واخست ستا ؤ، خو تا د پاچاهی په مینه کی د اندلس مسلمانانو راتلونکې بریاد کړه، خدای دی نه کوی چی ستا کرلی د اندلس مسلمانان ورپیی، زما زویه، زما عبدالله ! مگر ته زما زویه نه یی او بیا په اړخ واوښت مخ یی په بالبت پټ کړ او په سلگیو شو.

دری ورځی وروسته یی له اعصابونه د فلج اثر لرې شو خو د ژوند هغه تودوخه یې چې په ۶۰ کلنی یی له ډیرو ځوانانو نه لمبر وور سره شوی وه. د ژوند یوی پیښی له تورو سره لوییدلی مجاهد په لکړې گرځیدو راگرځیدو اړ کړ.

د پوځ د سردارانو دزیاتو پریکړه دا وه چی اوس باید غرناطی ته ولاړ شو، او غرناطی ته نژدې به په یوه ښار کی تم شو ابو عبدالله ته به هیأت واستوو، که هغه په سمه لاره برابر نه شو نو له منجیوري به ئې په توره برابر وو او که خدای «ج» مه کړه خبره جگړې ته ورسیده نو د ښار خلك به د ابو عبدالله پر خلاف پاڅون وکړي، د غرناطی د بغاوت په وجه چې په لښکر کی کومه اندېښنه خوره ده یوازینی چاره یې همدا ده چی به غرناطه زور تر

ورځ وړاندې له غرناطې نه څو تنه سپاره د ابو الحسن په خدمت کې حاضر شول.

هغوی ابو عبدالله ته له بد رد ویلو وروسته ابو الحسن ته وعده ورکړه چې د وینو تر وروستی څاڅکی به دده ملاتړ کوی، او په غرناطه کې د دوی تر تاثیر لاندې خلک هم د ابو الحسن د ورتلو په انتظار دي، ابو الحسن له دې ډلې سره ډیر په درناوی او عزت چلند وکړ، څو څلور ورځې چې دوی د ابو الحسن په لښکر کې پاتې شول خپل مقصد ته ورسیدل، ابو داود دوی د ابو الحسن په پوځ کې د درز اچولو لپاره استولی وړ، هغوی لومړی د پوځ عربي سرداران وپارول، هغوی ته یې ویل چې په غرناطه کې ستاسو عزیزان او قومی د بربري او ځایی خلکو په لاس وژل کیږي، بیا یې بربري او ځایی سردارانو او سپاهیانو ته وویل چې د ابر عبدالله پاچاهي ستاسو لپاره رحمت دی، هغه د عربو لوی لوی سرداران برطرف کړل پرځای یې ستاسو د قوم خلک وټاکل، ستاسو گټه په دې کې ده چې غرناطې ته ولاړ شي له ابو عبدالله سره د وفا داری اعلان وکړي، ځینی یې په دې تمه کړل چې ابو عبدالله به لوی لوی منصبونه در کړي، ځینی یې چې په تمه نه ایلیدل په دې یې وویروول چې کوم سرداران له ابو الحسن سره وفا دار پاتې شي خپلوان او کورنۍ به یې په غرناطه کې ډیره بده سزا وگالي.

د کم حیثیت خاوندان یې د سر او سپینو په تمه د ځان کړل.

دا کار هغوی په دومره هوښیاری وکړ چې د ابو الحسن سر بنندویان پری پوه نه شول، په لومړی ورځ یې په پوځ کې هغه خلک وموندل چې له پخوا یې پیژندل او د دوی تر اثر لاندې وو بیا یې د هغوی په مرسته د نورو د تیر ایستو کار پیل کړ.

يو ماهنام ابو الحسن له پوځ سره له غرناطې نه شل ميله ليرې پراو واچاوه

جگړه به ورسره وکړو، ځينو سردارانو دا مشوره تائيد کړه، خو ځينو نورو مخالفت وکړ، بالاخره ابو الحسن درنځ او غم نه په ډکه لهجه وويل: هغوی پرېږدي چې ولار شی، زه می په ژوند کې د مسلمانانو تورې یو له بله تکر ته نه پرېږدم.

ددې دردناکې پېښې نه وروسته پاچا ابو الحسن مالقه ته مخه کړه د مالقه والی پخوا د ابو عبدالله د پاچاهي له منلو نه انکار کړی ؤ، هغه د ابو الحسن ډیر تود هرکلی وکړ او خپل محل یې ده ته خوشی کړ. څو ورځې نه وی تیری چې شاوخوا ټولو سردرانو له پاچا سره د وفاداری تعهد وکړ. د غرناطې پاچهي چې څه وخت وړاندې یې اولس د ټول اندلس د آزادي لپاره راپاڅیدلی ؤ، په دوو پاچاهینو وویشل شوه، غرناطه او شاوخوايي د ابو عبدالله تر فرمان لاندې وه او مالقه او ورځیرمه شاوخوا سیمی د ابو الحسن تر واکمنی لاندې وې.

فردیناند چې څومره په خپلو ماتو خفه ؤ اوس پر غرناطه د ابو عبدالله په واکمنی خوښ ؤ او هغه پر ابو الحسن د وروستی گوزار لپاره تیاری نیولو.

*****

(۶)

له دېمن نه ډډېرې سترې ماتې خورلو په وجه به هم ښایي د ابو الحسن حوصله نه ماتیدله خو دا ناکامی چې دده د خپل زوی له لاسه وه، هغه ته له زغم نه وتلی وه، ده د خپل حال او راتلونکي هیڅ پروانه درلوده د هغه ورور الزغل او نورو خواخوږو به تسلي ورکوله، ورو ورو یې د ملاقات لپاره لویه انتظار ځواب ورکاوه، په یوازیتوب به یې ډیرې اوښکې تویولې او ورو ورو ئې د سترگو نظر هم ولاړ.

لیکي.

ابو الحسن خواب ورکړ : زما توره خوماته شوی ده.

بدر : ته مه مایوسه کیږه د نړۍ هر لوی انسان له داسې حالاتو سره مخ شوی دی.

ابو الحسن : ته داسې خلک لوی انسان مه بوله چې عبدالله غوندي زوی ولري، ورځۍ مایوازي پرېږدي، زما سره له اوښکو پرته هیڅ نشته، پاچا بلې خواته مخ واړاوه، بشیر بن حسن غلې کوتې تورنوت او وروڼې دوی ته وویل : د پاچا حالت ښه نه دی ستاسو خبرې د هغه په روح او بدن دواړو اثر کوي.

د هغه بله چاره نشته بيله دی چې عبدالله په ستمه لاره برابر کړای شي. بدر بن مغیره الزغل ته وکتل ویی ویل : عبدالله په سمه لاره برابریدای شي، پاچا تېکان وخوړ بدر ته یی وکتل او په ژورغونۍ غږ یی وویل : کاشکې هغه چاپوهولی شوای، خو هغه د پوهیدونکو له ډلې نه دی. بدر بن مغیره وویل : هغه به مجبور کړای شي.

ابو الحسن : مگر زه د مسلمانانو خپلمنځي جگړه نه غواړم. بدر وویل : که په خو ورځو کې هغه زموږ دخواک سمه اندازه ولگوله نو د مسلمانانو د خپلمنځي جگړې ثبوت به رانه شي.

له دې ملاقات وروسته الزغل، بدر بن مغیره، الزیفری او د پوځ نورو افسرانو په یوه غونډه کې پریکړه وکړه چې پوځ له سره منظم کړي. الزغل د پاچاهۍ ټولو لویو سردارانو ته هیأت واستاوه د بدر بن مغیره سرښندنکې په وړوکیو دلگېو ویشل شول او د جهاد تبلیغ یی پیل کړ. پخپله بدر له خپلو پنځه سوه تنو سرتیرو سره له مالقه نه ووت او د

ملگرو هغوی په شاتگ ته اړ او د غرناطې تر څلورو دیوالونو پورې به یې وزغلول.

له څو ورځو منډو تررو وروسته بدر بن مغیره د غرناطې د شاوخوا کلیو د خلکو په مرسته غرناطه بشپړه کلابنده کړه. بزگرانو له هغه سره بشپړه مرسته وکړه او غرناطې ته یې د خپلو غلوله استولونه ډډه وکړه. په ښار کې چې د کاخو نخبې راڅرگندې شوې، ابو عبدالله پر خلاف په خلکو کې غلې شوې جذبې بیا رااوچتې شوې، په دوی کې ډیر مالقی ته وتښتیدل. ابو عبدالله د حالاتو نزاکت احساس کړ، پنځه زره تنه پوځ یې د سرحدی شاهین د خپلو لپاره واستاوه خو یوه هفته وروسته هغه ته خبر ورغی چې له هغوی نه دوه زره تنه بدر بن مغیره ته ورغلل او پاتې نور له ماتې خوړلو وروسته د بزگرانو څو جونگرې وسوځولې او بیرته را روان دي.

د غني جال

بدر بن مغیره له غرناطې نه « ۲۰ » میله لری اړولی وړ ، یو عاشق هغه ته خبر ورغون چې له غرناطې نه یو بری سردار مهم پیغام راوړی دی ، بدر بن مغیره سمدستی هغه خپلی څیمې ته وروغوږت ، منصور بن احمد هم له هغه سره په خیمه کی ناست ؤ .

بر بری سردار چې ورننوت له دواړو سره یی سترې مشی وکړل او بیا مخامخ په یوه کرمی کیناست وی ویل : زه له غرناطې نه راغلی یم .
بدر بن مغیره : ووايه څه وایی ؟

بر بری سردار له لږ دوه زره توب نه وروسته وویل : زه یوازي تا ته څه ویل غواړم .

بدر منصور ته وکتل او هغه له څیمې نه بهر ته ووت ، نوی راغلی سړی له جیبه یو لیک راووړ او بدر ته یی وروړاندې کړ وی ویل : زه ابو داود رااستولی یم ، هغه ویل چی ستا له خوا ددې لیک ځواب هسپانیه له پربادی ژغورلی شی .

بدر لیک پرانست او په لوستلو یی پیل وکړ ، او بر بری په ډیره مینه دهغه په څیره کی دلیک اثار او نڅبنی کتلې ، دلیک له لوستلو وروسته بدر بن مغیره یوه شبیه بری سردار ته وکتل او یو ځل بیا یی له سره په غور او دلچسپی دلیک په لوستلو پیل وکړ دلیک مضمون داسی ؤ :

د یوه داسی چا لخوا چې دخپلې ناتوانی په وجه دخپلی ټولنې یو بیکاره غړی ترې جوړ دی ، دداسی مجاهد په نامه چې عزم او همت یی داندلس دمسلمانانو

پخوانيو غفلتونو او اشتباهاتو كفاره وگنم ، خو كه داستازي دغداري او يا كومي بلې وچې نه زما ليك دغرناطې دوطن پلورو په لاس ولويد ، زه به دهغو خلكو نه يو دم چې ډيرې ښې آرزو گانې او هيلې يې دنوموړكي په مرگ ورسره چوپې شوي ، په هر صورت كه زمانه وروسته ربيع دابو عبد الله دبدو هيلو او نيتونو ښكار نه شوه نو ټولې پيښې به درته ووايي ، دابو عبد الله له بغاوت نه وروسته زه داسې احساسوم چې كاشكي غرناطې ته نه وای راغلی ، دا زما بد مرغی وه چې ديوه شاهين سره په هستوگنه کې مې دژوند د سبق زده كولو پر ځاي ديوه داسې طوطي د ښوونې دننه قبوله كړه چې په زرينه پنجره کې بندي ؤ ، هغه ما دشنه اسمان په وسعتونو کې دالوتلو له خوند سره بلداده ، خو زه پخپله د الحمرا په پنجره کې بندي شوم ، كاشكي زه په دې توانيدلې چې ابو عبد الله مې دانسانيت سطحې ته راوستلې وای.

زه حيران یم چې له سهې حالاتو نه ولې خبر نه شوم چې دالحمرا دديوالونو دننه يې دوام درلود ، دغرناطې واکمن ابو عبد الله نه هغه سرداران دي چې له دې پيښو نه يې وړاندې دغرناطې دمعاملې پيښې په جيب کې اچولې ، كله چېنې ابو عبد الله دبغاوت اعلان وکړ نو په غرناطه کې يوازي موسی داسې ځوك ؤ چې دابو الحسن وفادار ؤ ، هغه اوس په کومه تياره کوټه کې پروت دی ، په داسې حالاتو کې ماته څه كول په کار وو ، دمنافقينو يو منظم ځواک چې طلسم يې دموسی غوندي اور ژبي هم مات نكړای شو زماله خوانه دمعمولي مداخلې زغم هم نه درلود ، زما لپاره دوې لارې وې ، يوه دا چې په دك مجلس کې دابو عبد الله پر خلاف د بغاوت غږ اوچت كړم او دهغې په بدل کې دژوند نوره برخه دبندبخانې په يوه تياره سمخه کې تيره كړم ، دوهمه لاره دا چې ديوه چوپ تنډار چې په څير شم ، انتظار وكړم چې داسې وخت راشي چې ابو عبد الله زما خبرې اوريدوته مجبور شي ، ما دوهمه لاره غوره كړه ، تاسو به دا زما مصلحت خوښونه او كه به

دادی چې ده ته خپله راتلونکې تیاره ښکاری ، هغه خطرات چې ده له غرناطې نه لرې بلل اوس دغرناطې دیوالونو ته راوګسیدل ، دښار دکلابندی او دخلکو دناکرارۍ نه سخت په اندیښنه کې دی ، که له فردیناند نه دسمدستی مرستې امید وای بنایي دومره نه وای اندیښمن ، خو فردیناند دده دپیغام په ځواب کې ویلي چې هغه دیوه پریکنده جنگ په تیاری بوخت دی دهغه اندیښنه دومره زیاته شوی چې پخوا به یې په ډیر زحمت هغه لیدای شوای ، خو اوس یې دخپل ډاډ او تسلی لپاره کله کله نیمه شپه وروغواړی ، کله دی پخپله راشی ، ورته ورځ ابو عبدالله نیمه شپه زه ور وغوښتم او دغرناطې په حالاتو ټی اندیښنه ښکاره کړه ، ما په څو خبرو دده داندیښنې له زیاتولو نه وروسته ورته وویل چې ایا دا امکان نه لری چې ستا او پاچا دابو الحسن ترمنځ سوله وشي . دابو الحسن له خولې یې اختیاره ووتل چې کاشکی داسی ممکن وای ، که زما پلار ما ویښنی هم دکاکا په زړه کې به مې له ماسره خلوص پیدا نشی ، ستا په باب هم ده دا بدګومانی درلوده چې ته دده دوینو تړی یی ، ما هغه ته وویل چې که دپاچا لخوا دسولې لپاره څه سروخوځول شی ته پکې څه وایی ؟ ده ځواب راوړ په دې حالاتو کې دا خیال کم عقلی ده چې پاچا به له ماسره دسولې هڅه وکړی .

دسرحدی شاهین له کامیابیو نه وروسته په هغه ما پو پی ضرره دښمن گڼي .
او هغه به زما په لوړی دسولی دلاس را اوږدولو پرځای زما غاړی ته دیانسی
دپری آپولو هڅه خونوی.

ما ورته وويل : كه ما دسرحدى شاهين په پيژندلو كى اشتباه نه وي كړى نو دغرناطي په اړه دهغه دلچسپي له پاچا سره د دوستي او يا له تاسره د دوستي په وجه نه ده ، دهغه يوازىنى لامل دادى چې هغه مسلمانان دعيسويانو پر خلاف سره يو كړل غواړي ، كه هغه ستا په استعدادونو او صلاحيتونو خبر شى امکان لري چې پاچا ستا په مقابل كى له تخته لاس په سر كولو ته اړ باسى.

لقد كان هذا هو الحال في جميع الحالات التي ذكرتها.

لپاره خپلې هرې پرېکړې بدلولو ته تياريدای شي.

زما په دې خبرو ابو عبد الله ته دا تمه پيدا شوه چې تاسو به پر غرناطې له يرغل نه وړاندې دسولې هڅه وکړئ ، کهنفدي خبرې ته تيار شو دسولې لپاره يو هيات ستاسو خدمت ته واستوي ، خو زه وپرېدم چې هغه ټول سرداران به چې په سوله کې يې سرته خطر دی دابو عبد الله ددې ارادې مخالفت وکړي او هغوی به دابو عبد الله پرځای کوم بل احمق چيرته په تخت کينوي ، له دې نه پرته هغوی بنيایي فرديناند دپلار او زوی له سولې نه خبر کړي او هغه بېړنۍ مداخلې ته چمتو کړي ، ځکه خو ما دهغوی دې خبره ساتلې په خاطر ابو عبد الله ته وويل چې که دسولې لپاره ته لومړی گام اوچت کړي نو هغوی به دا ستا کمزوری تغيير کړي ، دا هم ممکنه ده چې ستا له ملگرو نه زيات دسزا نه دځان ژغورلو په غرض ستا ملگرتيا پرېږدي او له هغوی سره ملگرتيا وکړي ، يا تا بندي کړي او هغوی ته دې وسپاري ځکه خو سمدستي ته خپله اراده چاته مه ښکاروه ، او دهغوی له لورې دسولې دهيأت دراتگ انتظار وکړه ، اوس ابو عبد الله دسولې دهيأت انتظار کوي . زما کار دادی چې هغه ماموسي ته نه پرېږدم ، خو زه داسې احساسوم چې دفرديناند زرخريد سرداران به ستاسو دسولې استازي الحمرا ته نژدې پري نژدي ، او دابو عبد الله کوم استازي به هم ښکاره تاسو ته در پري نښودل شي ، او دسولې هغه هڅې به هيڅکله هم کاميابې نه شي چې دغه وطن پلوري پرې خبر شي.

ځکه خو زه تا په يوه ډير لوی ازميښت کې اچوم ما فکر کړی دی که ته دشپې لخوا دالحمرا له کومې پټې لارې نه ماتې ته راشي ، زه به يوازي ستا او ابو عبدالله دليدو کتو انتظام وکړم ، که زما تجويز کار ورکړي او ته دپهړه دارانو له نظره پټ الحمرا ته راغلی نو داسې وگنځه چې غرناطه دي فتحه کړه ، ابو عبد الله ته يوازي داد ورکول دی چې دهغه سرته هيڅ خطر نشته ، له دې وروسته به ستا

او ددې فرمان د عملی کولو لپاره به څو تنه داسې مجاهدین وی چې زه یې د ابرو الحسن دوفادارو په حیث پیژنم ، د محل هغه ملازمین چې د وطن پلورو جاسوسان دی یو پر بل پسې به همغه کولی ته راوغوښتل شي او زما لخوا به دهغوی د بنديز بست لپاره څلور تنه د قوی متو خاوندان حبشی غلامان هم چمتو وي . د الحمرا د قبضې نه وروسته به غرناطه ستا په لاس کې وي ابرو عبد الله به ستا په غلامو کې ناڅی ، د وطن پلورو دلی به دوووکو وروکو گروپونو په بڼه الحمرا ته راوغواړو او له هغوی نه به هغه څوک چې د اصلاح وړ نه وي جلا دانو ته وسپارو ، بیا به پوځ د الحمرا د دروازی مخې ته را وغواړو او موسی به هغوی ته وینا وکړي ته دا اټکل نه شي کولی چې په سپاهیانو کې اوس هم له موسی سره څومره د محبت جنبه ده ، بیا به ابرو عبد الله چې زه یې د پخښنې وړ نه بولم ستا رحم او کرم ته اړوي ، اوس تاته یوازی ددی ویل پاتې دی چې ما الحمرا ته ستا د ننوتلو لپاره څه وړ لاره منجولي ، زما کور د سیند لوري ته د الحمرا په یوه کنج کې دی ، که ستا بڼه لاسو زده وي نو له گېښې پرته به لاسو په سیند کې را پورې وتلی شي هلته له دیوال سره نژدې یوه لویه ونه ده چې په سیند کې ورکړه شوی ده ، دېني څانگې په اوبو کې هم دوی دی ، له دې ونې نه شل گامه بڼې لاس ته نژدې څلویښت بالیسته اوچته زما د کور کړکې لاندې په دیوال لاس ووهی نو یو نری پرې به ورځي ، کله چې دغه پرې کش کړی زه به ستا په راتگ خبر شم ، او داسې زینه به دروڅروم چې ته به په آسانی زما کولی ته راشی ، که د خطر څه خبره وي نو دروسی په وروستی برخه کې به د کاغذ یوه توطه وي ته هغه درسره واخله او په کاغذ کې پر لیکلې هدایت عمل وکړه .

ما ددې کار لپاره د چار شنې ورځ غوره کړې که په دې چارشنه را نه شي نو بلې چارشنې ته راځه ، دا چارشنه ځکه غوره ده چې شپه به تیاره وي او له غلامونه داسې ښکاری چې څو ورځې نور به هم ورځې بڼې توري وي .

راځي ، پرون ئي له درييمې سره دواډه دپيغام را استولو حماقت كړې ؤ ، ريښه دپيغام راوړونكي خدمتگاري دويښتانو دښكولو په تكل شوه ، خو دالمجېلا په منځگريټوب معامله بېرته دفعه شوه ، زما په وړاندې اېر عبد الله يوازي په اشارو اكتفا كوي ، په دې حالاتو كې زه داسې احساسوم چې زه به ډير ځنډ په الحمرا كې پاتې نشم .

زه تا ديوه خطرناك پروگرام لپاره راغواړم ، او دېري پوره ډاډ هم نشم دركولي ، الحمرا ته چې را نژدې شي هرگام به دې دژوند او مرگ تر منځ په ډيره تنگه كوڅه كې وي ، ځكه خو زما په هداياتو له عمل نه وړاندې له ځانه سره بڼه سوچ وكړه ، امكان لري دښپې ته له يوې غلچكې لارې الحمرا ته ننوزي او سهار ته دې ملگرو ته دالحمرا دروازي پرانستل شي ، خو دا هم كيندای شي چې له تاسره زه هم داسې تياره گوتونو ته ولوېږم چې دبېرته راوتلو امكان يې نه وي ، زموږ سره به دغرناطي راتلونكي هم بڼه شي ، كه زما استازي زما دا اوږد ليك تاته دروږ نو دا ضروري ده چې تر څو دا كار نه وي بشپړ شوی هغه بېرته غرناطي ته مه را پرېږده ، ستا سړي دې هغه ديوه عزتمن ميله په ځير ورسره وساتي ، زما دده په نيك نيت اعتبار دي ، خواحيياط ضروري دي دفرديتانه جاسوسان به ستا دېندې كولو په بدل كې ستا د وزن په اندازه سره زر وركولو ته چمتو وي .

«اېو داوډ»

دوهم ځلي د ليك لوستلونه وروسته بدر بن مغیره بيله دې چې په كوته كې دايډچي موجوديت احساس كړي په قدم وهلو يې پيل وكړ ، دليك الفاظ دډول ډول معني گانو سره دده په ذهن كې را گرځېدل ، په ذهن كې يې الحمرا ليدله ، په تياره شپه كې ديوې كركۍ له لارې ننوت او درييمې په مخ كې دريدلي ؤ ، دميني په اوښكو په لمنو سترگو يې هغې هر كلي كاوه ،

ريښه ! زما ريښه ! بدر په زړه كې خواږه او په زړه پورې تېكانونه احساس

په زړه کې پر ابو داود بدگوماني را پيدا کړې وی چې ددی لیک په لوستلو هغه
تولې لرې شوې وی ، زه تا دیوه خطرناک پروگرام لپاره راغواړم او دهرې پوره دا
هم نشم درکولی ، الحمرا ته له نژدې کیږو وروسته به ستا هر گام دمرگ او ژوند
ترمنځ په یوه تنگه او تیاره لاره وی ، ځکه خو زما پر هدایاتو له عمل نه وړاندې
بڼه سوچ وکړه ، دابو داود دا الفاظ یې په غوږونو کې وکړنگیدل .
او بیا دده وروستی پریکړه داوه چې : «زه به خامخا ورځم ا»

*****

(۲)

دشپې مهال توند باران اوریږي ابو داود دخپل کور په هغه کوټه کې چې کړکې
یې سیند لوري ته خلاصیده په نا کراري قدم واده ، یو حبشی غلام دکوټې په یوه
کونج کې نامت و ، دکوټې په یوه دیوال زنگ را ځړیدلی و ابو داود مایوس شو
په یوه کرسۍ کې کیناست وی ویل : هغه بنایي نن رانه شی .
حبشی غلام جواب ورکړ : په داسې توپان کې له سیند نه تیریدل آسانه نه دی ،
تر لم ځنډه چوپ دواړو یو بل ته کتل ، ناڅاپه پر دیوال دراختړیدلی زنگ پری
وخوځید او له زنگ نه غږ اوچت شو .

ابو داود ویل : هغه راغی ،

غلام زر را جگ شو او د رسۍ نه جوړه زینه یې تر کړکې لاندې وځړوله ، لږ
ځنډ وروسته یې په زینه وزن محسوس کړ وی ویل هغه پاس راخیږی ، لږ شیبې
وروسته یې ویل : هغه به اوس ترنیمایي زیات راختلی وی ، که رسۍ غوڅه کړو
نو موږ به یې په بله طریقه دژولو له جنجال نه خلاص شو .

ابو داود : وروغږیږه ، هغه تر موږ زیات هوښیار دی هغه به پخپله دراپورته
کیږونه وړاندې کوم بل څوک لومړی پاس راخیږولی وی .

حبشی بیا ویل : کله چې پاس رانژدی شی ته خو یې غږ پیژنی زما توره به

د خبری څه ځواب ورنه کړ ابو داود له لږ څخه وروسته بیا وویل: ته یوازې یې که نور څوک هم درسره ملگری شته؟

نقاب پوښ وروستی څوگامه په پیره ووږل په کرکۍ ور ننوت او آرامه ساه یې وکښله ویی ویل: په تیاره کې مې دمحل ددی برخې په موندلو کې ځنډ وکړ دسیند اوبه هم ډیرې تیزې وې.

ابو داود وویل: ته په پڅنۍ کې راغلې یې راځه په بله کوټه کې دې جامې بدلې کړه.

بدر بن مغیره نقاب لرې کړ او ویی ویل: زه په داسې موسم کې په گرځیدو عادی یم.

ابو داود وویل: زما باور و چې ته به خامخا راځی.

بدر: تا زه فرض ته را بللی وم.

ابو داود: راځه دلته دریدل مناسب نه دی.

بدر بن مغیره له ابو داود سره یوې بلې کوټې ته ننوت چې په قیمتي قالینو پوښل شوی وه او ښکلی کرسی پکې وې ابو داود بدر بن مغیره په یوه کرسی کېښاوه ویی ویل: ابو عبد الله په پاس کوټه کې زما له یوه نوکر سره د شطرنج لوبه کوي، ته ډیر ناوخته راغلی خو له نیکه مرغه د شطرنج مینې هغه دکور له تگ نه را ایسار کړ، هغه نوکر د اعتبار وړ نه دی خو دا کمال پکې دی چې ابو عبدالله تر سهاره په شطرنج بوختولی شي، دحرم سرای خلکو ته خبر ورغلی چې هغه دلته په شطرنج بوخت دی. ځکه خو که تر سهاره دلته وی څوک به یې پوښتنې ته رانه شي، ته همدلته کېښنه زه به هغه نوکر په څه پلمه لرې کړم او بیا به دې پاس را وغواړم.

بیا خو وروسته تا ته معلومه ده چې ته باید څه وکړی، ستا په مخامخ بله کوټه کړه به څلور تنه حبش غلامان وې، چې به مناسب وخت به را غوښتل شونې ده

ربيعه دهغه په مخکي ولاړه وه او حيران حيران يې ده ته کتل .

دهغه له خولي ووتل : ربيعي !

هغې په ویرېدونکي لهجه وويل : ته ... ته دلته ولی راغلی ؟

بدر بن مغیره دهغې داندېښمنې په وجه ونه پوهید په موسکا يې ورته وويل :

زما دلته راتگ درياندې بد ولگید ؟

ربيعه يې اختياره شوه ویی ويل : ما هره ورځ دداسې خوب لیدو هيله کوله خو

کاشکې دا خوب وای ، دا خو دیوه بد خوب تعبیر دی ، یو ویروونکی تعبیر ، ته

له دې ځایه ورزه دځدای «ج» په خاطر !

بدر بن مغیره دپريشانۍ سره سره موسکې شو ویی ويل : دلته ماته څه خطر

نشته ، تاته ښايي معلومه نه وی چې زه ستا د پلار په بلنه دلته راغلی يم .

بيعه : زه خبره يم ، انجیلا ماته هر څه ویلی دی ، ته په یوه خطرناکه دسیسه

د رابښکېل شوی یی ، اوس هم فرصت شته دځدای «ج» په خاطر ځان وباسه

بهره کوه ، بدر بن مغیره وويل : ایا ابو عبد الله اوس په پاس کوټه کې نشته ؟

ربيعه : دا ټول دروغ دی ، ما له پلي کوټې نه ددروازې تر درزونو ټولې خبرې

واورېدې . که ددی کوټې دروازې له دننه نه بندې نه وای نو ما به ځان خطر ته

غورځولی ؤ او ته به می له خطر نه خبرولی .

بدر : مگر زما باور نه راته چې ستا پلار ... !

ربيعه : تاسو زما پلار تر ما ښه نه پیژنئ ، ستا په یاد نه دی چې موږ ستا

سره په سرحدی کلا کې وو ، ماتاته ویلی وو چې ما یو خوب لیدلی چې

نصرانیانو پر تاسو حمله کړې وی ،

بدر بن مغیره : زما په یاد دی .

ربيعه : هغه زما خوب نه ؤ ، ماته دخپل پلار دسیسه معلومه شوه ، اوس

انجیلا له دې دښمنې نه خبره کړم .

هغوی ستا دوينو تېری دی ، د ریمې په سترگو کی اوبنکی راغلی .
 بدر : مړه اولسونه د شهیدانو له وینو نه پرته په بل څه نشی را ژوندی کیدای ،
 ریمې لکه چی اوس دیر لږ وخت وی ما له تاسره دیرې خبرې کول غوښتل - له
 لری دځوتنو دپېلو غږ راغی ریمه یې اختیاره وروړاندی شوه بدر یې تر مت ونيو
 او په سلگو یې وویل : ددیرو ویلو وخت نشته یوازې دومره ووايه چې ریمې ته
 زما یې او زه له تا نه نفرت نه کوم ، ما مه لرې کوه ، هغوی پرېږده چی
 ومې وینی ، هغوی لکه چی ابو عبد الله ورسره راوست ، ابو عبد الله پرېږده چی
 وینی چی ما دغرفاطې دملکې تاج دچا په خاطر رد کړی دی ، بدره ا زما بدره ا
 زما آغا ا که دا وخت نه وای راغلی نو ما به په عمر کی هم ددی جرئت نه ؤ کړی
 چې درته ووايم زه له تاسره مینه لرم ، ستا سره د ژوند ملگرییا زما د آرزوگانو له
 تخیل نه اوچت ؤ ، خو په مرگ کې ستا سره له ملگرییا نه ما هیڅوک هم نشی
 ایسارولی .

بدر : ریمې ا ته ماته له خپل ژوند هم دیره گرانه یې .

خدای په خاطر ولاړه شه ، هغوی راغلل که تا دلته وینی څه به وایی .

ریمه : دا به وایی چې زما له تاسره مینه وه ، او زه به دوی ته ووايم چی په
 اندلس کی له بدر بن مغیره نه پرته بل څوک دی چی توره یې دهسپانیی دمظلومو
 نجونو د عصمت او آبرو دساتنی په خاطر اوچته شوې ده ؟ هغه څوک دی چی په
 نظر کې یې دپریستو په شان پاکي ده ؟

دکوتی ور خلاص شو ، له ابو داود او ابو عبد الله سره لس تنه توره کښلی او
 نیزی په لاسو کی راننوتل ، ابو داود چې ریمه هلته ولیده پریشانه شو ویې ویل ،
 ریمې ته دلته ولې ولاړه یې ورڅه خپلې کوتې ته دی .

ریمه یو گام وروړاندې شوه پلار ته یې له غوسې نه په رپږدیلونکې غږ وویل :
 ووايه تا دده لپاره څه ور ستا ټاکلې ده ، دواړه دیرې کیمت سارو .

مغیره ته کتل ، بالاخره یی سپاهیانو ته اشاره وکړه ، هغوی نیزې برابری کړی او په نیمه دایره حلقه بدر ته وروړاندی شول ، بدر بن مغیره توره وکېښله او زر یی ابو عبد الله ته وروغورځوله ویی ویل : دیوه سړی دنیولو لپاره تاسو ته ددومره نفرو دراوستلو ضرورت نه ؤ .

د ابو عبد الله په اشاره یوه سړی دبدر توره اوچته کړه او هغه ډاډه شو وروړاندی شو ویی ویل : زما دا څه نه وه چی ته به الحمرا ته دننوتلو احمقانه جرئت وکړی .
بدر بن مغیره وویل : که په الحمرا مائی کې عقل بفریب دوی او یزدلی ته وایی نو زه په خپل حماقت خفه نه یم .

ابو عبد الله بی جوابه شو ویی ویل : زما په گومان دداسی خبرو لپاره دا ځای مناسب نه دی ، دمحل په یوه کوټه کی چی ستا له شان سره برابره ده دیر خلك ستا دورتگ انتظار کوی ، زما باور دی چی ته به زما دسپاهیانو خبره ومنی ، په دې کې ستا گټه ده ، ابو عبد الله ووت ، سپاهیانو بدر را ایسار کړ یوه تن زولنی نیولی وی بدر له څه تذبذب پرته لاسو وروړاندی کړل .

بدر بن مغیره دسپاهیانو په منځ کی دښندېدونو او مشالونو په رڼا کی له مختلفو برندو او دهلیزو نه تیر شو او «دارالاسود» ته ورننوت ، په لاره کی یی ځای پرځای ځلیدونکی ایستلی توری سپاهیان ولاړ ولیدل دا یی احساس کړه چی دتېښتی دهشی نه کولو پرېکړه یی سهی وه .

*****

(۴)

ریښی د ابو داود له مزبوتو پنځونه ځان ژغورلو هڅه کوله او چیغی یی وهلی :
ما پرېږده ! ما پرېږده !

ابو داود په بستره ور ډیکه کړه او ویی ویل : لیونی فحلی که ستا دخپل عزت پروا نه وی زما دسپینو وښتو خیال وکړه ، تا زه ددې جوگه کړم چی دغرناطی

په خوله وانه خلم ، که نه نو زه به په اور کې ځان وسوځوم . دالحمر تر ټولو اوچت
برج ته به وڅيژم او ځان به ترې را وغورځوم ، دابو داود په سينه کې دکاڼی زړه و
خو دانسانيت يوه سپرغی لا پټکې بله وه ، هغه له ارادې سره سره په دې و نه
توانيد چې دغه سپرغی مړه کړي ، دهغه په زړه کې دانسانيت دخوپو نغمو
جوړولو تارونه شليدلي وو خو يو تار تراوسه پاتې ؤ ، هغه تار چې درييمی
اوبښکو گرنگولی شوای ، نړی ته هغه يو بی رحمه انسان ؤ يو داسی بی رحمه
انسان چې دیوی معمولی هیلې دتر سره کيدو لپاره یی بيله څه انديښنی
دزرگونو تنو وژل زغملی شوای ، خو رييمی ته هغه يو پلار ؤ ، له خپلو ټولو
عادتونو سره هغه په خپل زړه کې دانسانيت دهغې ځليدونکې سپرغی په وژلو
بريالی نه شو چې درييمی په خداگانو روښانه وه .

هغه بيا لاسونه اوچت کړل چې رييمه په بستره وروغوړځوی ، خو دپلرنی مینی
په داسی جال کې وتښت چې غوړځول یی ورته ممکن نه وو ، درييمی اوبښکی یی
په پښو وڅڅيدې ، ده دشاته کيدو اراده وکړه خو رييمه یی په پښو ورنښتی وه ،
هغه ورتيت شو پر سر یی لاس ورکښود او بيا یی تر هتو ونيوه او دپورته کولو
هڅه یی وکړه ، پلار او لور يو بل ته مخامخ دريدلی وو ، يوه شيبه ابو داود
داسی احساس کړه چې درييمی داوبښکو دڅاڅکو په مخکې دلاړه دژوند هره هيله
بی غايه ده ، هغه په غمجنه لهجه وويل : رييمی کاشکی ماته معلومه وای چې
دهغه لپاره ستاليونتوب تر دې حده رسيدلی زه به دهغه دژغورلو هڅه وکړم خو

.....

رييمه سر تر پایه هيله هيله شوه ويی ويل : پلار جانہ ! ته هر څه کولی شی ،
دهغه مرگ به دغرناطی دتباهی مقدمه وي.

ابو داود : له ماسره دغرناطی غم نشته ، زه يوازی ستا داوبښکو قيمت ادا کول
غواړم ، ابو داود دا وويل او بلې کوټې ته ننوت ، يوه الماری یی خلاصه کړه او يو

مسلمانانو نه مو خپله وروستی تکیه نه اختلای .

هغې پیاله شونډو ته نژدی کړه او پلار ته یې وکتل ، ناڅاپه له بلې کوتی نه انجیلا را ښکاره شوه او هغې چغه کړه : ربیعی دخدای «ج» په خاطر دا مه څښه ، بیا یې را منډه کړه او دربیعی له لاسه یې دپیالی اخستلو هڅه وکړه ، خو ربیعی له یوه غورږد څښلو نه وروسته پیاله په فرش وغورځوله ، دابو داود په شونډو یوه معنا داره موسکا وه ، انجیلا حیرانه شوه ، خپلې ناسکه خورته یې کتل او ربیعی په فاتحانه انداز دواړو ته کتل .

انجیلا وویل : ربیعی دا دی څه وکړل ، او بیا ربیعی ته ورترغاری وته پلار ته یې وکتل او په لږژنده غږ یې ورته وویل : ددې زهر و یوه پیاله ماته هم راکړه ، مونږ دواړه دیوه مار په کور کې زیږیدلی یو ، زموږ پای هم باید یو ډول وي . ابو داود وویل : تاسو دواړه لسیوتی شوی یاست ، ما ربیعی ته دخوب دوا ورکړی تر څو زما هڅی څه نتیجه ورکړی ، داوښه ښه ده ، وېش پاتی کیدل یې په تاوان دی ، دا یې وویل ربیعه یې تر مټ ونیوه ، په بستره یې ځملوله او له کوتی نه بهر ته ووت .

دی به لس گامه نه ؤ تللی چی انجیلا له شاته ورغله دهغه لمن یې ونېوله او ویی ویل : پلار جاننه ! هغه وژغوره ! ربیعه له هغه پرته ژوندی نشی پاتی کیدای . ابو داود په غمجنه لهجه وویل : انجیلا زه دهماغو ازغیو په ټولولو پسې ځم چی پخپل لاس می شیندلی دی ، ویرېم چی دهدف تر لاسه کولو پرځای می لاسونه ټپي نه شي ، تر څو ربیعی ته خوب نه دی ورغلی ته تسلی ورکوه چی هغه به بچ شي .

انجیلا : زه یوازی پر دی ځان پوهول غواړم چی ته به یې دژغورلو لپاره خپل ټول توان په کار اچوی ؟

ابو داود غمسه شته : انجیلا ورځه ما مېریشانه کړه ته دربیعی خبر یې خو نه

اميد وای ماته به يې دې هوښی دوانه راكوله .

انجيلا په تسلی آميزه لهجه ورته وويل : زما باور دی چی هغه به دسرحدی عقاب په باب له غه پریکړی نه وړاندی دیو ځله سوچ کوی . ابو عبد الله په دی پوهیږی چی دېدر سپاهیان به غرناطه لوته لوته کړی .

ریبه : که ابو عبد الله دا احساس درلودای دخپل پلار پر خلاف به یی ولی بغاوت کاوه ، هغه ته دا څرگنده وه چی دبدترینو ستونزو له گاللو سره سره دغرناطی لوتول نه خوښوی .

انجيلا : دغرناطی اولس دسرحدی شاهین په نوم سرونه ورکوی ، هغوی به پرده معمولی تیری هم ونه زغمی .

ریبی وويل : ته ناپوهه یی ، داوولس سترگوته دالحمره دنگ دیوالونه ولاړ دی ، دالحمره دتنه رازونه به همدلته ښخ شی .

انجيلا : بیا هم زما باور دی چی امیران به دسرله ویری دسرحدی عقاب پر خلاف دابو عبد الله دبدو ارادو مخالفت وکړی .

ریبه : نه بلکې ددې ویره ده چی ابو عبد الله به دخپل سر له ویری دهمدغو وطن پلورو ارادې پوره کړې چی له فردیناند سره یې دغرناطی پر سر معامله کړی ، فردیناند یوازی دسرحدی شاهین له ویری پر غرناطه له حملی نه ډډه کوله ، دده له وژل کیدو وروسته به دغه غداران ډاډه وی چی دېدر د ملگرو له کسات نه یی دپناه ځای فردیناند دی .

انجيلا مایوسه شوه ویی ویل : ریبی ! پلار جان به تې خامخا وژغوری خو که فرض کړه دهغه هڅه کامیابه نشی نو موږ باید څه وکړو !

ریبی سترگی وغړولی هغی ته یی وکتل او ناڅاپه کیناسته ویی ویل : انجيلا زه مایوسه نه یم ، زه په یوه داسی ذات ایمان لرم چی ابراهیم «ع» یی په اور

انجیلا وویل : دحرم سرای دروازه به اوس بنده وی خو ابرو عبد الله اوس په
 دربار کی دی لکه به کوتوال او پهره داران دهغه په انتظار ویش وی.
 زما امیل به دترلیو دروازو دپرانستلو لپاره بس وی او الحمرا ته دسرحدی
 شاهین دراتلو خبر په دی ارغی چی وروکی بیگم او ملکه یی وخته له خوبه را
 ویشی شی.

۱ را څه دا هم دخدای «ج» شکر دی چی مورجانه په درانه خوب پرته ده .
 ربیعه له بستری نه اوچته شوه دوه دری گامه یی واخستل خو قال یی وخور په
 سترگو یی تیاری راغلی ، دلویدو په حال کی وه چی انجیلا تکیه ورکړه او بیرته
 یی په بستره حملوله ویی ویل : پر تا دوا اثر وکړ ، زه ځم ته می دبری دعا کوه
 ربیعی دنیم خوبی په حالت کی خپل امیل راویوست او انجیلا ته یی وراوپد کړ
 ویی ویل : دا هم درسره واخله .

مجاهد او غدار

ابو داود د ډول ډول سوچونو په کشمکش کې دالحمره هغه تالار ته روان ؤ چې دده په گومان دېدر بن مغیره او له هغه سره دغرناطی د نصیب پریکړه کېدونکې وه. په تلو تلو کې به ودرید او بیا به مخه پریکړې ته له رسیدو دمخه بیرته روان شو. په ژوند کې یې د لومړي ځل لپاره احساس کړه چې دده د پریکړې حوصلې ځواب ورکړی، یو ساعت دمخې د خپلې ترقی وروستیو څوکوته درسیډو ټولې لارې پاکې کړې دي، دېدر بن مغیره په دام کې راوستل دده د ژوند تر ټولو مشره گارنامه وه، ددی په بدل کې یې له فردیناند نه لوی انعام غوښتلی شوی، ده دهغه د پوځ لپاره دغرناطی لاره خلاصه کړې وه، کله چې څو ورځې وړاندې ده ابو عبد الله ته ویلي وو چې سرحدی شاهین به لاس او پیسې زولشي درته راولم نو هغه په ځواب کې ورته ویلي وو چې که زه تا روښم چې په هوا والوزي هم ستا دا خبره نشم منلی، خو نن ابو عبد الله او دهغه ټول ملګري په خپل عظمت قایل کړي وو دهغه باور شو چې له نن وروسته به ابو عبد الله او دهغه ملګري دده د لاس نانځګي وي او د غرناطی د تاج او تخت د قبضې خوږونه رښتیا کیږي. ابو عبد الله دده د سیاست د ډګر داسې پچه وه چې ده هر وخت لرې کولی شوای. هغه یې په مبالغه د حملې لپاره تشویق کولی شوای چې د فردیناند په خلاصو دروازو غرناطی ته راننوتلنې شي. خو چې رپچه ور په یاد شوه د خیالونو په یوه بله غچه

دده په دماغ کې دغسوپوښتنو ته له «نه» پرته بل ځواب نه ؤ پوهیده چې همدا نن شپه به د بدر بن مغیره په باب پریکړه کېږي ، او دی به دخپلو هیلو دتولو معلونو له راتسکورولو پرته دهغه په حق کې څه ونه شي ویلي ، هغه سوچ کاوه چې که زه دده په پریښودلو او ژغورلو کامیاب هم شم دبدر په زړه کې چې زما په باب کومه کینه او کرکه ده هغه به لرې نه شي ، دی که دریځی میره شي هم زما دهرې هیلې مخالفت به کوي.

هغه به زما په لاره کې یو داسی کمر وی چې له ماتولو او لرې کولو پرته به یی زه وړاندې نشم تلای.

ریښه که دده دژوند ملګري شي ورځ په ورځ به هغه هم له مانه لری شي او زموږ تر منځ به یو داسی خلیج جوړ شي چې ماته به تری پوری وتل له امکان نه وتلی وی.

دریځی دخوښی په خاطر دهغه دژوند ژغورلو ته وروسته زما لپاره یوازی یوه لاره پاتې کېږي او هغه دا چې زه دژوند تولې هیلې قربانی کړم او چیرته غلی شم.

نه نه ! زه داسی نشم کولی ، آخر زه دریځی په اړه ولی دوه اتدیبتمن یم ؟ هغه به څو ورځې غمجنه وی کله چې له فردیناند پرته په غرناطه کې زما بل سیال نه وی کله چې پاچاهان زما په دسترخوان راتولېدل ویاړ ویولی ، او کله چې ریښه دکوم پاچا دملکې په بڼه په تخت ناسته وی نو یقیناً به دا احساس کړی چې پلار یې ددې دښمن نه ؤ.

*****

(۲)

ددربار په ټولو دروازو پهره داران ولاړ وو دحرم سرای کوتوال دساتونکو مشر «دابو داود هر کلی وګر او دروازه یی ورته خلاصه کړه ، او دابو داود په لیدو درباریان ټول به احترام باڅښل ، ده دلاس به اشاره دهغوی دهرکله ځواب

په غلی اواز اېو داود له يوه نژدې سردار نه تر پوښتنې وروسته وپوهيده چې هغه خپلې خبرې پای ته رسولی .

سردار ورته وويل چې دهغه خبرې په دربار کې ټولو ته له زغم او حوصلې نه اوچتی وی . هغه ابو عبد الله ته ويلي وو چې ته به نېټه هم یی او احمق هم ، او په داوړو صورتونو کې زه تا درحم ور بولم .

تر له څنډه درباریانو یو له بله گونگوسی کاوه ، او ابو عبد الله له غوسې ، حیرانې ، پریشانې او اندېښنې نه دکو احساساتو بدر بن مغیره ته گټل بالاخره یی وویل :

هوږ يو غلغلېتا ته موقع درکړو ، که زما واکمنی ومنی له يو څه وخت نظر بندۍ نه وروسته به دی خوشي کړو.

بدر بن مغیره ځواب ورکړ : ما ددی ځواب درکړی ، زه له بزدلاتو نه دژوند سوال نه کوم ، زه دداسې سړی له پانچې منلو نه انکار کوم چې دالله تعالی نه باغي وی چې دخپل قوم غدار وی او دخپل پلار دښمن وی .

دبدر بن مغیره سترگې په اېو داود ولگېدې او غې پې نور هم اوچت کړ ویې ویل :

ابو عبد الله ! تا په خپل لستونې کې مار ساتلی او ته گومان کوی چې دی به یوازی ستا دښمنان وچيچي ، خو ته دمارانو له فطرت نه خبر نه یی ، هغه دهیچا دوستان نه وی ، ته گومان کوی چې زه له تاسره دجگړې کولو مجرم یم ، خو زما په هغه توره سوگند چې په وار وار ددښمنانو په وینو لمبیدلی ده ، که زما په زړه کې له تاسره دجگړې هیله وای دالحیرا دیوالونو به زما دسپاهیانو لاره نه وای بنده کړی . ما په مختلفو خیلو غوښتل تا سمې لارې ته راوگرځوم . او همدا لامل ؤ چې زه ستا دپو ملگری په بلنه یوازی دلته راغلم ، ته چې زما په باب څه پرېکړه کوی ویې کړه ، خو ددی مطلب دا نه دی چې زه گنهگار یم او تا دخپل

پوه سردار په غوږه کې څه وویل هغه جگ شو ویی ویل :

لوی پاچا ! مجرم تر اوسه پورې چې څه ویلی دی په همدې یې ځان دېدترینی
سزا لایق گرځولی ، ځکه خو زموږ خواست دی چې سزا ورته واوړوی او دربار
رخصت کړي ، ستا دسربېندونکو په اړه د مجرم دا گستاخانه لهجه له زغم نه وتلې
ده .

نورو سردارانو او امیرانو هم په وار وار دده خبرې تائید کړې.

بدر بن مغیره وویل : ډیر بدبخته دی هغه سړی چې داسې خلک خپل سره
بښلویان وگڼي ، ابو عبد الله ! دا داوولس پر بدن پالل شوی « کجیران » دی ، ته
چې پر دې باور کوی له ځان سره غرناطه هم دتباهی کندی ته ورتیل وهی .
ابو عبد الله جگ شو او په ریږدیدونکې آواز یې وویل : زه بدر بن مغیره ته
دغرناطې دېدترین غلیم په جرم دمرگ سزا ورکوم ، مجرم دلمر ختلو ته وړاندې
ووژنی !

بدر بن مغیره دیوه گرنګ په غیږ ولاړ ؤ ، دالحرا مانی په دې کوټه کې تر
اوسه پورې داسې مجرم نه ؤ وړاندې شوی چې په دې ډول زړه وړونکی او خوږه
موسکا یې دخپل مرگ حکم اوریدلی وی . دهغه چوپتیا دحال په ژبه گوياوه چې
زه له مرگونو سره جنگیدلی یم . ته ما دمرگ کومې ته ورتیل وهلې شی ، خو
موسکا مې را نه تړلې نه شی ، دا موسکا چې ما دتورو په سیوري او دغشو په
باران کې زده کړې تر وروستیو شپو پورې په ستاسو په پزدلی ، یې رحمې ، او
مکاری ملتې وهی .

*****

(۳)

ابو داود دارادو او همتونر مجسم تصویر ته وکتل او دغرناطې تاج او تخت
ورته خوشې شي بکاره شول ، هغه په زړه کې ویستل : آيا ددنيا كې دولت او

نا خبره دی ، او آیا دژوند کوم لذت ته راحت ویل کېدای شي چې هر وخت پرې دمرگ ویره سپره وي .

زه داندلس په تخت قبضه کولی شم خو آیا دا بری به ماته دمرگ په وړاندې موسکل را وېشي ؟ نه نه ! بلکې له هر بری وروسته به ماته دمرگ څیره نوره هم هیبتناکه شي .

هغه په ژوند کې دلومړي ځل لپاره دا احساس کړه چې په مرگ بری موندل په دنیا کې د انسان تر ټولو لوی بری دی ، دا دهغه ستره فتحه ده او دا بری یوازې دهغو انسانانو په برخه ده چې مرگ او ژوند یې دخدای «ج» لپاره وي .

بدر بن مغیره زما په څیر دځان لپاره نه بلکې دخدای «ج» لپاره جنگیږي . خدای «ج» هغه ته دکوم نا معلوم طاقت نوم نه دی بلکې یو حقیقت دی . داسې حقیقت چې پر هغه یې تکیه کړی او دمرگ په مخ کې دیوه کمره په څیر درېدلی .

کاشکی ما په مرگ داسې بری موندلی وای ، اېو داود ته دخپلو خیالونو محلونه ټول دخټو انبارونه بشکاره کول .

ابو عبد الله له خپل تخت نه جگ شو او شاته کوتی ته ولاړ ، پهره دارانو بدر بن مغیره بهر ته روان کړ ، او سرداران یو تر بل وړاندې کیدل او اېو داود ته یې په دی پرې مبارکي ورکوله ، خو ده داسې گټله لکه دوی چې ملنډې پرې وهي ، یو غلام راغی هغه ته یې وویل چې ابو عبد الله دې په بله کوټه کې شواړي .

لږ ځنډ وروسته اېو داود په یوه بڼکلی کوټه کې دابو عبد الله په مخ کې په کرسی ناست ؤ . دبدر بن مغیره په وړاندې چې له ده سره دکمتری کوم احساس و هغه دابو عبد الله په وړاندې ورو ورو لږی شو ، دغرناطی تش په نامه پاچا هغه دیوه غیر عادی انسان په حیث ماته کله چې هغه کوتې ته ورغی نو هغه ور وړاندې شو اېو داود ته یې له لاس وړکړه .

وړاندې راته شی آیا دا به غوره نه وی چې تر هغو پورې په شطرنج سات تیر کړو!

ابو عبدالله وویل : تا زما دزړه خبره وکړه ، خو یو شرط دی چې دشی پاتی برخه به همدلته تیروو.

ابو داود وویل : زه تر سبا ماسپښین پورې له تاسره پاتی کیدو ته تیار یم .

*****

(۴)

پدر بن مغیره یې په دیرو کېو وېو لارو یوې داسې سمخې ته ورساوه چې دروازه به یې یوازې په همدغسې وختونو کې خلاصیدله ، له هغو اتو سپاهیانو سره چې له پدر سره راغلل ، په لاره کې ځای ځای پېره داران ولاړ وو ، په کوټه کې دننه مشال لگیدلی ؤ ، او جلاد ددوی انتظار کاوه ، سپاهیانو دپدر لاسونه پیله څه مزاحمت نه په یوه اوسپنیزه شکنجه کې وتړل .

سپاهیان دکوټوال په اشاره بهرته وتړل ، هغه دروازه بنده کړه او پدر بن مغیره ته یې وکتل ویی ویل :

دا یوه رسمی خبره ده خو زه تا ته په یقین وایم زه به ستا په مرگ تر هر چا زیات خفه یم ، زه دالحمر دکوټوال په حیث نه ستادیوه خواخوږی په حیث درنه پوښتم چې له مرگه وړاندې که داسې هيله او آرزو لرې چې زما په توان کې وی پوره کولو ته تیار یم.

پدر بن مغیره ځواب ورکې : زه پوهیږم چې ته یې وسه یې زماپوه هيله بنایي تر سره کړای شی ، او هغه دا چې که تا ابو عبدالله دابو داود او یا دهغه دکوم درست په حکم واژه . نو هغه په دی کوټه کې مه وژنه زه نه غواړم چې دهغه وینې زما په وینو گډې شی ، کوټوال وویل : تاسو ربیعی ته څه پیغام استوی ؟

ونيوه ويې ويل : ودرېږه ! بيا دروازي ته ورنژدې شو په زړبه يې غږ وکړ :
څوک يې ؟

دده په ځواب کې دپهره دارانو ويريدلی غږونه اوچت شول :
دروازه خلاصه کړه .

هغه ژر قامبه لری کړه ، په دروازه کې يې دحرم مشر ساتونکی دابو عبد الله
بودی مور ، ميرمن ، او انجیلا وليدل حيران شو ، دهغوی شاته څو تنه دحرم
خدمتگاران ولاړ وو ، دالحمر مشر ساتونکی دننه وکتل آرامه ساه يې وکښله ويې
ويل : موږ په بڼه مهال ر ورسيدو ، پيښيانی دپاچا تر ټولو لوی دښمن دوژلو
ننداره په خپلو سترگو گوري .

کوټوال پریشان شو ويې ويل : دپيښانو دهيلی تر سره کول زما فرض دی خو
موږ به دپاچا له غوسې نه ژغوري .

دابو عبد الله مور په کوټه ور ننوته ویې ويل : ته بايد دانعام تمه ولری ، نن
زما زوی په يوه لوی دښمن بری موندلی ، بيا يې لوی کوټوال ته وويل هغو ټولو
سپاهيانو ته زموږله خوانه انعامونه ورکړه چې ددوی دهرپياري په وجه ابو عبد
الله پر دغه لوی دښمن بری موندلی او زمونږ له طرفه دا ورته ووايي چې ابو عبد
الله يا بل چاته دلته زموږ دراتگ خبر ورنه شی هغه په هره خبره په غوسه کيدو
رژېدی شوی .

بيا دوی ټول کوټی ته ننوتل ، کوټوال دروازه بنده کړه او ويې ويل : ته له
مجرم سره څه خبری کول غواړی ؟

دابو عبد الله مور ورو وويل : آيا ته هم بدر بن مغیره مجرم بولی ؟
کوټوال حيران شو او ورته ويې کتل ، دابو عبد الله مور خپل اميل له قاري نه
راواخست دهغه په لاس کې يې کيښود ويې ويل :
دا ستا انعام !

دابو عبد الله مور وویل : په دې کې شک نشته چې دالحمرأ امارت او دبدیه یوه افسانه شوه ، خو دپاچا مور او میرمن دومره تش لاسی نه دی ، چې خپلو وفادارو ته معمولی انعامونه هم ورنکړای شي ، موږ ته دا احساس مه راځوه چې موږ غریباني یو ، موږ ددېرو دا څو ټوټې پر سرحدی عقاب شینلو .
لوی کوتوال کشر ته وویل : اوس څه فکر کوی ما دهرڅه پندوست کړی دی ، دی پرېوډه .

کوتوال حبشی ته وکتل اشاره وکړه او هغه دابو عبد الله د میرمنې له لاسه «کره» واخسته .

دبدر بن مغیره مخ بل لورې ته ؤ ، دهنوی خبرې یې اوریدی او سترگی یې دهنه کبریايي ذات داحسان په اویښکو ډکې وې چې خپل بنده گان په هېڅ حالت کې هم نه هیروي .

جلاد شکنجه پرانستله ، بدر بن مغیره جگ شو او خپلو احسان کوونکو ته یې وکتل ، ملکه را وړاندې شوه وېی ویل :

زویه ! ما خپله مور وگڼه ، موږ خپل فرض تر سره کړ ، که ته دا نیکی بولي نو کله چې وخت راغی له ابو عبد الله نه دبدل اخستلو پر ځای هغه درحم ور وپوله .

بدر بن مغیره غواب ورکړ : زه اوس هم هغه درحم وې بولم ، ما ولیدل چې دملت خرڅوونکو په لاس څومره یې وسه دی ، دابو عبد الله دمیرمن سترگی را ډکې شوې ویی ویل : زه له تانه دا وعده غواړم چې ته به مایومه کیږی نه او دغرناطی نه به ځان نه لری کوی ، یوازی غرناطه نه بلکې داندلس هره مسلمانانه میرمن تا خپل محسن بولي .

بدر دهنې تر تاثیر لاندې راغی ویی ویل : زما خوری ! غرناطه د اندلس د مسلمانانو وروستی مورچل دی ، زه او زما ملگری به یې تر وروستیو سلگو

خو اېو عبد الله په خپلو کړو پېښمانه شوی نه وی که نه نو ستا پر لځای باید
 همدوی پخپله چیرته پټ شی او بیا په الحمرا دپاچهی دغدارنو قبضه شی.
 بدر خواب ورکړ : یوازی له خو بااعتماده ملگرو پرته به زما د ژوند په باب
 هیشوک هم خبر نه شی ، دیوه ډیر لوی هدف په خاطر زما پټ پاتی کیدل ضروری
 دی.

ملکی وویل : خدای «ج» دی مل او مرستندوی اوسه .

*****

(۵)

انجیلا تر اوسه پوری پخوپه وه او بدر بن مغیره ته یی کتل ، دبدر وریام شو
 هغه په وارخطایی یو گام ور وړاندی شوه ویی ویل : ربیعۍ ته چرت مه وهه ،
 دهغی دلته راتگ مشکل ؤ .

دېو عبد الله میرمن وویل : موږ د انجیلا احسانن یو چی پر وخت یی خبر کړو.

دبدر په شونډو هم یوه دمننی موسکا خپره شوه ویی ویل : انجیلا ! ستا ډاکتر
 به خامغا له ماته ستا پوښتنه کوی ، که هغه ته څه پیغام وراستوی زه دقاصد
 دندې سرته رسولو ته تیار یم .

دیوی شیبی لپاره د انجیلا ټوله وینه په غومبور یو کی را ټوله شوه ، دی سمعی
 ته له راتنوتلو وروسته یی تر ټولو لویه هیله دا وه چی کاشکی دبشیر بن حسن په
 باب یی څه ویلی شوای.

ددې له بدر نه دهغه دیادولو هیله نه وه ، او دې دا هم احساسوله چی دموقع
 په موندلو به هم ددې ژبه دزړه له ترجمانی نه ناتوانه وی . خو لکه بدر چی دی ته
 دجنت ترلی دروازی پرانستی وی دی ورته وویل : دهغه پر ما زیات احسان دی
 زما له طرفه دا دسمال ورکړه ، انجیلا بیا به نه زړه وروړاندی شوه او به وروکړی.

داران خو گامه وړاندې د محل تر يوه خدمتگار را چاپير وو ، هغه ددوی د پام وړولو لپاره د اشرفيو په ویش کې بخل کاوه ، خو کله چې بيبیانی وئیدی ژر ژر یې کڅوړی تش کړې.

خو شیبې کوتوال په دروازه کې ودرید او چې کله بيبیانی لری شوی هغه راووت او پهره دارانو ته یې د پاچا حکم و چې ددی وژلو خبر تر موږ پوری محدود وي ، بلکه او کشره یې یې د پاچا له امر نه پرته راغلی وي ، اوس که پاچا خبر شي بيبیانوته به څه ونه وایي خو زموږ خبر نشته .

کوتوال څلور تنه دلاش دپورته کولو لپاره وروغوښتل او نورو ته یې اجازه ورکړه .

لږ ځنډ وروسته څلورو تنو هغه تخته په اوږو کړې وه چې بدر پری پروت ؤ . لوی کوتوال او د زندان کشر کوتوال له څلورو سپاهیانو سره په کږو وږو دهلېزونو کې وړاندې ولاړل ، له زیاتو کړ لېچيو تیریدو وروسته دیوه دیوال په مخ کې ودریدل ، دلته د وړاندې تگ لپاره لاره نه وه ، د زندان کوتوال مشال لوی کوتوال ته ورکړ او پخپله یې په دیوال کې یواوسپینیز میږوي ونیو د میږوي په حرکت په دیوال کې یوه گرز سره درز پیدا شو او ورو ورو دومره لوی شو چې سړی اسانه تری تیریدای شوای . دوی د سیند داوبو مست شور واورید چې په مخکې یې بهیدو ، دوی ټول بهرته ووتل او ویی لیدل چې په یوه داسې چپو تړه ولاړ دي چې لاندی مست سیند بهیږي . سپاهیانو تخته په ځمکه کېښوده ، لوی کوتوال د زندان د کوتوال په غوږ کې څه وویل .

او هغه بیا سپاهیان مخاطب کړل ورته وویل : تاسو له کلونو داسی زما ملگری یاست ، ځکه خو زه له تاسو نه د څه خبرې پټول ستاسو د وفاداری سپکاوی گنم ، زه تاسو له یوه مهم راز نه خبروم .

د کوتوال په دوه زره توب یوه سپاهی وویل : ته اندېښنه مه کوه موږ په هغه

هغه وویل : نه ! نه ! د غرناطی اولس ته د سرحدی شاهین ژوندی پاتی کیدل موږ ته تر ټولو لوی انعام دی.

له لږ اصرار او کشمکش نه وروسته سپاهی چې دخپلو نورو ملگرو رضایت ولید کڅوړه یې واخسته .

د زندان کوتوال پوښتنه وکړه : آیا نور پهره داران هم په دی شکمن وو چی موږ دی نه وژنو ؟

سپاهی : نه ! مگر په دوی کی دزیاتو دا هیله وه چی کاشکی دملکی رحم پری راشی ، زما پخپله هم له ملکی نه دا تمه نه وه خو د وژنتون د لیدونه وروسته ډاډه شوم ، هلته دوینو یو څاڅکی هم نه ؤ.

کوتوال وویل : اوس به جلاد دا کمی هم پوره کړی وی ، بدر له تختی نه جگ شو خادر یی لری کړ او ویی ویل : زما په گومان اوس ماته دژوندیو په دنیا کی دقدم ایښودلو لپاره ستاسو داجازی ضرورت نشته .

لوی او کشر کوتوال او سپاهیانو په وار وار هغه ته لاس ورکړ .

لوی کوتوال ورته وویل : نور زموږ مسئولیت ختم شوی دی ، اوبه تونډې هم دی او پخی هم که ستا په خپلو متو باور نه وی موږ به دپوری وتلو څه بندویست ورته وکړو خو وخت تنگ دی .

بدر : تاسو چرت مه وهی هغه پاک ذات چی زما له غاړې نه دجلاد توره لرې کړه په دې څپو کی به مې هم ساتندوی وی.

کوتوال : ډیر ښه خدای دی مل شه ، نن ته الحمرا ته له غلچکی دروازی نه ننوتی او له غلچکی دروازی نه ووتی ، خدای «ج» دی هغه ورځ راولی چی دالحمرا لویه دروازه دی پر مخ پرانستی وی .

بدر بن مغیره دخدای «ج» پامان وویل دسپند ځنډې ته ورژدی شو او له یوی شیبې ځنډ نه وروسته پری ورگډ شو .

ودريد . له مخه وروسته يې دوه تنه وليدل چې د سيند په غاړه روان وو . له هغو نه يوه وويل :

هغه ډير ځنډ وکړ ، سهار کيدونکي دي . دوهم ورته وويل : هغه خو دا هم ويلي وو چې زما انتظار مه کړي ، دکاميابي په صورت کې به زه ډير وخت هلته ايسار شم .

دوه مگر هغه خو دا هم وويل چې که امکان و دزينو په لاره به څوک درته راواستم او له منې احوال نه به مو خبر کړم .
پل ملگري . کېدای شي هغه ددې فرصت نه وي موندلی ، که اوس انتظار کول غواړي نو دنته به ودرېږي .

بدر غر پری وکړ : منصوره !

هغوی دواړه ودریدل او بیا په منډه راغلل ده ته یې غیږې ورکړې هغوی منصور او بشیر بن حسن وو .

دخپلو ملگرو له ډیرو پوښتنو نه بدر په تنگ شو ویی ویل : راځی له دې ځایه ځانونه پاسو . دتگ په وخت بدر دبشیر په اوږه لاس کیښود او په غوږ کې یې څه ورته وویل او له دې سره سم یې دهغه په لاس کې یو لوند شوی دسمال ورکړ .
منصور هغه ته وکتل او ویی ویل : داسې ښکاری چې ته په خپله رضا نه وی راغلی .

بدر بن مغیره : ستا اټکل پر ځای دی .

بشیر بن حسن : زما په گومان موږ دخطر له سیمې نه راوتلی یو تاسو خپل داستان پیل کړی .

بدر بن مغیره په تلو تلو کې لند لند خپل ټول سرگذشت تیر کړ ،

دپو کوس په اندازه له پلي تگ وروسته درې واړه په یوه گن باغ کې تیر شول او یوه ویجاړ کور ته ورننوتل هلته ددوی ښځه تنه ملگري او اسانه وو .

ته خان را ورسوه او بشپړه ا ته مالقه ته ولاړ شه . هلته الزغل او الزيفرى ته تول
حال ووايه بيا ورته ووايه چې تر څه وخته زما په پټ پاتې كيدو كې دېر
مصلحتونه دي.

ابو عبدالله او ملكري به يې دېر ژر زما دمرگ خبر فرديتاند ته ور رسوي . هغه
به سمدستي دحملې لپاره تياري ونيسي الزغل ته مشوره وركړه چې دمقابلې پر
ځاى په شا څه او ددېښمن پوځيان زموږ تر سيمې پورې را ورسوه كه هغوى
وراندې راغلل نو موږ به پريكنده گوزار پرې وكړو ، دا هم امكان لري چې
فرديتاند دابو عبد الله په رضا مندى غرناطه خپل مركز كړي او په مالقه حمله
وكړي . په دې صورت كې دې دپاچا عسكر مخكې ورشي او په سرحد كې دې
دهغوى داپسارولو هڅه وكړي له يوه معمولي تكرر وروسته دې څنگل ته په
شاشي زه به دمناسب وخت په رارسيدو ددوى دلاړښونى لپاره تا ورواستوم ، خو
په هغوى دا تاكيد وكړه چې په هر صورت دمالقې ددفاع لپاره لږ تر لږه نيمايى
پوځ بايد هلته پرېږدي.

د تورو جامو خاوند

د بدر بن مغیره دوژل کیدو آرازه داندلس په ساره او اوږدو کی دغنگل داور په خیر خیره شوه ، دابو عبد الله هیله وې چی دغه خبر دغرناطی اولس ته ونه رسیږی ، خو ابو داود مشوره ورکړه چی ددی خبر په خپریدو به دابو الحسن ملا تری ماپوس شی ، ځکه خو یی غښتو پلورل شویو خطیبانو ته اجازه ورکړه چی دسرحدی شاهین دوژل کیدو خبره خپره کړی .

فردیناند ته ابو داود خپل استازی ولیږه او دا پیغام یی ورکړ چی پر ابو الحسن دوړوستی گوزار لپاره همدا مناسبه موقع ده .

ابو عبد الله پخپل گومان له یوه ډیر لوی غلیم نه ځان یی غمه کړی ؤ بیا هم دغرناطی په شاو خوا کی دسرحدی شاهین دملگرو موجودیت هغه بڼه اندیښمن کړی ؤ خو چې کله ئې واوریدل دسرحدی شاهین ملگرو دغرناطی کلا بندی پری ښوده او ولاړل نو له خوښی نه په جامو کې نه ځائیږه . دوه ډری ورځې وروسته یی دا هم واوریدل چې هغوی په مالقه کی دابو الحسن ملگرتیا هم پرېښوده او ولاړل نو په شاهي محل کې یې جشن جوړ کړ او په وطن پلورو یی انعامونه ویشل .

خو ورځې وروسته هغه ته دفرديناند استازی ورورسید او دا خبر یی راوړ چی تر څو هفتو پوری به زموږ پوځ داندلس جنوبی څنډو ته ورسیږی ، دپوځ زیاته برخه به دغرنیو قبایلو دڅپلو لپاره شمال او ختیځ لوری ته دجبل شیلر په لوری

ابو عبد الله په خپل گومان د بدر بن مغیره په وژلو د فردیناند دلارې ټول اړغی لرې کړی وو ، دهغه باور ؤ چې سر پرست او حلیف به یې په اوږو دنوی جگړې بار نه اړوی . هغه به د تویان په څیر په مالمه ور وخیژی او دده ټول د بېمنان به تېاه او بر باد کړی . او دی به د اندلس دیوازیښی حکمران په حیث په رسمیت وپیژنی او بیرته به ستانه شی .

هغه چې د فردیناند پیغام واورید د پریشانی په حالت کې نی له ابو داود نه پوښتنه وکړه : آیا فردیناند ته دا نه ده معلومه چې په اوسنی حالت کې زما دپاره تر ټولو محفوظ ځای د الحمرا مانی ده ؟ د سرحدی شاهین له وژلو نه وروسته د غرناطې اولس زما پر خلاف سخت را پاریدلی او په پوځ زما دا بد گومانی ده چې که زه دخپل پلار پر خلاف حمله وکړم نو یو شمیر افسران به ما پرېږدی او له هغه سره به یو ځای شی .

ابو داود د فردیناند په مصلحتونو پوهیده ، هغه ته معلومه وه چې فردیناند په ابو عبد الله پوره باور نه لری ، او هغه پر ابو عبد الله ځکه په مالمه حمله کول غواړی چې د پلار او زوی تر منځ د نفرت او کرکې خلیج درمره پراخ شی چې دسولی او تفاهم امکان یې پاتې نه شی ، ځکه ابو داود ځواب ورکړ : بنایي د فردیناند به دا هیله وی چې د دېمن پام درې لورېو ته واوړی ، که ته له جگړې نه دده وکړې امکان لری هغه ستا له ملا تر ته لاس پر سر شی ، ځکه خو پیله ځنډه باید په مالمه حمله وکړی ، سرحدی شاهین او دهغه سر بنندویان د دېمن تر ټولو لویه تکیه وو ، سرحدی عقاب وژل شوی او ملگری یې خپلو خپلو کورونو ته ستانه شوی دی ، ځکه خو امکان لری د فردیناند د لېکرو دراتگ نه مخکې تاسو مالمه فتحه کړی ، د مالقی له نیولو وروسته به د جنوب ټول سرداران او قبایل ستا اطاعت وکړی او ته به د فردیناند احسان منلو ته اړ نه وی .

ابو عبد الله وویل : د مالقی جملی ته تیار یم خو یوازی په هغه صورت کې چې

(۲)

د ابو الحسن وجود فلج او سترگې یې پندې شوې وې ، دامپرانو په اصرار یې خپل ورور الزغل پر خپل ځای وټاکه ، فردیناند له خپل بې شماره پوځ سره له قسطلې نه راووت او د قرطبي سره یې پراو واچاوه ، په اندلس کې یې د مسلمانانو پر وروستی کلا د پریکنده گوزار لپاره تیاري ونيو .

هغه دشریش ، اشبیلی او قادس امیرانو ته امر وکړ چې د غرناطې جنوب ختیځ بڼارونه لوټ کړي او د « سیرانویدا » غرونو ته مخه کړي ، پاتې پوځ یې دیوه تجربه کار جنرال تر مشرۍ لاندې د شمال ختیځو سرحدې قبایلو دخپلو لپاره واستاوه .

کله چې د فردیناند لښکری د سرحدی شاهین آزادی سیمې ته ننوتی نو له شا او یوه او بل اړخ نه دیوه نیم غلچکي برید نه پرته یې په مخه کې څه مقاومت و نه شو ، عیسویانو په خپله لاره کې زیات کلي لوټ او بر باد کړل ، او دلوري حوصلې سره د سرحدی شاهین په سیمه کې پر مخ تلل ، یوه ورځ دهغوی قوماندان دیوې ویجاړې کلا له نیولو وروسته خپلو سپاهیانو ته په وینا کې وویل :

زما زړورو جنگیالیو ! دا هغه سیمه ده چې د سرحدی شاهین له اجازې پرته به مرغه پر پکې نه شو وهلی ، اوس ددغو باغیانو مشر وژل شوی دی او ددوی حوصلې ماتې شوې دي ، زموږ دپاچا گومان ؤ چې موږ به له سختې مقابلې سره مخ شو ، خو دا خلك چې زموږ داسونو دپنسو تر پهار اوري تېستی ، زموږتورې ددښمن دوینو تېرې دي خو داسې معلومیږي چې تر څو مالقې ته ونه رسیږو دا تنده به یې ماته نه شی ، ځکه خو موږ باید په لاره کې له آرام او دمی پرته مزل جاری وساتو داسې ونه شی چې زموږ هغه ورونه چې له قادس نه دمالقې په لور خوځېږي زموږپه دمخه ورسیري .

بله ورځ چې دوی له یوه ځنگل نه تیریدل له یوه داسې حالت سره مخ شول چې

کمر دېرې نه فتحه کېدونکې کلا په څېر وه .

د عيسوی پوځ څنو تجربه کارو افسرانو خپل مشر ته دلارې بدلولو مشوره ورکړه . خو هغه د ځواک په نشه يې خوه و . دهغه سپاهيان هم دخپل سالار په څېر په دې پوهېدلي وو چې د سرحدې شاهين په مرگ ددې سرکشو قبيلو حوصلې ماتي دي ، د تورو جامو خاوند زرتنه سپرو دوی ته زيات ځاني تاوان وراړولي و اوس دوی دا بڼه نه گټله چې له بدل پرته دې وړاندې تير شي .

يو هابېام عيسوی پوځ د سرحدې سپرو په تعقيب له يوې سختې او تنگې لارې نه يوې درې ته ووتل ، مخامخ دنگ غر و ځکه سالار په همدې دره کې پوځ ته د پړاو اچولو امر وکړ ، د ناڅاپي پريد دمخنيوی لپاره يې د پوځ څو ډلگۍ د شاوخوا غونډيو سرونو ته واستولې ټوله ورځ په چريکي جگړو او منډو تړو کې ستومانه پوځ په مړه گيډه دودۍ وخوړه او بڼه شراب يې وڅښل او وينه شول .

د پوځ مشر او نورو سردارانو په شا وخوا غونډيو دريدلي پهری دکومې ناڅاپي عملي لپاره کافی ويلي او بې غمه وينه شول . د شپې په دريمه برخه کې ناڅاپه دهغو پهره دارانو کرپې واورېدل شوی ، د پوځ مشر وويړېده او جگ شو ، سترگې يې ومېلې او له خيمې نه راووت ، څلورو خواو ته فريادونه اوچت وو ، او شا وخوا زياتو خيمو او اخستی و عيسوی پوځ تورې سنبالولې چې ناڅاپه دغشو باران پيل شو ، داور په رڼا کې په سلگو تو سپاهيان دغشو نڅېده شول .

دلښکر مشر سپاهيانو ته په تياره کې د پتيدو حکم وکړ او سپاهيانه له اور اخستو خيمو نه يوې خوا ته شول ، ناڅاپه له څلورو خواو نه د تکبير نارې اوچتې شوې ، او دسترگو په رپ کې حمله کوونکي د عيسويانو په وارخطا پوځ ور پرموتل ، په تياره کې د دېرو عيسويانو تورې يو له بل سره تکر شوی .

د پوځ مشر په دې تمه چې د حمله کوونکو شمير به زيات نه وي پوځ ته څلورو خواو ته د غونډيو د نيولو حکم وکړ ، خو دغشو او دېرو په باران کې هغه

لاندې شول ، دسهار په رڼا کې عيسويانو وليدل چې حمله کوونکي دهمدې په اسونو سپاره دي او پر دوی دتيزو پر غل کوي ، تر اوسه دنصراني لښکرو مشر په دې تمه وو چې دسهار درنا له خپرېدو سره به حمله کوونکي وتښتي ، خو چې دهغوی جوش او جذبه يې وليده وپوهېده چې دپريکتنه جگړې لپاره يې دغه دره ټاکلې ده ، په دگر د عيسويانو دمرو شمير حوصله ماتوونکې ؤ ، دحمله کوونکو په پرتله اوس هم ددوی دپوځ شمير پنځه چنده ؤ ، خو په دره کې دسپرو د پرله پسې حملونه ددوی پښې بشوئيدلې وې ، دپوځ مشر د دفاعي جگړې په تکل دشاتو تگ اړاده وکړه ، له درې نه يو تنگي ته ووتل نو داسې يې احساس کړه چې ددښمن د نيزو له حملو نه په امن شول ، خو دلته يې هم دډاډمنۍ ماته اخستل په نصيب نه شول ، يو ځل بيا د هيبتناکو کمرونو تر شا پتو مجاهدينو دتکبير نارې اوچتې شوي ، او پر دوی دغشو او دبرو باران پيل شو .

يوه ډېره دلښکر دمشر په تندي ولگېده ، او راولويد مړ شو ، دهغه په وژل کيدو دسپاهيانو حوصلې ماتې شوې ، دپوځ مرستيال په بېره له تنگي نه دوتلو حکم وکړ ، ددېرو او غشو له باران نه چې وتښتيدل پوې هوارې درې ته ووتل ، او چې کله يې دپوځ حساب واخست له پنځه ويشت زرو تنو نه يوازي اته زره تنه پاتې وو .

له شاته يې دحمله دخطر له ويرې ددسې جوړولو فرصت نه ؤ او په دره کې وړاندې ولاړل ، نژدې دوه کوسه وړاندې دوی په يوه گڼ ځنگل نشوتل چې ناڅاپه د ونو له منځه پرې زرتنو سپرو حمله وکړه ، هغوی په همدې لومړۍ حمله کې عيسويان تيت او پرک کړل .

ددغو حمله کوونکو په مخکې همغه دتورو جامو خاوند سپور ؤ چې دهغه دژوندې نيولو په شوق عيسويان دغه خطرناکو گړنگونو او دروته را ننوتی ؤ ، نژدې دوه زره تنه عيسويان ځنگل ته و تښتيدل او غلې شول او نور ياتي له لږ

ورو په شاتلو او د سیرانویدا لمنو ته ورسید او د سرحدی شاهین دورنگ په انتظار شو .

د فرديناند ته د شاهین په دره کې دخپل سالار د بریالیتوبونو خوشحالوونکي خبرونه ور رسیدل ، هغه چې دالزغل دپه شاتگ او سیرانویدا په لورې د ماتې خبر واورید نوره دواړو لښکرو مشرانو ته یې حکم واستاوه چې د ساحل د ښارونو پر ځای دالزغل له دواړو خواؤ نه راگیر کړي . له دې سره یې ابو عبد الله ته پیغام واستاوه چې په مالمه حمله وکړي .

ابو عبد الله ته دا خبر رسیدلې ؤ چې د مالمه د پوځ زیاته برخه له دالزغل سره تللی دی او الزیفری د ډبر لږ پوځ سره د مالمې په ساتنه مصروف دی ، ځکه خو یې خپله فتحه حتمي وبلله او پر مالمه یې حمله وکړه .

د فرديناند د زر خریدو سردارانو نه پرته د غرناطې ځنی داسې خلک هم په دې لښکر کې شامل شول چې په اندلس کې د مسلمانانو له راتلونکي نه مایوسه وو او یوازی د ژوندې پاتې کېدو لپاره یې د فرديناند خوښي تر لاسه کوله .

کومه ورځ چې ابو عبد الله له خپل پوځ سره له غرناطې نه ووت له هغې نه یوه ورځ وړاندې د عقاب په دره کې د فرديناند لښکر له منځه تللی ؤ اوله هغې نه درې ورځې وروسته د سرحدی شاهین سرتیري دالزغل تر بیرغ لاندې راتول شول دالزغل پوځ د دښمن له شمیر نه په ویره کې ؤ ، خو د شاندار بری خبر یې حوصلې اوچتې کړې . دالزغل له ډبر بن مغیره او منصور بن احمد سره دخپل پوځ ټول سنگرونه وکتل ، ډبر بن مغیره په باب دده له سرتیرو پرته چاته دا څرگنده نه وه چې هغه ژوندی دی .

سپاهیانو له دالزغل سره یو دتورو جامو خاوند مول وهلی لیده ، دوی گومان کاوه چې ډبر بن مغیره له اخستلو وروسته خدای «ج» هغوی ته یو پل مرستندوی را استولی ، ددوی هستوگنځی د پوځ له پړاو نه لږ لرې ؤ . او دالزغل

منصور بن احمد دېدر جانشين گڼل كېدو دغه قبايلو له الزغل نه وغوښتل چې دوى د منصور بن احمد تر قوماندې لاندې وركړي . منصور بن احمد د پدې په مشوره د جگړې نخچه جوړه كړه او قبايلي مجاهدين يې په لارو كې تيت كړل او هغوى ته يې لارښوونه وكړه چې عيسوي لښكري څومره پر مخ راځي تاسو يې ښانه لارې ترې دغه لښكر د عقاب درې ته دننوتلى پوځ له سر نوشت نه ناخبره و ښانه ورځي يې د سيرانوږدا په لمن كې پړاو واچاوه او دخپل سالار د پيغام انتظار يې وكړ خو قبايلي مجاهدينو له شانه څو حملې پرې وكړې او هغوى وېراندې تلو ته اړ كړل . د درې ورځې پر مځتگ په دوران كې دغه لښكر د لارې څو كلي وسوځول او يو شمير نارينه او ښځې يې بنديان كړل ، له دې وروسته هغه خطرناكې سيمې ته ننوت چې سرحدى شاهين يې په ناكړارۍ انتظار كاوه .

بدر بن مغيره دخپلو زرتنو غوره سپرو سره د دوى په مخكېني ډله حمله وكړه ، دسترگو په رپ كې يې هغوى تاراو مار كړل او په غونډيو كې پټ شول .

عيسوي قوماندان د وضعې په اټكل مصروف ؤ چې له شانه د قبايلي لښكر د حملې خبر ورغى دغه ځاى د جگړې لپاره مناسب نه ؤ او تنگه دره وه ، عيسوي قوماندان سمدستى خپل لښكر ته د پرمختگ امر وكړ ، وړاندې تنگه لاره مخ خوري وه او له کوتل نه لاندې دره وه .

له شانه چې دوى د حملې توندى احساس كړه دلېسك مشر درې ته دوړكوزېدو پرېكړه وكړه دغه مخ خورې دره دوه كوسه لرې په يوه پراخ څنگل پاى ته رسېده او پورته بل لورى ته د دوغرونو تر منځ په يو تنگۍ پورې تړلى وه .

په څنگل كې دوى ته د قبايلي لښكرو د سختې حملې ويره وه او په ډېره لاره دغرونو په منځ كې په كومه تنگه دره كې د ايسارېدو خطر ؤ . د عيسوي لښكرو مشر دواړو خواو ته د لارې ليدو لپاره دوه ډلگي واستولې او پخپله د يرغل كوونكو په انتظار شو لږ ځنډ وروسته دده د پوځ وروستى گروپونه را ورسېدل او دا

بیرته را ستانه شول او ویی ویل چی موږ نژدی لسی هیله وړاندې ولاړو دره خای
خای تنګه او خای خای پراخه ده ، دولوړو خواو ته غونډۍ ډیرې اوچتې دی ،
ددېمن د سپاهیانو څوک مو تر نظره نه شول ، شو تنو شینو وویل چی دغه تنګی
وړاندې په هغه سمسوره دره ښلې چی د «الپکوزا» د قبايلو کلی پکې دی .

عیسوی سالار ته دا لاره هم خطرناکه ښکاره شوه ، خو په دی دره کې ډیر او
اچولو نه وروسته هم دوی له خلوړو خواوو ته دکلا بتدی تر خطر لاندې وو ، که له
څنګ او غره نه یرغل کوونکی را بهر ته شی او منظمه جګړه ونکړی هم دوی ته
به په شواخون و هلو ډیر تاوان ور اووی . دهغه په مخ کی د سیرانوینا اوچت غر و
چپ لوری ته هغه څنګل و چی ددېمن صفا کول او تری تیریدل ورته له امکان نه
لری وو ، شاته یی هغه خوزه وه چی یو څل یی تری په راتیریدو کې پوره ځانی
تاوانونه وزغمل ، سالار په دی هم پوهیده چی په څنګل کی غلی پرځ به نې ښې
لاس ته په وړاندې دره کې هم په غونډیو کې لاره ونیسی . بالاخره هغه ښی لاس
ته دتنګی دری لاره غوره کړه ، مزل پیل شو چیرته به چی دره ډیره تنګه شوه
دپوځ مشر به داحتمالی حملی دمنځنیوی لپاره دپوځ ډلګی ښی او کینی غونډیو
ته واستول او چی دره به پراخه شوه دغونډیو سختې لارې به یی پرېښودی او په
هواره دره کی به وړاندې تلل ، تر مابینامه له هغه حادثی سره مخ نه شول ، شپه
راغله خو دپوځ مشر دپړلو اچولو لپاره مناسب ځای ونه موند ، دشپې په تیاره
کی له لږ مزله وروسته دواړو خواو ته غرونه ډیر اوچت ښکاریدل ، دره هم ډیره
تنګه وه ، په تیاره کی اسونو په ډېرو تیندکونه وخوړل او ورغړیدل ځنو افسرانو
خپل مشر ته مشوره ورکړه چی خدای «ج» خبر دی دغه لاره کوم ځای ته وتلی ده
که نه ، امکانلری له اوږده مزله وروسته زموږ لاره بنده شی او دوتلو لپاره پوړي
خواته هم امکان نه وي او همالته دېمن زموږ په انتظار وي ، ځکه خو یا باید
بیرته را وگرځو او یا اسونه په دره کی پرېږدو او موږ به غونډیو ته اوچت شو ، که

تورې ډېرې هم وغورځېدې او د زخمیانو کړيوې ورسره غبرگې شوې ، او بيا ورسره سم د ډېرو يو زودور باران جوړ شو سالار پوخ ته د شاتگ حکم وکړ ، خو د ډېرو باران زور ختم نه شو ، د ډېرو شور ، د زخمیانو فرياد او داسونو شتهار د قيامت ننداره ښودله ، د غونډيو پر سر حمله کونکو د الله اکبر ناري اوچتې کړې دي . . .

سالار د پوخ د تباهۍ د مخنيوي په خاطر حکم وکړ چې اسونه پرېږدي او په غونډيو ور وخيژي ، خو په دې هنگامه کې ډېرو لږو کسانو دا حکم واوريد ، اوچې چا ددې امر د تعميل هڅه وکړه وپوهيدل چې په دې گړنگونو درختل هم آسانه نه دي . زياتره سپرو ځانونه د درې پوې پراخې ساحې ته درسونو په خاطر خپل اسان را وگرځول .

تر سهاره دغه پوخ په دې تنگه دره کې سرگردانه او له تباهۍ سره مخ ؤ . له دېوش زړه تنو سپرو نه د ۱۲ زره د ډېرو ښکار شول ، پښخه زړه تنه په غونډيو وختل او په تېښته بريالي شول ، پاتې پوخ بيرته هغه ځای ته ورسيد چې سغريې پيل کړې ؤ ، خو هغوی د راسمبالينو موکه ونه موندله ، له ځنگل نه تازه نفسه سپاره را ښکاره شول د هغوی د مشر په لاس کې د غرنالطې بيرغ ؤ ، د بسترگو په وپ کې يې اسونه والوزول او ددوی پر سرودريدل .

د نصرانيانو شمير اوس هم له هغوی نه لږ نه ؤ . هغوی ودرېدل او مقابلې يې وکړه ، خو لږ څنډ وروسته د يوه مول وهلي تورو جامو خاوند په مشرۍ پښخه زړه تنه نور سپاره له غونډيو نه رابښکته شول ، د هغوی په بيرغ د سرحدي شاهين نخښه وه ، هغوی په يوه يرغل د دښمن لښکر تار او مار کړ په دگړه ژوندي دوی اسلام ، ژوندي دوی غرناطه ، ژوندي دوی الزغل ناري سوري اوچتې شوې د فرديناند د پوخ درې زره سپرو ميدان پرېښود او ځنگل ته نښتلي او نور پوخ وسلې وغورځولې .

په بنديانو کې ۲ زره تنه د فرديناند خاص گار او افسران هم وو .

د فردیناند لښکر به په څو ورځو کې د غرنیو سیمو د مقاومت له خپلو وروسته دده مرستی ته رارسېږي خو الزیفری له ښار نه بهرله ده سره مقابلې پیل کړه ، د هغه د پوځ شمیر لږ ؤ خو دهغه د سپاهیانو جذبه او جوش د ابو عبدالله له سپاهیانو نه په څو ځله زیات و . کله چې دواړه پوځونه یو بل ته مخ شول نو الزیفری خپلو سپاهیانو ته له ولولو ډکه وینا وکړه ویې ویل :

ددښمن شمیر له تاسو نه زیات دی ، خو په یاد ولری چې غدار هیڅکله هم زروړنه وی ، نن ستاسو جگړه د بقا جگړه ده ، که نن ستاسو پښې ونښویدی نو په مالقه به د ابو عبد الله په لاسو د فردیناند بیرغ رپسېږي د خدای «ج» په مرسته باور ولری ، دا د کرایي سپاهیان او وطن پلوری ستاسو په وړاندې مقاومت نشي کولی .

د ابو عبد الله ستره تکیه فردیناند دی خو تاسو دا زیری اوریدلی دی چې دهغه نیمایي لښکر د شاهین په دره کې د گوتو په شمیر مجاهدینو په لاس تباہ شوي دي .

انشاء الله نن سبا به دا هم واوری چې دهغوی باقی پوځ هم د سیرانویدا په لمنو کې بشپړ تباہ شو .

مجاهدینو مخ په وړاندې ا خدای «ج» د فتحی لپاره نن له تاسو نه پرته بل څوک نه دي ټاکلي .

ابو عبد الله او دهغه زیات ملگری د ښار د کلابندی په خیال راغلي وو ، له الزیفری غوندې سر بنندوی سره په خلاص ډگر مقابلې ددوی د هیلې پر خلاف وه ، دوی لا په همدې تذبذب کې وو چې د الزیفری له خوا یو افسر اس میدان ته راوړغلاوه او په لوړ آواز یې وویل :

مسلمانان یوازی د حق لپاره جنگیږی ، که په تاسو کې څوک دا گومان کوی

ستا انجام دغه بی لاری خلك نیغی لاری ته راواړوی .

ابوعبد الله خپلو سپاهیانو ته وگتل او ددوی په خبرو کې یې مایوسي ولیده ویې ویل :

دا دروغ دی تاسو دده په خبرو باور مه کوی ، فردیناند ته هیڅ ځواک ماته نشی ورکولی .

دابوعبد الله په اشاره یو بریږی سردار اس میدان ته وزغلاوه . دمالقی مجاهد اس را وگرځاوه نیزه یې برابره کړه او حمله یې وکړه ، دسترگو په رپ کې دابو عبد الله پوځ بری سالار لیده چی په خاورو کې یې تریکمی وهلی .

دالزیفری پوځ دهغه داشاری په انتظار ؤ ، الزیفری نیزه اوچته کړه او الله اکبر ناره یې وکړه ، او دمالقه مجاهدین دتوپان په څیر دابوعبد الله په لښکر ور پریوتل .

یو ساعت وروسته دملت پلورو لښکرڅلور سوه مړی په ډگر پریښودل او دغرناطی په لوري تښتیدل ، الزیفری تر لږ فاصلی هغوی تعقیب کړل ، خو هغه مالقه په خطر کې بلله بیرته را وگرځیدل ،

غرناطی ته دابو عبد الله له رسیدونه دمخه دبنار اوسیدونکو ته دشاهین په دره او سیرانویدا کی دمجاهدینو دشاندار بری خبر رسیدلی ؤ ، په گوڅو او بازارونو کې دفتحې په ویجاړ دڅوښیو جشنونه جوړ شوی وو ځنی خلك په جوماتونو کې راټول شوی وو اودالزغل د عمر داوېدوالی دعاگانې یې کولې ، ځنی نور په څلور لارو او میدانونو کې راټول شوی وو او له شاعرانو نه یې دسرحدی سرپښندویانو او قبایلی مجاهدینو په ستاینه کی بوللی اوریډي .

دابو عبد الله الحمرا ته له ننوتلو نه لږ وروسته دده دماڼي خبر په ټول ښار کې خپور شو ، او خلك دمحل ددروازې په مخ کې راټول شول ، پهره دارانو دروازه

وتله .

د سیرانویدا په لمنو کې تېاه شول ، د غرناطې دنورو ډېرو پېرو او د چوڼیو له ساتونکو نه همدغسې احوالونه راغلي چې دوی دماته خوړلي پوځ سرگردانه پوځیان په تیښته لیدلي دي دېبار په اوسیدونکو کې ددې خبرو په اوریدو ډیره جوش او جذبه راویښه شوی ، د ښوونځیو زده کوونکو د لوی مفتی دفتري له مخی ستا وفادار سرداران وژلي دي او ستا سره حملې ته د وتلیو سپاهیانو کورونه یی سوځولي دي ، ابو عبد الله په نویو حالاتو د غور او مشوري لپاره امیران او سرداران دار الاسود ته راوغوښتل ، په خپله په بله کوټه کې کیناست او یوه غلام ته یی امر وکړ چې اېو دارد راولی ، غلام د اېو داود دروستلو لپاره ولاړ اېو عبد الله په کوټه کې په قدم وهلو پیل وکړ ، لږ ځنډ وروسته غلام بیرته راستون شو او خبر یی راوړ چې اېو داود چیرته تللی دی.

اېو عبد الله پریشانه شو ویی پوښتل : چیرته تللی ؟

غلام ځواب ورکړ : دا خبره یوازی د حرم خاص ساتونکی ته معلومه ده او هغه ستا په حضور د مشرف کیدو اجازه غواړی.

اېو عبد الله : هغه ژر راوله .

لږ ځنډ وروسته د الحصره خاص کوتوال کوټی ته ورننوت او د اېو عبد الله په مخ کې یی سر قیټ کړ او ودرید .

اېو عبد الله پوښتنه وکړه : تاته معلومه ده چې اېو داود چیرته تللی ؟

کوتوال : هغه ماته دومره وویل چې زه د پاچا په امر چیرته روان یم .

اېو عبد الله : هغه له غرناطې نه بهر ته تللی ؟

کوتوال : هغه په گادی کې تللی دی . خپل ضروري سامان یی هم ورسره وړی

دی.

اېو عبد الله : ورشه دکور نه یی پوښتنه وکړه ..... نه زه پخپله ورځم اېو عبد-

الله د دروازی په لوري ولاړ خو کوتوال وویل : دهغه کور تش دی .

ابو عبد الله: تا ولی هغوی ايسار نه کړل ؟
 کوتوال : ستا له حکم پرته ما دا جرئت کله کولی شوی.
 ابو عبد الله: هغه ته کوم استازی نه و راغلی ؟
 کوتوال : نه مگر هغه دعيسويانو دماتې دخبر په اوریدو ډیر پریشانه و.
 ابو عبد الله : ماته یی څه پیغام نه دی پرېښی ؟
 کوتوال : نه هغه ویل چی زه دپاچا دحکم په تحصیل چیرته روان یم . دالحصرا
 په دروازه کې دخلکو گڼه گونه وه هغه دشاله دروازی ته ووت . هغه دا هم نه
 غوښتل چې بهر یی څوک ووينی او ویی پیژنی ځکه یی ډیوه مراکشې سوداگر
 جامی اغوستی وی.
 ابو عبد الله کوتوال رخصت کړ ، او تر لږ څنډه له ځانه سره یوازی سوچ
 وروسته دامیرانو کوتی ته ورننوت .

*****

(۵)

د ابو عبد الله ملگری دماته خوړلی ذهنیت خاوندان هغه خلک وو چی په
 راتلونکو جگړو کې یی دمسلمانانو ماته حتمی گڼله او دوی خپل تقدیر او
 راتلونکی له عيسويانو سره شریک کړی و.
 ابو دا ددوی ته دا یقین ورکړی و چی فردیشانده به دمناسب وخت په راتلو
 ددوی دغدارۍ انعام ورکړی ، خو د فردیناند دلېکرو په ماتې او دابو داود
 دناڅاپی تری تم کیدو دوی ډیر پریشانه کړل .

کله چی ابو عبد الله دارالاسود ته ورننوت وی لیدل چی ډیرې کرسی
 تشې دی . چې پوښتنه یی وکړه ورته څرگنده شوه چی ځنی سرداران دعيسويانو
 دماتې دخبر له اوریدو سره غلي شوي دي . امکان لری هغوی له الزغل سره پر
 ځای شوي وي . او څو نور ښار د غ زابل او غور ونازلیدلي .

يوهم ژوندي نه و پريښي . په کومو خلکو چې زموږ زياته تکيه وه هغه نن د پاريديو خلکو لارښوونکي دي . زموږ پوځ د مالقي له ماتې وروسته له الزغل سره دمقابلې همت نه لري . که هغوی په غرناطه قبضه وکړه نو يوازي د سرحدې عقاب په بدل کې به موږ ټول په دار وځړوي .

زموږ په مخکې يوازي يوه لاره ده او هغه دا چې غرناطه پريږدو او فرديناند ته پناه ورږو . هغه به دخپلې ماتې بدل خامخا اخلي زما باور دی چې فرديناند به ددې عملياتو لپاره ډير لږ پوځ استولي وي . او هغه به اوس په دې ماته چوپ پاتې نه شي ، سمدستي غرناطه زموږ دپاره دساتنې مناسب ځای نه دی ، که دلته خطر نه وي ابو داود به داسې ناڅاپي نه ورکيده ، اوس زموږ لپاره تر ټولو مهمه مسئله داده چې د الزغل له بدل نه څه وړ ځانونه وژغورو !

نورو اميرانو هم په وار وار د هغه خبرې تائيد کړې ، ابو عبد الله سر ټيکتې اچولې و او تر ډيره يې چورتونه وهل ، بالاخره يې وويل : که ستاسو ټولو همدا رايه وي نو زه ستاسو مخالفت نه کوم ، سردار داده ساه واخستله ويې ويل : نو غوره داده چې ډير ژر له دې ځايه ووزو ، زما په خيال به د شپې مهال غوره وي . خو نن د غرناطې پاريدي او لس چار چاپيره پړاو اچولې څکه خو سبا شپې ته بايد وتلو ته چمتو شو .

ابو عبد الله مجلس رخصت کړ ، صدر اعظم يې لږ له ځان سره تم کړ او تر څه څنډه دواړو دخپل راتلونکي په باب مشورې وکړې .

ابو عبد الله وويل : ايا ستا باور دی چې فرديناند له دومره زيان گاللو وروسته زما د تاج او تخت د بيا گټلو لپاره يوه بل جنگ ته تيار شي ؟ ايا هغه به د يوه ماته خوړلي او کمزوري دوست په ځای زما تره ته د يوه ځواکمن دښمن په حيث دسولې لاس ور اوږد نه کړي .

فرض کړو که به دې مصالحت کې دومره جلا دښمنان داسې تړاو ولکه

داود هلته رسیدلی ، او دهغه په موجودیت کی که فردیناند ستا پلار او یا الزغل ته د دوستی لاس ورغځوی نو دا به معجزه وی .

ته اندېښنه مه کوه تر څو فردیناند د تیرو ماتو بدل وانه خلی موږ ته به اړوی .
د الحمرا کوتوال کوتې ته ور ننوت ویی ویل : دشمالی سرحد اعلی ناظم ستا په خدمت کی د حاضریدو اجازه غواړی .

ابو عبد الله کوتوال ته وکتل او په غوسه یی وویل : تاته معلومه نه ده چی زه اوس له صدر اعظم سره خبری کوم .

کوتوال وویل : معظم پاچا ! ما دهغه ایسارولو هڅه وکړه خو هغه ستاسو د لیدو اصرار کوی او کوم مهم احوال یی راوړی .

صدر اعظم وویل : هغه اوس څنگه الحمرا ته را ننوت ؟

کوتوال وویل : نن ما بنام د معظم سلطان له راتگ نه لږ مخکې د پناړیوه عزتمنده میرمن چی ملکی محترمی هر وخت الحمرا ته ننوتلو اجازه ورکړی ، ملکی ته راغلې وه او کوم پیغام یی راوړی و . ملکی ماته امر وکړ چی ناظم ته الحمرا ته دراتلو اجازه ورکړم .

ابو عبد الله وویل : ملکی عالیې له هغه سره لیدلی دی ؟

کوتوال : هوکی ! او هغی ماته امر وکړ چی زه ستا په حضور کی دهغه د ملاقات عرض وکړم .

ابو عبد الله وویل : هغه اوس چیرته دی ؟

کوتوال : هغه بهر په دروازه کی ولاړ دی . هغه اصرار کاوه چی دامیرانو په مجلس کی له تاسو سره وینی خو ما په ډیر زحمت ایسار کړ ، هغه ډیر پریشانه دی .

ابو عبد الله وویل : که هغه دا خبر راوړی وی چی د فردیناند لښکر ماته خورلی نه ورته ووايه چی نشته ورسره لیدلی .

کې په دسمال تېرلی ؤ .

هغه په ادب له سلام وروسته وویل : معظم پاچا ! زه په دې وخت کې ستا په آرام کې دخلل اچولو معذرت غواړم . خو ماته ستا په خدمت کې حاضریدل ضروری وو .

ابو عبد الله وویل : ته ټپي یې ؟

هغه وویل : دا معمولی ټپ دې زه ستا په خدمت کې یو افسوسناک خبر وړاندې کوم .

ابو عبد الله وویل : که ته داوایی چې د فردیناند لښکر میدان پرېښود او وتښتید او یا زما تره الزغل په غرناطه د یرغل کولو اراده لري نو زموږ په معلوماتو کې به څه زیات نه کړي .

ټپي : عزتمنده پاچا ! زه یوازې دخپلې سیمې په باب څه وایم .

ابو عبد الله : هلته په خلکو زموږ پر خلاف بغاوت کړی دی ، موږ له داسې خبرونو سره هم دلچسپي نه لرو ، ستاسو د سیمې باغیان په دغوناطي دباغیانو نه زیاتې احساساتې نارې نه وهي .

ټپي : نه زه دباغیانو د نماینده په بڼه تاته نه یم راغلی .

د حضور غوږونو ته د مظلومانو فریاد رسول غواړم . له ماتې وروسته عیسوي پوځونو په سرحدی کلیو کې تپاهې گډه کړه هغوی زموږ پنځلس کلي وسوځول ، دخلکو د شتمنیو او مالونو نه پرته یې « ۱۰ » تنه نجونی ورسره وړي دي . له سرحد بهر هم زیات پوځیان زموږ سیمې ته راغلي وو ، زما سره ټول پنځه سوه تنه سپاهیان وو چې درې سوه یې وژل شول دیرغل کوونکو شمیر هره شپه زیاتېږي ، هغوی بنځي بودا گان او ماشومان هم وژني . هغوی دا اعلان نه پرته زموږ پر خلاف جگړه پیل کړې . د سرحد سیمه تشیږي . که موږ ددې وخت او بی رحمی د توپان مخه زړ تر زړه ونه نیوله په دوو درې ورځو کې به په زرگونو مهاجرین خپل کور کلي پرېږدي او غرناطې ته به پناه راوړي .

ابو عبد الله وويل : موږ ته سمدستی تر ټولو لویه مسئله داده چې پاریدلی
خلک څه وړ له الحمرا نه لری او تیت او پرک کړو . که تاته زموږ دستونزو اندازه
معلومه نه وی پخپله ولاړ شه ، په دروازه کې راټول شوی خلک ووينه .

زلی : ما هغوی لیدلی او دلته هم دهغوی غږونه اورم .

هغوی ټول دا وایی چې نصرانیان زموږ دښمنان دی .

هغوی په هسپانیه کې پر خپل مسلمان رعیت ژوند تریخ کړی . اوس په
غرناطه کې هم هماغه لویه جوړول غواړی .

ابو عبد الله وويل : ستا غږونه دومره ځک دی خو ته دا نه اورې چې ابو عبد
الله غدار دی او د الحمرا خښته خښته به وسوځوو !

زلی ناظم : زه دا هر څه اورم . خو زه پوهیږم چې دا ټول زموږ خپل او خوا
خوږی دی هغوی تا خپل ساتونکی او مسئول گڼی هغوی غواړی چې ددوی
ساتونکی او څارونکی دراتلونکو خطرونو سره دمقابلې لپاره ددوی لارښوونه
وکړی .

که هغوی ته پردی بللی ، د الحمرا په دروازه به داسی نه راغونډیدل ، هغوی را
پاریدلی دی خو ستا څو جعلی دهغوی احساسات سرولی شی . نه بلکی ددوی
د احساساتو مخه بل لوری ته اړولی شی . زما پاور دی چې که دوی دخپلو سرحدی
ورونو له مصیبت نه خبر شی او ددوی په وړاندی دا اعلان وکړی چې نصرانیانو
ته به ددی ظلم سزا ورکړای شی نو هر سړی به ستا تر بیرغ لاندی جگړې او سر
بښندلو ته چمتو شی که نه نو .....!

ابو عبد الله ناظم دوه زری ولید ورته ویی ویل :

که داسی نه وی نو څه ... ؟

ناظم ځواب ورکړ : که نه تو ته پوهیږی چې دوی به ټولی هیلې په الزغل پوری
وتری او په دې کې به حق په جانب وی .

ابو عبد الله وويل : هغوی خپلی هیلې په الزغل پوری تړلی دی .

ناظم : مګر به سرحدی سیمو کې د نصرانیانو کړه وړه دا ثابت کړو چې

پخوانی ټول خټگان هیرکړی.

صدر اعظم چی ابو عبد الله دناظم دخبرو ترتائیر لاندی ولید وی ویل :
دمعظم سلطان کړو وړو ته دغلطی نوم ورکول جرم دی او ته دپوځ یو مسئول افسر
یی .

ناظم : که ماته دخپلو مسئولیتونو او ذمه واریو احساس نه وای نو داسی
خبری به مې له خولې نه وتلې .
ابو عبد الله وویل : سمذستی اوس زه کومه پریکړه نشم کولی ته ولاړ شه
استراحت وکړه سبا ته به گورو .

ناظم وویل : عزمنده پاچا ! زه سمذستی سرحد ته هڅان رسول غواړم . تر اوسه
پورې به زموږ ډیر کلی تباہ شوی وی . که تاسو ترسهاره څه پریکړه نشی کولای
نو له پوځ نه لږ تر لږه پنځه سوه تنه ماته راکړی ، زما باور دی چی تر لمر ختو
پوری به لږ تر لږه دوه زره تنه رضا کاران هم برابر کړم ، خلکو ته باید یوازی دا
څرگنده شی چی ته دعیسویانو دمظالمو زغملو ته تیار نه یی .

صدر اعظم وویل : موږ له فردیناند سره ددوستی تړون کړی دی ،
ناظم : که داخبره نه وای ما به دعزمن پاچا نه له پوښتنی پرته رضا کاران
راتلول او مقابلی ته به ورتلم .

صدر اعظم : موږ به سهار فردیناند ته استازی واستوو او پردی تیری به یی
سخت احتجاج وکړو ، زما یقین دی چی زموږ پر سرحد دعیسویانو دغه چپار ده
ته نه دی معلوم .

ناظم : د وزې احتجاج دلیوه فطرت نشی بدلولی .
ابو عبد الله په غوسه شو وی ویل : ته تلای شی که موږ ته کله ستا دمشورو
ضرورت شو را وه دې غواړو ، اوس موږ ته داستراحت ضرورت دی .
ناظم : نو آیا دعزمن پاچا دا حکم دی چی هغه مظلومان په هماغه حال
پریښودل شی ؟

ابو عبد الله خجالت شو وی ویل : ما تر اوسه تا ته څه حکم نه دی کړی .

يو اوښتون

د صدر اعظم له رخصتولو وروسته ابو عبد الله د ډيرې پرېشاني په حالت کې حرم سرای ته ننوت ، کله چې دخپلې ميرمنې کونډې ته ننوت پوي وينځي په ادب له سلام وروسته ورته وويل : محترمه ملکه او ستاسو مور د الحمرې د لويې دروازي په برج کې ناستې دي ، هغوی ته خبر ورغی چې تاسو به تر ډيره مصروف ياست دوی همدا اوس هلته ولاړی.

ابو عبد الله تر لږه ځنډه د تذبذب په حالت کې ودرېد بيا يې وويل : هغوی خو د پاريدليو خلکو خبرې دلته هم اوريدای شوای. دهغه په لهجه کې تر ترېخوالي يې وسي زياته وه .

مينځي وويل : که د حضور اجازه وي نو زه به ستاسو دراتگ خبر ورکړم.

ابو عبد الله سر خورند د حرم سرای له دروازي نه ووت .

د دروازي پهره دار د معمول په شان په هغه پسې روان شو خو ده مخ ورته راواړاوه و يې ويل : زه تخليه شوارم.

پهره دار بيرته را وگرځيد ، ابو عبد الله د مرمر ډبرو په فرش ورو ورو گامونه اخستل د لويې دروازي په لوري روان شو بهر يې د مظاهره کوونکو غېږونه اوس صاف اوريدل د برج زينو ته چې ورورسيد ودرېد او تر ډيره دوه زری هلته ولاړ ؤ ، هغه خپله پنځه دخپل ژوند د يوې ډيرې سختې پريکړې نه خبروله ، او تر اوسه دده پخپله هم باور نه ؤ چې په دې پريکړه به څومره عمل وکولای شي ، دهغه د ژوند ډيری لږ شيبې داسې وې چې هغه له الحمرې نه بهر تيرې کړې وې ، همدغه دده

پلار پر خلاف نه بلکې دباغی رعیت پر خلاف هم د فردیناند په توره تکیه کوم ، مگر له دغو ماتو وروسته په فردیناند زما په خاطر داسې جگړې ته زړه ښه کړې چې نتیجه یې ده ته ډیره خطرناکه هم کېدای شي ؟ او ایا د هغه وروستۍ ماته به زما او زما دملګرو د بشپړې تباهی په معنی نه وي ، او که هغه بریالی شي نو ددی بری دټولو انعامونو حقدار به ما وګڼي ؟

هغه پخپله دی پوښتنو ته ځوابونه ورکول ، ابو عېد الله ! ته دغرناطی پر اسمان یو بد مرغه ستوری یی ، د فردیناند په لاسو دځان لپاره دغرناطی ددروازو پرانستلو معنی دا ده چې دغرناطی دمسلمانانو ټول قوت وځپلی شي ، داځمرا په دروازه کې دمسلمانانو لاشونه انبار شي ، دا خلك چې اوس نهری وهی ستا دهغه تخت درناوی نه کوي چې د فردیناند په مرسته یې تر لاسه کوي ، هغه تخت چې لاندې تری مسلمانان په تریکو او سلګو وی ، دوی به تا تل یو غدار او ځاین بولي ، مګر اوس زما مخی ته دځان ساتنې مسئله ده ، زه دلته له یوی یا دوو ورځو زیات نشم پاتی کېدای زما تره به خامخا په غرناطه پرغل کوي ، دغه پاریدلي خلك به له هغه سره ملګری کیږي او بیا به هغوی زما فلج شوی پلار دلاس آله کړي او په غرناطه به حکومت کوي ، آیا دا امکان نه لري چې دغرناطی له نیولو وروسته له فردیناند سره سوله وکړي ، آیا فردیناند به یوازې زما په خاطر دهغوی دسولی ورغځیدلی لاس تش پرېږدي ، ایا هغه به دخپلې ګټې په خاطر ما الزغل ته ونه سپاري ؟ ایا ما د خپلو آرزوګانو په خاطر آن خپل پلار قربانی نه کړ ، دمالقې دمعمولی پوځ په وړاندې زما ماتې به د فردیناند په زړه کې زما څه درناوی پرېښی وي ؟

دداسې پریشانې خیالونو نه دخلاصون په خاطر به ده دابو داود جادویی خبروته پناه ورله ، دابو داود په موجودیت کې هغه هیڅکله هم دزیات سوچ ضرورت نه احساساوه ، تر اوسه پورې چې ده څومره اشتباهات کړي وو لامل یې دا ؤ چې ابو

داود ژ چی په هر نوی گرداب کی به یی تسلی ورکوله ، او اوس داپیری داسی کمرونو ته ورنژدی شوی وه چی ابو داود تر اوسه دخپل شاگرد له نظره پټ ساتلی وو.

ابو عبد الله ورو ورو په تاو راتاو زینو کی پاس وڅوټ دبرج په دالان کی دده پر میرمن او مور سربیره څو نوری ښځی هم وی چی له کرکیو نه یی لاندی کتل ، دمظاهره کوونکو دچیفو او فریادونو په شور کی چا د ابو عبد الله د پښو غږ وانه ورید . هغه تر لږ ځنډه دگنبدی لاندی چوپ ودرید ، لاندی ددروازې په مخه کی دخلکو لویه گڼه گڼه وه او نهری یی وهلی دابو عبد الله غدار دی.

ابو عبد الله وطن پلوری دی ، ابو عبد الله غرغره کړی .

الحمرأ وسوخوی !

دځینو خلکو په لاسونو کی مشالونه وو او ځینو خپلی توری او نیزی اوچتولی ، ابو عبد الله په زړه کی له ځانه وپوښتل : ایا زه دفرديناند په مرسته په دی خلکو حکومت کولی شم ؟ نه ، نه ! پخپله یی ځان ته ځواب ورکړ . دا امکان لری چی فرديناند زما په خاطر لوښت په لوښت غرناطه وسوخوی او دغرناطی په هره څلور لاری کی ددی خلکو دلاشونو انبارونه جوړ کړی خو دا امکان نه لری چی هغوی دوی زما په اطاعت مجبور کړی .

ایا دغرناطی دتباهی تقدیر زما په لاسو کې دی ؟

هغه له دی تصور سره ولېزیده له ځانه سره یی وویل :

ابو عبد الله ستا په مخکی اوس یوازی یوه لاره پاتې ده ، او هغه دا چی ته له دی تخت او تاجه دتل لپاره لاس واخله ، ته داندلس په ځمکه کې چیرته غلی شه ، مگر ته به چیرته ولاړ شی ؟

فرديناند ته ! نه نه هغه ژورتگ به دا معنی ولری چی غرناطه به ستا په لاسو تباه کیږی ، هغه به تل تا دخپلو اهدافو لپاره استعمالوی ، ته به دهغوی دهیلو

تا په هغه اعتبار وکړ خو چې وخت راغی هغه ته پرېښوی او وتښتید ، ته دهغه په لاس کی یوه نانجکه وی ، هغه ته دخپل پلار پر خلاف وپارولی ، او تا دخپل پلار پر خلاف بغاوت وکړ ، هغه تاته دابو موسی دبتدی کولو مشوره درکړه ، او تا خپل ډیر غوره دوست په زندان کی واچاوه ، هغه تاته دسرحدی شاهین دوژلو مشوره درکړه او ته دې ته چمتو شوې چې داندلس مسلمانان له یوه غوره مرستندوی او دوست نه محروم کړي.

هغه ستا په لاس کی بل شوی مشال درکړ او تا په هغه خپل درمند ته اور واچاوه ، هغه په تا داسی جرم وکړ چې ستا په خیال او تصور کی نه ؤ ، او کله چې دسزا وخت راغی ته هغه دغریاطی داووس عدالت ته پرېښودی او وتښتید. دابو داود پر خلاف دلومړی خل لپاره دابو عبد الله په زړه کی دنفرت احساسات را وپښ شول.

په تصور کی یی ولیدل چې استاد یی دفرديناند څنگ ته ناست دی او په ده پورې ملنډې وهی . هغه ویل چې دابو الحسن زوی زما او ستا له اټکل نه زیات احمق ؤ .

زه ددی لپاره راغلم چې نور له هغه نه زیات کار نشو اخستل کیدای. دهمدی تصور په تل کی په زوره دابو عبد الله له خولی ووتل : ټگماره ، فریب کاره ، لعینه کاشکی زما لاس ستا تر ورمپړ در رسیدای .

دهغه دغیر په اوریدو په دالان کی ناستو بنځو ټکان وخوړ او تولو ده ته وکتل. له لږ دوه زړه توب وروسته دابو عبد الله مور ورواندی شوه هغه ته په دوه دری قدمی کی ودریده تر لږ څنډه مور اوزوی دښپورمی په رڼا کی یو بل ته کتل

ابو عبد الله په کمزوری آواز وویل : که اجازه وی دا مجلس به رخصت کړو زه له تاسره ځانگړی خبرې لرم .

دابو عبد الله مور نوروتځو ته مخ وړ واچاوه ، هغه ددی په مقصد ودریده

زیاتیدي :

ابو عبد الله غدار دي ! ابو عبد الله داسلام دینمن دی ، خو دهنو الفاظو په پرتله ابو عبد الله ته دخپلی مور او میرمنې چوپ کتل ډیر له زغم نه وتلی وو . هغه چې نوره چوپتیا ونه زغملای شوه ویی ویل : دغرناطې غدار دخپلې مور او میرمنې په مخ کې ولاړ دی ، او دا پوښتی چې ایا درې هم دغرناطې دخلکو په څیر دهغه لپاره څه سزا ټاکلې ده ؟

دابو عبد الله مور ځواب ورکړ ، دغرناطې دغدار مور یوازې داسوچ کوی چې هغې تل له خپل تی نه زوی ته شیدې ورکړې او هغه داسوچ هم کوی چې کاشکی اوس یی زوی خلکو ته ورتلای شوی او ورته ویلی یی وای چې دی دیوی داسی مور زوی دی چې ورور او خاوند یی په پاکي سوگند خوړلی شی .

که دبرج گنیزه ماته شوی او دده پر سر لویدلی وای هم دومره بوج به یی نه و احساس کړی هغه په ډیره یی وسی مورته وکتل او ویی ویل : مورې ! زه نن خپل ځان ستا عدالت ته سپارم ماته سزا وټاکه ، ماته ووايه چې له دې برج نه ځان وغورځوم ماته ووايه چې په خپلو لاسو خپله مرئ خپه کړم .

د پاڅه عزم خاونده مور دزوي دی الفاظو تر تاثیر لاندی راته . وستله ویی ویل : ته داددی لپاره وایی چې . میندی یوازی درحم هیلې اوریدای شی . دانصاف غوښتنی نشي پوره کولی ابو عبد الله تا چې کومه ونه اوبوله هغه ازغی لرونکې وه ، کاشکی ستا مور ستا لمن دهغه له ازغیو نه ژغورلای شوی .

ته په خپلو غلطیو پېښمانه نه یی دهنو له انجام نه ویرېږی ته غواړې چې زه تسلي درکړم . مگر نن ستا له مور سره ستا تسلي لپاره الفاظ نشته ، دا یی وویل او غریبی غریوونیو کښیناست ، او په سترگو کې یی اوښکې ډنډ شوې . دابو عبد الله سترگې هم را ډکې شوې ویی ویل : مورې ! اوس زما دخلاصون میخ لاره نشته زه تر سبا پوری له دی محایه روانېږم ، او بیا به هیڅوک هم زما مخ

د ابو عبد الله په شونډو يوه دردناکه موسکا خپره شوه او دخپلو اوښکو د پټولو هڅه يې وکړه مخ يې بل لوري ته واړاوه لاندې نور دشورماشور او نعرو په ځای دچا وينا اوریدل کيده او خلك دهغه دلاس په اشاره کيناستل . دهغه په غږ کې رعب او جذابيت ؤ . ابو عبد الله چې په څير ورته وکتل ويی پيژاند . هماغه دسرحد ناظم ؤ چې لږ دمخه دده له درباره نا اميده وتلی ؤ .

*****

(۲)

دسرحد ناظم په لور آواز وينا اوروله :

تاسو چې دکوم عبد الله پر خلاف نعرې وهی هغه مړ شوی دی .

هغه په هغه ورځ مړشو چې له خپل پلار سره يې غداری وکړه او په تاج او تخت يې قبضه وکړه ، ما دهغه لاش وليد او راغلم ستاسو نعرې دهغه په ژوند کې تودوخه نشي پيدا کولی ، ديوه مړي بدن په متروکو وهل څه گټه لري ؟ کاشکې تاسو هغه وخت سترگې غړولي وای چې ستاسو ځينو سردارانو دغه مړی دغرناطی په تخت کښيښاوه نن هغه نصرانيان چې ابو عبد الله ددوی دخوښي په خاطر په مالقه حمله وکړه زموږ په سرحدی کلیو کې تباهی او لوټار پیل کړی . او تاسو داسې احساسوي چې ابو عبد الله يې احساسه دی ، تاسو ته هغه وخت ددی بې حسۍ درک ونه لگيد چې هغه دخپل پلار پر خلاف بغاوت وکړ ، تاسو يو نا امله او بې گنايته سړی دغرناطی په تخت دقبضې په حال کې لیده خو چوپ پاتې شوی ابو عبد الله خپله راتلونکي زموږ دقوم له دښمنانو سره تړلي ، خو زه وایم چې په دې ملی جرم کې تاسو هم له هغه سره شريک یاست ، ستاسو بې حسۍ او مجرمانه غفلت ددی سبب شو چې دغرناطی حکومت دداسې چا په لاسو کېوت چې دفرديناند په لاسو کې يوه نانځکه ده ، که تاسو ابو عبد الله ته دا وربښودلی وای چې تاسو ژوندي یاست ، او دخپل راتلونکي نه سترگې نشي پټولی ، نو هغه

او د درجنونو تور سړيو عصمتونه لوټ شوي دي . ماتاسوته ددوي فرياد راوړي .
 او له تاسو نه پوښتنه كوم چي هغوي ته ستاسو لخوا څه ځواب وروږم ؟ آيا زه بيرته
 ستون شم ستاسو بي كسه خوښدو ته ستاسو لخوا دا ځواب ورکړم چي ستاسو
 د عصمت ساتونكي اوس د الحمره په دروازه كي ولاړ دي او ابو عبد الله ته
 د ښكته څلو سپېڅلي فريضه ادا كوي . زه تاسو ابو عبد الله ته له بد ردو ويلو نه
 ايساروم . ښايي په مناسب فرصت كي زه تر تاسو په لوړ آواز دهغه بدې ووايم .
 خو نن د نورو وخت نه دي د عمل وخت دي .

زما دوستانو ! د قوم لارښود د قوم د كړو وړو هتداره وي . كه تاسو وايي چي ابو
 عبد الله بي حسه دي ، نو تاسو د هغه قوم په باب څه نظر لري چي هغه يي خپل
 واكمن منلي دي .

ابو عبد الله بي زړه دي او په هغه دنصرانيانو ويري قبضه كړي ، مگر دا سهي
 نه ده چي تر څو د سرحد سرښندويانو او د الزغل مجاهدينو تاسو ته دا ثابته نه كړه
 چي د مسلمانانو توره اوس هم هر ډول اوسپني غوڅولي شي تاسو هم د ابو عبد الله
 په څير له نصرانيانو نه ويريدي ، او له دي نه وړاندې چي ابو الحسن په زور
 د جگړې ډگر ته بوتلي تاسو نصرانيانو ته جزيه ور كوله او په ذلت كي ژوند مو
 تسلي وه ؟

په ياد ولري ! كله چي راتلونكي تاريخ ليكونكي د ابو عبد الله په اړه ليكي
 چي يو بد خياله او پست همته انسان ؤ نو هغه به دا هم ليكي چي د ابو عبد الله
 د قوم يوه لويه ډله داسې وه چي له خپل مخلص ، زړور او هوښيار واكمن سره يي
 غداري وكړه او دهغه بي كفايته او بي زړه زوي يي خپل واكمن ومانه .

زما دوستانو ! ابو عبد الله ستاسو د عملونو سزا ده ابو عبد الله ستاسو د هغو
 مشرانو په لاس كي يوه نانځكه ده چي د فرديناند د غلامۍ حلقه ځانته يو وياړ

دخپل عزت او آزادۍ بيه پيژني نو د ابو عبد الله ژوند داستان په ديو انسان
 دژوند پيښې پاتې شي ، تاريخ ليکونکي به وليکي چې يو لا ويالي شهزاده پر
 غليم دخپل قوم دپلورلو هڅه وکړه خو هغه دذلت او شرمندگۍ نه پرته هيڅ تر
 لاسه نه کړل . خو که تاسو دخپلي خپلواکۍ قيمت نشي ادا کولی نو تاريخ
 ليکونکي به په راتلونکي کې دا وليکي چې هغه قوم ډير ذليل ؤ او انجام يې
 همغسې شو چې د يو ذليل قوم بايدري ، دمنځه تلونکو اولسونو تر ټولو غمجن
 خصوصيت دا وي چې دوی دحقايقو تريخوالي په بې معنی نعره کې پټول غواړي
 ، دخپلو ټولنيزو مسئوليتونو پرې او ټول مسئوليت دکوم نا امله فرد په اوږو ور
 واچوي تاسو له غور وکړي ، تاسو پوهيږي چې له دښمن سره تر دغرو دا آسانه ده
 چې ابو عبد الله ته کنځلي وکړي.

تاسو داسې گڼئ چې ددښمن دکلا گانو ددروازو ماتولو نه دالحرا دروازه
 ماتول آسانه دي ، تاسو ددې لپاره دلته را غوښتل شوي نه ياست چې ستاسو
 راغونديدل ضروري وو ، بلکې تاسو دلته ددې لپاره راټول شوي ياست چې
 ددښمن سره دمقابله او دجگړې دستونزو گاللو پر ځای دلته دريدل او شور ماشور
 جوړول آسانه دي ، او دا خبره ابو عبد الله ته هم معلومه ده چې دلته به تاسو څو
 نعرې ووهي او جوش او احساسات به مو ساره شي خپلو کورونو ته به ستانه شي

هغه پوهيږي چې تاسو هغه سيلاب نه ياست چې په مخه کې هر څه دخس او
 خاشاک په څير ورسره وخلي ، هغه هم پوهيږي چې ستاسو مثال د ډنډ داوېر په
 شان دي ، چې ددې پرې په ورغورځولو وړوکی څپې پکې پيدا شي او څو شيبې
 وروسته بيرته هماغه مرگوني سکوت پرې خپور شي.

زه دا نه واييم چې دابو عبد الله پر خلاف نعرې مه وهي ، خو دې ته هم وگوري
 اوس ستاسو کورونه سوځي ، ستاسو دځويندو ميندو عصمتونه لوټ کيږي ، او

پوښتنې کړې چې زموږ د سپين پيرو درناوي کړونکي څه شول او څه پرې وشول ؟
ایا زه دوی ته ستاسو لخوا نه دا ځواب وروپم چې ستاسو د عزت ، آزادي
او عصمت ساتونکي اوس ستاسو د نالایق حکمران پر خلاف نمرې وهی او ستاسو
په لوري پام اړولو ته وزگار نه دی ، ولی چوپ شوی ؟

څېړنې وکړې ځواب واکړې ؟ ! .....

پوزلمی احساساتو پسې واخست ورمخې ته شو ، وینا کړونکي ته ورنژدی شو
او په لوړ غږ یې وویل : تاسو زموږ لارښوونه وکړې ، په موږ کې داسې بې
غیرته نشته چې ستاسو سره ملګرتیا ته تیار نه وی ، نورو دهغه په تقلید همداسې
وکړل ، لږ ځنډ وروسته له څلورو خواو نه دا چیغې پورته شوی ، موږ ټول چمتو
یو ! موږ ټول تیار یو ! موږ به له غلیم نه بدل واخلو .

د سرحد د ناظم نوم اېو محسن و . له دې نه وړاندې هغه دا نه وه احساس کړی
چې په خبرو کې یې دومره تاثیر شته دخلکو جوش او ولولې یې چې ولیدی لاس
یې اوچت کړ او داسمان په لوري یې وکتل ، هغه تر لږ شیبې پورې چوپ ودرید
په سترگو کې یې د شکزاني اوبشکې ډنډ شوی ، شونډې ئې رپیدې او په ډیر
مشکل یې دا تر ځوله ووتل : ای زما الله زما قوم ته بری ورکړې .

لږ ځنډ وروسته اېو محسن بیرته سمبال شو ، هغه خلك مخاطب کړل وین وین
په تاسو کې چې څوک وسلوال پاست هغه کتارونه جوړ کړي ودرېږي ، څوک چې
وسلې نه لري هغوی وسلې را واخلي او زر تر زره ځانونه راوړسوي ، سمدستي زه
یتوازی ځوانان بیا پیم ، دچا چې عمر زیات وی که ورته ضرورت شو نو زه به یې
غواړو تاسو فرصت مه ضایع کړی ، موږ باید زر تر زره روان شو .

*****

موري! ما وبښه! ماته روايه زه بايد څه وکړم؟

زېږوي مور: دزوي په لوري دپام وړ اړولو پر ځای خپلې نهوړته وکتل او وييل: عايشې خپلې کړې وباسه او ځاوند ته يې دې ورکړه ته دغرناطي ملکه يې، کله چې پاچا نه وي ملکه دپاچاهي بوج پورته کوي، دالحمره دروازه خلاصه کړه او خپل رعيت ته ووايه چې زما ميره ته يې مور په شيدو کې بېخيلې کړې، او دهغه پلار هم هغه ته دميرونو لوسې نه دي ورزده کړې، خو دغرناطي ملکه به دغشو په باران کې ستاسو ملگری کوي.

عايشې خپل ميره ته وکتل بيا يې خپلې خواښې ته وويل: مورجانې! زه خپل ميره ته گرې نشم ورکولې، خو که دې خپله توره ماته راکوي زه حاضره يم! دابو عبد الله زغم او حوصله پای ته ورسیده په لوړ غږ يې وويل: عايشې دخداي «ج» په خاطر چوپه شه.

دابو عبد الله مور وويل: هو عايشې! زما زوی ډير حساس دی ماته يې پرېشانه کړه.

ابو عبد الله په بې پایه دردناک حالت کې خپلې مور او عايشې ته وکتل او څه ويلو نه پرته يې گړندی گامونه واخستل او په زينو کې ټيکنه شو، تر څو چې په زينو کې دهغه دکوزيدو غږ راته خواښې او نهوړ چوپ يو بل ته کتل، له ځنډ وروسته عايشې وويل: موري! که رښتيا ستا اجازه وي زه له دې غازيانو سره مرستې ته تياره يم.

دابو عبد الله مور وويل: لوري! ددې خبرو نه وروسته زما زړه گواهي راکوي چې ابو عبد الله به موږ مایوس نه کړي، خو که تقدیر بېوزله به برخه له ذلت پرته بل څه نه ور ليکلی نو زه هم له تاسره دعزت په لاره ملگری يم. دعا وکړه چې خداي «ج» دابو عبد الله سرگردانه پېښې په نيغه لاره پراړې کړي.

خواښې او نهوړ تر لږ ځنډه خبرې سره کولې بيا په دالان کې ودرېدل او

سرحدی مجاهدینو بریو زما مایوسی په امید بدله کړه ، لږ ځنډ وړاندې چې زه ستاسو په مخکې درېدم په دې نه پوهیدم چې تاسو ته څه ووایم ! بیا هم ما تاسو ته څه ویل ضروري ویل او خدای «ج» ته معلومه ده چې ما څه ویل . زه پر دې اعتراف کوم چې زه خطیب نه یم ، دوینا په فن نه پوهیږم ، خو ستاسو دا جذبه ددې دلیل دی چې تاسو ژوندی یاست له کوچ کولونه وړاندې زه دالحمرأ داوسپنیزې دروازی تر شا په آرام خوب ویده ابرو عبد الله ته دا پیغام رسول غواړم چې ای ابو-عبد الله زما قوم ژوندی دی ته هغوی دفرديناند غلامان نشي کولی . ته هغه بدنصیبه یی چې دخپل غیرتی قوم ملگری دی پریښوده او خپل قسمت دی له ذلیل دښمن سره وتاړه .

ابو عبد الله ! ستا قوم ډیر سخی دی . که ته اوس هم سمی لارې ته راواوښتی نو هغوی به دی ټول پخوانی گناهونه وبخښی ، راشه او پخوا له دی چې ستا دبخښنی ټولی دروازی وتړل شی ، له خپل قوم نه بخښنه وغواړه ، که نه نو په یاد ولږه ته به تر ډیره په دې محل کې آرام خوښونه ونکړای شې چې په جوړېدو کې ئې ددې اولس دځوانانو وینې او هډوکي کارول شوی دی . ته دخپل دروغ وقار په خاطر دقوم دعزت او آزادی سودا مه کوه په خدای «ج» سوگند کوم عزت چې چاته قوم او اولس ورکولی شی نور څوک یې نشي ورکولی ، او څوک چې قوم راوغورځوی هغه هیڅوک هم نشي اوچتولی دغرناطی خلکو ! تاسو گواه اوسی چې موږ دابو عبد الله دمحل اوسپنیزې دروازی وتکولی او بیرته ځو .

ابو محسن نور څه ویل غوښتل چې ناڅاپه دالحمرأ دروازه خلاصه شوه او څو تنه سپاهیان چې مشالونه یی په لاس کی وو راښکاره شول ، په هغوی پسې دپلیو سپاهیانو یوه ډله وه او پر پلیو پسې « ۲۰ » تنه سپاره وو دټولو په شا کی په سپین اس یو سپور راښکاره شو ، پر سر ئې سپین پتکی ؤ او په لاس کی یې دغرناطی شاهي چنډه وه ، له کلانه راوتلې سپاهیان یې او کښ لږ ته دوه کتاره

اولس نه رحم نه غواړم ، يوازی دا غواړم چې ماته دخپلو غلطيو د جبران موکه راکړی . ته ددی پوځ سالار یی که ستا اعتراض نه وی زه هم ددی رضا کارو په ډله کی شاملیدل غواړم زه سر له نن دغرناطي دتخت دعوه دار نه یم ، زما پلار او تره چې غرناطي ته راشی زما لپاره چې څه سزا ټاکي منم شی . یوه شیبه په غونډه چړیتیا خوره شوه ، او بیا ورو ورو خلکو یو له بل سره گونگوسی پیل کړی ، ابو محسن هک حیران ابو عبد الله ته کتل . ابو عبد الله په کمزوری آواز ویل : ابو محسنه ! زه پوهیږم چې زما گناه د جبران وړ نه ده ، زه د قوم دعدالت په وړاندې ولاړ یم ، دی ته ووايه چې زما غوښتي وشکوی ، زه له قوم نه دېڅښتي هیله نه کوم خو که ما محاذ ته درسره بوزي امکان لری زما وینې زما دلني تور داغونه ومینځی .

ابو محسن گڼې گونې ته وکتل بیا یی ابو عبد الله ته مخ واړاوه ویی ویل : ستا قوم دشکرانی په اوښکو ستا دلني داغونه مینځی .

لږ ځنډ وروسته پنځه زره تنه سپاهیان دبنار دلریديځی دروازی ته بهر وتل . ابو عبد الله او ابو محسن له ټولو نه مخکی وو ، له بنار نه لږ بهر پوځ دسهار لمونځ ادا کړ ددوهم ځلی کوچ نه وړاندی ابو محسن ابو عبد الله یوی خواته کړ او ورته ویی ویل : ما اوریدلی دی چې ابو موسی ستا په زندان کی دی که دا سهی وی نو ددی پوځ دقیادت لپاره تر هغه غوره او مناسب څوک نشته که ستا تر اوسه پوری دی ته پام نه ژ اوس هم ډیر نه یو لري شوی .

ابو عبد الله دډیرې پریشانی په حالت کې ابو محسن ته وکتل ویی ویل : ابو موسی په الحمرا کې نشته اوزه له جگړې نه دبیرته راگرځیدو نه وړاندې دهغه په باب هیڅ نشم ویلی ، په هر صورت ډاډه اوسه هغه ژوندی دی ، او دوخت په راتلو به زه هغه ته وړاندې شم او غږ به پرې وکړم چې ابو موسی ! ستا مجرم ستا په مخکې ولاړ دی زما لپاره سزا وټاکه خو زما باور دی چې هغه وخت به زما

ابو محسن دابو عبد الله له الفاظو نه دهغه په لهجه زيات متاثر شو ابو عبد الله تر لږ ځنډه سر تپت کړ په سوچونو کې ورك شو ، خو بيا يې سر اوچت کړ او ابو محسن ته يې وکتل ويې ويل : ته زما دزره په حال پوهيدلى شى خو زه ويريږم چې که دې خلکو له مانه دابو موسى پوښتنه وکړه نو ښايي زما خبرې هغوى ډاډه نه کړي.

ابو محسن وويل: ته ډاډه اوسه، اوس دا خلك يوازي دومره پوهيږي چې ته ددوى ملگرى يې هغوى له دې نه په زيات څه سرچ نه کوي.

*****

(۴)

الزغل له خپلو شاندارو فتحو وروسته په مالقه کې پراو واچاوه او خپل پوځ يې له سره منظم کړ ، غرناطې ته يې له تگ نه وړاندې خپل وراره ابو عبد الله ته پيغام واستاوه چې تر اوسه پورې ستا په مخ دتوبى دروازه نه ده تړلې ، اوس به دې باور راغلى وي چې تا په عيسويانو پورې کومې قمې تړلې وي هغه به پوره نه شي ، موږ غرناطې ته په خلاصو دروازو ننوتل غواړو ، خو که تا څه مزاحمت وکړ نو باور وکړه چې دالحمر او سپين ګډروازى موږ نشي ايسارولای.

دالزغل ايلچى چې بېرته راستون شو ويې ويل چې په غرناطه کې ددوى دهرکلى لپاره تيارى نيول شوى شوى دى او ابو عبد الله سرحد ته دپرغليکرو سره مقابلې ته روان شوى دى ايلچى الزغل ته دابو الحسن دميرمنى ليک وړاندې کړ ورته ويې ويل : ملکى عاليى داليك دپاچا حضور ته استولى الزغل له ايلچى نه دڅو نورو پوښتنو نه وروسته جگ شو او سيده ابو الحسن ته ورغى .

بودا سلطان دژوند وروستى گړى تيرولى او په بستر غځيدلى ؤ ، دهغه سترگې ړندې شوې وې دخپل زوى په باب يې چې دتوقع خلاف خبر واوريد په بستره کې راجگ شو ويې ويل : آيا دا رښتيا ده؟ آيا دا امکان لري ؟ هغه له خپل ورور نه

له ابو عبد الله نه مایوسی ته پری نښودم او ما په الحمرا کی پاتې کېدل ضروری وگڼل ، خدای «ج» زما دعاگانو ته دقبولیت شرف ویاخښه کله چی زه له خلورو خواونه مایوسوم وم ، ابو عبد الله ددښمن دمقابلې په خاطر روان شوی دی ، زما مور توب ماته دوکه نه راکوی ، هغه دخپلو پخوانیو غلطیو دتلافی لپاره وتلی ، غرناطه تاسو ته سترگې پر لار ده ، که تاسو سمدستی نشی راتلای الزغل را واستوی ، زه ویرېږم چې له ابو عبد الله سره دسربښندیانو سره هغه کسان هم تللی دی چې ددوی دغداری له لامله موږ داورځی ولیدی. دمنافقینو دغه ډله به تر وروستیو شیبو دابو عبد الله دبی لاری کولو هڅی کوی . ځکه خو دابو عبد الله له راستنیدو نه وړاندې پر غرناطه قبضه ضروری ده .

سبا ته الزغل پوځ ته دسفر دتبیاری حکم وکړ ، بدر بن مغیره او دهغه سربښندیان عیسوی لښکرو له مائی وروسته دشمال او ختیځ له سرحدونو نه دهغوی دلری ساتلو پخاطر دشاهین دری ته ننوتلی وو ، بشیر بن حسن د ابو الحسن دعلاج لپاره په مالمه کی پاتې ؤ.

دخپلی ناروغی سره سره ابو الحسن غرناطې ته په تگ اصرار کاوه الزغل له مجبوری نه په گادی دده دسفر بندو بست وکړ دهالقی ساتنه الزیغری ته وسپارل شوه.

دالزغل پوځ دفتحی او پری بیرغونه وپول او غرناطی ته ننوت دښار له دروازې نه دالحمرا تر دروازی پوری دالزغل داس په پښو کی گلان غوړیدلی وو . ابو الحسن دناروغی په وجه په گادی کی آرام سفر کاوه او لا تر اوسه خو مزله له غرناطې نه لری ؤ . خلکو الزغل دی ژوندی وی له نورو سره دسلطان ابو الحسن دځی ژوندی وی نغری هم وهلی ، دخلکو دتودو احساساتو یو سبب دا هم ؤ چې دوی په شمال لویدیځ سرحد کې دابو عبد الله دشاندار پری خبر اوریدلی ؤ . دجگړی له محاذ نه خبرونه را رسیدلی وو چې ابو عبد الله به سرحد کم دتیری

دښمن سره معمولی تکر کوه ، سخی کاکا خپل وراره ته دا هم ولیکل چې تا دخپلو پخوانیو غلطیو کفاره ادا کړه او کله چې بیرته راستون شې نو خپل پلار او تره به دغرناطی له عوامونه کم سخیان ونه گوري ، دابو موسی پته نشته ، موږ گومان کاوه چې هغه به له تاسره جگړې ته تللی وی خو ک چې له محاذه راځی زموږ ددی گومان تصدیق نه کړی ، هغه چیرته دی دغرناطی خلک دهغه په باب نا کرار دی.

*****

(۵)

څلور ورځې وروسته په غرناطه کی فریادونه اوچت وو ځلرختو سره سم غرناطی ته دا خبر ورسید چې ابو عبد الله ماته وخوړه او پخپله ژوندی نیول شوی ، تر لمر لویدو پورې دغرناطی خلکو ته ددې خبر ډیر تفصیلات معلوم شول .

غرناطی ته دالزغل دورتگ له لامله څو غدار سرداران وویریدل او له ابو عبده الله سره روان شول ، نور غداران چې پاتې وو ، هغوی چې په دغه بدلون دخلکو تاوده احساسات ولیدل هغوی هم له غرناطی نه ووتل او له ابو عبد الله سره یو ځای شول دهغوی دا هڅه وه چې ابو عبد الله په یو ډول دې ته وهڅوی چې فردیناند ته پناه وروري ، خو کله چې هغوی ولیدل چې دوروستیو بریالیتوبونو په وجه دابو عبد الله ذهنیت هم بدل شوی نو یوه دسیسه یی جوړه کړه ، یو مابنام ابو عبد الله دفریدیناند په یوه کلا قبضه وکړه ، دده دپوځ دوه تنه جاسوسان چې دهماغه غدارانو دلاس آله وو یو دده په مخکی حاضر شو ورته ویی ویل چې دنصرانیانو زر تنه پوځ دلویدیځ له لوری ددې کلا په لوری را روان دی . بل جاسوس ورته ویل چې دشمال له لوری یی نژدې دوه زره تنه عیسوی پوځ لیدلی چې دکلا په لور را روان دی.

ددی خبرونو په اوریدو ابو عبد الله شوری را وغوښته ، منافقینو په یوه خوله

مرسته رارسيدای شي ، خو غدارانو دابو عبد الله احساسات را وپارول او هغه په شپه کې پوځ ته دتيازي حکم ورکړ ، پوځ يې په دوو برخو ووېشه ، يوه برخه يې دابو محسن په مشرۍ لويديځ لوري ته واستاوه او بله برخه يې تر خپل قيادت لاندې وه او دشمال په لوري روان شول ، دغدارانو ډله ټول له ابو عبد الله سره روان شول ،

ابو محسن دخپلو بلدي څرو په مرسته تر « ۲۰ » کوسه پورې سيمه تر پښو لاندې کړه خو ددښمن دلښکر آثار يې ونه ليدل ، بالاخره په تنگ شو او جاسوس ته يې بد رد ويل پيل کړل ، دشپې په دريمه برخه کې يې بيرته داسونو جلبونه راوگرځول دکلا په لور راوگرځيدل ، ابو محسن چې کلا ته نژدې څلور کوسه را لڼد شو د هغو سپاهيانو يوه ډلگۍ يې وليده چې دشپې له ابو عبد الله سره تللي وو دابو محسن تندي تريو شو ، پوځ ته يې ددریدو امر وکړ او په خپله آس پونده کړ وړاندې ولاړ ، کله چې دې ډلگۍ ته ورنژدې شو يو ځوان چې په قبا يې دوينو نڅښی وی دده له پوښتنې پرته وويل : موږ ماته وڅوره ، دا يوه دسيسه وه زموږ په پوځ کې تر موږ نه غداران ډير وو ، لار بلدو موږ . يوه داسې ځای ته برابر کړو چې له څلورو خواو ددښمن دغشو تر بريد لاندې وو ، منافقينو چې ددښمن نعرې واوريدې وی ويل چې جگړه بې گټې ده ، ابو عبد الله ته يې وويل چې موږ کلا بند شوی يو کله چې موږ له وسلې ايښودلو نه ډډه وکړو نو درې يوي خواته شول کله چې دښمن له کمين نه راووت او پر موږ يې حمله وکړه نو دغدارانو ډله تر لږ ځنډه چوپ وو بيا له دښمن سره يو ځای شول او پر موږ يې حمله وکړه . دسترگو په رپ کې زموږ اته سوه تنه ځوانان ووژل شول او موږ ته له تېښتې پرته بله لاره نه وه.

ابو محسن وويل : ابو عبد الله څه شو ؟

ځوان ځواب ورکړ : دجگړې په وخت کې له موږ سره د ځوانانو هغه له آس نه

ملگرو نه يې پوښتنې وکړې بيا يې ده ته ځواب ورکړ : موږ دسهار له لمانځه نه وروسته هغه نه دي ليدلي .

ابو محسن مايوس شو ويي ويل چي اوس موږ ته خپل سرحد ته له ستنيدو پرته بله لاره نشته .

دپوځ ماته او دابو عبد الله يې درکه کيدل دابو الحسن دژوند دځلاتنډې ديوي لپاره دشمال دتونډې څپې په څير ثابت شول پر غرناطه يو ځل بيا دغم وريځې راخوړې شوې ، سبا ته يوه دردمند چي دابو الحسن جنازه وليده ويي ويل : دغرناطې اسمان ددېرو شاهانو او ټولواکانو جنازي ليدلې . خو ددې مجاهد په لحد کې به دغرناطې دراتلونکې په زرگونو اميدونه هم ويده شي .

ددې پيښو نه وروسته تر لږ څنډه دصليب او هلال جگړه سره شوه ، د ۸۹۰ کال په ربيع الثاني کې فرديناند ديوه لوی لښکر سره په مالقه يرغل راوړ ، دغه يرغل ناڅاپي و او الزغل دمقابلې لپاره خپل ټول ځواک راتول نکړای شو ، بيا هم د بقوان او رنده دگلاگانو دنيولو په هڅو کې نصرانيانو درانده تلفات وزغمل او هغوی دوراندي تگ همت ونه کړ ، دفرديناند لښکر په شا شو خو دسرحد په مهمه کلا « مئينل » يې حمله وکړه خو ناکام شول الزغل دښمن ته له ماتې ورکولو وروسته پر هغوی ځوابي حمله وکړه او زيات مهعات او غنيمنتونه يې ترې ونيول . الزغل دا خبره احساسوله چي تر څو درې پخپله دعيسويانو خاورې ته ورته نه وزي او له هغوی سره پريکنده جگړه ونه کړي دهغوی حملې به دوام لري . خو ديوه لوی جنگ لپاره تياري او فرصت ته ضرورت و ، دجنوب ختيځ او شمال ختيځ پر سرحدونو دسرحدي شاهين پهرې وې ، او الزغل له هغوی نه بلکل يې غمه و ، په لويديځ کې دمالقه دساتني لپاره دالزغري غونډې تجربه کار جنرال و ، ديوې لويې حملې دتياري لپاره دالزغل موجوديت په غرناطه کې ضروري و ، ځکه هغه د شمال لويديځ سرحد دساتني لپاره ابو محسن غوره کړ او پخپله غرناطې ته ستون

خو کله چې پهره دارانو هغه محل ته بوت نو فرديناند ، ولي عهد او دپاچهي نور سرداران دمحل په دروازو کې ولاړ وو ، فرديناند خو گامه مخکې شو او ابو عبد الله ته يې لاس وروړاندې کړ ، او ابو عبد الله په وارخطايي دهغه په لاس کې خپل لاس ورکړ .

فرديناند خپلو اميرانو ته وکتل او ويي ويل : تاسو څه ته گوري دقرناطي دپاچا درناوي وکړي . دا زموږ ميلمه دي ، او سردارانو پيا دابو عبد الله په احترام سرونه خم کړل .

فرديناند ابو عبد الله په غيږ کې ونيو او محل ته ننوتل ، دملقات دکوتي ددروازې په مخ کې دخو بنځو سره ملکه ازاييلا ولاړه وه ، فرديناند چې ور نژدې شو ورته ويي ويل : ملکې !

دا زما هغه زوی دی چې دليدو لپاره يې ته له ډيرې مودې ناکراره وې ، دابو عبد الله له خبرې نه ښکاري چې هغه تر اوسه ځان زموږ بندي گڼي ، ته ده ته تسلي او ډاډ ورکړه چې دی زموږ ميلمه دی چې له ډيرې مودې راسې يې موږ لاره څارله .

ملکې ازاييلا وويل : زموږ سپاهيانو خو په په لاره کې دی ځورولی نه وي ؟ فرديناند وويل : ما دوی ته هدايت ورکړی ؤ چې زموږ ددوست يو ويکسته ته تاران ونه رسيږي ، خو که موږ ته څرگنده شي چې په لاره ده ته چا آزار ورکړی نو موږ به هغه ته ډيره بده سزا ورکړو .

نور سرداران له دروازي نه لږ لرې ودریدل او فرديناند ولي عهد ، ابو عبد الله او ملکه ازاييلا کوتي ته ننوتل .

کله چې دوی څلور واړه په يوه حلقه کې په کرسبو کښيनाستل نو فرديناند وويل : ستا ټولو ملگرو ته په شاهي ميلمستون کې ځای ورکړ شوی او ستا لپاره مو دخپل محل يوه غوره کوټه ټاکلی ده .

دامر پر خلاف شوی دی ، هغوی له خپل شکست نه وازخطا شوی وو او تاسو فکر کوی چی موږ له تاسو سره دعهد خلاف کار کړی.

په دې صورت کې تاسو چې له دوی سره وچنگیدی او د کسات د احساساتو په وجه که تاسو زموږ سیمې ته په یرغل راننوتیې هم زه مورحق په جانب بولم . موږ یوازې په دې خفه یو چی زموږ دڅو یې عقده او بی تدبیره افرادو له لاسه زموږ حلیف پر موږ بد گومانه شو . هغه حلیف چی موږ یې خپل زوی گنو ما دهغو خلکو لپاره ویره بده سزا ټاکلی ده .

أبو عبد الله هك حیران خپلو کورنیو ته کتل.

فردیناند وویل : ستا تر اوسه زموږ په خبرو بڼو را نه غی ښایی یو سړی ستا تسلي وکړای شی.

فردیناند ولې عهد ته وکتل ویی ویلی : شهزاده چاته ووايه چی ابو داود راوغواړی.

أبو عبد الله تكان وخوړ له ځانه سره یې وویل : ابو داود.

فردیناند وویل : هو ! هغه دمنځځان موږ ته را رسولی دی ، او هغه زموږ نه غواړی چی ستا له لاسه تللی پاچهی دبیره تر لاسه کولو لپاره موږ سمدستی څه اقدام وکړو ، خو اوس ددې هدف لپاره اوږدې تیاری ته ضرورت دی.

دأبو عبد الله په زړه دأبو داود په هکله ډیر شکونه را پیدا شوی وو خو یو کمزوری انسان څواکمن انسان هر وخت خپله تکیه ټاکی لو پناه وروړی ، أبو عبد الله هم دخپلې بیړۍ ماڼو ابو داود ټاکلی ؤ ، دهغه دبی درکه کیدو ته وروسته دی دأبو محسن دوینا تر تاثیر لاتدی راغی او اوس یو ځلی بیا دژوند په یوه نوی پیچومی دریدلی ؤ ، ددی احساس سره چی دده دژوند ټولې ترڅې شیبې ابو داود ورته زیږولي وې ، هغه اوس هم په دې باور ؤ چی که له ابو داود سره یې ملاقات وشي دهغه خبری به ئی ذهنی ستومانی لرې کړی.

کمزوری سړی کې د منافقت ویده شوی احساسات بیرته راوښیدل ، او ده دخپل ضمیر د ماتولو لپاره دیوه لوی منافق تکیې ته اړه درلوده ، ابو عبد الله په زړه کې ویل : زه به دغه بې ایمانه ته وایم چې زه خو دی رسوا کړم ، تا له ماته دخپل قوم غدار جوړ کړه زه کم عقله وم خو اوس می سترگې غړیدلې دی ، اوس ته ماته دوکه نشي راکولې ، ته مادته بهی لارو ته پراېوې ، زه د غرناطې تخت ته ضرورت نه لرم ، مگر بنایي زه دخپل تقدیر پر خلاف جگړه ونکړای شم ، بنایي زما د تقدیر ستوری ما زماله خوښی پرته غرناطې ته یوژی او زه له مجبوري د فردیناند د لاس آله شم ، نه نه ؟

زه به ابو داود ته ووايم چې دخدای «ج» په خاطر په مارحم وکړه ماته غلطه لاره مه ښه ، زه د وطن پلورو په ډله کې خپل نوم لیکل نه غواړم ، مگر فردیناند خو ویل چې دی ما دخپل قوم دیوه خپلواک پاچا په حیث لیدل غواړي ، دا دروغ دی او زه به ابوداود ته وایم چې زما په مخکې د فردیناند د دروغو درېتیا ثابتولو هڅه ونه کړی ، خو دا ضروري نه دی چې زه خپل احساسات ددوی په وړاندې ښکاره کړم ، زه به دوی په غلط فهمي کې وساتم او کله مې چې فرصت پیدا کړ له دې ځایه به وتښتم .

ابو داود گوته ته ورننوت او ابو عبد الله داسې احساس کړه له یوه ویرونکي خوب نه چې راوښی شوی وی ، هغه سمدستي په غیر ارادی توګه جګ شو او ودرید ، ابو داود دمصافحې لپاره لاس وړ اوږد کړ ، دهغه خوندورې موسکا او غوړیدلې څیری شاګرد ته ویل : ته به له مانه چیرته غلې شی بچو !

زه ستا د زړه په راز پوهیږم .

د الزغل مایوسی

بدر بن مغیره په یوه غرنی کلا کې اوسیده ، یوه شپه دکلا په انگر کې ولاړ ؤ
او په شاوخوا راتولو ملگرو ته یې د شپې په اړه هدايات ورکول چې یو آس
چارگام کلا ته ورننوت ، سپاره بدر په څو قدمې کې د آس جلب ورکش کړ ودرید
، بدر څو گامه وروړاندې شوی ویی ویل :

بشیره! داسې ښکاری چې تا کوم ښه خبر نه دی راوړی ؟

بشیر بن حسن له آس نه ښکته شو بدر ته یی لاس ورکړ ویی ویل :

ما یو داسې خبر راوړی چې د غرناطې خلك یی ښه گڼی مگر زه دهغه په هکله
ډیر اندېښمن یم ، منصور چیرته دی ؟

بدر: هغه همدا اوس لمونځ ادا کړ او خپلې کوټې ته ولاړ ، نن دهغه نوبت دی
تیارۍ کوی راځه چې هلته ورشو ، بدر دا وویل او بیا یی ملگرو ته مخ راراوه ،
تاسو ته به د ماسخوتن دلمانځه نه وروسته هدايت وشي.

بدر او بشیر په زینو د ختلو نه وروسته په دوهم پوړ کې یوې کوټې ته ننوتل ، په
کوټه کې شمه بله وه ، منصور زغره اغوستی وه او په یوه کرسۍ یی پښه ایښی وه
دموزې تسمې یې ترلې ، بشیر بن حسن یې چې ولید راوړاندې شو لاس یی ورکړ
او ویی ویل : بشیره ډیر ښه وشول چې ته راغلی ، ما همدا اوس سوچ کاوه چې که
زه ټپي شم نو څوک به مې علاج کوی .

بشیر بن حسن وویل : د قسطلی په وسله تونونو کې تر اوسه داسې توره نه ده
جوړه شوی چې منصور بن احمد ټپي کړای شي .

بشیر: د پوځ د ځینو افسرانو شک دی چې دی ژوندی دی. نور هم ډیرو خلکو له مانه په وار وار پوښتل خو ما به په دی ځواب ځان ترې تیر کړ چې مجاهدین ژوندی وی.

بدر وویل: بڼه اوس هغه خبر واوړوه چې د غرناطې خلك یې بڼه گڼی او ته پرې پریشانه یی.

بشیر وویل: ابو عبد الله د فرديناند له بند څخه تېښتیدلی او غرناطې ته رسیدلی دی، او الزغل اعلان کړی چې دی د بهرني خطر نه د ژغورنې نه وروسته خپل وراره ته تخت اوتاج سپاری، سمدستی یې هغه دلوشه حاکم ټاکلی دی.

بدر وویل: ایا دا رښتیا ده! الزغل داسې اشتباه نه کوي!

بشیر ځواب ورکړ: که دا اشتباه وی نو الزغل دا کار کړی دی.

ما له اېو محسن سره ولیدل، هغه راته وویل چې پر سرحد یې له هرید نه دمخه فرديناند ته د پناه ورړلو ترتیبات نیول.

د حالاتو مجبوري هغه درضا کارو سره په یوه کتار کې ودراره، دهغه په نیت زه شک نه کوم، خو هغه یو متلون مزاجه ځوان دی. په موجوده حالت که هغه ته هر ډول مسئولیت سپارل خطرناک دی. له دې پرته د اېو داود په اړه دا گومان دی چې ځان یې فرديناند ته رسولی، او هغه داسې سړی دی چې ابو عبد الله تر بدو نه بدکار ته چمتو کولی شی.

بدر وپوښتل: د غرناطې خلك پردې خوښ دی؟

بشیر: هوکی! دهغوی په نظر د اېو عبد الله د لمنې داغونه مینځل شوي دي. ډیر خلك ناکاراره هم دي، خو عملاً مخالفت ته تیار نه دي.

بدر: ایا د موسی په باب ددوی ناکاراری لری شوی؟

بشیر: ابو عبد الله دا مشهوره کړی چې موسی دده له قید نه تېښتیدلی. الزغل ته هغه څو شاهدان تیر کړي دي.

خلکو مراکش ته هجرت کړی ، زه دهغه په لټه کې يم ، که ماته دا څرگنده شي چې ابو عبد الله دروغ راته ویلي نو زه به هغه د نیک سلوک مستحق ونه بولم .
بدر بن مغیره له لېو سوچ وروسته وویل : منصوره ! ته غرناطې ته دتلو لپاره تیاری ونیسه .

منصور وویل : مگر ما خو دخپلې لپاره ځان چمتو کړی دی ، او په سرحد به سپاهیان زما انتظار کوي .

بدر : ستا پر ځای به زه روان شم .

منصور : مگر ته استراحت ته اړه لرې . تا پرون ټوله شپه د آس پر شا تیره کړه .

بدر : زه تر زړه غرناطې ته ستا رسیدل ضروري دی . الزغل ته زما لیک وروړه ، هغه ته په صفا الفاظو ووايه چې زموږ جگړه دکوم سلطان او پاچا لپاره نه ده ، زموږ د قربانیو مقصد داؤ چې له غرناطې نه خپل دفاعي برج جوړ کړو او شهیدلي یورانو مو تېښگ کړو ، او دنور اندلس مظلوم او بی گناه مسلمانانو ته دنصرانیانو له ستم نه نجات ورکړو .

ابو الحسن او له هغه نه وروسته الزغل موږ دهمدې مقصد لپاره امیر منلی ؤ . خو ابو عبد الله مو ازمویلی دی ، دیوه تره په حیث الزغل حق لری چې دخپل نا امله وراره هره گناه ویځنۍ خو هغه دا حق نه لری چې قوم ته ووايي چې دی ملت پلوري نو به کړې ده ځکه دی اوس خپل حاکم ومنی . الزغل ته ووايه چې که ابو عبد الله توبه کړې وی هم هغه یو بی روحه لاش دی ، او دی دغه بی روحه لاش دهغه اولس په اوږو نه سپړی ، چې دژوند او مرگ په کشمکش کې راگیر دی . هغه دی په خپل ژوند کې خپل مسئولیت ترسره کړی . او له ځان نه وروسته دی دامیر ټاکل هغو خلکو ته پرېږدی چې دغرناطې دآزادي او دمسلمانانو دناموس په خاطر یې ځانونه قرباني ته وړاندې کړي وو . زما له ابو عبد الله سره څه دعوه

دی چی په هیڅ ډول یی دی وړ نه دی .

منصور وویل: زه پوهیږم چې الزغل به څه ځواب راکوي ، هغه به وایی چی که ما ابو عبد الله سره داسی سخاوتمندانه سلوک نه وای کړی نو خلکو به گومان کاوه چی زما هڅې دخپل اقتدار په خاطر وې . له دې پرته زه له اختلاف او گډوډۍ نه ویرېږم . د ابو عبد الله ملگری به په غرناطی کخیلمنځی جگری پیل کړی .

بدر بن مغیره وویل : له ابو عبد الله سره تر دې بڼه سلوک څه کیدای شی چی دهغه په غاړه کی پری وانه چول شو او دغرناطی په کوڅو راونه گرځول شو . الزغل ته روایه چې ته دداسی خلکو رایې ته هیڅ اړښت مه ورکوه چی ددوی دځان غولوتی دا حال وی چی دیو ازمویلی غدار نه دملت دخدمت تمه لری ، او داتحاد معنی دا نه ده چې آس له خړه سره په یوه گاډی وتړی ،

که پنځوس تنه سپاهیان پنځوس لاشونه په اوږو کړی نو هغوی سل تنه نه کیږی ، دخپلمنځی جگری د مخنیوی لاره دا نه ده چې نا امله خلکو ته اقتدار په لاس ورکړل شی ، بلکې ددی چاره داده چې په خلکو کې داسې شعور راپیدار شی چې نا امله خلک داقتدار کرسی ته دورکتلو جرئت ونکړای شی .

هغه اولس چې ژوندی اوسیدل غواړی غداران ځیی ، هغوی په رشوت ورکولو خوښوی نه ،

منصور وویل: ته لیک ولیکه زه غرناطی ته تللو ته چمتو یم .

*****

(۲)

څو ورځې وروسته منصور الزغل ځوا بدر ته دا ځواب راوړ :

زما دوسته : ستا لیک ماته هغه وخت راوړسید چی ابو عبد الله پر موږ وروستی گوزار کړی ؤ . ابو عبد الله لوشه غلیم ته سپارلی ، دفرديناند اته زره تنه سپاهیان لوشه ته ننوتی ، زما نیت بد نه ؤ مگر پرودگار سیاسي غلطی نه

دمسلمانانو د عزت او ناموس د ساتنې په خاطر دخپلې مرستې په خاطر. ماته
غرناطي ته اوس نه راغويستی ، ته د غرناطي وروستی امید یی ، ته ددی
د ویدونکي پیرې وروستی تکیه یی ، او زه تا له شره په امان غواړم ، د شاهین دره
زموږ وروستی مورچل دی ، ته که پر سرحد حملې گړندی کړی نو د دېشمن پام به
دوو محاذونو ته واوړی ، او زه به پر لوشه دبیا قبضې هڅه وکړم ، زما په گومان
د فردیناند په نظر د شاهین دره له غرناطي نه کم ارزښت نه لری ، ډیر امکان لری
چې هغه تر غرناطي دمخه پر تاسو حمله وکړی ، ځکه خو گړندی تیاری ونیسه ،
زما زویه : زموږ له اشتباهاتو زړه توری نه شي همت ونه غورځوی.

که ته مایوسه شي زه ویرېږم چې د اندلس د مسلمانانو دامید ډیوه به د سهار له
راختو نه دمخه مړه شي.

بدر بن مغیره ، منصور بن احمد او بشیر بن حسن په ډیره غمجنه فضا کې
تر بته ځنډه د الزغل د لیک په رڼا کې د غرناطي او اندلس د مسلمانانو په راتلونکي
تبصرې کولې ، له هغه وروسته منصور بن احمد یو بل لیک له جیبه راوکیښ او بدر
ته یی ورکړ ویی ویل : دا لیک د ابو عبد الله میرمنی راکړی ، هغه پر ما تاکید
کړی چې تر څو دبدر له زړه نه دلوشه دلاسه وتلو خفگان لرې نه شي دا لیک به نه
ورکوي ، هغې دا اندېښنه هم ښکاروله چې ته به په دې بدگوماني چې ما دخپل
میره سفارش کړی له لوستلو نه وړاندې لیک وشلوی او ویه یی غورځوی ، بدر
د منصور له لاسه لیک واخست بشیر ته یی ورکړ ویی ویل : دا ولوله :

بشیر لیک پرانیست او په لوستلو یی پیل وکړ :

زما ویاړمن وروره ! ما دخپل کاکا په اجازه ستا لیک ولوست ، او کاکا ستا
د لیک ځواب هم درکړی ، هغه ټوله گناه پخپل ځان اخستی ، خو حقیقت دا دی
چې ددی ملی گناه زیاته برخه زما په اوږو ده ، که ما کاکا ته نه وای ویلی چې
زما میره رهنښنی توبه کړی ده ، نو هغه به پر هغه له اعتبار او اعتماد نه وړاندې

کولی شی چی د هغه لومړنی او وروستی غلطی معاف کړه، او خدای «ج» شاهد دی چې زه تاته ورور ولېم نو داسې احساسوم چې زما او ستا ترمنځ رشته دوینی له رشتې نه زیاته مزبونه ده «ستا خور عایشه»

بدر بن مغیره منصوره وکتل وی ویل : نو ددی مطلب دا دی چې دابو عبد الله میرمن تر اوسه په غرناطه کې ده .

منصور : هوکی ! ابو عبد الله غوښتل چې هغه له ځانه سره یوږی خو مور یې ورته ویلی وو چې ترڅو دجگړې خطروې زما نورو به له الحمرا نه بهر ته نه وځي.

*****

(۳)

په لوشه کې دعیسویانو پنځلس زره پوځ راټول شوی ؤ ، ابو عبد الله دغرناطې مختلفو ښارونو ته خپل جاسوسان واستول ، او دفرديناند دوریخپلی دولت په واسطه یې دمتافقینو دضمیرونو په پیر لو پیل وکړ ، هغو خلکو چې مخکې یې خپلې هیلې په فرديناند پورې تړلې وې اوس زیات امید واره وو ، دابو عبد الله ځواک ورځ په ورځ په زیاتیدو وو.

پر دوی علاوه دعافیت خوښو هغه ډله چې په هر قیمت یې امن غوښت په عوامو کې یې دا تبلیغ کاوه چې که دغرناطې مسلمانانو له عیسویانو سره جگړې ته دوام ورکړ ، نو دهغوی سزا به داندلس نورو مسلمانانو ته ورکوي ، اندلس دمسلمانانو او عیسویانو گډ وطن دی ، او عیسویان چې په شمیر او ځواک کې ډیر دي ځکه خو یې موږ باید پر لاسی او سر پرستی ومنو ، دوی به خامخا پر خپلو وطنوالو ظلم او تیری نه کوي . دا دمسلمانانو یې ځایه وهم دی چې که دوی دعیسویانو حکومت ومانه نو هغوی به یې تر ستونی تیر کړي ، که دمسلمان په زړه کې ایمان وي نو له هیچا باید ونه ویرېږي .

دابو عبد الله په اړه دی خلکو اولس ته ویل چې هغه له فرديناند سره سوله وکړه

مهال راغلی ، فردیناند پخپله لوشه ته ورغی او دپوڅ مشري یې په غاړه واخستله ، او په یوه ناڅاپي يرغل یې دالبیره او مشینل له کلا گانو نیولو وروسته صغره کلا بنده کړه ، الزغل یوه برخه پوڅ په غرناطه کې پرېښود او دصغري په لوري وړاندې شو له ښار نه یې څو میله لرې پراو واچاوه څو ورځي ددواړو لوریو تر منع معمولي تکیرونه راتلل ، دښار خلکو په کلا بندۍ کې مقابله کوله او الزغل له بهر نه پر دښمن وړوکی حملې کولې ، په شمال ختیځ کې ناڅاپه بدر بن مغیره دیر پراخ پر مختگ پیل کړ ، فردیناند له مجبوري نه دصغره کلابندۍ ماته کړه ، او له دې سره فردیناند ته دا خبر راغی چې دفرانسیې پاچا دیوه لوی لښکر سره دپیرنیز په لوري پر مختگ پیل کړی . فردیناند سمدستي لس زره تنه پوڅ شمال لویديځ محاذ ته دغازیانو د پرمختگ دښدولو لپاره واستاوه ، په لوشه ، البیره او مشینل کې چې څومره پوڅ ته اړه وه هغه یې ابو عبد الله ته وسپاره ، او پخپله دفرانسیې دپاچا دحملې دخطر د مخنیوي په خاطر بیرته قسطلې ته ستون شو ،

*****

(۴)

دفرانسیې له پاچا سره دسولې لپاره فردیناند دپاپانو یوه ډله هغه ته واستوله او هغه ته یې دا احساس ورکړ چې دهسپانیې او غرناطې جگړه دهلال او صلیب ترمنځ جگړه ده او په دې نازکه موکه به دصلیب ددوو علمبرادرانو تر منع جگړه په غرناطه کې دمسلمانانو په گټه تمامه شی . دقسطلې او فرانسیې پاپانو یو بل ته غیږ ورکړه او دفرانسیې او قسطلې پاچاهان یې یو بل ته په لاس ورکولو مجبورکړل ، دفرانسیې پاچا له مسلمانانو سره په جگړه کې دثواب گټلو لپاره دوه زره تنه پوڅ او شل سمندري بیړۍ فردیناند ته وسپارل .

فردیناند له ډیرې مودې نه په دې نظر ؤ چې تر څو په مالقه قبضه ونه کړي دغرناطې ځواک به مات نه شی ، مالقه دغرناطې مهم بندر ؤ او ددې له قبضې

بیریز له تر لاسه کولو وروسته ددوی سمندری ځواک مزبوت شوی ؤ . فردیتانده ابو عبد الله ته ولیکل چی زما پوځ به په مالقه ناڅاپی حمله کوی او دمالقی داهمیت په خاطر به الزغل زر تر زره غرناطه پرېږدی او هلته به درسیډو هڅه وکړی . ته به دڅه مزاحمت پرته غرناطه ونیسی .

څو ورځې وروسته د فردیتانده سمندری ځواک دمالقی په لوری روان شو ده پخپله هم دجنوب ختیځ نه دیره اوږده چکر وروسته دمالقی په لوری مخه وکړه . پر مالقه دنصراتیانو یرغل دومره ناڅاپی وو چی له معمولی مزاحمت وروسته پر ساحل پلې شول او ښار یی کلا بند کړ . د الزغل ټول پام دلوشه په لور وو او چی کله ئی ناڅاپه دمالقی دکلاهندي خبر واورید په غرناطې کې یی دگوتو په شمار پوځ پرېښود او مالقی ته روان شو خو هغه لا له مالقی نه یو پړاو لری ؤ چی خبر ورځی چی ابو عبد الله له اتو زرو تنو سره دغرناطې په لوری راڅوځیدلی هغه دمایوسی په حالت کی دپوځ زیاته برخه مالقی ته واستوله او پخپله له کم شمیر سپاهیانو سره بیرته غرناطې ته راوگرځید خو غرناطې ته له رارسیدو نه مخکی دغدارانو دلی ابو عبد الله ته دښار دروازی خلاصی کړی وی او په الحمرا د ابو عبد الله جندی رسیدی ، د الزغل زړه مات شو او بیرته ئی دمالقی په لور مخه کړه خوځاین وراره چی دهغه دلې شمیر پوځ نه خبر شو نو له شانه یی یرغل پری وکړ ، د الزغل سپاهیانو په میرانه مقابله وکړه ، خو کله یی چې ولیدل چې ددوی تورې یوازی له نصراتیانو سره نه بلکې له خپلو وروڼو سره هم ټنګر کیږی نو دیرین مقاومت ونکړای شو الزغل ماته وخوړه او په «الپکسرا» کې یی پناه واخسته ، سیا ته خبر ورځی چې دمالقی په لاره کې دهغه نور پوځ هم ماته خوری ، او دمالقی او دهغه ترمنځ د وچی او سمندر ټولې لارې تړل شوی ، د «الپکسرا» د جنگیالیو قبایلو وړوکی لښکر الزغل منظم کړ بسط یی خپل مرکز وټاکه ، په مالقه کی الزغری به دداته مقابله وکړه خو تر یوې میاشتې پورې خلک له بهر نه مرسته او

شو او فردیناند د پخوانیو ترڅو تجربو په رڼا کې خپل لښکر ته دوراندي تگ او
خپلې اجازه ورته کړه.

*****

(۵)

دمالقي داوسیدونکو حالت نازک شو ، له لویې مرگ ته رسیدلې خلک ولسی
ایښودلو ته چمتوړو خو الزغری همت ونه بایلو.

سولی خوښوونکو ته دهمغه هندایو ځواب و چې دښمن زما دلاش پر سر له
قدم ایښودلو پرته ښار ته نشي ننوتلی ، کله به چې سپاهیانو حوصله بایلو ده نو
دده وینا و به ئی اروای را وپارولې ، خو کله چې دمالقي پرافق له هر لوري
تیاره شوه نو دښار دخلکو په څېر پوځ هم دوه برخې شو ، خو غدارانو له
فردیناند سره سازش وکړ دښار دروازې یې خلاصې کړې او الزغری یې ونیو
دښمن ته یې وسپاره .

دفردیناند په امر یې الزغری ته ډول ډول شکنجې ورکړې او شهید یې کړ ،
وروسته بیا دمالقي اوسیدونکو دوحشت او بی رحمۍ هغه دوران ولید چې په
گومان کې یې نه تیریده .

دفردیناند لښکر دفتحې له نېشې ، وروسته یې دریغه شراب وخوړل او په
مالقه یې قیامت جوړ کړ ، ښځې یې له کورونو راوویستی او بازارونو ته یې را
کش کړې ، هغوی یې دختیز دغوبنو په خوړلو او شراب څښلو مجبورې کړې ، او
دتورې په څوکه یې دا وربښودل چې دفاتح دهر حکم تمیل مفتوح لازم دی ، کومو
خلکو چې غیرت وهود ژوندی یې وسوځول ، او کله چې هغه خلک چې له الزغری
سره یې غداری وکړه او دښار دروازې خلاصې کړې دنصرانیانو په شکایت
فردیناند ته ورغلل نو هغه ځواب ورکړ : مالقه داندلسی دروازه ده ، زه دا دروازه

بندر د مسلمانانو لپاره حیاتي ارزښت پيدا کړ، له دې علاوه «گاوز» او «بيغه» هم د الزغل تر واک لاتدی وو، دوسایلو له مخې دغه کوچنی واکمني ډیره آرامه او خوشحاله وه، الپکسرا درې د سیرانویدا د غرونو دواړینو څوکو د خورونو نه اوبیدلې په دې سیمو کې د میوو حاصل تر ټول اندلس نه زیات ؤ، او په نوره سیمه کې چې زیاتره غرنۍ وه، خلکو تر خپلې اړتیا زیات څاروی ساتل، په دفاعي اعتبار د دې سیمو ځنگل او غرونه ډیر ښه سنگرونه وو.

فردیناند له څو ورځو تیاري وروسته په «بیغه» حمله وکړه او ښار یې کلا بند کړ، خو د غرنیو سیمو قبایل رابښکته شول او څلورو خواو ته یې پر دښمن چپاوونه راوړل. د بیغه د اهمیت له مخې بندر ښه مغیره د خپلو سرحدونو د ساتنې مسئولیت منصور بن احمد ته وسپاره او پخپله له دوه زره سربندویانو سره بیغه ته ورسېد، په لومړي شواخون کې د فردیناند پنځه زره تنه تر تیغ تیر کړل، سبا شپې ته یې دویم ځل حمله وکړه او الزغل له ښاره ووت او پر دښمن یې حمله وکړه، د سهار مهال فردیناند کلا بندې ماته کړه او بیرته مالقی ته ستون شو، په مالقه کې یې له یو کال تیاري نیولو وروسته بیا په بیغه حمله وکړه، خو دا ځل د ښار پر ځای په شا وخوا سیمو کې تباهی پیل کړه، د بزرګانو څاروی یې بوتلل، فصلونه او میوې یې ویجاړ کړل، د قبایلو د ناڅاپي حملو د مخنیوي په خاطر یې په ټولو لارو پهرې ودرولې، د بندر ښه مغیره سربندونکو او قبایلو په ناڅاپي حملو د فردیناند لښکر ته زیات ځاني تاوان اړوه، خو هغې د بیغه له اوسیدونکو سره هیڅ مرسته ونکړای شوه، د شپږ میاشتو له اوږدې کلابندې وروسته بیغه په سخته کاڅتې کې تسلیم شو ته مجبوره شوه.

فردیناند بیغه مرکز وټاکه او د الپکسرا ټولې کلاګانې یې یوه یوه له الزغل نه

ونیوی.

منصور: هو هغه په لاتدي كوته كې ناست دی.

بدر: له هغه سره نورڅوك دی ؟

منصور: ابو محسن دی ، دوی له ځانه سره څو تنه سپاهیان هم راوستي وو خو زموږ ملگرو دپله په اخوا كې درولي دي.

بدر: دوی خو به څه شكایت نه وی كړی.

منصور: الزغل په دې اړه پرېشانه ؤ خو ما هغوی ته په دې ډاډ ورکړ چې دا یو عام حکم دی ، څرنګه چې ستاسو راتګ ناڅاپی ؤ موږ خپلو ملگرو ته ستاسو په باب ځانګړی هدايت نه ؤ کړی.

بدر وویل: تا هغوی ته وویل چې تا زما لیک دوی ته ورور ؟

منصور: هوا ما لیک هم ورکړ ، خو هغه دلوستلو نه پرته بیرته ماته راكړ ، هغه ویل چې دومره لرې راغلی یو اوس مخامخ خبرې غوره دی.

بدر: تا هغوی ته ونه ویل چې د ملاقات په صورت كې به زموږ ځواب همغه وی چې په لیک كې موليكلی .

منصور: هغه دومره په انديښنو كې ډوب دی چې ما ددې خبرې كول مناسب ونه بلل.

بدر: ماله دې ملاقات نه ځان بهج كول غوښتل ، په هر صورت اوس مجبوري ده ، مگر تاسو دواړه له ماسره اوسي ، که ما په خپل مسئولیت كې غفلت کاوه لارښوونه راته کړی.

لرځنډ وروسته بدر ، بشیر او منصور د غرنۍ کلا په یوه پراخه کوته كې له الزغل او ابو محسن سره سترې مشي كول . کله چې له رسمي روغې او پوښتنو ځوابونو نه وزگار شول په کرسیو کېښناستل نو الزغل لرې ځنډ سر په ګریوان په چرتونو كې ډوب شو بیا یی سر اوچت کړ ویی ویل : تا ته به معلومه وی چې زه ولې راغلی یم ؟ ما ستا د ځواب انتظار ونکړای شو ، ستاسو ښې داښی چې تاسو

کاشکی ماته ددې پته خو کاله وړاندې وای چې د سمندر ډاډو د درولو لپاره د
شکو بندونه څه نشي کولی ، زما اټکلونه غلط وو او زما په څیر د غلط اټکل
ځاوند د قوم د قیادت حق نه درلود ، او ستاسو په وړاندې زه د پښیماني له
اوپنکو پرته هیڅ نه لرم ، زه پوهیږم چې ته به ما معاف نه کړی ، پر ابو عبد الله
اعتماد داسې گناه ده چې زه پخپله ځان نشم پخپلې ، زما ضمیر به تل ما
ملاستوی ما دفرديناند اطاعت هغه وخت قبول کړی چې زما پر دې باور شو چې
نوره قرباني ورکول بهې گټې ده ، زموږ هوا ککړه شوه او دښمن له څلورو لوریو
راگیر کړی یو ، د قوم یوه برخه د دښمن پر غلامۍ قانع شوی ، او هغوی چې
آزادی غوښتونکي وو اوس هغوی هم دا احساسوی چې مقاومت او ثبات زغم یې
ختم شوی دی ، زما په مخکې دوی لارې وې یوه دا چې دفرديناند غلامۍ ومنم او
دپاتې لې او ډیرو مسلمانانو ژوند له تباهي بچ شي ، بله دا چې یوه داسې جگړه
جاری وساتم چې نتیجه یې له ماتې پرته هیڅ نه وي ، په دې صورت کې که مو
وای هم نوم به مې له داغه ساتلی و ، خو ما داسې احساس کړه چې زما دا عمل
به داندلس او غرناطې د مفتوحه سیمو د مسلمانانو له حال اوراتلونکي نه دسترگو
پتولو په معنی وي ، زما ملا تر کوونکي دگوتو په شمیر مسلمانان به یوازی خو
کاله آزاد واوسی خو پاتې به لکونو نور مسلمانان به چې آزادی یې لوتل شوی
د دښمن دانتقام په اور کې لولپه شي ، امکان لری چې دامن دراتلو نه وروسته که
هغوی بیا را پورته شي او پرودگار ددوی دلارښوونې لپاره یو غوره انسان
راواستوي ، په هر صورت دځان په اړه زما باور شو چې که ددې گډوډۍ په حالت
کې ما هغوی په جگړه کې وساتل نو دتباهي ورځ به یې نوره هم رانژدې شي ،
زما د قوم په رگونو کې یوازی څو څاڅکي وینه پاتې ده ، کله چې هغه هم وپهېږي
نو له هغوی سره به هم زما په څیر له پښیماني پرته هیڅ نه وي .

الزغل چې دا خبری وکړی چوپ شو بدر بن مغیره ته یې وکتل هغه چوپ و ،

الزغل تر دې ځایه وویل او چوپ شو .

بدر وویل : هوکې وایه که نه ولې چوپ شوې ؟

الزغل زړه نا زړه وویل چې مافردیناند په دې قانع کړی چې شاهین موږ جگړې ته راکش کړی و ، اوش که هغه ستا دسیمی آزادی ومنی ته به دغورناطې دخلکو سره څه کار نه لری .

بدر : تا څو به هغه ته دا نه وی ویلی چې زه ژوندی یم .

الزغل : نه ما هغوی پردې ډاډه کړی چې ستا نائب به زما له هدايت نه سر و نه غړوی .

بدر : نو تا دافردیناند له لوري ددوستی پیغام راوړی .

الزغل : دخدای «ج» په خاطر زما په نیت شک مه کوه ، زما مطلب دادی چې تاسو دتیارۍ فرصت تر لاسه کړی . ما تاته دافردیناند لیک راوړی دی الزغل دا وویل او دچپنی په جیب یې لاس ننه وېست یو لیک یې راوېست او بدر ته یې وړاندی کړ .

بدر بن مغیره لیک بشپړته ونيو ورته ویی ویل : ته یې ولوله بشپړ په د ژنده غږ دافردیناند لیک ولوست .

«دسلطان الزغل په سپارښت موږ منصور بن احمد او دهغه دملگرو په لوري ددوستی لاسونه ور اوږدوو ، دپوه اوږده جنگ نه وروسته موږ داندلس دعیسویانو او مسلمانانو په منع کې دسولې او امن ضرورت احساسوو ، او موږ هيله لرو چې زموږ یو غیرتی دښمن به زموږ دسغاومتندانه وړاندیز نه وروسته دامن په ټینګیدو کې زموږ سره مرسته وکړی ، دسولی لپاره زموږ وړاندیز دادی :

۱ - دتدمیر او الشیلر دغرونو ترمنځ سیمه چې د شاهین دواډی په نامه مشهوره ده دا به خپلواکه او آزاده سیمه وی . ددی سیمی دخلکو دا حق دی چې منصور بن احمد او یا هر څوک وغواړی خپل واکمن یې وټاکي کولی شی .

چې په راتلونکي کې به منصور بن احمد او يادهغه پر خای ټاکل شوی بل څوک
 زموږ د پاچاهۍ پر سرحدونو بريد نه کوي ، له دې نه پرته به هغوی داندلس او
 غرناطې د پاچهيو په سيموکې چې اوس زموږ حليفان دي څه مداخله نه کوي ، او
 زموږ پر خلاف به دکوم باغي مرسته نه کوي ، که هغه مسلمان وي يا عيسوی .

دفرديناند دليک له لوستلو وروسته بشپړ بدرته وکتل دنورو ټولو سترگې هم
 دبدر په څيره گټولې وې ، بدر بن مغیره سر اوچت کړ خپلو ملگرو ته يې وکتل او
 ویی ويل : منصوره ! ته په دې اړه څه وايی ؟

منصور بشپړ ته وکتل ، او بيا يې دبدر په خوا مخ واراوه ځواب ئې ورکړ : که
 ستا مطلب داوی چې زه داندلس دمسلمانانو داميدونو جنازې ته اوږه ورکولو ته
 تيار یم که نه ؛ نو زما ځواب نه ا دی .

بدر وويل : بشپړه ته !!

بشپړ ځواب ورکړ : که ماته دا هم معلومه شی چې زما دقوم پيری دوپيری هم
 نو زه به هغه پری نېدم او په خس او خاشاک به تکيه ونه کړم .

بدر بن مغیره الزغل ته وکتل او ویی ويل : فرديناند فکر کوي چې موږ
 ستومانه شوی يو او خوب را باندی زورور شوی ، زموږ دمري دټينگولو نه
 وړاندی دی موږ ويده کول غواړی ، خو ده داسی څوک موږ ته دخوب دسندرو
 اورولو لپاره ټاکلی چې غرناطه يې په خو ځولو خوځولو له خويه راويښه کړی وه ،
 دهغه دغه دسځاوت نه ډک وړاندیز خوب راوړونکی دارو دی .

اوزموږ په حلق کی یی ددی دوا داچولو لپاره داسی لاس ټاکلی چې تر پروڼه
 دغرناطې توره وهونکی مټ ؤ . نن دغرناطې وروستی اميد موږ دمایوسی
 وروستی گنډې ته ورټيل وهي زموږ دمحسن ، زموږ دمشر او زموږ دلاربنود په
 گومان زموږ ژوند ډیر گران بيه دی ، ځکه خو اوس راغلی او مشوره راکوي چې
 موږ باید ذلیل واورو خو ژوند باید پری نېدو ،

ورکوی.

که موږ توان درلود نو د دښمن دېدو هیلو سره سره به ژوندی وو او که موږ ناتوانه او کمزوری وو نو د دښمن له کوری د نیکو هیلو څرگندونه زموږ د بقا لپاره پس نه دي ، زموږ د عزت ، زموږ د آزادۍ او زموږ د بقا ضمانت یوازې زموږ تورې کولې شي ، او زموږ تورې به د فتحې او یا مرګ نه پرته په تیګې کې دننه نه شي ، ایا موږ په هغه دښمن باور وکړو چې د مالقه له نیولو وروسته یې مسلمانانوته امر وکړ چې د ساحل سیمه پرېږدي آیا ته د هغه سړي په لیک موږ ته د اعتماد مشوره راکوي چې لاسونه یې زموږ د قوم د ماشومانو او تور سربو په وینو رنګ دي.

زه دا پوښتنه کوم چې کله د مالقه په کوڅو کې د مسلمانانو د میرمنو عصمتونه لویږدېدل دغه سخی او مهربانه پاچا چیرته ویده ؤ ؟
که ته په ځان غولولو اخته شوی وی د خدای «ج» په خاطر موږ په دې بیماری مه اخته کوه ، ته په دې خبره اندېښمن یې چې زموږ قربانی یې هدفه دي ، خو زه تاته غرض کوم چې قربانی پخپله یو هدف دي ، که زموږ په برخه د عزت ژوند نه وی نو د عزت د مرګ لاره خو نه ده ترلې.

بدر بن مغیره د احساساتو په حالت کې له کرسی نه اوچت شو ودرید ویی ویل :
د کوم قوم وینه په بهیلو نه خلاصیږي بلکې هغه وخت وچیرې چې دوی د ذلت ژوند غوره کړي ، فردیناند ته ووايه چې موږ د خپلې آزادۍ په قیمت ادا کولو پوهیږو ، تراوسه پورې د فردیناند د فتحو سیلاب د شګو بندونه مات کړي دي ، خو دې دری ته په راتلو سره به له هغو کمرونو سره مخ شي چې په تیرو پیړیو کې یې د ډیرو توپانونو مقابلې کړي ده ، زه پوهیږم چې ته له موږ سره د خواخوږۍ جذبي دلته راوستی یې ته نه غواړې چې موږ په هغه لاره وړاندې ولاړ شو چې له ازغیو پرته بل هیڅ پرې نشته ، خو زموږ پېښې له ازغیو سره عادت شوي دي ، دا

زموږ غم مه کوی موږ دتورو په سيوري کې سترگې غړولې ، او دغشو په باران
کې وينه کيدای شو.

هغه اوښکی چې الزغل يې دتم کولو هڅه کوله ناڅاپه را وخوتيدې ، دهغه له
رېږديدونکو شونډو نه په درد کې دوې غږ اوچت شو : بدره! بدره! خپل لږيدلی
ملگری ته يې ځايه ډيکې مه ورکوه ، ته به ما ددې شرم او خجالت په ځمکه بيا
ونه گوري ، زه افريقا ته ځم ، تاته ماغوندي د کمزوري انسان اړه نشته او پاتې
قوم پر ابو عبد الله قناعت کړی ، په اندلس کې که د مسلمانانو څه دراتلونکې ته
ده امين يې ته يې ، د اندلس هغه خلک چې ستا په پله پل ايښودل غواړی ټول به
تاته ځان راوړسوي زما سره څه زيور او طلا ده ، زه به د قوم دغه امانت تاته
راوليهم . له رخصت نه وړاندې زه دا وایم چې ته زما په اوښکو غلط گرمان ونه
کړی . دا د پښيماني اوښکی دی ، او ابو محسنه ! ستا مقام هم دا دره ده.

الزغل دا وويل او جگ شو ویی ويل : زه نور ځم ،

بدر وويل : ته ستومانه يې تر سبا پورې استراحت وکړه .

الزغل : نه زه همدا تن ځم.

ماښام مهال بدر او دهغه څو نورو ملگرو ديوی ويالی په پله الزغل ته مخه ښه
ويله.

طريف بن مالك

ابوعبد الله چې كله دخپل تره په باب واوريدل چې اندلس ته پرېښود او افريقا ته ولاړ نو مالقي ته يې فرديناند ته د مبارکۍ پيغام واستاوه او په غرناطه کې يې د جشن تياري ونيو.

دشپې مهال دالحمراماني او ديوالونه په ډيوو او مشالونو چراغان شول ، په يوه لويه کوټه کې ابو عبد الله خپلو وفادارو او نژدې ملگرو ته ميلمستيا تياره کړې وه ، ددودۍ نه وروسته دسندرو او نخادور پيل شو ، دشرابو پيالي وگرځيدې ، او كله چې دغه محفل بڼه تود شو نو ابو عبد الله دشرابو په نېشه کې زندگيدلی اوچت شو زوی ويل : په تاسو کې ځينو دا ويل چې زه به نصيب يم له نن نه ورسته څوک ماته به نصيب ونه وايي ، زه دغرناطې پاچا يم دفرديناند وعدې رښتيا دی ، ماته به دغرناطې ټولې سيمې بيرته راوړل شي . تاسو ولې چوپ ياست ؟ وځاندي ، سندري ووايي او چې څومره مو زړه غواړي شراب وڅښي ، زه به ستاسو لپاره په الحمراماني دشرابو وياله ويهوم . د «الپکمر» دانگورو نه به ټول شراب جوړېږي ، ما دښار خلکو ته هم دجشن لمانځلو حکم کړی ؤ ، خو اوريدلی مې دی چې ځينو شرخوښوونکو په کوڅو کې مشالونه گل کړي دي .

دا دهغو خلکو له لاسه چې له بهر نه راغلي او په غرناطه کې يې دا مشهوره کړې ده چې عيسويانو پردوی ډير ظلمونه کول ، زه وایم دا دروغ دی ، په راتلونکي کې به داسې خلکو ته ښارته په ننوتلو بنديز وي دلوی فرديناند پر خلاف نمری به نور نه زغمل کېږي . هغه زموږ مرستندوی او محسن دی . نن چې تاسو په الحمراماني څه وينئ دا ټول دهغه لورينه ده .

عبد الله ملگرو خپل کورونه رټا کړی وو پر هغوی ډېرې او لوتې واورول شوی .
دعلماؤ یوه "بانفوذه" ډله له دې مظاهره کوونکو سره وه ، او کومو تش په نامه
ملایانو چې په منبر د ابو عبد الله د عمر داوېډوالی دعا وکړه ځوانو طالبانو هغوی
له جومات نه وشرل او په وهلو یې صرفه وټه کړه .

دنارینه ژ په څیر بنځې هم په مظاهره راوتلی وی او ټوله شپه په کوڅو کې
گرځیدلی ، په دې ډله کې دغرناطې له بنځوپرته مهاجرې میرمنې هم وې چې
اویسکو یې دغرناطې اوسیدونکو ته په مالتې او بیخه کې دعیسویانو دظلم
داستانونه اورولي وو ابو عبد الله درې ورځې جشن لمانځلو ، درې ورځې دالحمر
دیوالونه دحکومت دعیاشو واکمنو دکرستنه خنداگانو او درعبت دآهونو تر منځ
حایل وو ، درې ورځې پرله پسې دسرو شرابو پیالی تشیدې او دغرناطې اولس له
سترگو نه وینې څڅولي ، او څلورمه ورځ ابو عبد الله دفرديتاند دا لیک لوست :
موږ ته معلومه شوی ده چې په غرناطې کې زموږ رعیت له تانه خوښ نه دی ،
اوپه ښار کې باغیان راټولېږي موږ دعیسویانو او مسلمانانو ترمنځ په راتلونکي
کې دهر ډول جگړې اوتکرو دمخنیوی په خاطر ضروري بولو چې ته غرناطه موږ
ته وسپاره ، ددې لیک په ځواب کې زه یوازې دا اوریدل غواړم چې پوځ ته
موږ دغرناطې دروازی بندې نه شی.

که داسې نه وی نوموړ به دزور استعمال ته مجبور شو . کله چې غرناطې ته
درشو ستا دراتلونکي په باب به پریکړه کوو . که ته له موږ نه دسختاوتمندانه
سلوک په تله یې نو ټی شرطه اطاعت ضروري دی.

دابو عبد الله په څیر دهغه دحکومت دسردارانو له سترگو نه هم دشرابو خمار
ولويد ، ټولو حیران دریان یو بل ته کتل ، دالحمر په دروازو او دیوالونو تورې
ورېځې را خپری شوی.

ابو عبد الله دفرديتاند استازی ته وکتل او په کمزوري غږ یې وویل : تر دوو

بل سردار اوچت شو ویی ویل : فردیناند موږ ته یوازې دوی لارې پریښی دی ،
یوه دا چی ددوی حکم عملی کړو او په خپلو کورونو کی دهغه وحشیانو هرکلی ته
چمتو شو چی لومړنی هدف به یی زموږ دخویندو او تور سریو یی ابرو کول وی .
دوهم دا چی موږ یو باعزتہ مرگ ته چمتو شو .

یو بل سردار اوچت شو ویی ویل : جگړه موږ ته له مرگ سره مساوی ده . ابو
عبد الله ته ناڅاپه څه په خیال کی وروگرځیدل اولر په هیله منه لهجه یی ویل :
طریف ! ته ابوداود ته ورشه ، په دې وخت کې بل څوک تر هغه ښه لاره موږ ته نه
شی رابښوولای ، که فردیناند ته زموږ په باب څه شکونه پیدا شوی وی نو هغه یی
لرې کولی شی ، فردیناند هغه دلوشه حاکم ټاکلی ، ته ژر ترژره هغه ته ورشه .
لږ ځنډ وروسته طریف دلوشه په لوروخوځید .

*****

(۲)

ابو داود طریف بن مالك ته وکتل ویی پیژاند ، خو دطریف دهیلی پرخلاف هغه
دده دتاوده هرکلی پرځای له کرسی نه راپورته نه شواو تش لاس ورکول یی هم
مناسب نه بلل یوازی ده ته مخامخ تشی کرسی ته یی اشاره وکړه .
طریف چی په کرسی کیناست زړه نا زړه یی وویل : زه ابوعبدالله تاته را
استولی یم .

ابوداود ځواب ورکړ : ماته معلومه ده ته له مانه مشورې اخستلو ته راغلئ
یې .

طریف : نوتاته معلومه ده چې فردیناند له موږ سره وعده خلاقی کړی ؟
ابوداود : زه دیوه والی په حیث دخپل پاچا پرخلاف څه اوریدو ته تیار نه یم .
اوزه ابوعبد الله ته هم ددې مشوره نشم ورکولی چې دخپل پاچا له حکم نه سر
غراوی وکړی .

ته وسپاری .

طريف: مگر تا زما په مخکې ابو عبد الله ته خو محلي داد ورکړی چې فردیناند به ورسره دوکه نه کوی ، هغه زموږ خوا خوږی او خیر خواه دی . هغه دخپلې پا چاهې دپراخولو په تمه کې نه دی ، هغه به الزقل ته له ماتې ورکولو وروسته دغرناطي ټول حکومت ابو عبد الله ته سپاری . اوس هغه وعده څه شوې ؟ افسوس چې تا دلوشه دولايت په تمه داهیره کړه چې دمسلمان قوم یو غړی یی . که غرناطي ته عیسوی پوځ ننوت نوزموږ پای به دمالقې له خلکو نه هم پد وی . ابوداود بیا په هماغه یې پروایې ځواب ورکړ : ما دابو عبد الله او فردیناند ترمنځ دپوه استازی مسئولیت ترسره کړی .

طريف : نه تا ابو عبد الله دفرديناند په دروغو وعدو اعتماد کولو ته تشویقاره .

ابو داود ځواب ورکړ : آیا دابو عبدالله په خبر زه هم اشتباه نشم کولی . آیا هغه وخت تاسو ټول زما سره هم نظره نه وی ؟ که تاسو له تباهی نه ځانونه ژغورل غواړی نو آیا دا ضروری نه ده چې دابو عبد الله پر ځای یو بل هوښیار او دتدبیر خاوند ته دغرناطي واکمنی وسپارل شی ؟

دنصرائیانو له کسات نه دژغورنې یوازینی لاره داده چې ستاسو کوم مشر هغوی ته دغرناطي داوولس لخوا دېشپړې وفاداری داد ورکړی .

طريف وویل : که دغرناطي خلك قا دلارېسوونی لپاره وغواړی ته ددی خدمت لپاره چمتو یی .

ابوداود: کله چې زه دا احساس کړم چې زه دهغوی څه خدمت کولی شم نو یی له غوښتلو به ورځم .

طريف : مگر ما اوریدلی دی چې دلوشه مسلمانان ستا تر سیوري لاندی تر

طریف دتوقع پر خلاف ابوداود په ډاډ منه لهجه غواب ورکړ : په داسې حالاتو کې په احتیاساتو خبرو څه نشي تر لاسه کیدای ، زه زبښیا هم دفرديناند جاسوس یم . خو تاسو هم دهغه په خدمت کې څه کمې نه دي کړي ، خپل زړه ته دي وگوره آیا دا نه احساسوی چې که ته دابو عبد الله پر مخای وای دغرناطي لپاره به غوره وای.

طریف: نه زه له ابو عبد الله سره غداري نشم کولی.

ابو داود : ډیر به ، همداسې ده مگر ددی سبب دا نه دی چې ته ابو عبد الله دغرناطي غوره لاریښود گنې بلکې ددې سبب دادی چې تاته لوی وزیر منصب ته درسیدو لپاره دداسې سړی پاچا کیدل ضروري بلل ، که ته په دی داده وای چې دالزغل او ابو الحسن په واکمنۍ کې هم دی منصب ته رسیدای شواي. نو تابه له هغوی سره غداري ته وای کړي . او دخپلې دعوی دثبوت لپاره یوازي دا یس بولم چې موسی قوندي سړی تاسو یوازي ددې لپاره وواژه چې دهغه په ژوند تاسو یوه معمولي منصب ته هم نشواي رسیدلای . که نه پردې څوک نه پوهیږي چې هغه دغرناطي لپاره تر ټولو غوره لاریښود و.

زما دوسته! زموږ دواړو په مخکې خپل خپل اهداف وو ته دخپل هدفونو لپاره دابو عبد الله دلاس آله شوی اوزه دخپلو هغو لپاره دفرديناند . اوس هم ته دغرناطي دتباهي دخطر پروا نه لري . تاته یوازي ددې اندېښنه ده چې که له ابو عبد الله نه تخت واخستل شي ستا دوزارت کرسی به هم ولاړه شي.

طریف سور واوښت وی ویل : «ته شیطان یی».

دابوداود په شوتلو دلوهرې ځل لپاره موسکا واخلیده وی ویل : یو وروګي شیطان ولوی شیطان په لوی اعتراف کوی.

او بیا جدي شو وی ویل : طریفه! تاته دپریشانی ضرورت نشته ستا هدف دغرناطي وزارت دی . خو که ته داسې گنې چې ددې لپاره دابو عبد الله پاچاهي

غرناطی کی دپاچاهی او وزارت لپاره دفرديشانده رضا ضروري ده . که ته غواری
دوزارت لپاره دهغه رضایت تر لاسه کول ډیر اسانه دي. زه پردې نه پوهیږم چی
کوم سړی چی دموسی په وژلو پښیمانه نه وی دابو عبد الله غوندي احمق فرديشانده
په سپارلو به ولی پښیمانه وی؟

طريف وويل : کله چی زه غدار وم نو دا می نه احساسوله چی نصرانيان دومره
بد عهده او بی رحمه دي اوس که ته دا گنی چی هغوی په مالقه کی زما له قوم
سره څه کړی دي زه به یی هیر کړای شم نو دا اشتباه ده.

ابو داود : ته بیا احساساتی شوی ، په مالقه کی که الزيفري وسله ایښی وی
نو عیسویانو به له مسلمانانو سره داسی سلوک نه کاوه.

طريف : ښه ده زه نور څم ا

ابو داود جگ شو دخدای پامانی لپاره یی لاس وړ اوږد کړ ویی ويل : دخدای
په امان

خو ناڅاپه دطريف په زړه کې څه وروگرځیدل دهغه لاس دابوداود په لوړور
وراندي کیده ناڅاپه ودرید ویی ويل : نه ! ښایی سر له نن زموږ لاری سره پیلې
وی.

ابوداود په داده زړه په کرسی کښیناست ویی ويل : ستا خوښه ، خو زه پوهیږم
چی ته به له یوه اوږده مزله وروسته بیرته له ماسره یوځای شی . که ته لمان ته
دوکه ورکول نه غواری نو ابو عبدالله ته تر ورنگ دا درته غوره ده چی نیغ
فردیناند ته ورشی.

طريف دروازی ته ورسید ودرید ، یو ځل یی ابوداود ته وکتل او بیا بهرته
ووت.

ابو داود تر لږ غنډ په چورتونو کی ډوب وو بیا یی لاسونه وپړکول ، پرونوکر
کوټی ته ورننوت او په ادب سره څوړند ودرید دحکم انتظار یی کاوه ، ابو داود

مېلمستون گي دي او اوس به دخوځيدو تياري كوي تاسو هغوي تر هغه پوري تعقيب كړي چې درته څرگنده شي چې مالقي ته څي كه غرناطې ته كه دوځمالقي ته مخه كړه نو داسي وگني چې زموږ د پاچا دوستان دي څه هغه صورت كي به ستا ستونه يوازي يو تن زما ليك دپاچا خدمت ته رسوي ، خو كه هغه غرناطې ته څي نو داسي وگني چې زموږ دپاچاهي لپاره يې وجود خطرناك دي ، په ځا صورت كي به ستاسو دا مسئوليت وي چې بايد هغه دغرناطې له تلونه په هر صورت ايسار كړي له هغه سره پنځه تنه دي ، تاسو له ځانه سره دوه دري تنه غشي وېشترنكي پوزي. زه غواړم چې دهغه ملكري هغه وخت خبر شي چې په تتر يې غشي ورېنځ شي.

كه څه مجبوري نه وه دهغه په نورو ملكرو غشي ته اوروي او حمله مه پرې كوي.

له هغه وروسته ستا يو ملكري مالقي ته ولاړ شي دپاچا په خدمت كېزما له ليك وړاندې كولو نه وروسته نوره كيسه په خوله ورته واوړوي . اوس ورځي كه طريف روان شوي وي هم ډيرلري نه دي تللي.

*****

(۳)

له لوشه نه دوتلو وروسته طريف تر څو ميلو پوري له خپلو ملكرو سره هېڅ خبره ونه كړه ، دښې مهال يې په يوه وړوكي كلي كي په يوه كوچني سراي كي واړول . دسراي خاوند يو مراكشي مسلمان ؤ . طريف چې له آس نه پلي شو دسراي ويل : تر موږ زيات زموږ آسونه آرام او خوراك ته زياته اړتيا لري موږ به دښې په دريمه نيمايي كي روانيږو .

دسراي مالك ورته وويل : ته عزمن سري بېگارېږي ، دسراي دوي غوره كوتي دنصرانيانو دور افسرانو نيولي . كه ستا اعتراض نه وي نو زه ستاسو لپاره دځل

او ددی سرای په منځ کی یوازی یو دیوال دی . شور خوبه هلته هم اوری خو دشی مهال به دی دروازه نه درماتوی .

طریف وویل : ډیر ښه زه ستا میلنه یم .

ددوی خورلو وروسته طریف په بستره غځیدلو ته چمتو کیده چی په سرای کی یی شور ترغوره شو ، او ورسره سم یی دکومی ښځې کرپې واوریدې . هغه دسرای خاوند ته غږ وکړ ، دسرای خاوند له بلی کوتې نه راووت او دده کوتې ته ورغی ، هغه طریف ته بیله دې چی پوښتنه ترې وکړی وویل : داسی ښکاری چی هغوی نن بیا ښکار نیولی او راغلی .

طریف: ستا مطلب دادی چی دوی دخلکولونی په زور دلته راولی .

دسرای خاوند ځواب ورکړ : هو ! یو فاتح قوم له خپلو غلامانو نه همدغسې حقوق غواړی .

طریف: خلك څه مزاحمت نه کوی ؟

دسرای مالک: په دې کلی کی دمسلمانانو شمیر ډېر لږ دی او هر یو دخپل کور دساتنې په تمه دبل کور دپرځیدو او ویجاړیدو په حال کې وینی او چوپ وی . طریف : ایا ددوی غیرت ځواب ورکړی ؟

مالک: داسی ښکاری چی ته دکوم بل هیواد نه راغلی یی ، دکوم قوم چی پاچا بزدل او سرداران غدار وی ، دهغوی لپاره غیرت هیڅ معنی نه لری .

طریف خپله توره اوچته کړه ویی ویل : زما دوسته زه له یوې مودې سرگردانه وم نن تا لاره راوښودله .

بیا هغه په منډه له کوره ووت او سرای ته ور ننوت ، دښځې کرپې دپاس پور یو له یوې کوتې نه راتلې ، دطریف ملگری حیران په ږنډه کې ولاړ وو ، طریف ورته وویل:

په ټول زور یی دروازی ته ډپکه ورکړه او ماته یی کړه ، د شراپو په نیشه مستو سپاهیانو بنځه پرېښوده او دده په لوری یی پام شو ، خو دسترگو په رپ کی دطریف توری دیوه ککړه والوزوله او دبل تر سینه پوته ووته ، ویری اخیستی نجلۍ یوه شیبه حیرانه په غولی پرته وه ، بیا یی لغړ ځان ته پام شو او جگه شوه په چپغو له کوتی نه ووته په دی څنډ کې دطریف ملگرو هم تجرې را واخستلې او پاس پور ته وروختلې ، نجلۍ چی هغوی ولیدل یوه زړه بریجورونکی کرېکه یی تر خوله ورته او له برندی نه یی لاندې ځان وغورځاوه طریف په منډه ورکوژ شو ، دسرای مالک په سرای کې ولاړو طریف خپله چپته د نجلۍ په لغړ بدن ورواچوله ، دسرای خاوند ورته یی لاس ورکېښود ویی ویل: دا دژوند له زندان نه آزاده شوه.

طریف خپلو ملگرو ته وویل : پر آسونو زینونه وتړی ، موپه همدا اوس روانیږو ، بیا یی دسرای مالک ته وویل : که له تانه چاپوښتنه وکړه چی ددی بدمعاشانو قاتل څوک دی؟ ورته ووايه چې دغرباطي ځدار وزیر دخپل قوم دیوی نجلۍ مظلومیت یو ځلې بیا مسلمان کړ.

لږ څنډ وروسته چی دوی بهرته وتل اته تنه سپاره دسرای په دروازه کی ودریدل ، له هغوی نه پوراوړاندی شو په غیر یی طریف ته وکتل او ویی ویل: په دی مهال ته چیرته څی ؟

طریف په ترؤشه لهجه ځواب ورکړ : ته څوک یی ؟

موږ سپاهیان یو ، فکر مو کاوه چې دلته به دشپې تیرولو ځای وی خو داسی ښکاری چی تاسو ته هم ځای پیدا نه شو.

طریف : ډیر ځای دی یوه کوټه موږ همدا اوس خالی کړه ، دا یی وویل او طریف اس پونده کړ ، لږ چی وړاندې ولاړل دطریف یو ملگری چې تر نورو له ده

کری و چی زه دغرناطی تر تولو لوی غداریم .

حسن پریشانه شو وی ویل : ته زما آغایی !

طریف: نه ! زه پوهیږم ستا مجبوری تا دزره خبری کولو ته نه پرېږدی ، ته دژوند په ترڅو لارو هم له ماسره په ملگری مجبوروی ، خو که زه سرله نن نه سمه لاره غوره کړم نو ته به دځان په باب څه فرق احساس کری ؟

حسن زړه نا زړه وویل : زما باداره ! دضمیر تر بوج لاندې او دضمیر دبوج نه آزاد په ژوند کې دیر توپیر دی .

طریف: حسنه ! نصرانیان زموږ دیر بد غلیمان دی .

حسن: باداره: که دا گستاخی نه وی نور زه خو وایم چی موږ پخپله له دځان سره دپنښی کری ده .

یو سری چی دځان قاتل ومنو بیا له هغه نه دا غوښتنه نشو کولی چی ته موږ په دی ډول مه وژنه ، او زموږ حالت دادی چی خپل لاس او پښی مو وتړل او ددښمن په مخکی ودریدو او موږ خپل خنجر هم ددوی په لاس ورکری دی . اوس ددوی خوښه ده چی ورو ورو مو وژنی که مو پر ځل . شاه رگي غوږوی .

طریف احساساتی شو وی ویل : نه زموږ خنجر تر اوسه زموږ په خپلو لاسونو کی دی موږ به جنگیږو که دعزت ژوند نه وی دعزت دمرگي لاره مو پر مخ نه ده بنده شوی .

حسن: خدای «ج» دې تاته همت درکری ، خو زه ویرېږم چی ابو عبد الله به دې ملاتړ ونه کری .

طریف: هغه زموږ په ملاتړ مجبور دی .

له دغه وروسته طریف څک شو وی ویل : په موږ پسې څوک راځی دطریف په اشاره دده ملگرو اسونه ودرول ، له شانه په یوه فاصله داسونو دچارگام رغاستی غږ او بدیل کیده حسن وویل : دا به هماغه سباهیان وی چی دسرای په دروازه کی

غلی شی دطریف ملگرو لاره پریښوده او په گڼو ونو کی یو خواته شول، سپاره تیر شول ، طریف او ملگری یی راووتل او بیرته په اسونو سپاره شول.

*****

(۶)

دشپي په ورستی برخه کی دی خلکو لاره پریښوده او په یوه خوړ ور برابر شول . طریف په خپل آس سر غوړند کړی ؤ ، څومره چی ددوی منزل را نژدی کیدو نا کړای او اضطراب یی دیریدو دی له هغه منزل نه تیریده چی یو انسان په سوچ کی شی چی اوس زه باید څه وکړم.

کله چی دابو داود له ملاقات نه وروسته له لوشه نه راوتلو نو پښې یی لرزیدلی ، کله یی فکر کاوه چی غرناطې ته څم او ابو عبد الله ته وایم چی موږ ځانونه دوکه کړی دی ، اوس موږ ته له جگړې پرته بله لاره نشته، دکوم سیلاب دمخې بندونه چی موږ پخپله ونړول اوس زموږ کورنو ته را ننوزی.

کله چی دفرديناند لښکر غرناطې ته راتنوزی نو نه به ته پاچا وی او نه زه وزیر ، هغوی بنایي موږ ته دعامو خلکو په ځیر دعادي ژوند حق هم را نه کړی ، مگر آیا موږ دجگړې او مقابلي توان لرو ؟ دهغه دښمن دمقابلي چی خپلي مزبوطي دروازي مو پخپله ورته خلاص کړې ، هغوی زموږ له ټولو کمزوریو نه خبر دی ، اوس موږ هغه ته اخطارونه هم نشو ورکولی، بیا هغه سوچ کاوه : آیا داسی کیدای شی چی فرديناند دومره ذلیل شی ، که زه هغه ته ورشم او ورته ووايم چی موږ دتا په خاطر دخپل قوم په نظر کی ذلیل شوو موږ پر تا اعتبار وکړ او ستا لپاره دابو الحسن او الزغل سره وجنگیدو زموږ باور ؤ چی ستا تر سیوری لاندې به دامن او سولی ژوند کوو، موږ په اندلس کې دامن لپاره دخپلي پاچاهی زیاته برخه تاته وسپارله ، اوس ته غرناطه هم له موږ نه اخلی ، ته داندلس

مو غورځولی ، آيا زموږ خدمت انعام همدا دی چې دغرناتلې دروازي هغو لیوانو ته پرانیزو چې په مالقه کې یې دانسانیت لمن تارتار کړه ؟ آخر موږ څه گناه کړې؟ نه نه ! اوس په دې خبرو کې څه گټه نشته اوس فردیناند موږ ته ضرورت نه لري ، اوس هغه له الزغل او ابو الحسن نه خطر نه ویني نور هغه ته هغه قوم یې ضرره دی چې له پیریو راسی یې داندلس په ډگرونو داقبال بیرغ رپولی ، فردیناند دغشو په باران کې ددېرو شاته پناه اخستی وه ، اوس دهغه په مقابل کې دجنگیو لیو لیندی ماتې شوی او هغه اوس هغودېرو ته اړه نه لري ، ابو عبد الله ، زه او زما ټول ملگری هماغه ډبرې یو چې دفرديناند مورچل و او جگړه یې وگټله ، اوس هغه موږ ته ضرورت نه لري.

بیا دهغه په زړه کې بل خیال راغی :

مگر ابو داود هم زموږ په خیر دهغه دپناه یوه ډبره وه ، اوس یې هغه دلوښه والي ټاکلی ، طريف بیا پخپله دې سوال ته ځواب ورکړ : ته هغه توازه ابو داود دکار سړی گڼی ، فردیناند په خپله ماته معترف دښمن دمرگ کومی ته سپارل غواړي ، او ابو داود دډبرې په حیث هم دهغه دتوږي تیرولو کارورکولی شی . فردیناند غواړي چې ددښمن په رگونو کې یې دژوند یو څاڅکی رسته هم پاتې نه شی ، او ابو داود هغه ته ویلي شی چې کوم رگ باید غوڅ کړي . ټیایي داسې ورځ راشي چې فردیناند دا احساس کړي چې زموږ په خیر یې نور هغه ته هم ضرورت نشته .

مگر تر اوسه پوری ئې هغه ته ضرورت شته .

ابو داود ماته دا باور راکاوه چې زه له ابو عبد الله سره غداری وکړم ، فردیناند خوښولی شم ، مگر دا دوکه ده ، آيا دا امکان نه لري چې فردیناند دابو عبد الله په اړه کومه پریکړه کړي دابو داود مشوره ورسره ده . او که ابو داود ابو عبد الله ته دوکه ورکړلې شي ، نه هغه به ماته دوکه رانکړي ، زه مالقه ته نه ځم . زه به

اوچې کله به طریف ته دغه ذهني کشمکش له زغم نه بهر شو نو له خپلو ملگرو سره به يې څه خبره را واخستله ، دکلی سرای ته دور رسيدو نه وړاندې هغوی ته معلومه نه وه چې په کوم لوري به ځی ، دهغه يو گام دغرناطې او بل دمالقې په لور اوچتیده خو چې دوی له سرای نه ووتل ، نو په مخکې يې يوازې يو منزل و دنجلی دردناک مرگ ددوی دریده ضمير لپاره وروستی جتکه شوه ، دهغوی رپرديدونکی پښې مزبوتې شوې . دقوم ديگایې وښې لجلې کړېږي دغرناطې لوی وزير دهغو خلکو په ليکه کی ودراره چې حالات يې دماټې او فتحې نه بی پروا کړی او په جگړه يې مجبور وی دطریف په مخکې اوس يوازې يوه لاره وه .

کله چې دسهار نڅښی را برې شوې ، هغه دیوی ویاړې په غاړه اس ودراره خپلو ملگرو ته يې وکتل وېي ويل :
دلمانځه وخت دی .

په ویاړه يې اودسونه وکړل او بیا طریف او ملگري يې مخ پر قبله ودریدل ، له لمانځه وروسته يې چې لاس په دعا پورته کړل . دالفاظو پر ځای يې په سترگو کې اوبښکې راغلې طریف خپل مخ په لاسونو پټ کړ . له ډیرې هڅې وروسته يې له خولې دالفاظ ووتل :

زموږ مولی : موږ دعزت دژوند له لارې نه ډیر لرې راغلی یو ، اوس ښایي زموږ اوبښکې زموږ دلمن داغونه ونه ملینځلای شی ، موږ ستا له حکم نه بغاوت کړی ، ستا له رحمت نه منکر شوو ، اوس چې زموږ په مخکې له ذلت او رسوايي نه پرته بل هیڅ نشته موږ له تانه دمرگ مرگ غواړو ، نه دعزت لفظ زموږ غوندې انسانانو لپاره نه دی ، موږ ددی وړ هم نه یو چې دعزت دمرگ تصور

له خوږنه چې تیر شول او دیوه گڼ ځنگل نه ووتل دوی دغرناطې دجوماتونو
منارې او دالحمره گنډې ولیدې ، هغه افق ته اشاره وکړه ویې ویل : هلته گورئ !
غرناطه ! زموږ غرناطه ، حسنه ! دا په اندلس کی زموږ وروستی کلا او مورچل
دی ، موږ به دا کلا ساتو موږ دخدای «ج» له رحمت نه باید مایوسه نه شو ، که
دغرناطې دلس لکه خلکو نه یو لک ځوانان دژوندي پاتې کیدو تعهد وکړي نو
هغوی ځوک له منځه وړای شی ؟ ایا دسرحدی شاهین دگوتو په شمار ډلگۍ
دفرديناند دلوی او منظم لښکر غاښونه څو څو ځلې نه دی پرېښولې ؟

ایا دطارق زو تنو سرتیرو د «رادرک» ددهبې مانه خېستې خېستې ونه لېږدولې ؟
کله چې موږ دزرگونو په شمېروو نو ددېمن له لوی نه لوی ځواک مو مات کړی ،
او نن زموږ شمیر په لکونو دی ، ایا موږ دتل لپاره دفرديناند دغلامی ذلت
ومنو ؟ آیا زموږ سره هغه تورې نشته چې زموږ پلرونو .....!

طریف خپله خبره پوره نکړای شوه ، دونو له منځه یو غشی راغی او دهغه په
پښتې ښخ شو ، دده له خولې اف ووتل او په یوه لوري کډو شو ، خو له دې سره
یو بل غشی راغی او په گیدد یی ونښت ، دطریف ملگرو داسونو قیضی ونیوی
خو په دې ځنډ کې څو نور غشی راغلل او دطریف یو بل ملگری هم تپي شو ، او
له دې سره دونو له شا نه داسونو دپټو آواز اوچت شو .

طریف په لوړ آواز وویل حسنه! په هغوی پسې مه ورځه زما ډیرکار پاتې دی .
طریف اس ته پونده ورکړه ، او دده ملگری چې له غوسې نه یې شونډې چپچلې
په ده پسې شول . له وړاندې چې ولاړل حسن هغه ته اس وړلند کړ ورته ویې ویل:

آس ودرره ، غشی به راویاسم .

طریف: نه زما دا شپې ډیرې قیمتي دي ، نور وخت مه ضایع کوه .

طریف له آس نه دکوزیدو په حال کې وویل : ته ډیر سرتېبه یې حسنه ا بیا یی
زین په دواړو لاسو ونيو او په آس یی سینه ږ وړ واچوله ویی ویل : بیرته کوډ .
حسن ژو خپله پگری یوه ملگری ته وړ واچوله ورته ویی ویل دا دوه ټوټې کړه .

دوه تنه نور له اسونو ښکته شول طریف ته یی اوږې ورکول غوښتل خو هغه
ورته وویل زه ښه یم ددې ضرورت نشته ، ژر کوی .

حسن ناڅاپه یو غشی را وپوست خو څو یی بل راویست طریف یی سده شوی و .
پردواړو زخمونو له پټی تېرو نه وروسته یی طریف په ځمکه ځملاوه ، لږ ځنډ
وروسته هغه بیرته را په خود شو سترگې یی وغړولې ، دخو غوږ په اوبو له څښلو
وروسته یی دجگیدو هغه وکړه ، خو حسن وویل : په دې حالت کې پر اس سفر
ښه نه دی . ایا داپه غوره نه وی چې تا دلته په کوم کلی کې پرېږدو او له غرناطې
نه طبیب راولو .

طریف جگ شو او په پریکنده انداز یی وویل : نه ا زه یوازې دخپل وروستی
فرض پوره کولو لپاره ژوندی یم .

طریف په آس سپور شو خو نژدې نیم میل مزل وروسته حسن احساس کړه چې
هغه پر زین ځان نشی تکیه کولی ، کله یوه او کله په بله خوا وزنگیری ، هغه اس
ورنژدې کړ دطریف تر ملا یی لاس را وگرځاوه او هغه یی پر خپل آس ځملاوه ،
طریف زگیری وکړ ویی ویل : ما موسی ته ورورله .

*****

(۵)

دسمسورو باغونو نه تیر شول حسن دیوه زاړه کور داوسپنیزې دروازې په
مخکې آس ودراره . یوه حبش غلام ددروازې له چولو بهر ته وکتل ، حسن وویل :

نوکرانو ته وویل یعقوب راوغواری .

یو حبشی په منډه ووت او زر بیرته راغی وی ویل : هغه راځی .

یو دپوخ عمر څو دڅواکمنو متو خاوند کوټې ته ور ننوت طریف یې چې

بیهوشه په بستره وکوت په سوالیه نظر یې حسن ته وکتل .

حسن وویل : یعقوبه ! داغا حکم دی چې زر ترزره موسی له زندان نه را وباسه

او دلته یې راوله .

یعقوب ددوره زړه توب او پریشانی په حالت کې حسن او دهغه ملګرو ته وکتل

دهغه چوپ کتلو ددغه ناڅاپي حکم پر خلاف احتجاج کاوه .

حسن وویل : یعقوبه ! وخت مه ضایع کوه زر کوه .

یعقوب لږ جرئت وکړ ویې ویل : بادار یې هوښه دی ، او تر څو چې هغه پخپله

امر ونه کړی ...

حسن پرې ورپرچ وهل : دبادار لخوا زه تاته امرکوم زر کوه .

یعقوب : مګر هغه به ماژوندی پرې نږدی .

حسن : زمری په شغالاتو غرض نه لری راځه زه در سره ځم ،

لږ ځنډ وروسته حسن ، یو غلام او یعقوب دکلا په پل کونج کی له یوی تنګی

کوڅې نه تیر شول او دیوی پنجرې اوسپنیزې دروازې ته ودریدل ، بری

ددروازی کولپ خلاص کړ دکوټې په یوه کونج کی ددېرو تنګی زنی ښکته شوی

وی . کومی شل پایي ښکته دوی ټول دیوی پلې اوسپنیزې پنجرې اوسپنیزې

دروازې ته ودریدل . یعقوب دروازه خلاصه کړه ، دننه سخته تیاره وه ، یعقوب

ددروازې تر څنګ په دیوال یو څرخ واراوه ، په دیوال کې له یوه درانه غږ نه

وروسته یوه دریځه ښکاره شوه ، او تیاره کوټه لږ رڼا شوه دا کوټه تشه وه خو تر

څنګ یې په بله کوټه کې یو سری دوکته را کتل چې دهغه دیوازیتوب دچرتونو

موسی چوپ و او حسن ته یی کتل ، حسن بیا ویل : هغه تپي دی او وروستی هیله یی داده چې ته یی پخپلو پښو گپ لوبډو ته اجازه ورکړی . موږ هغه دېې هوښی په حال کې دلته راوستی پوهیږ چې ته به هغه معاف نه کړې ، خو هغه توبه کړې ده ، او لږ وروسته نور دهغه معامله ښایي د خدای «ج» سره وی ، موږ ټول ستا مجرمان یو او که ته څه سزا را کوی زموږ لخوا به اطاعت وی .

د حسن په اشاره یعقوب په ویره ویره دروازه پورته کړه موسی له تنگی کوتې نه را ووت یوه شیبه چوپ ودرید ، بیا یې ویل : زه په دې نه پوهیږم طریف خو دابو عبد الله لپاره بهرې گناه ته تیار و ، هغه ولې تر عتاب لاندې شو ، حسن خواب ورکړ : طریف هغه دیناند کسانو تپي کړی ، تاسو که په ټولو حالاتو خبر شی نو ښایي هغه د بختی وړ ویولی ، مگر اوس دهغه دعمر دیوه په گل کیښود ، هغه ستا په انتظار دی ، تاته څه ویل غواړی .

موسی ویل راځی !

*****

{۶}

طریف له درده وگپړی وکړ وی ویل : زه کوی ما موسی ته بوزی . یوه ملگری یی ورته ویل : حسن دموسی دراوستلو لپاره تللی هغوی به راروان وی .

طریف سترگی وغړولی یوه او بله خوا یی واړولی ، جگ شو په بستره کې کښیناست وی ویل : زه په دې حالت کې هغه لیدل نه غواړم . ما دهغه د پنبجرې مخې ته بوزی زه ددې وړ نه یم چې هغه راته راوولی زر کوی .

طریف خپلی پښی له بستري نه لاندې وځړولی ، دوو تنو هغه ته تکیه ورکړه ، کله چې هغه له دروازې نه بهر ته ودرست نه یې چشمتی نه کړ ، اغېز ورس ویل :

ولید دهغه په سترگو تیاره راغله ، توکړی وڅو وړاندې ولاړ . او بیا دېرندې
یوې ستنې ته یې غیږ ورکړه ودرید . موسی چې ورنژدې شو ودرید ، او په تذبذب
یې هغه ته وکتل ، دطریف له رپږدیدونکو شونډو نه دردناک غږ اوچت شو :
موسی ! ستا مجرم دمرگ دروازه ورتکړې . مگر پخوا له دی چې ... پخوا له دی
...

طریف ستنه پرېښوده ، یو گام وړ وړاندې شو او بې اختیاره دموسی په پښو
ورپریوت . موسی یوه شیبه یې حس او حرکت ودرید بیا یې په شا کېدو هغه وکړه
، خو دهغه پښې دطریف په مټو کې ایسارې وې . دې هونې په حالت کې یې هم
دهغه پښې په لاسو کې ټینګې نیولې وې ، ناڅاپه موسی احساس کړه چې پښې
یې لمدې شوې ، طریف دهغه په پښو کې داوبنکو څاڅکي نیول . نه دا اوبنکی
نه دی ، دموسی په زړه گوډار وشو ، هغه تیری ټولې ترخې خاطرې هیرې کړې
ورتیت شو طریف یې پاڅاوه ، داوبنکو پر ځای دهغه له خولې دوښو دارې روانې
وې ، موسی هغه اوچت کړ دننه یې یوږ ، په بستره یې وغځاوه ، دهغه په هوش
راوښتلو هغه یې وکړه ، خو ستومانده پردیس په خپل وروستی منزل ساه ورکړې وه
موسی انا لله وانا الیه راجعون وویل او دصبر له هڅې سره یې په سترگو کې
اوبنکې راوخوتیدې ، دا اوبنکی دطریف پر مخ پریوتې ابو موسی دهغه سر له
خپل زنګون نه پر بالېست کېښود او په ژړغونۍ غږ یې وویل : طریفه ! ته زموږ
دی !

نوی و لولی

موسی له یوی مودی وروسته یو ځل بیا دویالی دهغه پله سره تړدې ولاړ ؤ چې له بلې غارې نه یې دسرحدی شاهین آزاد هیواد پیل کیده . دپله سره په هماغه ونه یوه تخته څړیده ، خویر هغې لیک له هغه لیکنې سره بدل ؤ چې موسی لومړی ځل د شاهین درې ته دننوتلو په وخت کې لیدلی ؤ. ددې لیک الفاظ داسی وو :

«ددی ویالې هغې غارې ته دسرحدی شاهین مملکت دی ، داسې چاته چې دغدار ابو عبد الله پاچاهی منی دلته دننوتلو اجازه نشته ، دنصرانیانو له ظلم او ستم نه پناه اخستونکو مسلمانانو ته دننوتو اجازه ده ، خو ددینمن دجاسوس سزا مرگ ده.»

دمازدیگر دلمانځه مهال ؤ ، موسی له اس نه پلې شو او هغه یې په یوه ونه وتاړه ، دویالې په وییو یې له اوداسه وروسته په شنو وینو کې په لمانځه ودرید ، دپنځه ویشتو تنو په شاوخوا کې ځوانان له ونو راوتل او دموسی په شاوخوا راهول شول ، موسی چې له لمانځه نه وزگار شو جگ شو ، او دوی ته یې وکتل ویې ویل : زه ستاسو له امیر سره لیدل غواړم زما نوم موسی دی .

یو ځوان رامنځکې شو هغه ته یې په ځیر وکتل ویې ویل : موسی ا ته ا ته ژوندی وی ا مگر دا دومره موده ته چیرته وې ، دځوان په تندي کې دخوښی علامې رانکاره شوی.

موسی وویل : خپل امیر ته ووايي چې زه یې په خدمت کې حاضریدل غواړم ، زه همدلته دده دحکم انتظار کوم .

دوبالې نه له پورې وتلو وروسته همغه ځوان او پنځه تنه نور ملگری یې له موسی سره ملگری شول او پاتی نور دونو په مینځ کې غلی شول ، دځنگل او غره له تیاره او تنگو لارو وهلو وروسته نیمه شپه دیوی کلا دروازې ته ودریدل ، دموسی دتوقع پر خلاف د کلا دروازه خلاصه وه او بهر څو تنه ولاړ وو ددوی انتظار یې کاوه دهغوی دیوه تن په لاس کې بل مشال ؤ ، موسی چې دروازې ته ورنژدې شو ، نو یو سړی ور وړاندې شو دده داس جلب یې ونيو ، موسی له اس نه بښکته شو او دمشال په تنه رڼا کې یې هغه ته وکتل ویی ویل : څوک یی ! بشیر !! او بشیر له هغه سره غاړه غړی شو ، داحساساتو په څپو کې بشیر په وار وار دا الفاظ تکرارول : ته چیرته وې ؟ ولې دې دومره موده موږ ته احواله نه خبریدو ! موږ څو به خوب نه وینو !

دبشیر له پنځو نه چې وزگار شو موسی نورو خلکو ته پام واړاوه ، یوه دتورو جامو خاوند لاس ور وغځاوه ، موسی لاس ورکړ بشیر ته یې وکتل ، بشیر وویل : دا منصور بن احمد دی.

له منصور سره تر مېړنی مشی وروسته دموسی نظر په ابو محسن ولگید ، ابو محسن یې حرکت وکړ ، او خپل سالار ته یې کتل ، موسی لاس ور وړاندې کړ ویی ویل : ابو محسنه ! ته مې نه پیژنې !

ابو محسن دعقیدت او مینې نه دموسی په لاسو شونډی ورکیښودې دوی ټول بیاکلا ته ننوتل ، په یوه پراخه کوټه کې دسترخوان غوړیدلی ؤ ، موسی وویل تاسو تر اوسه ډډۍ نه ده خوړلی ،

بشیر وویل : موږ ستاسو انتظار کاوه .

موسی : نو په دروازه کې هم تاسو زموږ په انتظار ولاړ وی.

مگر تاسو ته څه ور معلومه شوه چې زه راروان یم .

اوس چې دبدر پر ځای منصور بن احمد لاس پری پرې میښغل نو ناڅاپه مجلس ورته پیگانه غونډې ښکاره شو ، دبشیر دبی تکلفی او دمنصور داخلاص سره سره ده په دې مجلس کې دیوازیتوب احساس کاوه ، ده دبدر پین مغیره یادونه چیرل غوښتل خو څه یې ونه شو ویلای کورنیو ددې انتظار کاوه چې میلمه ډوډۍ ته لاس ور اوږد کړي .

بشیر وویل : بسم الله کوی ا

موسی غیر ارادی یوه گوله اوچته کړه ، خو اشتها یې سوځیدلې وه ، لاس یې خولې ته تر رسیدو وړاندې ودرید ، په سترگو یې داوښکو پردې وغوړیدې له خولې نه یې دردناک غږ ووت : بدر ا بدر

او هغه اوچته کړی نوری یې بیرته په دسترخوان واچوله .

کورنیو په ډیره پریشانی هغه ته کتل ، موسی دچپنی په لستونې خپل مخ پټ کړ ، هغه غازي چې په مخکې یې دزمریانو زړونه ریږدیدل چې ټول عمر یې له تویانونوسره په مقابل او له تندرونو سره په لوبو کې تیر شوی ؤ ، او هغه غازي چې دمرگ دهیبتناکي څیری په وړاندې به یې په کرس کرس دڅنډلو جرئت درلود په دې ډک مجلس کې په ژړا شو ، دیوه داسی ماشوم په څیر یې ژړل لکه ډیره گرانه دلویو نانځکه یې چې ماته شوی وي .

ویځنۍ زما اشتها نشته ، موسی په ژرغونې آواز دا وویل او جگ شو له کوټی نه ووت .

کورنیو یو بل ته وکتل ، منصور وویل له انتظار وکړی ، زه اوس راځم ،

بشیره ا ته هم راسره تلای شی .

موسی په انگر کې ولاړ ؤ او دآسمان څلیدونکو ستوریو ته یې کتل ، بیا یې

سلکۍ وکړې وې ویل : بدره بدره

په رگونو کې دایمان تودوخه پيدا کوي په وار وار نه پيدا کېږي ، بلر زموږ د قوم
منښعا و ، مگر هغه موږ ددار په تخته وځړاوه ، هغه ددې مړه قوم په رگونو کې
دژوند دوینې وروستی څاڅکي و ، هغه زموږ توره وه چې ماته شوه ، هغه زموږ
من و چې غوڅ شو ، هغه یو لمر و چې ولويد ، او موږ اوس په ټیارو کې سرگردان
یو .

*****

(۲)

دکلا نه بهر داسونو ډېښو ترپهار شو ، منصور بشیر ته وکتل او هغه دده په
اشاره وپوهیده بهر ته ووت.

منصور موسی ته وویل : ته ستومانه یی راځه دننه کېښتو .

موسی له څه ویلو پرته له منصور سره روان شو ، دوېرو په زینو پاسنی پور ته
وختل او یوې کوټې ته ننوتل ، دننه شمی بلې وی ، دمنصور په اشاره موسی په
یوه کرسی کېښاست ، منصور هغه ته نژدې په بله کرسی کېښاست ویی ویل :
که تقدیر یوه معجزه کولی شی نو بله هم کولی شی . موږ ستاله ژونده نا امیده وو
نن چې کله موږ ته ستا دراتگ خبر راغی نوموړ داسې گنله چې زموږ خلکو
اشتباه کړی خو ایا دا امکان نه لری چې څه ور موږ ته موسی بیا را پيدا شو ،
همدغسې تاته بدر را پيدا شی ؟ ایا ستا په شان هغه هم غلې کیدای نه شی ؟
موسی له امید وار شو منصور ته یی وکتل خو بیرته مایوس شو ویی ویل :
حالاتو له تانه هم زما په څیر شاعر جوړ کړی ، مایوسی له هرسې نه شاعر
جوړوی ، ما ټوله لاره زړه ته همدا دروغ تسلي ورکوله چې بدر بن مغیره ژوندی
دی ، امکان لری هغه سړی چې ابو عبد الله وواژه بل څوک وی امکان لری هغه
دوړل کیدو پرځای زما په څیر بندی وی ، او ستا په دسترخوان له کېښاستلو
وروسته هم زما سترگی ددروازی په لوری وی ، زه دتقدیر دمعجزې په انتظار وم

ما دڅه ويلو پرځای له تاسو نه دڅه اوریدو انتظار کاوه ، منصوره ! زه دژوند او مرگ له مفهوم سره نا بلد نه یم ، دموږ یادونو زه هیڅکله نه یم خوړولی ، په خوب کې هم ما زیاتره دوی ددې دنیا پر ځای په هغه دنیا کې لیدلی دی ، زموږ ددوستی موده ویره لنډه وه خو پردې سر بیره زه دا احساسوم چې هغه پر دې نړۍ ماته ډیر زیات را نژدې ؤ ، بلکې هغه زما دوجود یوه برخه ؤ.

ددروازې نه بهر دچا دپښو غږ واوریدل شو ، دمنصور په شونډو یوه معنی داره مونسکا خپره شوه ویی ویل : ته له بدر بن مغیره سره اوس لیدل غواړې ؟

دیوې شیبې لپاره موسی هک حیران شو او منصور ته یی کتل ، بهر دپښو غږ زیات شو هغه دروازې ته وکتل او نا ځایه یی ټول حواس سترگو ته راټول شول ، بدر بن مغیره له سره تر پښو په اوسپنو پوښلی دده په مخ کې ولاړ ؤ.

یوه شیبې موسی یې حرکت په کړسې ناست ؤ . ورو ورو یې دزړه درزا زیاته شوه ، شونډې یې ورپیدې او په چیغو شو : بدره ! بدره !

بدر یو گام را وړاندې شو لاس یی وغوړول او موسی ورجگ شو دواړه غیږ په غیږ شول ، موسی ویل : بدره ته ژوندی یی ، زما زړه ماته هیڅکله هم دوکه نه ده راگری ، زما دوسته ، زما ملگریه ، زما مته !

دبدر په سترگو کې اوبسکې راغلې وې خو هغه چوپ ؤ . او کله چې دوی دواړه یو بل ته مخامخ کېښناستل موسی منصور ته وکتل ویی ویل : تاسو دواړه ډیر ظالمان یاست ، تاسو له دې ځایه ترراتگ وړاندې ولې راته ونه ویل .

منصور ځواب ورکړ : ایا ته دا گومان کوي چې له دومره ډیر ورکیدو وروسته ته دڅه سزا مستحق نه وي ؟

له بدر نه وپوښته هغه ستا په باب څومره نا کرار ؤ ، بیا هم زموږ دا نیت نه ؤ چې تا پریشانه کړو ، بدر اوس له بهر نه راغی ، که موږ تاته ویلی وای د انتظار شیبې به درياندې سختې شوې وای.

بیا همه کوتی ته ولاری او تر دیره یی خبری سره کولی . موسی د اوږده موله نه وروسته هلته ورغلی و او بدر هم دیوی لری پهری نه تر هغی کلا پورې درې خله اسونه بدل کړی وو . خو ددې ناڅاپي لیدو نه وروسته له یوه سره هم دستومانی او خوب احساس نه و دواړو خپل خپل سرگذشت واوراوه له هغه وروسته د حال او راتلونکی په باب بحث شروع شو .

موسی له ابو محسن نه دغوږوښتنو نه وروسته وویل : زه له خوشی کیدو وروسته دیوه سوداگر په جامه کې غرناطې ته ولاړم ، هلته مې یوازې دوه ورځې تیرې کړې ، په دی دوه ورځو کې ماته دا معلومه شوه چې هغوی په دذلت له مرگه د خلاصون لپاره له موږ سره ملا تری دفرديناند په باب اوس له چاسره څه غلط فهمی نشته له نورو ښارونو نه نژدی څلور لکه تنه مهاجر غرناطې ته راغلی دی او د هغوی د مظلومیت داستانونه یی چې اوريدلی د غرناطې هر اوسیدونکی په دې باوري شوی چې که ابو عبد الله دفرديناند لښکرو ته د غرناطې دروازې خلاصې کړی نو ددوی انجام به هم دمالقې اونورو ښارونو دمسلمانانو سره توپیر نه لری .

د رضاکارو دلي ښار په دروازه پهرې کولی ، دالحرا په دروازه کې شپه او ورځ دابو عبد الله پر خلاف مظاهري وی ، زما باور دی چې که ابو عبد الله د خلکو د احساساتو قدر ونه کړ نو پوځ به له اولس سره یو ځای شی ، دغدارانو دلگی هم دا احساس کړی چې دوی به خپل محل دفرديناند پوځونو ته تشوی ، پخوا هغوی گومان کاوه چې دفرديناند تر سر پرستی لاندی به دابو عبد الله په پاچهی کې اولس په دواړو لاسونو لوټ کړی ، خو اوسن هغوی په دی ویره کې دی چې که غرناطې ته دفرديناند لښکری ننوتې نو دوی به له ځانونو نه له خطر ناکو ډاکوگانو او لوتبارو سره لاس او گریوان وی . دطریف یوه ملگری دهغه وروستی

موسی تهکان و خور و بی ویل : که دا ریشیا وی نو زما زورتر زره غرناطی ته رسیدل ضروری دی .

بدر بن مغیره وویل : زه دا گومان کوم چی ته تراوسه پوری دغرناطی د خلکو په اړه خوشنابوره یی .

موسی وویل : کله چی ما گومان کاره چی دغرناطی خلک به دعزت دژوند په خاطر زموږ ملا تر وگری دا زموږ نیک گومان و ، مگر هغوی اوس دذلت له مرگه ځان ژغوری او زما باور دی چی د هغوی په وړاندې له مرگه پرته بله لاره نه وی نو دذلت پر مرگ به دعزت مرگ غوره گڼی ، دا به دفرديتاندپر خلاف زموږ لومړنی جگړه وی چی دغرناطی پخوانی غداران به هم زموږ ملا تر کوی .

بدر بن مغیره وویل : او ددی سپیڅلی جهاد لپاره اوس ته بیا دابو عبد الله په مقدس لاس بیعت کوی ؟

موسی اندیښمن شو ویی ویل : زه دابو عبد الله لپاره نه دغرناطی لپاره تاته راغلی یم ، گیندای شی دغرناطی په باب زه په غلط فهمی مبتلا وم خو ستا په باب داسې نه ده ، که زه دلته نه وی راغلی هم ته به دغرناطی دخلکو ملاتړ ته راتلی .

بدر بن مغیره دڅو شیبو لپاره چوپ شو او بیا جنگ شو دگرگي خواته ولاړ بهر ته یی وکتل شایې موسی ته وه .

موسی وویل : بدره ! که زما باور نه وی چی موږ اوس هم دغرناطی دخلور دیوالی دتبه دفاع کولی شو نو ما دپوه نوم ورکړي مجاهد په توگه ستا په پوځ کې شاملیدل غوره گڼل ، خو زما باور دی چی موږ ستا په مرسته دا جگړه گټلی شو ، په غرناطه کې اوس هم تر یو لک تنو پورې سپاهیان را ټولیدای شی .

بدر بن مغیره ناڅاپه موسی ته مخ واراوه او ویی ویل : موسی ! ته پوهیږی

دی ، زما خبرې لږې ترخې دی خو نور د حقیقت وپروونکی خبره د ښکلو الفاظو په بنایسته پردو کې د پوهلو هڅې یې گټې دي .

زه دې منلو ته تیار یم چې د غرناطې اولس خپله غلطې احساس کړی دی . ددوی په زړونو کې د دفاع جذبه را پورته کیږي ، او هغوی بنایي جگړه هم وکړي ، خو له بده بخته دهغوی امیر اوس هم ابو عبد الله دی . چې دهغه د غداريو په وجه زموږ شاندارې فتحې په ماتو بدلې شوې ، د غرناطې داوولس په اوږو د لاشونو هوج دی دداسې لاشونو چې له نن نه خو کاله وړاندې باید ښخ شوی وای ، ته وایې چې خلک شپه او ورځ د الحمرا د دروازي په مخه کې مظاهري کوي ، مگر آیا دهغو مظاهرو هدف دا نه دی چې ابو عبد الله دې له الحمرا را ووزي او ددوی لارښوونه دې وکړي ، زه دداسې خلکو په باب څه ووايم چې د جگړې په ډگر د لارښوونې لپاره لاش په اوږو گرځوي .

موسی ! د الحمرا په جوړولو کې زموږ د پلرونو وینې او خولې تویې شوې ، خو اوس یې دیوالونه ابو عبد الله غوندي غدارانو ته پناه ورکوي ، د خدای «ج» په خاطر د غرناطې خلکو ته ووايه چې دغه دیوالونه وغورځوي ، که د الحمرا دروازي ددوی لاسونه د غدارانو شاړگونو ته نه ورپېږدي نو د دروازي دې ماتې کړي .

که مړيو د اقتدار کرسی نیولې وي ، نو هغوی له کرسیو سره ښخ کړي .
ته بدگومانه نه شی زموږ نورې دکوم پاچا لپاره له تېکې نه وې را بهر شوی ، له موږ سره د غرناطې د تش په نامه شاهي کورنۍ مینه نشته ، د ابو الحسن بلنې ته مو ځکه لېیک ووايه چې هغه د دښمن له غلامۍ نه د قوم د ژغورلو عهد کړی ؤ ، موږ د الزغل قوماندې په دې خاطر ومنله چې هغه د قوم د آزادۍ لپاره د جگړې ډگر ته کوږ شو ، خو زموږ د ناکامۍ یوازینی دلیل دا ؤ چې هغوی د جگړې میدان ته تر دانگلو دمخه په غرناطه کې د منافقینو ځپل ضروري ونه بلل ، الزغل ته موکه په لاس ورغله خو هغه ددې په ځای چې خپل وراره په دار وځړوي هغه یې د لږشه

بلنې ته راغلي وي نوله دې ځايه به مايوس بيرته نه ستنېږي ، خو آيا ددومره پېښو نه وروسته بيا هم ضروري ده چې موږ دابو عبد الله او دهغه دملگرو تابوتونه په اوږو واخلو ؟ ته ډاډه اوسه موږ دسيلاب په وړاندې دسترگې پتوونكو له ډلې نه يو ، خو دڅڼلو پر بېړۍ تر سپريدو نه غوره گڼو چې په خپلو متو باوري وو موږ دشكو دبندونو شاته په پناه اخستلو ځان ته ډوكه نه وركوو ، ته وايي چې ابو عبد الله او دهغه ملگري چې خپلې گټې په خطر كې ونيې نو داولس سره به ملگري شي ، خو ددې ضمانت له چاسره دي چې سبا ته فرديناند ده ته ډاډ وركړي چې ستاگټو ته خطر نشته ، ته كولى شي داولس ويني وزيښي او دهرڅه درته اجازه ده نو دي به بيرته له قوم نه مخ نه اړوي ؟

تركومه چې دغه خلك ژوندې دي دغرناطې ژوند ته خطر دي ، او زه ددوي ددې غير طبيعي ژوند اوږدوالى نه غواړم ، ما چې څه ويل غوښتل ومې ويل ، كه پردې سربيره ته ماته څه امر كوي زه او زما ملگري تيار يو .

بدر بن مغيره په خپله كرسۍ كېښاست ، موسى تر څه وخته سر په ټنگون په چرتونو كې ډوب ؤ ، بالاخره يې وويل :

تاته معلومه شوى ده چې فرديناند په غرناطه حمله كوي ، او خداى «ج» شاهد دي چې اوس زما سره داندلس دمسلمانانو دروستى كلا ددفاع سوچ دي ، له موږ سره اوس دابو عبد الله په اړه د سوچ وخت نشته ، چې مناسب وخت راغى له ټولو غدارانو سره به حساب كوو ، ايا ته گومان كوي چې زما په زړه كې به دهغوى په باب درحم څه جذبات وي ، چې ددوي له لاسه زموږ دقوم دديرو لوڼو عصمتونه تار تار شول ، مگر اوس پوي خواته زموږ پر سر دښمن ولاړ دي او پر سينه يې نيزې راته نيغې نيزلې او بل لوري ته دا مجرمين دي . كه موږ ددوي په لوري پام واړاوه ددښمن واړه تش نه ځي ، كه خداى «ج» مه كړه فرديناند غرناطه فتحه كړه نو موږ به دتل لپاره له منځه ولاړ شو ، بدره ! زما په مخكې

مایوس شوم نو داسې په گڼم چې دغرناطې پر ځای دا غر او ځنگل زموږ وروستی مورچل دی ، زه به تاته راځم او زما سره به هغه خلک وي چې تروروستي سلگۍ له دېمن سره مقابلې او جگړې ته تیار وي.

بدر وویل : داتاته معلومه ده چې کله ستا توره ددېمن پر خلاف له ټيکې راوتلې وي نو زموږ توري به ټيکو کې دننه نشي پاتې کېدای که دغرناطې اولس له دېمن سره تر وروستي سلگۍ دجگړې پرېکړه کېږي وي تا سو هغوی دلته مه راولي ، هغوی دې یوازي دمایوسی په حالت کې دلته راځي او دا ځای دمایوسو خلکو نه دی اونه مایوسو ته پکې دهستوگنې ځای شته ، که دوی پر خپل ځای مقاومت وکړي نو نه یوازي موږ بلکې دنړۍ له هر گوټ نه به ورسره مرسته وشي ، دابو عبد الله او دهغه دملگرو په باب یو ځل بیا وایم که حالاتو تاته دهغه پر خلاف دزرتزره اقدام اجازه نه درکوله هم دهغه څارنه به په غور کوي.

موسی وویل : که ستا اعتراض نه وي ابو محسن زه له ځانه سره بیايم ؟
بدر : زما څه اعتراض نشته ، که ته له هغه پرته له موږ نه بل څوک درسره بیایي هم موږ تیار یو .

دسهار له لمانځه نه وروسته بدر بن مغیره او دهغه ملگرو موسی او ابو محسن ته مخه بڼه وبله.

*****

(۴)

فردیناند غرناطه کلابنده کړی وه. د هغه بې شمېره پوځ په وار وار پر غرناطه یرغل وروړ، خو هر ځل د غشو په باران کې پر شا راتلو ته اړ شول. بیا هم فردیناند او د هغه لښکر د بړۍ په نېشه مست وو او د معمولی زیانونو پروایی نه کوله. د ښار کلابندی ته یې دوام ورکړ، د شاوخوا کلیو خلکو چې د نصرانیانو د حملې خبر واورید په ښار کې یې پناه واخستله، د فردیناند لښکرو د هغوی

احساساتو دا حالت و چې دوه لوی سره اړان یې د فردیناند د جاسوسانو په جرم اعدام کړل.

فردیناند داده و چې په ښار کې د غذایی موادو د خلاصیدو نه وروسته په خلك پخپله وسلې کېږدی. مگر یوه ورځ له لمرختلونه وړاندې چې د فردیناند لښکر نوی له خړبه راوښپیده د غرناطې ټولې دروازې خلاصې شوې او مسلمانانو پر هغوی حمله وکړه. دا حمله د فردیناند د اټکل پر خلاف وه.

د سترگو په ډېر کې څلور زره نصرانیان ووژل شول، په دې ځنډ کې د فردیناند غشی وښتونکي په کنډو کې تم شول او سنگرونه یې ونيول او پلې او سپاره پوځ یې د منظم کیدو موکه ومونده، موسی د زر تنو سربښندویانو سره د ښار د لویدیځې دروازې نه راووت او په نصرانیانو یې حمله وکړه، د دښمن ډیر صفونه یې وځپل او دغشو وښتونکو لومړی مورچلونه یې ونيول.

له لویدیځې دروازې نه ابوعبدالله راووت او د دښمن پوځ پر دې اعتراف مجبور شو چې د غرناطې لاس کېښتولی پاچا په نیزه وهلو او توره چلولو کې تر اوسه د خپلو پلرونو روایات نه دی هیر کړی.

تر ماسپېښ پورې د فردیناند لښکر په هر محاذ کې په شا روان و. خو قضا ماسپېښ یې د وروستی کندی له شانه سپور او پلې پوځ تنظیم کړ، او د غرناطې د حمله راوړونکو لپاره نور وړاندې تگ ممکن نه و. د دواړو لوریو تر منځ د یوه غشی دالوت فاصله وه. د ابوموسی سره د پلې پوځ کمی نه و. خو هغه د عامې حملې امر ورنه کړ، د هغه غشی وښتونکو د ښار په دفاعي کرښه مورچې مزبوتې کړې وې. د سپرو وړو وړو ډلگيو به یې حمله کوله او پر دښمن به له کاری گوزارنه وروسته بیرته شاته راگرځیدل. فردیناند د درانده زیان لیدو سره سره پر دې حالت ډیر پریشانه نه و. هغه پر دې باوري و چې لویې مسلمانان له ښار نه راوتلو او حملې ته مجبور کړی دی په دوو دری ورځو کې به د هغوی پاتې

حمله کوي، تجربه کار خلك ددې حملې له نتيجې نه ډاډه نه وو. بلکې هغوی دا حمله ځان وژنه بلله، د دښمن دغشو ويشتونکو په مورچلونو نيغه حمله ډيره خطرناکه وه پردې سربيره د فرديناند د سپرو شمير ترموسې اته چنده زيات ؤ، او پلي پوځ چې موسې ډيره تکيه پر هغو درلوده په دې حمله کې چندان رول نشو لوبولی. خو د اولس پر موسې اعتماد ؤ، او دوی دده په اشاره اورته ورغورځېدو ته هم چمتو وو.

موسې پوځي سردارانو ته له لارښوونې وروسته د ښار په دروازه ننوت له آس نه پلي شو، په برج وځوت په وار وار د هرې دروازې په برجونو راوگرځيد پيايې افق ته وکتل، اوږدو سيورو يې ماپوسې زياته کړه، هغه به له يوه برج نه په منډه کوز شو په بل به وروځوت او په دروازه کې به يې پوښتل: تر اوسه دې څه تر نظر نه دي راغلي؟ او چې کله به پهره دار منفي ځواب ورکړ نو د ډاډ لپاره به يې پخپله په افق سترگې ميخ شوې.

بل لوري ته فرديناند د قسطلې پاپ ته ويل: سپېڅلې پلاره ته دعا وکړه چې دښمن پر موږ حمله ونه ځنډوي، که ستا دعا قبوله شوه نو دا جگړه به هم نن پای ته رسېږي. او پاپ به د سپېڅلې مريم د بوت په وړاندې په گونډو شو او په دعا به يې پيل وکړ.

موسې چې دريم ځل د ښار د دروازې په برج وروځوت له پاسه پهره دار غږ پرې وکړ: په افق گردونه راښکاره شول لکه چې گرم پوځ را روان دی. موسې په منډه برج ته ځان ورساوه. افق ته يې وکتل او چيغه يې کړه: هغوی راغلل! هغوی راغلل. زموږ شاهين راورسېد. نن خدای (ج) موږ ته بری راکړ. اوچې کله د گردونو له منځه سپاره پوځيان راووتل نو د موسې په سرگړو کې د احسان اوښکې ډنډ شوی له برج نه يې لاندې وکتل او په زوره يې ويل: بيدار اوسې!

د دویښتونکي لر وروستی نظر د هلال او صلیب د علمبردارانو ترمنځ د پوی پلي مهرکې ننداره کوله، دغرناطې لښکر د غشو په پلوان کې پر مخ روان ؤ. فردیناند خپلو سپروته د حملې امر وکړ او سخته جگړه ونښته.

*****

(۵)

موسی، ابوعبدالله او ابو محسن د ښار د درې لوريو ته د سپرو پوځونو لارښوونه کوله. پلي پوځ دغشي ویشتونکو پر مورچلو يرغل وروړ. موسی د شمالي دروازي له لوري د دښمن صفونه تار او مار کړل او وړاندې ولاړ، فردیناند آس ور وړاندې کړ او پوځ ته یې امر وکړ ددې دلگۍ یو تن هم بیرته روغ ښار ته د ننه مه پرېږدی. تعقیبوی یې مه پخپله راگرځی، موسی له پنځه سوه تنو سپرو سره په یوه گڼ ښوټ او وړک شو، د فردیناند غشي ویشتونکي د دوی د بیرته راستنیدو په انتظار شول، خو موسی د ښار پل لوري ته ددې پوځ شاته ووت. له دې سره له شمال نه یو نوی پوځ رابښکاره شو، هغه پوځ چې له موسی او ابو محسن نه پرته هیڅوک پرې خبر نه وو.

د شاهین غازیان د غرناطې د خلکو مرستې ته وارسیدلی وو، بدر بن مغیره د درې زره پوځ سره له شانه پر دښمن حمله وکړه او د سترگو په رپ کې یې د دښمن صفونه تر پښو لاندې کړل.

فردیناند وارخطا شو پوځ ته یې پښې لوري ته د شاتگ قوماند ورکړه. خو په دې موده کې موسی له شانه حمله وکړه، اوس د فردیناند د لښکر مخې ته د بدر بن مغیره پوځ او له شانه د موسی سرښندنکي وو، دریم اړخ ته د فردیناند لښکر د ابوعبدالله سپاره په شاتگ ته مجبور کړی وو، خو دلته هم نصرانیان له یو ناڅاپي مصیبت سره مخ شول، د دوی ترشا ناڅاپه دوه زره تنه پوځ رابښکاره شو. او د ماښام په خړه کې دوی گومان کاوه چې مرستندوی پوځ یې راوړسید. خو کله چې هغوی د الله اکبر نعرې اوچتی کړی او حمله یې وکړه نو نصرانیانو په ډیره

آبو محسن تو مشری لاندې ؤ.

یوازي پوه لور ته چې د بنار په خنده کې سیند بهیده آرام ؤ. د سپوږمۍ ۱۴مه وه او د شپې هم په جگړه کې هیڅ کس رانه غی، د دښمن پوځ ورو ورو شاته روان ؤ. او د آبو موسی په مشرۍ د گوتو په شمیر پوځ د دوی د لارې قړلو لپاره کافی ؤ.

منصور په آسې یو اوږد چکر وواهد د دښمن تر پوځ راوگرځید او موسی ته ورغی هغه ته یې وویل ته دې زر تر زره پوځیان له دې ځایه اوچت کړه. موسی وویل: مگر زما په گومان خو دا ښه وه چې زه ددې ځای د پرېښودلو پر ځای د خپل پوځ پوه برخه دلته راولم، هغوی په ښی او یا کین لور په پوه اوږده دایرې چېکړ دلته رارسیدلې شی. که موږ پر دوی فشار راوړو نو د بنار د دیوالونو په لورې یې ورتلو ته تیار ولی شو، هلته به ټول زموږ د عسکرو تر غشو لاندې وي.

منصور: مگر که هغوی بنار ته ننوزی نو بیا ؟

موسی: ما د دروازو د تړلو امر ورکړی دی.

ستا دا تجویز بد نه دی خو پلې پوځ ډیر زر شاته نشو راوستلې، د دښمن د سپرو شمیر له موږ نه ډیر زیات دی که هغوی ښی او یا کین لورې ته د وتلو اراده وکړي موږ یې له ډیر درانه ځانې تاوان گاللو نه پرته مخه نشو نیولې. دا د بحث وخت نه دی. که ځنډو کړی نو زه ویرېم چې دښمن زموږ په پوه مهم چال باندې پوه شی.

موسی وویل: ډیر ښه که ستا له وړاندیز سره د بدر هم توافق وي نو زه ددې ځای نه د پوځ په لارې کولو اعتراض نه لرم.

منصور: زه او هغه په یو دماغ سوچ کوو. ته دا مخاذ پرېږده بل لورې ته ځان ورسوه مگر ډیر زر که نه نو دښمن به بیدار شی، ته لې شاته ولاړ شه او بیا دښمن ته د شاتګ لاره پرېږده. جگړه پرېکنده پراو ته ننوتې وه. نصرانیان له دری لوریو نه تر فشار لاندې وو او شاته تلل. دا حالت چې فردیناند ولید خپلو تازه نفسه

گروپونو زیاته برخه د جگړې په لیکو ورگډ شوي وو، د فردیناند پاتې سپایانو د
غذایی موادو او چیه خانې د ساتنې هڅه وکړه خو گړندي سپاره له یوې خوا په
پراو ورننوتل، خیموته یې اور واچاوه، او بل لوري ته ووتل. ساتونکي لا نه وو
سمبال شوي چې یوه بل گروپ حمله راوړه، په یوه خیمه کې د قسطلې پاپ او
ورسره ۳۰ تنه راهبان د سپېڅلي مریم بوټ ته په گوندو وو او د صلیب د پری
دعاگانې یې کولې، بهر بهر دارانو چیغې پیل کړې: سپېڅلي پلاره! خیمې اور
اخیستې، د خیمونه پرته د وچې پروري یوې لویې ذخیرې اور واخیست او لمبو یې
آن د جگړې میدان روښانه کړ. د نصراني پوځ سپاهیان د سالارانو او سرداران یې
د لویو سالارانو له حکم نه پرته د خیمو اورته متوجه شول او په همدې مهال د
بدر غازیان پری ورپریوتل.

مات شوی پوځ ته په خپل پراو کې په اور کې درانیکیلو خیمو په منځ کې د
پناه ځای نه و. د اور د لمبو په رڼا کې د بدر سپاهیان ورپسې وو او یو یو به یې
واژه، وارخطا او ترهیدلی آسونه به د خیمو په پریو نېستل او راغورځیدل. فردیناند
د ماتې او شکست نغاړه وکړنگوله. او پاتې پوځ یې د سوځېدو په حال کې خیمې
پریښودې او وتښتیدلې. موسی پلې پوځ ته د غذایی ذخیرې د ساتنې او سپړو ته د
دښمن د تعقیبولو امر وکړ. بدر بن مغیره او منصور بن احمد له ښې او کینې لوري
دښمن تر گوزارونو لاندې راوستي و او د غرناطې سپاهیانو له شانه تعقیبول، د
فردیناند لښکر ته یوازې مخامخ لاره خلاصه وه.

تر درې میله پورې د دښمن د تعقیب نه وروستم بدر موسی ته ورنژدې شو په
لور. آواز یې وویل: دلته له وړاندې یو خوږ دی پوځ دی ودریوه دښمن زموږ تر
وروستی گوزار لاندې دی.

غشی ویشتونکي سپاره دی راوړاندې کړه. دښمن به ډیر زر بیرته راوگرځي.
موسی پوځ ته د درېدو حکم وکړ. هغه په دې پوهیده چې د غرناطې خلک د
کوم مصلحت له مخې له خپل پلان نه نه خبروي هغه پر دې هم پوهیده چې د خوږ
په غاړه به د بدر غشی د دښمن لپاره څومره خطرناک وي.

د قسطلی لښکر د لومړی ځل لپاره احساس کړه چې د خوږ بلی غاړې ته بل مصیبت ورته سترگې پر لار دی. خو فردیناند ته د سوچ کولو فرصت نه و، پوځ ته یې د خوږ نه د پورې وتلو امر وکړ، د خوږ سور او اوبه ډیری نه وی، اوبه د سپرو تر رگابونو پورې رسیدلې. خو د خوږ ځنډې جگې وې اواری نه وی.

کله چې د آسونو لومړی کتار په اوبو ورگډ شول، د بهیدونکو اوبو تن غږ ناڅاپه د یوې هنگامې حالت غوره کړ، له بلی غاړې نه د الله اکبر نارې اوچتې شوې او ورسره سم د ونو له منځه دغشو باران پیل شو. سپاره تپي کیدل او په اوبو کې غورځیدل او ترهیدلې آسونه په یوه او بله خوا تېښتیدل. د قسطلی پر لښکر یو ځل بیا قیامت راکوژ شو، پاتې پوځ چې لا په خوږ نه وو ورگډ شوی بیرته یې د آسونو جلبونه وگرځول او شاته ولاړل، په خوږ کې چې څوک ژوندی پاتې وو، هغوی هم د شاته تلو اراده وکړه خو له بښی او کین لوري د بدر غازیان ورورسیدل دوی چې شاته وتښتیدل د موسی د غشی وشتونکو له حملې سره مخ شول.

د فردیناند لښکر د بدر، منصور بن احمد او موسی د سپاهیانو تر بشپړې قبضې لاندې و له هرې خوا پرې د غشو باران جوړ شو، فردیناند مجبور شو بیرته یې د خوږ په لوري د حرکت قوماند وکړه، خو د غرناطې او بدر سپاهیانو هغوی تر گوزارونو لاندې نیولې وو، بالاخره فردیناند د خوږ په غاړه د غشو په باران کې د سیند لاره ونیوله او دا د فردیناند د ژوند تر ټولو سخته ماته وه. د هغه پوځ بالاخره د غشو په باران کې گډ مات د سیند غاړې ته ورسید، او پر سیند یې آسونه ور وړاندې کړل، له شانه د تازه نقسه پوځونو لخوا د غشو تر باران لاندې وو.

تر سیند پورې د فردیناند بې شمیره آسونو د خپل سپاره له بار نه شاسپکه کړې وه، مجاهدینو په تورو له هغوی نه سروته وهل، له جگړې نه یې متی شلې شوې وې خو د بري نشې یو له بل نه مخکې کولوته هڅول، بدر بن مغیره خپل کین لوی ته د غرناطې پر سر ایدو چې د فردیناند لښکر د غشو تر باران

ورنژدی شو ورته وی ویل: ستا زورر توپ د ستایشی ور دی خو داسی د دهنن منع ته ور ننوتلو ته ضرورت نشته.

لږ ځنډ وروسته چې د بدر سترگی یو ځل بیا د غرناطې په سپاهی ولگیدې هغه بې سیکه ژ او په زین یې ور خولم شوی و.

بدر آس ور وړاندې کړ وی ویل: ته تپسی یی، د سپاره له لاسه توره وغورځیده، او سړی په زین کیښود، بدر د هغه تر ملا لاس چاپیر کړ او په خپل آس یې ورسره سپور کړ، نیمه شپه د فردیناند گودومات پوځ له سیند نه پوری ووت.

*****

(۶)

له دې لویې فتحې وروسته موسی له آس نه ښکته شو او تر ډیره پروردگارتو په سجده پریوت، د هغه له خولې په وار وار همدا دعا جاری وه: ای پخپونکیه او مهربانه خدایه! موږ ددی ورته وو، دا بری ستا انعام او ستا رحمت دی.

بیا جگ شو خپلو ملگرو ته یې وکتل بدر څو گامه وړاندې بشپړ بن حسن ته چیغې وهلې. موسی ورمونده کړه د هغه د آس قبضه یې ونیوه او د هغه په لاسو یې شونډی کیښودی وی ویل: بدره! خپل خول لرې کړه د غرناطې اولس د هغه پرېوتی لیدوته ناکرار دی چې له ځانه سره یې د خدای سل رحمتونه راوړی دی.

بدر خواب ورکړ: اوس یوازې هغه څیری د لیدو وړ دی چې په تندي یې د شهادت وینی ځلېږي. له دې پرې وروسته زه د ځان په ښکارولو اعتراض نه لرم. مگر تر اوسه د خلکو پام زما په لوری مه رااړوه، د فردیناند پلې پوځ تر اوسه په سیمه کی خور دی. موږ باید هغوی ته د وتلو اجازه ورنکړو.

بدر دا وویل او بیایې نقاب پورته کړ.

موسی وویل: انشاء الله په هغوی کی به ډیر لږ په بیرته تیښته بریالی شی. زه غواړم چې آسونه مو لږ دمه شی.

موسی تکان و خور وی ویل: بشیر چیرته دی؟

بدر: ما د خور په بله غاره ستا د پوځ یو سپاهی پریښی و بشیر می د هغه د تپ د پتی لپاره واستاوه، د هغه سپین آس ډیر ښکلی و، له جامونه هم ستا د پوځ کوم لوی افسر ښکاریدو. هغه زړور و خو ډیر زیات احساساتی و. زه د هغه لیدل غواړم زما په گومان ډیر زیات تپی و. یو سپور راوړاندی شو موسی ته یی وویل: د پاچا درک نشته، ځینو خلکو د هغه آس یوازی لیدلی.

د بدر په څیره کې د خفگان نخښی را برسیره شوې وی ویل: زما گومان و چې د غرناطې پوځ به د لاشونو له بوج نه ځانونه خلاص کړی وی. زه په دې ویرېم چې که له پاپا نه مو مطلب ابو عبدالله وی بیرته غرناطې ته ولاړ نه شی او یو ځل بیا سپاهیانو ته د غرناطې دروازې بندې نه کړی.

منصور وویل: ما هغه ولید، څو ته به حیران شی که درته ووايم چې ما یې اختیاره دوه درې ځلی پرې آفرین ووايه. کله چې ابو محسن راته وویل چې دا ابو عبدالله دی نو زما باور نه کیده.

موسی وویل: ما تر ښاره دی د جگړې په ډگر یی ضرره گانه ځکه می راوست. بدر څه ویل غوښتل چې بشیر په اس سپور راغی په مخکې یې ودرید او ویی ویل:

هغه تپی ستا لیدوته ناکراره دی.

بدر وویل: د هغه وضعه څنگه ده؟

بشیر: په پوښتیو کې تپی دی خو که د خدای (ج) رضا وه روغ به شی.

*****

(۷)

تپی د زیتون د یوی ونې تنې ته ډډه وهلی وه، څو تنه سپاهیان یی شاوخوا ته ولاړ وو، بدر بن مغیره او د هغه ملگری یی چې ولیدل سپاهیان

حق لری چی ماته ډیره بده سزا وټاکي.

بدر چوپ ولاړ ؤ او هغه ته یې کتل، د هغه په مخکې ابو عبدالله ؤ. هغه ابو عبدالله چې د وطن پلورنې داستان یې د هر مجاهد په زړه ثبت ؤ، چې هیږول او بېخېل یې د بدر بن مغیره د وس خبره نه وه. بدر په خپل زړه کې ویل: کاشکې ما ددې خوښۍ په شیبو کې ستا څیره نه لیدلای.

موسی، بشیر، منصور او ابومحسن د بدر شاته ولاړ وو او چوپ یې یو بل ته کتل، د بدر بن مغیره له خبرې نه د هغه د احساساتو پخه لگول گران وو.

ابو عبدالله ناڅاپه اوچت شو او زنگیدلی زنگیدلی یو گام بدر ته ورنژدی شو هغه ته یې وکتل له شونډونه یې دردناک غږ اوچت شو: ته ما ولې نه وژنې! زما د گناهونو بار نور زما له زغم نه اوچت شوی دی. د ابو عبدالله له ستوگونه اوبنګی توی شوی. بدر بن مغیره د یوه گړنګي په څیر ولاړ ؤ. ابو عبدالله بیا وویل: ما د ژوند له عذابه ځان یې ځمه کړې ؤ، د دښمن اسونو تر پیښو لاندې غوږل کولم، مگر قاپه ما ظلم وکړ. د خدای (ج) په خاطر ما وژنه ا دې ځمکې ته نور زما هېڅ نه وټلې دی. هغه ژړل.

د بدر بن مغیره په زړه کې د ابو عبدالله غونډی غدار لپاره د رحم هېڅ ځای نه ؤ خو هغه د یې پایډ غوسې په حالت کې هم په لویدلی غلیم کوزار نه کاوه ویی ویل: ابو عبدالله! ستا اوبنګی په ما اثر ته لری. مگر ستا پر چپنه د وینو خاپوړنه دی، د جګړې په ډگر ستا وینه د شهیدانو له وینې سره ګډه شوی، زه په تا لاس نشم پورته کولی، تر کومه چې زما ذاتي معامله ده زه تا معاف کوم، خو د اولس مجرم یوازی اولس بېخېلی شی، زه پر دی هم نه ځیرم، د غرناطې اولس د حصاقت تر حده سخاوت لری، د داسې ساوه

وینو لمبیدلی ده، او ستا د وینو خوځاڅکي مېایي ستا د تیرو گناهونو داغونه ومینځي. د ابو عبدالله صبر ځواب ورکړ جگ شو او توکړی وخور په ونه یی ځان تکیه کړ ویی ویل: ته ډیر سخی یی خوزه پوهیزم چې د سمندر ټولې اوږه هم زما د گناهونو داغونه نشي پاکولې، کاشکي تازه د مرگ له منگولو نه نه وای ژغورلې. بیا یی سیکه شو سترگی یی پټی کړی د غورځیدو په حال کې ؤ چې بشپړ وړ وړاندی شو تکیه یی ورکړه او ورو یی پر ځمکه خملاره.

بدر بن مغیره د آس په رکاب پښه کیښوده ویی ویل: بشپړه دده ساتنه او پټی ستا دمه واری ده، زموږ ډیر کار لا پاتی دی. موسی ابو محسن او منصور هم په خپل خپل آس پښی واړولې.

د غرناطې پلې پوځ چې د سپروند شاته پاتې شوی ؤ ډیر گډوډ او تیت پرک شوی ؤ، د بدر او غرناطې سپاره وړ پسی شول او یو یو یی له تیغه تیروول، کومو پوځیانو چې په باغونو او ځنگلونو کی د پتیدو هڅه کوله، پلې پوځ پسی ورغی، پر دښمن د وروستی گوزار لپاره بوداگان او تنکی هلکان هم راوتلی وو. د لمر ختلونه وړاندی میدان هلكل صاف شو، گام په گام د دښمن د مړیو تنې پرتې وی د بندیانو شمیر د پنځو زرو تنو په شاوخوا کې ؤ، او د مړو شمیر ددی له څلور چنده نه زیات ؤ.

*****

(۸)

بریالی لښکر د «زوتیل» د سیند په غاړه د سهار لمونځ ادا کړ د موسی په اصرار بدر د لمانځه امامت وکړ. له لمانځه نه وروسته یی لنډه دعا وکړه چې:

ای د سزا او جزا مالکه! موږ ته د خپلو پلرونو ایمان راکړه زموږ سرونه دی ستانه پرته بل چاته تیت نه شی. او زموږ په زړونو کې ستا نه پرته د بل چا ویره مه اچوه. موږ ته ستا د عبادت په خاطر د ژوند تمه راکړه او د

د شکرانی په جذبو دک وو پدر بن مغیره وویل:

زما درنو ملگرو او ورونو ! دغه شاندار بری مو مبارک شه خو گوری
داسی ونه گنئ چې تاسو په راتلونکی کې له جگړې او خطر نه بچ باشت.
تاسو دښمن یوازی د غرناطې له څلورو دیوالونو نه شړلئ دی ، خو ستاسو
د هیواد زیاته برخه اوس هم د هغوی په واگی کې ده او ددې له لاسه ورکړې
خاورې له بیرته ترلاسه کولو وروسته هم ستاسو دنده سر ته نه رسیږی. تر
څو تاسو په ټول اندلس حاکمیت ونه لری، تاسو به دا دنده ساه وانه خلی.
که تاسو له دې بری وروسته بیا ویده شوی نو په یاد ولری چې پروردگار
ویده په وار وارنه را پاڅوی. تر څو چې هغه په کوم اولس کې د ژوند علامې
وینی نو په وار وار یی خو خوی او جتکې ورکوی کله چې بیا د ژوند علامې
تتی شی ورو ورو یی دمرگ په خوب ویده کوی. د اندلس مسلمانان ستاسو
د هغو واکمنو د اعمالو سزاګالی چې ددې ستر سلطنت زیاتې برخې یی
دښمن ته له سپارلو وروسته پوه لوښت ځمکه ځانته پس وبلله او په آرام
خوب ویده شول.

پیړۍ پیړۍ د اندلس مظلومو مسلمانانو ددې انتظار کاوه چې له غرناطې
نه به د هغوی ورونه د دوی د مرستې لپاره راځي خو تاسی خوږونه کول، په
اندلس کې ستاسو ورونه د ظلم په میچن دل کیدل، د وحشت او بربریت
لاسونه ستاسو د قوم د لونیو عصمتونه تار په تار کړل خو تاسو خوږونه
کول، ستاسو غیرت راویښ نه شو. د هغوی له خولې فریادونه وتل ، د
هغوی له سترگو اوښکې بهیدې ، خو ستاسو هیڅ پروا نه وه، او د خوښۍ په
نغمو مو زړونه خوښ ساتل.

ابوالحسن د خپلو پلرونو د غفلتونو د چیران لپاره اوچت شو ، خو د ریاب
دخوږو نغمو خوب ورپوته د تورو شرنګهار مته ونه لگیده، او تاسو د هغه
مجاهد میره لاسونه وروترل.

ډکوی او تری پوری وزی به، تاسو تر اوسه د خپل تیاره ژوند پر افق یوازی
تنه رڼا لیدلې. که تاسو ویښ یاست نو سهار لری نه دی مگر که خدای (ج)
مه کړه بیرته ویده شوی نو ستاسو دا بری به د ډوډونکي لمر وروستی وړانګی
وی.

زه له دښمن نه ویرېم نه، خو تاسی باید د هغوی په باب غلط گومان ونه
کړی. د دوی وسایل حد او حساب نه لری. د دوی د پوځ شمیر له موږ نه ډیر
زیات دی.

فرانسه، روم او اروپا نور هیوادونه د دوی تر شا ولاړ دی. دوی زموږ د
ورگولو لپاره تر یوه بیرغ لاندی راتول شوی دی. ددی پر خلاف د المیریا او مالقه
په له لاسه ورکولو موږ له نوری اسلامي نړۍ سره لاره نه لرو. دښمن له څلورو
خواو را ایسار کړی یو، خو پر دې ټولو خبرو برسیره که زه پر دی ډاډه شم چی
تاسو به خپلی پخوانی اشتباه گانی نه تکراری نو په ډاډ ویلای شم چی د دنیا
هیڅ طاقت مو نشی لاندی کولی. که تاسو له خپلی ماضی نه عبرت وانه خست،
که تاسو د دښمن پر خلاف تر یوه بیرغ لاندی د راتولیدو پر ځای د خپلو منافقو
مشرانو په خوله یو له بل سره لاس او گریوان شوی او ترمنځ مو نژادی او قومی
اختلافات وپالل نو په یاد ولری! لکه څنګه چې د نور اندلس مسلمانان د خپلو
مشرانو د عملونو سزاګاللی همدغسی به په غرناطه کې ستاسو راتلونکی نسل
ستاسو د کړو وړو سزاګالی.

د دښمن له چلونو نه خبر اوسی، او تر دښمنی زیات په خپلو غدارانو پام کوی،
په دی کې شک نشته چې له هغوی نه زیاترو په دی جګړه کې ستاسو ملاتړ وکړي
او دځینو لمن په خپلو وینو مینځل شوی خو دا امکان لری چی په ستونزو کی دغه
خلک یو ځل بیا تاسوته دوکه درکړی. دغه خلک کلک ځاری، دوی ته د خپلو
اشتہاماتو د تکرار موکه مه ورکوی، دا هغه وخت امکان لری چی ستاسو په منځ
کې د احتساب قوت راویښ شی، او ستاسو په ملی ګروکټرونو کې د غدارۍ او

ستاسو نیکمرغی ده چې خدای (ج) موسی غوندې لارښود درکړی دی.
 زه بیرته ډیر زر ستینېم ، امکان لری دښمن زموږ په سیمه یرغل راوړی ، خو زه
 په جبار وایم چې کله ماته ضرورت وی تاسو به ما په خپل منع کې وموسی.
 له بدر بن مغیره نه وروسته موسی جگ شو وینا یی وکړه:

مسلمانانو ! له نن نه څلور سوه کاله وړاندې چې کله نصرانیانو زموږ له
 اختلافاتو نه گټه اوچته کړه او زموږ د هیواد زیاته برخه یی له موږ نه ونیوله نو
 خدای (ج) یوسف بن تاشفین زموږ د مرستې لپاره راواستاوه ، هغه مجاهد
 مسلمانان دداسی غلبه له ظلم نه وژغورل چې پر دوی ژوند تنگ کړی ؤ ، او کله
 چې نن زموږ غدارانو دښمن ته د کور د روازی پرانستی کله چې د منافقینو ډلې
 د څو سکو په بدل کې موږ ته د غلامی کړی واغوستی بدر بن مغیره موږ ته د
 ژغورنې د پریختی په بڼه راوړسید.

پرون لمړ د تاسو په څیرو کې د مایوسی کرښې لیدلې ، او نن لمړ ستاسو په
 شونډو د خوښی موسکا وینی ، د سرحد غازیانو تاسو ته یو هیر کړی درس در
 زده کړ ، او هغه دا چې د مسلمان ځواک د دوی په شمیر کې نه دی د دوی په
 ایمان کې دی تاریخ ددې خبرې گواه دی چې که مسلمانانو کله ماته خوړلی دهغو
 د خپلو د غداری په وجه یی خوړلی ددښمن د ځواک په وجه نه . زموږ نننی فتحه
 ددې گواه ده چې موږ په دې تیر وخت کې هم څه له لاسه ورکړی د خپل غفلت په
 وجه مو له لاسه ورکړی . تاسو د غدارانو خبره ومنله ، تاسو منافقینو ته لاس
 ورکړ ، تاسو پر خدای (ج) بروسه پریښوده او پر فردیناند مو تکیه وکړه او تاسو
 پخپلو سترگو ولیدل چې په قسطله ، المیریا او مالقه کې ستاسو د کړو وړو سزا
 ستاسو بوداگانو ، ماشومانو او تورسریو ته ورکول کېږی . تاسو هغه وخت میدان ته
 راووتی چې پردې پوه شوی چې نور له جگړې پرته بله لاره نشته ، تاسو ته د اور
 وژلو سوچ هغه وخت پیدا شو چې نژدی ټول کوری درسوځولی ؤ.

زه ددې خوښم په شپږم کې بخوانئ ، ترڅه یادونه نه داسې ، څه به یاد دا

نه پاکه کړو چی د دشمن د خواک رعب یی په زړونو خپور دی، موږ باید د هغو شر اچوونکو نه خبر وو چی په هسپانیه کی د بربری، هسپانیوی او عربی په نامه تعصبونو ته لمن وهي؛ زه پوهیږم چی الحمراء تر اوسه د غدارانو نه نه ده پاکه او په تاسو کی ځینی بنایی داوگنی چی زه به د ابو عبدالله د خفه کیدو له ویری پر هغوی لاس اوچت نه کړم. چی تر اوسه د فردیناند د لاس اله دی. خوږه تاسوته داد درکوم چی که زما د ابو عبدالله په نیت شک راشی نو زه به یی تر لمن راکش کړم او ستاسو مخی ته به یی دروم.

تاسو ته به وایم چی ده له نوی وروسته هم قوم ته ډوکه ورکول غوښتل نور پرده رحم کول گناه ده.

ابو عبدالله له ماسره ژمنه کړی چی هغه به د اولس د یوه غدار سپارښت نه کوی، او زه تاسو ته اعلا توم چی زه به د غرناطی د سرنوشت په اړه د ابو عبدالله د لاسوهنی زغم ونه کړم. او زه له تاسو نه دا بڼه لرم چی که خدای (ج) مه کړه له مانه هم د اولس پر خلاف کومه گناه کیږی تاسو به ما ونه پخینی.

د غرناطی یو هوډا سردار اوچت شو ویی ویل: زموږه ټولو هیله ده چی زموږ سرحدی وروته غرناطی ته راسره ولاړ شی، هلته به خلک د بدر بن مغیره لیدو ته ټاکړاوی.

موسی بدر ته وکتل، مگر هغه سر د نه پرځای وخوځاوه.

موسی بیا هوډا سردار ته وکتل ویی ویل: لږ جند وړاندی زما هم هنداسی هیله وه، چی زه خپل محسن لږ تر لږه د یوی ورځی لپاره غرناطی ته یوژم. خو له بدر سره تر خپرو وروسته زه پر دی نظر شوم چی موږ پخپله هم باید غرناطی ته ستانه نه شو، موږ به خپل پرمختگ ته دوام ورکړو، د غرناطی د خلکو پر ځای هغه خلک زموږ زیات ناګرار انتظار کوی چی تر اوسه پوری زموږ د دشمن قبضه ده.

د لوشه نوی والی

د لوشه والی ابوداؤد د خپلی مائی په یوه کوټه کی ناست ؤ ، دولتی اسنادی کتل ، د هغه د دروازی پهره دار کوتی ته ورننوت او تر څه څنډه چوپ ودرید ، کله چی څو دقیقې د ابوداؤد هغه ته پام نه شو نو پهره دار زړه نا زړه وویل: د ملاقات په کوټه کی جان مایکل ستاسی انتظار کوی ، که ستاسو حکم وی دلته به یی راوړم.

ابوداؤد جگ شو ویی ویل: جان مایکل! نه زه پخپله هلته ورځم د هغه د راتگ خو به زیات څنډه نه وی شوی ؟...

پهره دار: نه همدا اوس راغی.

ابوداؤد بهرته ووت او په پرنډه کی څو گامه ولاړ او بیا یوی پراخی کوتی ته ورننوت ، د یو پوځ عمر او مزبوتو متو خاوند چی پر ده سترگی ولگیدی له کرسی نه جگ شو ، او ابو داؤد له لاس ورکولو وروسته هغه ته مخامخ په دوهمه کرسی کښیناست.

ابو داؤد جان مایکل ته په ځیر وکتل ویی ویل:

زما په گومان ته معاذ ته تللی وی؟

جان مایکل ځواب ورکړ: هو ، مگر اوس له قسطلی نه راغلم. زه معظم پاچا د ځینو مهمو مشورو لپاره هلته ورغوښتی وم.

ابو داؤد: نو په لوشه کی به ته زما پر ځای والی وی ؟

جان مایکل یو لیک ، ابوداؤد ته ورکړ ویی ویل: دا د پاچا فرمان دی. زه

د حکم د تعین لپاره داته راغلې ، که زه نه شولم داسی نازکی کونکې

مایکل: مگر ما له تانه زیات هدايات غوښتل.

ابو داود وویل: زما لومړنۍ او وروستنۍ هدايت دا دی چې لوشه په هر قیمت د دښمن نه وساتي.

جان مایکل: په دی برخه کې تاسو په ما اعتماد کولی شئ، تر سبا پوری به پنځه زره تنه پوځیان نور هم راوړسېږي.

ابو داود: له دی وروسته زه دا وایم چې د دښمن تازه بریاؤ د مقامی مسلمانانو په زړونو کې تر یوه حده جوش او جذبه راویښه کړی ده، ما خطرناک کسان نیولی دی، اوس د بغاوت څه اندېښنه نشته، د مسلمانانو د احساساتو سرولو لپاره د دوی د مشرانو یوه ډله لاس په کار ده. ته له هغوی سره مرسته وکړه. او هغوی له مالی ستونزو سره مه مخ کوه، زه به له روانیدو نه وړاندې ستا ملاقات له هغوی سره وکړم.

جان مایکل وویل: ته به څومره وخت بهر وی؟

ابو داود: دا په حالاتو پوری اړه لری. که زما تر تگ پوری ټول هغه علماء چې قسطلی ته بلنه ورکړای شوی ده راغلی وړنو زه به زړ راستون شم، که نه، زه به وځنډېږم.

جان مایکل: زما په گومان له قرطبی، اشبیلی او نورو ښارونو نه تر اوسه پنځه سوه تنه عالمان راغلی دی.

ابو داود: نو په قسطله کې به زما کار زړ پای ته ورسېږي، خو زه به بیا نورو ښارونو ته شم. ښه اوس دا ووايه چې د جگړې وضعه څنگه ده؟

جان مایکل: د جگړې وضعه ورځ په ورځ مخ پر خرابیدو ده، د غرناطی خلکو له مړو نه زیاتې سیمې بیرته نیولی، د غرناطی له ماتې وروسته زموږ پښې په هیڅ ځای کې هم تینګې نه شوی، ابو داود وویل: دا د وریدونکې لمر وروستی وړانګی دی.

جان مایکل: مګر د غرناطی خلک دا د لمر اختلا له مننې وړانګی ګڼي.

راتبیتیدلی دی دا خبره یی تابید کری، د پاچا سلامت هم دا گمان دی، امکان لری ابو عبدالله هغه نه وی وژلی.

ابو داود وویل: که ابو عبدالله بی عقل نه وای نو ددی امکان و. جان مایکل: تر څه مودی پوری زما هم دا گومان و چی ابو عبدالله یو لالابالی او رنگین مزاجه سرئ دی. خو د هغه وروستیو بریاو زما نظر د هغه په باب بدل کړی دی.

ابو داود وویل: زه یوازی دومره پوهیږم چی د غرناطی بریادی دده په لاس ده، د لیوننتوب مختلف ډولونه لری. یو وخت دده د لیوننتوب کیفیت داسی و چی د خپل پلار او تره پر خلاف یی بغاوت وکړ او موږ ته یی د غرناطی دروازی پرانستی، اوس د هغه د لیوننتوب په کیفیت کی بدلون راغلی. تر څه مودی به همدغه حالت ورسره دوام کوی، تاسو به تر څو میاشتو پوری د غرناطی په باب عجیب او حیرانوونکی خبرونه اوری.

جان مایکل وویل: پادشا سلامت تر څو هفتو پوری پر غرناطی باندي د پریکنده او درنی جملی پریکړه کړی ده. د هغه گومان دی چی که ستا تدبیر کامیاب شو د غرناطی کلابندی به ډیره دوام ونه کړی، زه دا پوښتنه کولی شم چی تا څه تدبیر سنجولی دی؟ آیا ته غرناطی ته د اندلس د علماؤ کوم هیأت استول غواړی؟

له ابو عبدالله سره د سولی لپاره خوبه د خبرو اترو اراده نه لری؟ ابو داود: زه تاته یوازی دومره ریلی شم چی پر « الحمرا » د پاچا فردیناند د بری بیرغ رپول زما د ژوند لویه هیله ده. له دی نه وړاندی موږ ډیری غلطی کړی، نور به کومه غلطی نه کوو، توپان یوازی هغه دیوالونه غورځوی چی تاداونه یی وراسته شوی وی. د غرناطی لپاره چی کوم تدبیر ما سنجولی دی د هغی په بری به د غرناطی د خلکو د مقاومت زغم پای ته

تاته د زیاتو کتو ضرورت و نو درته خالی به یی کوم.

جان مایکل وویل: زه یوسپاهی یم، له دی پرته زه یوازی یم زما ضرورتونه لیر لږ دی. یوه وړوکی کوټه زما لپاره کافی ده، زه ستا بچوته زحمت وړکول مناسب نه بولم.

ابو داود وویل: د مهل کین لوری ټول خالی دی. تاسو یی وگورئ زما په گومان به هغه ستا لپاره بس وی.

*****

(۲)

د شپې مهال جان مایکل د ابوداود کره ډوډی وخوړه، په دی مهال کی د بنار د خو سردارانو نه پرته د بنار خو دلورې طبقې ټولې هم شریکې وی، ربیعی ناچوری پلمه کړه او د مېلمنو محفل ته ورته غله. انجیلا هم د سرخوږ پلمه کړ خو موری پلمه وټه ومنله، د غرناطی له پریښودو سره د انجیلا په مزاج کی ډیر بدلون راغلی و. د ربیعی په خیر هفی هم په کوم مجلس کی شریکیدل نه خوښول. دا ناسکه خویندی یو د بل همرازی او خواخوږی وی دواړو به یو بل ته د زړه د راز ویلو لپاره یوازیتوب خوښاوه، میریا دا احساسوله چی لور ئی د ربیعی خوی او عادت خپل کړی. هفی دا شکایت هم درلود چی انجیلا د یکشنبی په ورځ کلیسا ته د عبادت لپاره د تلو پر ځای دا خوښوی چی له ربیعی سره په کور کی پاتی شی. او د ربیعی په غیر له خلکو سره د لیدو کتو مینه نه لری. کله به چی میریا ډیره په غوسه شوه نو ربیعی ته به یی زیاتې سپګی سپوری ویلې او انجیلا ته به یی ویل چی له هفی نه لری وگرځی، خو انجیلا د مور له کمزوریو نه خبره وه، ناروغی به یی پلمه کړه په بستره به وغځیده او له خوراک خټاک نه به یی انکار کاوه. میریا به د هفی د پخولا کولو ناکامه هڅه وکړه خو چی مجبوره به

میریا به خپله ماته ومنله او خپلی کوتی ته به ولاړه، او لږ څنډ وروسته به خدمتگاره ورغله ورته وېه یی ویل: هغوی دواړه دودۍ خوری له داسی پیښو وروسته به څو ورځې په څیر تیری شوی، په وار وار میریا د دروازی له چولو، نه د انجیلا او ربیعی د خبرو اوريدو هېڅه کړی، خو انجیلا له خپلی ناسکه خورنه عربی زده کړی وه، او دا هغه ژبه وه چي د اندلس عیسوی حکومت غیر قانونی گرځولی وه. میریا به اېزداود ته شکایت وکړ خو هغه به ورته ویل چي انجیلا د عربی په زده کولو پاچاهی ته د لوی خدمت ترسره کولو جوگه شوه. که کومه نازکه موکه راغله نو موږ به د دینخن په لیکوگی د گډوډۍ خپرولو لپاره له داسی نجونو نه کار اخلو.

نن چي کله میریا انجیلا ته په میلستیا کی د گډون خبره وکړه نو هغی له ځواب ورکولو پرته ربیعی ته ورغله ورتصویبی ویل: ربیعی ا زه دی مجلس ته نه ورځم. د دوی خبری زما له زغم نه وتلی دی.

ربیعی وویل: انجیلا دا مجبوری ده، تر اوسه هغه مهال نه دی راغلی چي موږ هر کار په خپله خوښه وکړو، ته هلته ورشه امکان لري له دوی نه څه نوی خبره واوری.

کله چي انجیلا د ربیعی له کوتی نه راووته نو مور یی په دروازه کی ولاړه وه، ورته ویی ویل: انجیلا د خدای (ج) په خاطر ما مه پریشانه کوه. جان مایکل ډیر لوی سړی دی. د هسپانیی ډیری معتبری بنسټی له هغه سره خبری کول د ځان ویاړ بولی، ته تر اوسه ځوانه یی له ماسره ستا د راتلونکی سودا ده. داسی موکه هر وخت نه راځی، د جان مایکل میرمن مړه شوی ده، ته به نن وگوری چي د لوشه بنسټی د هغه د پام وړ اړولو لپاره څومره ناکراری دی، انجیلا په غوسه شوه ویی ویل: مورجانی! که ته داسی خبری گوی نو زه به هیتکله هغه ته ورته شم.

نېچونو د عصمت د لوتلو داغونه دي.

میریا : ته ربیعی په خپل مذهب بدگومانه کړی یی.

انجیلا ځواب ورکړه : که کوم مذهب دمعمومو ماشومانو وژل، د هې ګناه خلکو قتل، او په دې بازار کې د تورسړیو یې عزته کولو ته اجازه ورکوی نو زما د داسې مذهب له نامه نه هم کرکه ده .

میریا لږ پښیمانه شوه ویی ویل : انجیلا : مایکل به ستا د پلار په غیاب کې ددی ښاروالی وی، زما په گومان که موږ له هغه سره ځانونه بلد کړو هغه به ښه تر تاثیر لاندې راوستلای شی، اوس ته ځان تیار کړه میلماڼه راتلونکي دي.

*****

(۳)

د دوی له خوړلو وروسته چې کله میلماڼه رخصتیدل انجیلا غلی له کوتی ووتله او ګرندی د ربیعی کوتې ته ورغله، دروازه یې بنده کړه او په وریدونکي لهجه یې وویل : ربیعی ! زه له هغه نه وریږم ، هغه د وږی لیوه په څیر ماته کتل، زه د خپلې خوښۍ پر خلاف د هغه ترڅنګ کښیناستم. هغه دشرابو په نشه کې ډوب ؤ او اوس به په همدې محل کې اوسی. ربیعی ! زه له هغه نه وریږم، ویل یې د غرناطی پوځ له دې ځایه (۳۰) میله لری یوه کلا نیولی ده، کاشکی موږ هلته تلای شوای.

ربیعی هغی ته ډاډ ورکړ ویی ویل : انجیلا ! خدای (ج) زموږ په هې وسی خبر دی، هغه به مو مرسته کوی.

چا دروازه وروتهکوله، انجیلا وارخطا شوه دروازه یې خلاصه کړه میریا ژر کوتی ته ورننوته ویی ویل : انجیلا ته موږ مه شرموه ، د میلماڼو نه د مخه باید نه وای راستنه شوی. ما دا پلمه وکړه چې ددی سر خوړیده اېساره نه

تر لږ ځنډه د مور او لور بحث دوام درلود چې ابو داود کوتې ته ورننوت. میریا خپل میره ته وکتل وی ویل: انجیلا د ربیعی نه پرته د بل چا خبره نه منی.

ابو داود بېله دی چې میریا ته پام وکړي په کرسی کېښناست، میریا بیا وویل: انجیلا خپلې کوتې ته نه ځي، هغه به دا گومان کوي چې قصدي یې توهین کوي.

ابو داود په غمجنه لهجه وویل: یو شرابی دومره په حواسو هوښیار باید نه وي. ما هغه په خپله کوټه کې پرېښود او تری راغلم، میریا! لکه چې ما دا غلطی وکړه چې ده ته می په دی محل کې د اوسیدو اجازه ورکړه. کاشکې ما تاسو له ځانه سره بیولای شوی. هغه به زما په غیاب کې ستاسو سره د څه بد چلن جرئت ونکړای شي، خو بیا هم دا نجونی د هغه له نظره پټی ساته.

د نشي په حالت کې دی له هغه سړي سره توپیر لري چې ما د خپل محل په یوه کونج کې د اوسیدو اجازه ورکړی.

میریا وویل: زه د تولواک فردیناند خاص افسر دومره ذلیل نه گنم چې ... ابو داود د هغې خبره ورغوځه کړه وی ویل: بیا هم په احتیاط کې څه تاران دي؟

میریا یې ځوابه شوه وی ویل: ته پوهیږې چې انجیلا د ربیعی له ویلو پرته له چا سره خبرې هم نه کوي. او ربیعه له کوم عیسوی سره که پریښته هم وي، انجیلا ته د خبرو اجازه نه ورکوي. ځکه خو له ماسره په دی اړه ستا خبرې یې گټې دي. که څه ویل غواړي ربیعی ته یې ووايه.

ربیعی وویل: مورجاني! زه به د پلار جان له ویلو پرته هم خپل فرض

خفگان ور دی . خو که تاسو په سره سینه پر دې پیښو غور وکړي نو دا به احساس کړئ چې څه غفلت له موږ نه هم شوی دی. اولس تل لنډ نظری وی. خو زموږ تر ټولو لویه بدمرغي دا ده چې تر اوسه پوری زموږ علماؤ هم د سیلاب مخه نه ده پېژندلې. په موږ کې څوک داسې شته چې پر دی نه پوهیږي چې د غرناطی او قسطلی تر منځ جگړه د پیل او میږي تر منځ جگړه ده. د غرناطی اولس چې په کومه لاره گام اوچت کړی دا یوازی د بریادی لاره ده، هغوی څو اونی یا څو میاشتې خپله تېلې ځنډولې شي خو خپل تقدیر بدلولی نشي.

که دا مسئله یوازی د غرناطی او قسطلی تر پوځونو پوری محدوده وای نو موږ به دومره اندېښمن نه وو ما به تاسو ته دلته د راتلو زحمت نه درکاوه، خو دا یو تریخ حقیقت دی چې دغه جگړه زموږ په حال او راتلونکي پوری اړونده ده. د اندلس لکونه مسلمانان عیسویانو او د دوی د حکومت زحم او کرم ته اړ دي. د قسطلی او غرناطی جگړه او د اسلام او عیسویت تر منځ په جگړه بدله شوی ده، ښکاره ده چې په داسې حال کې د اندلس مسلمانان له عیسویانونه د څه چلن ته نشي کولی.

په غرناطه کې چې کوم عیسویان مری، خپلوان یی دلته له موږ نه بدل اخلی، اودا جگړه چې څومره اوږدېږي څومره به د عیسویانو د کسات جنېبه زموږ پر خلاف تونده وي. زه د غرناطی د اوسیدونکو په باب هیڅ اندېښنه نه لوم، هغوی د یوه ځواکمن گاونډي سره د جگړې حماقت کړی دی. او ددی سزا به گالی. خو موږ د اندلس د لکونو مسلمانانو له سرنوشت سره یی پروایی نشو کولی. زموږ د ژغورنې لپاره اوس یوازی یوه لاره ده، او هغه دا چې د غرناطی جگړه زر پای ته ورسېږي. تر کومه چې دا جگړه دوام ولري د اندلس حکومت به زموږ پر وفاداري بدگمانه وي. او د هغوی چلن به له

پوه تن غواب ورکړ: د اندلس هر مسلمان دا خبره درک کوي! بل سړی جگ شو ویی ویل: موږ ټول له تاسره موافق یو، ابوداود له دې خلکو نه د مخالفت تمه هم نه درلوده، دا ټول شاهي میلمانه وو او ابو داود هر یو ته ځانګړی ځانګړی دا ویلی وو چې د څه لپاره راغوبښتل شوی دی.

ددې علماؤ د هرې ډلې مشر یو یو جگ شو او د ابوداود د خبرو تایید یی کاوه، ابو داود ډاډه شو او خپلې خبرې یی له سره پیل کړې:

بناغلیو! ما د عیسویانو ډاډه کولو لپاره د لوشه او نورو ښارونو مسلمانان دی ته وهڅول چې د پاچا په لښکر کې شامل شي، په تیره حمله کې نژدې پنځه سوه تنو مسلمانانو د حکومت له پوځ سره مرسته وکړه. خو له بده مرغه د دوی زیاتره تر احساساتو لاندې راغلل او د غرناطې له پوځ سره یو ځای شول. ددې نتیجه دا شوه چې پر مسلمانانو د عیسویانو لږ او ډېر پاتې اعتماد هم ختم شو. او په مختلفو ښارونو کې چې له مسلمانانو سره څه چلن وشو د همدې نتیجه وه.

له مانه دا غلطی وشوه چې په داسې لنډ فکره خلکو می اعتماد وکړ چې د احساساتو څپو ورسره واخستل، اوس زه تاسو بناغلیو ته یو مهم مسئولیت درېږم تاسو به د اندلس د مسلمانو مهاجرو په نامه غرناطې ته ځئ، هلته چې ولاری تاسو به د غرناطې چارواکو او عوامو ته دا وایی چې جګړه یی هدفه او یی حاصله ده، ستاسو ددې مقاومت سزا د اندلس نور مسلمانان ګالی، پر هغوی ژوند تنګیږي. بناغلیو که تاسو د غرناطې خلک ولسی ایښودلو ته چمتو کړل، نو نه یوازی د فردیناند مسلمان رعیت بلکې پخپله د غرناطې اوسیدونکي به د عیسویانو له کسات نه وژغوري او دا به ډېر لوی کار وی.

جگ شو او په لوړ آوازی ورپل:

بناغلیو! زه نن دلته رارسیدلی یم. ما د خپل عیسوی حکمران په مخکې
د څه ویلو اراده درلوده، خو داسې ښکاری چې زه نیغ له فردیناند سره
مخامخ نشوای شم. بیا هم ددی غوندې د رئیس احسان من یم چې ماته یې
په پایتخت کې د څه ویلو اجازه راکړه، دا سوچ د مجلس د رئیس کار و
چې ایا دا ځای د آزادانه نظر د څرگندولو لپاره مناسب دی که نه، په هر
صورت ددی بلنې نه وروسته هغه زما په اوږو د مسؤلیت یو پیتی را اچولی
دی، او زه به دا مسؤلیت تر سره کړم. زه به د خپلو احساساتو د څرگندولو
پر ځای د اسلام د علماؤ د ډله ایزو احساساتو ترجمانی کوم. بناغلیو! د
اندلس په ډیره برخه زموږ د واک ختمیدل یو ډیر لوی زیان و، له دې
وروسته به زیان دا و چې زموږ د قوم لویه برخه د ذلت په ژوند قانع شول،
خو دغه زیانونه نه جبرانیدونکي نه وو، امید مظلومان، بې وسان او بې
کسان ژوندی ساتي، کله چې زموږ د مجلسونو ټولې ډیوې مړې شوې نو په
غرناطه کې یوه ډیوه بله شوه، یو توپان له ډیرې مودې راهیسې د غرناطې
د ډیوې د مړې کولو هڅه کوي. او د ډیرو ناکامو هڅو نه وروسته دا توپان
له موږ نه غواري چې موږ په خپلو لاسو دا ډیوه مړه کړو، نن د قوم د
جنازی پورته کولو لپاره د دین هغه علما ټاکل شوي دي چې د مړه اولس په
غوږونو کې به ئې اسرافیلی شپیلی پوکلی ابوداوده د قیامت په ورځ ته
زما گواه یی، دا ټول مشران او علما چې دلته ناست دي زما شاهدان دي،
چې ما له ټولو کمزوریو سره سره دغو خلکو ته له ملاتړ نه انکار کړی. چې
د حق له جگړې نه یې مخ اړولی، د باطل د بری په انعامونو کې خپلې
برخی لتوی ابوداوده! ته ماته د آزادانه نظر څرگندولو بلنه راکوي نو واوړه!
ښایي دا په قسطله کې د حق وروستی چپغه وي په کومه ورځ چې په

بی عزتی نه کیده؟ آیا د غرناطی له مسلمانانو سره د دوستی سره سره عیسوی چارواکو په لکونو مسلمانان له هیواد نه ونه شړل؟ آیا هغوی یی په زور عیسویان نه کړل؟ آیا زموږ جوماتونه یی په کلیساؤ بدل نه کړل؟ آیا په عربی ژبه خبری کول ئی موږ ته جرم ونه گرځاوه؟ په نړۍ کی چی څه ډول ظلم و هغه له موږ سره وشو؟! اېوداوده! د هر اولس د عزت ساتنه د هغوی د فاعی خواک کوی ماته معلومه ده چی کله د ابو الحسن پوځونو لوشه ته مخه کړه زموږ عیسوی واکمنو اعلان وکړ چی د اندلس له مسلمانانو سره بد چلن کوونکیو افسرانو ته به پده سزا ورکړو. له هغی وروسته چی کله ابو عبدالله غداری وکړه او زموږ د حکومت په نظر د غرناطی خطر لری شو نو موږ یی د بدترین سلوک مستحق وبللو.

غرناطه د اندلس د مسلمانانو وروستی مورچل دی. که دغه حصار او برج مات شو نو په یاد ولری چی په اندلس کی به د مسلمانانو ژوند تر مرگ بدتر او درد ناک وی.

د مجلس رئیس دا ویلی چی څرنګه چی اوس د غرناطی د مسلمانانو مرگ حتمی دی نو ځکه خو د دشمن د خوښی لپاره باید موږ پخپله د دوی مری خپه کړو. خو زه وایم چی که ددوی لاسونه زموږ تر شاه رګ پوری ورسیدل زموږ شاه رګونه به غوڅ شی.

د اوریدونکو له خوا د احتجاج غېونه اوچتیدل خو د هغه د توقع پر خلاف ابو داود په سره سینه ډډه خبری اوریدی د خبرو په جریان کی څو ځله نورو خلکو د شور زوږ جوړولو هڅه وکړه خو ابو داود د لاس په اشاره هغوی چوپ کړل. کله چی یو عالم چوپ شو، نو ابوداود په ډاډ وویل: زما مشره! ته نور څه ویل غواړی؟

هغه پر خپل ځای کیناست ویی ویل: نه!

د اشبیلی غلور عالمان جگ شول.

ابوداود وویل: په دی مجلس کی یوازی پنځه تنه زما سره په یو نظر نه دی زما امید دی چی موږ له یوه آزادانه بحث وروسته یوی نتیجی ته ورسېږو. زه به مابینام د لمانځه نه وروسته تاسو راوغواړم ددی غوندې له پای ته رسولو نه وړاندې زه له ټولو حاضر و. علماؤ نه غواړم چی ددی غوندې په هکله چاته څه ونه وایی، د شپې د ابوداود یوه خدمتگار هغه پنځه تنه عالمان له ځانه سره بوتلل، بیا دا چاته معلومه نه شوه چی هغوی څه شول، سبا ته د دوی ځینو ملگرو دا گومان کاوه چی دوی پلی دنیا ته استولی شوی دی. نږدی دوی اونی د تش په نامه علماؤ او د قوم مشرانو دغی دلی له ابوداود نه ځانگړی درسونه زده کړل او بیا د غرناطی په لوری وخوځیدل له دی نه وروسته ابوداود له فردیناند نه د هر ولایت د والی په نامه احکام واخستل او د نریو رضاکارو د راټولولو په غرض د بنارونو په دوره روان شو، هغه په هر بنار کی د خپل نظر سره سم یوه ډله جوړه کړه او بیایی اشبیلیه د خپلو فعالیتونو مرکز وټاکله. د نورو بنارونو والیانو به اعتباری کسان جلبول او ده ته به یی را استول او ده به ځانگړی تربیه ورکوله او غرناطی ته به یی استول. د عیسویانو د ظلم له لاسه د اندلس مسلمانانو خپل کلی او بنارونه پرېښودل او غرناطی ته به یی هجرت کاوه. د ابوداود جاسوسان به د همدغو مهاجرو په قافلو کی گډ شول او له څه ستونزو پرته به غرناطی ته رسیدله.

د غرناطی حکومت ته د مهاجرینو مسئله ډیره لویه ستونزه شوه، خو د اولس د ایشار او خلوص په وجه حکومت له دغی پریشانی نه خلاص ؤ. دوی به مهاجرو ته په خپلو کورنو کی ځای ورکاوه، او د خپلی خولی مری یی

ځان ته را اړاوه ، بیا به یی د خلکو په ذهن کی د اور واچوله چی: دا جگړه به څه وخت پای ته رسیږی؟ نتیجه به یی څه وی؟

افسوس چی له افریقانه د مسلمانانو د مرستی هیڅ امید نشته، عیسویان د مسلمانانو نه څو چنده زیات دی مگر کاشکی زموږ مقابله یوازی د اندلس له عیسویانو سره وای. اوس د ټولی اروپا عیسویانو زموږ د وړوکی پاچاهی د منځه وړلو سوگند کړی دی، د مسلمانانو زړونه مات شویدي. مسلمانان یی زړه نه دی، وژل او وژل کیدل بڼه پیژنی اوس هم که فردیناند خپل ټول لښکر راوباسی نو موږ به یی په څو ورځو کی تر پښو لاندی کړو، خو اوس د ټولی اروپا عیسویان زموږ پر خلاف د هغوی ملاتړ ته راوتلی. ددی پر خلاف په افریقا کی زموږ وروڼه زموږ له حاله یی خبره دی. موږ به ترڅو جنگیږو، د دی جگړې نتیجه به څه وی؟

سهار به د غرناطی په جوماتونو دغسی اعلاتونه خریدلی وو:

د دین علما څه فرمایي، ایا داسی جگړه روا ده چه نتیجه یی له مرگ پرته بل هیڅ نه وی؟

د منافقینو ددی هڅو په نتیجه کی په غرناطه کی د ماته خوړلیو ذهنتونو شمیر مخ په زیاتیدو شو، د اندلس د مشرانو نه د غرناطی مشران هم اغیزمن شول، ددی زهرجنو پروپاگندو له اثر څخه تر اوسه پوځ پاک و. خو د ابوداود جاسوسان په پوځ کی هم شاملیدل، د اشبیلیسی نه ځینی یهودی سودا گران هم د مهاجرو په بڼه راغلی وو او د فردیناند په طلا او نقره یی د نفوذ د خاوندانو سروڼه او ضمیرونه اخستل.

*****

او کوڅوته په ووتل، په جوماتونو به ورننوتل لمونځ کوونکی به یی وډبول، د شپې مهال به یی د مسلمانانو د کورونو دروازی ورماتی کړی ورننوتل به، او د هغوی بنځې به یی په زور خپلو پوځی هدوته له ځانونو سره بوتلی.

یوه ورځ یو ځوان په غیرت راغی او د خپل گاونډی کورته ورننوتی دری پوځیان یی ووژل، له دی نه وروسته جان مایکل پر ښار د پوځی حکومت اعلان وکړ، د ښار یو نیک خویه راهب د عیسوی سردارانو سره د یوه هیأت په بڼه والی ته ورغلل، له هغه نه یی هیله وکړه چی ښار ته د پوځیانو په ننوتلو بندیز ولگوی، په شراپو بدمست سپاهیان د مسلمانانو پر کورونو سربیره کله کله د عیسویانو په کورونو هم ورننوزی والی دا امر وکړ چی عیسویان دی د خپلو دروازو پر سر صلیب وڅروی چی پوځیان پری غلط نه شی.

د لوشه یو شتمن عیسوی سوداگر د جان مایکل دوست ؤ، جان مایکل به د شپې زیاتره وختونه د هغه گره ؤ، هره شپه به ددی سوداگر کورته عیسوی سپاهیانو کومه بدمرغه نجلۍ راوستله یوه شپه جان مایکل د شراپو په نشه مست ؤ، خپل کوربه ته یې وویل: ما نور د واده پریکړه کړې ده.

سوداگر په کرس کرس وځنډل ویی ویل: واده! ته واده کوی، جان مایکل په درنده لهجه وویل: چوپا ته فکر کوی چې زه په نیشه کی اوتې بوتې وایم. ما د واده پریکړه کړی، زه به د اندلس تر ټولو ښکلې نجلۍ سره واده کوم او هغه به لوشه کی ده، پوهیږی څوک ده؟

سوداگر: زه پوهیږم.

جان مایکل: ښه ووايه څوک ده؟

سوداگر: هغه د ابوداود لور ده.

جان مایکل غوریدوته په ورته لهجه وویل: دا ربیعه یی لاشوک ده؟
 سوداگر: هغه د انجیلا ناسکه خور ده، هغه د نارینه و منځی ته نه ورځی.
 کلیسا ته هم نه ځی، ما اوریدلی د هغی مور مسلمان ده.

جان مایکل: ته اوتی بوتی وایی. د اندلس یوه نجلی هم تر انجیلا ښکلی
 نه ده زه د هغی سپکاوی نشم زغملی. که دی بیا وویل چی بله نجلی تر
 انجیلا ښکلی ده نو د سر خیر دی نشته.

سوداگر: نو تا له انجیلا سره د واده تصمیم نیولی.
 هوکی زما تصمیم قاطع دی خو هغه له مانه کرکه کوی.
 زه نه پوهیږم چی د فردیناند له یوه خاص افسر نه یوه نجلی ولی کرکه
 کوی؟

د هغی مور عیسوی ده او زه پوهیږم چی هغه به دا خپله نیکمرخی بولی
 چې ته یی زوم شی. که ستا اجازه وی زه به له پاپ سره په دې اړه خبرې
 وکړم.

ما پخپله د نجلی له مور سره خبره کړې ده. د هغی هېڅ اعتراض نشته
 خو نجلی له مانه نفرت لری. آ بله ورځ مې میلمستیا ته رابللی وو، مور یی
 راغله خو دې د سرخوږ پلمه کړ، پوهیږی ښکلی نجونې کله د سرخوږ پلمه
 کوی، ته نه پوهیږی ته بی عقل یی، کله چی دوی د چا لیدل نه غواړی نو د
 سرخوږ پلمه کړی، ما د خپلې خدمتگاری په لاس د گلو گیدی وراستولی وه
 پوهیږی هغی څه وکړل؟ ته نه پوهیږی ودریږه زه یی ورته وایم.

جان مایکل جگ شو د میز له سره یی د گلو گیدی جگه کړه او د
 سوداگر پر سر یی وویشته په کرس کرس یی وخنډل ویی ویل: هغی د گلو
 گیدی زما د خدمتگاری پر سر ویشتلی وه او ورته ویلی یی وو چې که دې

پوهیږی، ته یو اعمق سوداگری.

*****

(۶)

په عامو حالاتو کې ښایي میریا د انجیلا له رضا پرته هیڅ گام نه وای اوچت کړی. خو یوه پښه وشوه چې دایې د انجیلا د راتلونکي په باب زړدی پرېکړی کولو ته اړه کړه.

میریا تر ډیره په خوب عادت وه، خو یوه شپه د طبیعت د خرابۍ په وجه خوب ورته غی. د انجیلا کوټه ددی تر څنگ وه، د شپې په وروستی برخه کې توی شوه د اوبو منگي په برنده کې د میریا خادمې ته د آواز کولو پر ځای پخپله جگه شوه. اوبه یې وڅښلې بیرته چې راستنه شوه څه خیال یې په ذهن کې وروگرځید او د انجیلا د کوټې خواته ورغله، دروازه خلاصه وه خو د انجیلا بستره تشه وه.

له هغې نه وړاندې بله کوټه د ربیعی وه او دننه د خبرو غږ راوت. میریا ورو دروازی ته ورغله ورو یې دروازه تیل وهله، لږ چوله یې وکړه او د ننه یې ور وکتل د ننه شمع بله وه، انجیلا یو کتاب په لاس کې ربیعی ته مخامخ په قالینه ناسته وه او ورو ورو یې لوست، چې په کوم لفظ به ودریده ربیعی به ورته ووايه، دا هغه کتاب ؤ چې میریا به زیاتره ربیعه لیده چې په ډیر سوز او گداز یې لولی دا قرآن ؤ.

میریا تر څه ځنډه حیرانه ودریده. ددی په گومان انجیلا په ډیره بده گناه اخته وه.

زړه یې غوښتل ورمنده کړی د لوړ له لاسه یې قرآن واخلي. خو پښی یې په ځمکه گنډلې وی. ددی د پرېکړې ځواک ځواب ورکړ.

انجیلا قرآن بند کړ، د بځمل په پوښ کې یې وپیچله او په الماری کې یې

وهڅوی. تر ډیره په کوټه کی یی حسه غونډی پرته وه، ناڅاپه یی څه ذهن ته ورغلل جگه شوه او له کوټې ووتله: د بهرنی دروازی نه وروسته یی مخ د پاپ د هستوگنځی په لوری و. له دی نه وړاندې د محل کوم ملازم او سپاهی دا پلی نه وه لیدلی چی بهرته وږی.

لږ ځنډ وروسته دا د پادری «پاپ» په مخکی ناسته وه هغه ته یی ویل: سپیڅلی پلاره! زه غواړم چی د انجیلا واده وکړم، خو هغه ډیره سرکشه او خودسری ده، زما خبره نه منی.

پاپ پوښتنه وکړه: دا غواړی راهبه شی؟

میریا: نه! ددی دغه رشته خوښه نه ده.

پاپ: ما غوښتل په دی باب زه له تاسره وپوښم. جان مایکل ماته خو ځلی ویلی دی چی ستا لور یی خوښه ده.

میریا: سپیڅلی پلاره! زه دا د ځان عزت او ویاړ گنم، خو انجیلا ډیره ضدی لېجلی ده، ته هغه وپوهو.

پاپ لږ سوچ وکړ ویی ویل: زما په گومان که تا له خپلی لورسره د جان مایکل د لیدو کتو زمینه برابره کړی وای نو دا ستونزه به پخپله لری شوی وه.

میریا: سپیڅلی پلاره! که دا معامله دومره آسانه وای نو ما به تاته هیڅ تکلیف نه و درکړی. پر انجیلا زما نا سکه لور کوډې کړی دی، هغه مسلماننه ده او د انجیلا په زړه کی یی د خپلو هم مذهبو پر خلاف کرکه راپیدا کړی ده، زه ویرېږم چی هغه یی لاری نه شی ځکه زه زرتزره ددی واده کول غواړم.

پاپ وویل: که دا خبره وی نو موږ باید غفلت ونه کړو، خو زه دا پوښتنه کوم چی که ستا لور د خوښۍ پر خلاف واده کړو نو ستا خاوند خو به نه ناراضه کېږی؟

خلاف ده؟

میریا ووبریده وی ویل: سپیڅلی پلاره! هغه د شراب خوړو نه کرکه کوی، او دا ددی له ناسکه خور سره د ناستي اثر دی، جان مایکل چې کله لومړئ ځل زموږ کره راغی نو په شرابو مست و بنایي له همدې امله د انجیلا ترې کرکه پیدا شوی وی.

پاپ وویل: زه داسې احساسوم چې ستا د کور وضعه د عامو عیسویانو د کور له وضعې سره توپیر لري، ته باید دومره پرېشانه نه وی، دا معامله به سمه شی، نن ما بنام به زه ستاسو کره درشم ته جان مایکل ته میلستیا وکړه، سمدستی د بل چا رابللو ته ضرورت نشته.

میریا وویل: سپیڅلی پلاره! زه وریږم چې د جان مایکل نوم واورې ناروغی به پلمه کړی او په بستره به پریوزی. پاپ: ددی د وړاندې د جان مایکل د نامه اخستلو ضرورت څه دی، هغه به داسې وخت راشي چې موږ د خوراک په میز ناست وو.

*****

(۷)

د لوشه له پاپ سره تر لیدو وروسته نوره ټوله ورځ میریا له ربیعی او انجیلا سره وه، انجیلا په دې خبره خفه وه چې د مور په موجودیت کې دا له ربیعی سره په لمانځه کې شریکه نه شوه. خو هغه پر دې خوښه وه چې دده له ناسکه خور سره ددی د مور چلن ډیر ښه شوی و.

نن میریا په ربیعه ډیره مهربانه وه، ددی د وینتاتو په جوړولو او د جامو په بدلولو یې اصرار کاوه، ویل یې: ربیعی ته د جامو په بدلولو کې ډیره یې پروایی، خلک به وایی چې ستا میره درسره یې پرواده، ته ټوله ورځ غمجنه ناسته وی، وگوره رنگ دی زیرېږی، که دی پلار راشي وبه وایی چې ته ماڅورولی یی، د خدای (ج) په خاطر لږ د ځان خیال کوه.

مایکل خبره رایاده کړه، انجیلا په ډیره بی پروایی د هغه د زړورتیا او شجاعت داستانونه اوریدل. پاپ د هغه د جگړو یادونه کوله ویی ویل: د جان مایکل په باب زه په یوه خبره خفه یم چی هغه په شرابو خوړلو کی اعتدال نه مراعاتوي، که نه نو د هسپانیې هیڅ افسر دده سره برابری نشي کولی، بیا هم کوم خلک چی دده د ددی کمزوری په سبب پوهیږي نو ده ته برانت ورکوي، ده له خپلی مېرمن سره بی شانه مینه درلوده، د هغی له مرگه وروسته دی په شرابو کی ډوب وی او د خپلې میرمنې غم غلطوي. ده داسی د ژوند ملگری نه ده موندلی چی دده دغه غم ورسره سپک کړی، د اندلس ډیری عزتمندی کورنۍ له ده سره د خیښی هیله لری او دا د ځان لپاره ویاړ گڼي خو دده هیڅ نجلی نه خوښیږي، تر دی چی د شاهي کورنۍ نجونی دده په معیار پوره نه خیږي.

اوس دده یوه دوست ماته ویلی چی دی له یوی ډیری معصومی نجلی سره واده غواړی، که هغه نجلی هوښیاره وی نو زما باور دی چی د جان مایکل په ټولو عادتونو کی به بدلون راولی. او دا به د کلیسا ډیر لوی خدمت وی. د کلیسا بهیان اوس له دشمنانو سره په جگړه مصروف دی، او د کلیسا لوڼو ته په کار ده چی د دوی د تسکین او آرامی اسباب برابر کړی، پر جان مایکل د شرابو خوړلو له امله د گوتی نیولو پر ځای باید په هغو عواملو غور وکړو چی دی بی دی عادت ته مجبور کړی. هغه د خپلې میرمنې په مرگ ضربه لیدلی، پر دی علاوه هغه خپل ډیر خواږه یاران له وحشی مسلمانانو سره ولیدل چی ورژل شول، که د قوم لوڼې پر هغه د رحم پر ځای له هغه نه کرکه وکړي نو دا ډیر د افسوس ځای دی.

د انجیلا ناکراری زیاتیده، دی دا احساس کړه چی کوم جال ورته غوړیدلی دی، دی یو ځل مور او بیا پاپ ته وکتل څه بی ویل غوښتل خو

میریا رنگ تګ زیر شو، پاپ او انجیلا میریا ته په پوښتونکي نظر وکتل،
پاپ انډیښمن شو پوښتنه یې وکړه: څه خبره ده؟

میریا جګه شوه وی ویل: هېڅ خبره نشته زه اوس راځم.

خو په هرلاره کې یې د پښو غږ واورید ودریده، له دې سره جوخت یې د
خپل حبشی نوکر غږ واورید: زه به تا په دې حالت کې د ننه تلو ته پری
نږدم.

په حُواب کې یې په شرابو کې ډوب غږ واورید: ته زما لاره نشی ترلی،
زه ددې ښار والی یم، لری شه که نه په دار به دی وځروم.

د میریا پښې په ځمکه ونښتې، لږ شیبه وروسته جان مایکل په دروازه
کې ولاړ ؤ، په یوه لاس کې یې طلايې صراحی او بل کې یې جام ؤ، له
سترګونه یې وحشت وریده، میریا، انجیلا او پاپ حیران حیران ورته کتل.
میریا په ویریدلي لهجه ویل: انجیلا ته د شاکوتي ته ولاړه شه. مګر د
انجیلا غیرت مور یوازی پرېښودل نه منل پاپ هم ددې ناڅاپي حالت سره
مخ کېدو ته تیار نه ؤ، هغه کله په غوسه او پښیماني جان مایکل ته او کله
د عذر او بخښنې په نظر میریا ته کتل.

جان مایکل په دروازه کې له صراحی نه پیاله ډکه کړه او په سړي
واړوله بیا په لرزیدونکو ګامونو کوټی ته ننوت، صراحی او پیاله یې په میز
کښېښودل او پاپ ته نژدې په تشه کرسی کېښاست. انجیلا له خپل ځایه
ورو لری شوه او د مور تر څنګ ودریده.

جان مایکل ویل: ته ولی ودریدی، کښینه، ستاسو نوکر ډیر بی ادبه
دی، د لوشه هر سړی ما پیژنی، خو ستاسو نوکرانو ته دا نه ده معلومه چې
زه ددې ښار والی یم.

سپېڅلی پلاره! زه به نن دلته پریکړه کوم او ځم به، مګر دا ولی ولاړه

احترام زما فرض دی خو هېڅ افسر به دا ونه زغملی شی چی څوک یی دی کورته ور وغواړی او بی عزتی یی دی وکړی. آیا زه دوی دلته نه یم رابللی؟ انجیلا په حقارت خپلی مور ته وکتل، پاپ بیا وویل: ما همدا اوس تاسوته دا ویل چی اوسنی حالات داسی دی چی زموږ ډیر غوره افسران د ډیرو شرابو په خوړلو عادت شوی دی، کله چې دا حالات بدل شی، د دوی عادت به هم بدل شی، میریا، انجیلا کښینی، د مایکل په زړه کی ستاسو د سپکاوی خیال نه شی پیدا کیدای.

میریا یوه شیبه دوه زری شوه خو بیا په کرسی کیناستله مگر انجیلا ولاړه وه.

مایکل خپله لهجه بدله کړه ویی ویل: سپیشلی پلاره ما له تاسره نن وعده کړی وه چی د شرابو په خوړلو کی به اعتدال کوم، خو زه افسوس کوم دا زما دوس خبره نه ده. زه پوهیږم چی انجیلا له شرابونه کرکه لری. سپیشلی پلاره! زه به یی پرېږدم د انجیلا لپاره زه هر څه کولی شم، انجیلا! د خدای په خاطر کښینه! ته نه کښینی؟، ته باید کښینی! زه ستاسو په کور کی خپل سپکاوی نشم زغملی.

جان مایکل په خپلو لړزیدونکو لاسونو یو بل جام ډک کړ او په شونډو یی کیښود.

میریا د انجیلا لاس ونیو ورکش یی کړه ورویی ورته وویل: انجیلا! د خدای (ج) لپاره دا د یوه شرابی ضد دی کښینه! انجیلا د مور تر الفاظو د هغه په هیله منو کتو تر تاثیر لاندی راغله او کښیناستله، د مایکل په اړه ددی ویره په کرکه بدله شوه. څو شیبی وړاندی د حیا غوښتنه داوه چی دا وتښتی او اوس د غیرت تقاضا دا وه چی د حالاتو سره ډ غړې ووهی.

جان مایکل څو شیبی انجیلا ته په چوپه خوله وکتل بیا یی وویل: تا خوراک ولی پرېښود، وخوره زما فکر مه کوه، زه دغه مهال څه نه خورم. زه

زیات، ته په همیشه مدهوش اوسیدلی. په هوښیاری کی سرې ډول ډول خیالونه غذايوي، زما په باب تاسو دا گومان مه کړی چې تل می همداسی شراب خپل، نه یو وخت می له شرابو نه دومره کرکه وه چې په مذهبی مراسمو کی می هم بد ایسیدل، خو اوس یی تر هر چا زیات ځنیم. زما دا عادت د انجیلا بنده ته ایسی، د انجیلا به زما دا عادت هم نه خوښیږی چې د شپې مهال د خلکو په کورونو ورننوتم، انجیلا به بنایي ما ظالم بولی.

پاپ د مایکل رتل ضروری ویل وی ویل: ما انجیلا ته ویلی دی چې تا د خپلی میرمن له مرگ وروسته په شراب چپلو پیل کړی، مایکل ویل: دا دروغ ده، دا بلکل دروغ دی، زه پوهیږم چې زما د میرمنې د مرگ سبب زما د شرابو چپل وو. یوازی شراب نه د هغی زما ډیر عادتونه بد ایسیدل. د الحمه له بری وروسته چې څه وشول نو هغی به تل ماته ویل چې ته وحشی یی خو په دی کی زما گناه نه وه.

د الحمه له بری نه مخکی ما ډیر لږ شراب خپل. خو په هغه ورځ می د بری په خوښۍ څو صراحی تشی کړی. او بیا هغه پیښه رامنځ ته شوه، د تشی په حالت کی زه په دی نه پوهیدم چې زه څه کوم. هغه ډیره پټکلی وه، ما له هغی سره وعده هم وکړه چې ژوند به دی ژغورم. د هغی گناه معمولی نه وه، زموږ دوه سپاهیان یی وژلي وو، د هغی څلور وروڼه په جگړه کی وژل شوی وو د ښار خلکو وسله کیښوده، نور د دوی ډمه واری وه چې زموږ لپاره د خپلو کورونو دروازی خلاصی کړی خو د هغی پټکلی نجلۍ د کور دروازه بنده وه. ما د دروازی د ماتولو امر وکړ، مایتایی داسی نه وای کړی خو د بری په خوښی کی می ډیر چپلی وو. کله چې زما سپاهیانو دروازه ماتوله د کور له پامه څو غشی راغلل زما اته سپاهیان تپیان شول او تول همالته انبار شول، کله چې کورته ورننوتو نو هلته یوازی یوه نجلۍ وه. پرمایی په خنجر حمله وکړه خو ما خنجر د هغی له لاسه واخست، که ما نه وای منعه کړی نو سپاهیانو به د هغی بوتی شکولی وی. سپاهیان ولاړل او

اوچتی وی. بیا زه پر خان ونه پوهیدم چی څه کوم، دا رښدله او زما لاس ددې په مری ورکلیده، سهار چی کله زه راپه هوش شوم ددی لاش زما سره نژدی پروت ؤ، په مری یی زما د گوتو خاپونه وو، ما دا گنله چی وینه ده، ما چې د هغې خیری ته وکتل دا باور می نه شو کولی چی وژلی به می وی. مایی د پاڅولو هڅه وکړه، بیا می ټوله ورځ په شرابو غښلو تیره کړه. اوله هغې ورځی وروسته زه په شرابو کی ډوب یم. خو دا داسی تنده ده چی هیڅکله به هم ماته نشی ماچی لومړی محل انجیلا ولیده، هماغه نجلی رایاده شوه، تر اوسه پوری چی ما څه کړی ذمه واره یی هماغه نجلی ده. او اوس که په راتلونکی کی څه کوم ذمه واره به یی انجیلا وی. زه نن د همدی پرېکړی لپاره راغلی یم، انجیلا ته به دا ځواب راکوی چی له ماسره واده کوی که نه؟

د انجیلا په سترگو کی اوبښکی راغلی، په تصور کی یی د هغې مظلومی نجلی زړه لرزونکی کرېږی اوریدی، د جان مایکل په پوښتنه یی تېکان وخوړ وی ویل: تاته زما ځواب څرگند دی. او بیا پر ځای ودریده،

مایکل په دروند آواز ویل: که دا هغه ځواب وی چی هغې نجلی راکړی نو واوره چی د کوم گل وېسی زما لپاره نه وی زه یی په خپلو لاسو په موبلو او پانی پانی کولو عادی یم.

انجیلا ځواب ورکړ: له هغې نجلی سره دی مخ تورول غوښتل او ماته دی د واده پیغام راکړی، د فردیناند افسراو د کلیسا زور ته زما ځواب دا دی چی زما په نظر تر تانه د لوشه یو سوالگر د ډیر عزت خاوند دی. د هغې بی کسه نجلی لپاره ته د یوه وږی لیوه په څیر وی. خو زما په وړاندی د یوه لیونی سپی په څیر یی. ته هغه وخت هم د کرکې وړ وی او اوس هم.

پاپ او میریا په یوه غږ ویل: انجیلا! انجیلا! خو دی هغوی ته پام ونه کړ وی ویل: ته د انسانیت په نامه یو تور داغ یی. ته ماته اخطارونه راکوی خو تر څو می چی خدای مل وی ته می یو وینسته نشی کړولی، تاسو

نکړای شی.

انجیلا پاپ ته وکتل ویی ویل: او ته د مریمی بوت لمانځی. خو د خپلو سپاهیانو لخوا د معصومو نجونو عصمتونه لوټل د مریم د زوی د دین لوی خدمت گڼی! ته د هغه صلیب عبادت کوی چې د خدای زوی یی پری واخړولی ؤ خو زه پوښتنه کوم چې د اندلس په هر ښار کی څومره یی گناهان دی چې ته هره ورځ هغوی ته د پانسی سزا ورکوی؟

پاپ جگ شو ویی ویل: دی نجلی لاره ورکه کړی ده، ددی خور جادو پرې کړی، دا نه پوهیږی چې څه وایی! مایکله! راځه چې څو!

مایکل وویل: نه زه به پرېکړه کوم او ځم به، هغه وروستی جام هم پر سر واړاوه او د بیهوشی تر حده رسیدلی ؤ. جگ شو د انجیلا په لوري ورغی. پښی یی وپړیدلی. انجیلا د میز له سره درنه گلدانی اوچته کړه او پوی خواته ودریده مېریا خپل حبشی غلام ته غږ وکړ، هغه په منډه راغی، خو په دی ځنډ کی مایکل انجیلا ته ورنژدی شو، هغی په گلدانی پر سر گزار ورکړ، مایکل د لویدو لپاره یوه پلمه غوښته او د گلدانی په گزار یی توازن ونه شو ساتلای وغورځید. له لویدو سره پاپ وروړاندی شو حبشی غلام ته یی ویل: ته دی زر تر زره خپلی کوټی ته ورسوه، که د هغه نوکرانو پوښتنه وکړه ورته ووايه چې په شرابو نشه دی، د مزبوتی تنی خاوند غلام مایکل په اوږه واړاوه او بهرته ووت.

پاپ انجیلا ته وکتل ویی ویل: انجیلا! جان مایکل ما دلته راغوښتی ؤ، ستا د مور په دې کی هیڅ قصور نه ؤ او زما دا خبره بلکل غلطه ده چې ستا ناسکه خور په تا جادو کړی، که دا خبری هغی تا ته درېږدلی وی نو ته باید له هغی نه ډیر څه زده کړی. ما مایکل د اصلاح وړگانه خو زما خیال غلط ؤ. ته باید له هغه نه لری واوسی، زه سبا ته له خپل منصب نه استعفی ورکوم. زه له پوی مودی راهیسې په دې فکر کی وم چې د پوه پاپ

جرم او دهغي سزا

سبا ته د جان مايكل خدمتگاري ميرياته د هغه يو ليك وروږ، د ليك له لوستلو وروسته د ميريا باور ته كېده چې دا به مايكل ليكلي وي، هغي په وار وار له خدمتگاري نه پوښتل چې: آيا دا رښتيا د هغه ليك دي؟ او خدمتگاري به د ميريا د باور په خاطر په سپيڅلي مريم سوگند وځوړ.

جان مايكل په ډېره عاجزي او شرمندگي عذر غوښتي ؤ، هغه ليكلي وو چې زه د خپلې پښېمانۍ او خفيگان لپاره الفاظ نشم موندلي، زه ډير شرمندم يم تاسو ته معلومه ده چې زه د نشي په حالت كې وم. ځكه خو زما هيله ده چې زما گناه به د بخښنې وړ ويولي. زه وعده كوم چې بيا به هيڅكله هم د نشي په حال كې ستاسو كورته نه درځم، او زه به له الهېلا سره تر هغه وخته د خبرو هڅه ونه كړم تر څو دا پخپله پر دې اعتراف ونه كړي چې زما په اخلاقو كې ژور بدلون راغلي. زه به په پوره ډاډ د هماغه وخت انتظار كوم چې زما چلن هغه پر دې مجبوره كړي چې ما انسان ويولي. زه پوهېږم چې د شپي په پيښه ستاسو د كور دروازه زما پر مخ بڼده شوه، خو تاسو ډاډه اوسې تر څو تاسو ما پخپله درونه غواړئ زه به ستاسو د دروازي ټكولو جرئت ونه كړم.

د جان مايكل د خدمتگاري له راتلونې لږ وړاندې ميريا د خپل خاوند په نامه يو لويديز ليك ليكلي ؤ خو د مايكل د ليك په لوستلو يې د هغه ليك له

لیکلی چی د شپې هغه په هوش کی نه ؤ او ډیر پېښمانه دی، هغه له مانه هیله کړی چی زه دده له لوری ستاسونه معذرت وغواړم.

میریا: هغه موږ ته هم دا لیک رالیرلی ته یی ولوله!

پاپ لیک د میریا له لاسه واخست او ویی لوست بیا یی وویل: هغه ماته هم همدغسی خبری لیکلی، زه ددی لپاره راغلی یم چی تاخو به خپل میره ته د شپې د پیښی په اړه څه احوال نه وی لیرلی؟

میریا: نه! ما لیک لیکلی دی خو استولی می لانه دی!

پاپ: انجیلا لیک لوستی دی؟

میریا: نه!

پاپ: هغه راوغواړه زه څه خبری ورسره کوم.

میریا: زه ستا د حکم نه سرغړاوی نه کوم. خو ښایی هغه اوس د جان

مایکل په اړه څه خبره اوریدل ونه غواړی.

پاپ: زه د جان مایکل استازی نه یم!

میریا: ښه ده زه به یی راوغواړم.

پاپ وویل: دا لیک یوسه غوره دا ده چی میریا ماته تر راتلو د مخه دا

ولولی. میریا د انجیلا راغوښتلو لپاره پاس وختله.

د شپې د رخصتیدو په وخت کی پاپ څه خبری وکړی په انجیلا یی ډیر

تاثیر وکړ. خو کله چی میریا د جان مایکل لیک دی ته ورکړ او ورته ویی

ویل چی پاپ له تاسره لیدل غواړې نو دی سمدستی وویل: که پاپ د هغه

شرابی د استازی په حیث راغلی وی نو زه هیڅ نه ورسره گورم پروښ یی ویل

چی زه به د لوشه د کلیسا له مشری استعفی ورکوم او اوس د یوه کرکجن

انسان لپاره به ذلیل ترین خدمت نه شرمیږی.

انجیلا: نو هغه به په دی منظور راغلی وی چی زموږ تر منځ سوله او منځگړیتوب وکړی.

میریا: له هغه سره تر لیدو د مخه د هغه په نیت بدگومانی مه کوه.
انجیلا وویل: راځه او له ځایه جگه شوه.

پاپ انجیلا ولیده ویی ویل: لوری! پروڼ ما درته ویلی وو چی له خپل منصب نه می د استعفی اراده کړی، خو نن می د مایکل لیک ولوست، هغه په خپل چلن ډیر شرمندہ دی، که دا بدلون هسی اضطراری او لنډ مهال نه وی نو زه باید د استعفی په اړه بیرنی قدم اوچت نه کړم. له دی نه علاوه زه ستا د پلار تر راستنیدو پوری باید په لوشه کې پاتی شم. اوس دی مور ماته د مایکل بل لیک راوښود.

انجیلا وویل: ما هم دا لیک ولید.

پاپ: ددی لیک په باب ستا نظر څه دی؟

انجیلا: زه یوازی دومره پوهیږم چی حالاتو هغه د یوه لیوه د وحشیتوب پر ځای د یوه گیدر په مکاری غوره کولو اړ کړی دی. هغه خپله د کار لاره بدله کړی پخپله نه دی بدل شوی، هغه چی کوم ښکار په پنځو ونه وژلی شو اوس دام ورته غوړوی. او زه تر پښیدونکی مار نه چوپه او د جال په څنډه کې غلې غڼه خطرناکه بولم.

پاپ: امکان لری ستا گومان پر ځای وی. د چا د زړه حال له خدای پرته چاته نه دی څرگند، په دی معامله کی زما خواخوږی له تاسو سره ده، زه تا او ستا مورته دا مشوره درکوم چی له دی لیک نه وروسته تاسو ته په کار ده چی ده ته په ځواب کی داسی لیک وایستوی چی هغه ونه پاروی. زه تاسو ته دا مشوره نه درکوم چی له هغه سره راشه درشه ولری. خو زه دا مشوره هم نه درکوم چی هغه ته تند ځواب ورکړی.

ابوداود بوختیدني داسی دی چې بجایی د غرناطی له فتحی وړاندې راستون نه شی. د هغه په غیاب کی که تاسو له لږ تدبیر نه کار واخلی نو هبله ده چی هغه تاسو پریشانه نه کړی.

انجیلا وویل: هغه وعده کړی چی په راتلونکی کی به هغه موږ نه پریشانه کوی. او تر څه وخته چی هغه پر خپله وعده پابند وی موږ ته ددی ضرورت نشته چی ورسره تکر شو، که ته دا گزمان کوی چی زما د مور ځواب به د هغه وحشیانه فطرت بدلولی شی نو ته یی پخپله ځواب ولیکه ور ویی لپره. تر کومه چی په ما پوری اړه لری، نو خدای شاهد دی چی که هغه تر زړو کلونو پوری عبادت وکړی او زه پخپل سترگو پریشتی وویښم چی له آسمان نه راکوزېږی او ده ته سلام کوی هم تری کرکه او نفرت کوم.

*****

(۲)

له دی پیښی نه یوه میاشت وروسته فردیناند پر غرناطه حمله کړی وه، ملکی ازابیل او فردیناند د غرناطی له فتحی پرته سوگند خوړلی ؤ چی نه به راستنېږی، خپل ټول پوځی ځواک یی د جگړنی میدان ته رسولی ؤ، ابوداود هم له اشپیلی نه د غرناطی یوه سرحدی ښارگوټی ته تللی ؤ او د خپلو فعالیتونو مرکز یی ټاکلی ؤ. هغه په تیرو څلورو میاشتو کی په ملگونو جاسوسان غرناطی ته استولی وو. هغه خپلی میرمنی ته لیک استولی ؤ چی غرناطه به زموږ له اټکل نه هم وړاندې فتحه شی او پادشا سلامت ماته وعده راکړی چی په غرناطی کی به دده د نائب منصب راکوی. په لوشه کی تر یوی میاشتی پوری جان مایکل میریا ته څه پریشانی جوړه نه کړه، له وروستی ملاقات نه وروسته د هغه په چلند کی ښکاره بدلون راغلی ؤ. د هغه ظلمتکاره به به ورکړی به ځان د مسیحا دوری گڼه ورتاوانه.

خوښه شوه چې د مایکل په دې بدلون کې د انجیلا رول دی، خو چې دا په
په خيال کې ورغځل چې انجیلا په هېڅ صورت هم له هغه سره واده ته
تیار نه ده نو زړه به یې ولویده او په جان مایکل به یې زړه وسوځېد.

جان مایکل اوس زیاتې شپې د خپل سوداگر دوست کړه تېرولې، او د
بېار د پې کسه نېونو سره د هغه چلند ډیر وحشیانه ؤ. میریا له دې خبرونه
ناخبره وه، خو په بېار کې د مسلمانانو د پدې ورځې خبرونه به په یو ډول
رېښې او له رېښې نه انجیلا ته رسېدل، له جان مایکل نه د انجیلا کرکه
ورځ په ورځ زیاتېده.

یوه ورځ پادری «پاپ» انجیلا ته وویل چې تر یو دوو ورځو پورې جان
مایکل د جگړې محاذ ته روانېږي او د هغه پر ځای له قسطلې نه بل څوک
راځي. سبا ته د کوتوال د میرمنې لخوا میریا ته د جان مایکل د رخصتیدو
په ویاړ د میلستیا د بلنې پڼام ورځې، میریا دې میلستیا ته د انجیلا او
رېښې د پېلولو هڅه وکړه خو هغوی دواړو انکار وکړ. میریا انجیلا ته
نصیحت وکړ چې لوړې هغه جگړې ته روان دي.

ستا په زړه کې باید له هغه سره هېڅ کینه نه وي پاتې شوی د بېار ټول
عزمتان به هلمه راټول وي. که ته ولاړه نه شی نو ټول به پوه شي چې ستا
او د هغه تر منځ څه ناوړه پیښه تېره شوی ده.

خو انجیلا پر خپل ضد ولاړه وه او میریا له مجبوري نه یوازې ولاړه، د
ماتېام په خړه کې چې کله میریا له خپل محل نه وتله جان مایکل یې په
دروازه کې ولید. هغه د پوځ له څو تنو سپاهیانو سره ولاړ ؤ او څه خبرې یې
ورسره کولې. میریا نوکر ته د ګاډۍ درولو امر وکړ او بهر ته یې وکتل د
لامن په اشاره یې جان مایکل ځان ته ور وغوښت.

جان مایکل ورغوی شو. میریا ته به غالباً د ګاډۍ مالک و چې

میریا وویل: انجیلا ډیره بدله شوی ده، کله چې ته له جگړې راستون شې نو ستا په راپتلو به بیا اعتراض نه کوي. زه لکه چې له وخته رواندی روانه یم، ته هلته څه وخت راځی؟

جان مایکل: زه د څو دوستانو په انتظار یم، تاسو ورځې زه هم در روان یم، مگر ته خو یوازی یی!

میریا: هوا افسوس چې د انجیلا طبیعت خراب دی، که نه هغه له ما سره راتلو ته چمتو وه.

مایکل وویل: د هغې طبیعت زیاتره خراب وی هغه علاج ته اړتیا لري، ښه درڅه نوا!

کله چې د میریا گادی لوبلری ولاړه، مایکل خپلو ملگرو ته وویل: د هغې یوه طبیب ته ضرورت دی او ما د ډیرو ناروغانو علاج کړی دی.

*****

(۳)

ربیعہ او انجیلا په پاس پور کی په یوه کوټه کی دودۍ خوله ناڅاپه یی لاتندی څه شور واورید. ربیعہ وارخطا شوه ویی ویل: ښایی له احمد سره د چا جگړه ده.

انجیلا وویل: دا به جیمس وی زه به یی نن چاره وکړم، کله کله می احمد ته هم غوسه راځی، هغه د سندیا غوندی غټ دی خو هر نو کړی دوی.

ربیعہ وویل: دلته هر مسلمان، عیسوی خپل بادار گنی انجیلا خدمتگاری ته وویل: ورشه جیمس راوله زه یی نن چاره کوم، خو ناڅاپه په زینو کی د چا د پسټو غټ اوچت شو او انجیلا وویل: ودریږه لکه چې هغه

بخیله را روان دی، اوس به له احمد نه شکایت کړی.

قدم وړاندې شو او انجیلا څلور گامه شاته ولاړه، په دې موده کې ربیعه د شا د کوتی دروازی ته ولاړه، نوکره په خپل ځای ولاړه وه او رپوږیدله. جان مایکل وویل: د تېښتې او شور ماشور هڅه مه کوه هېڅ گټه نه لری. اوس ستا مرستی ته هېڅوک نه راځی. ستا نوکران زما د سربو په قبضه کې دی. مور دی زما د رخصتیدو په ویاړ د کوتوال په میلمستیا کې ده، تر څو زه هلته ورنه شم هغه دلته نشی راتلای.

جان مایکل څو گامه نور هم وړ وړاندې شو انجیلا په منډه د کوتی په یوه کونج کې ودریده او چیغې یې کړې: ته وحشی یی، ته سپک یی په شرابو یې هوشه یی.

جان مایکل انجیلا ته د ځواب پر ځای نوکری ته وکتل ویی ویل: ته دلته څه کوی! تېښته، او هغه په منډه له کوتی نه وتښتیدله.

مایکل بیا انجیلا ته وړ وړاندې شو هغه یې گیر کړه تر لاس یې ونیوه او د کوتی بل کونج ته یې راوستله. بیایې ربیعی ته پام شو ویی ویل: ته ددی خور یی!

خلکو دروغ نه ویل د اندلس برخه ښکلا توله خدای تاسو دواړو خړیندو ته درېځنېلی ده. مگر زه اوس یوازی د انجیلا لپاره راغلی یم، ته تلای شی!

مگر ربیعه له خپل ځای نه ونه خوځیده، مایکل چیغې کړې! ورځو! ربیعی په حقارت ورته وکتل ویی ویل: ته ډیر زړه وری، د پنځو په مقایله کې ته رښتیا هم ډیر زړوری، پر یوې نجلی د حملې لپاره دی یوازی ځوتنه له ځانه سره راوستی که نه ددی کار لپاره پوره پوځ ته ضرورت و.

ته خپل خنجر ولی نه راویاسی! انجیلا ورته ووايه چی زه تش لاس یم، د فوډیناند د ځانگړې افسر وار باید خال نه وی که نه نو د کلیسا په تاریخ

ستا به شان زړورو په همت یی بیرې د بی گناهو د وینو په سمندر کی لامبو
وهی. زه تا پیژنم ته د میرونو په وړاندې پسه او د بشکو په مقابل کی لږه
یی !

مایکل د زخمی ځناور په څیر ور وړاندې شو ربیعه یی تر دراورو مټو
و نیوله او د شاته کوتی په لورنی تیل وهله، هغه پر مخی وغورځیده په دی
ځنډ کی انجیلا په منډه ووته او د زینو په لوری له کوتی نه بهر شوه، د
مایکل چی ور پام شو، نو ربیعه جگه شوه دروازه یی بنده کړه او کولپ یی
پری واچاوه.

مایکل په انجیلا پسې منډه واخستله، انجیلا په منډه منډه کوزیدله او د
مرستی لپاره یی چیغی وهلی، د نیمایی زینو له کوزیدو وروسته یی
احساس کړه چی په مانی کی ددی د مرستی غږ ته د لبیک ویلو څوک نشته.
ربیعه یی ورپه یاد شوه او پښی یی ځای پر ځای ودریدی.

ناڅاپه یی لاندی د څو تنو کړسندی ځنداگانی واوریدی په زینو کی شمه
بلیده، سمدستی یی په لاس شمه وغورځوله او مړه یی کړه، د مایکل سربو
په کړس کړس ځنډل او په زینو کی پاس راخستل. د انجیلا په زړه کی
وروگرځیدل چی که د پاسنی پور برندی ته ځان ورسوی نو چیغی او فریاد به
یی د کلا د دروازی پهره داران واورې. بیرته په خپ غږ پورته وختله، د
زینی په وروستی کړلیچي یی یوه وروونکی ځندا واوریده او دا د مایکل
مزبوتو متوته لویدلی وه. چیغی یی کړی: ظالمه ! مردار خوره لوچکه ! پری
می وده ! پری می وده ! جان مایکل پورته راځتونکو سپاهیانوته غږ وکړ:
تاسو اوس د کلا په دروازه کی ودرېږی. تر څو زه غږ در ونه کړم یو هم دی
خواته رانه شی، سپاهیان بیرته وگرځیدل او جان مایکل انجیلا چی چیغی او
تړپکی یی وهلی بیرته همغی کوتی ته بوتله چی له ربیعی سره یی دودی

ځانله یې ناسوهه، ما پرېږده! او د هغه په مزیتو لاسونو کې یې تړپکې وهلې.

ناڅاپه جان مایکل په وایلا شو، د هغه د لاس گوټی د انجیلا خړلۍ رته برابرې شوی، هغه په بل لاس د انجیلا مړۍ ونیوه او خپل لاس یې خلاص کړ. له دې نه وروسته مایکل لکه لیونی په یوه لاس د انجیلا مړۍ کلکه کړه او په بل یې د هغه جامی شکولې.

ناڅاپه د شا دروازه خلاصه شوه، د ربیعی په لاس کې برچه وه او غلی غلی ورنژدی شوه، د مایکل دې ته شا وه خو انجیلا ولیده، ربیعه چې مایکل ته ورنژدی شوه په پوره زور یې د برچې گوزار پری وکړ، هغه یو لټ وخور او په ځمکه ولوید د برچې تیغ د هغه تر سینې بوت وتلی ؤ او تړپکې یې وهلې، انجیلا له ربیعی سره غاړه غړۍ شوه، ملنگۍ یې وهلې، ربیعی، ربیعی! ما داسې گنله چې زه دې پرېښودم او وتښتیدې، هغې ورته وویل: ما د برچې په موندلو ځنډ وکړ، د بهر نه د زینو له لارې د احمد کوټی ته ولاړم.

انجیلا: مگر دا خو دی وواژه، اوس به څه کېږي!

نه، نه ربیعی! تا هغه ونه واژه، ما وواژه، او زه د بوی لوی محکمی په وړاندې دا ځواب ورکولی شم چه ولی می وواژه. اوس به دده سپاهیان راشي، ته دی خپلې کوټې ته ستنه شه د خدای (ج) لپاره زرکوه! ربیعی په ډاډ ځواب ورکړ: نه انجیلا! ته ماردی نیکی له ثواب نه مه محرومه.

انجیلا: نه ربیعی، زه تا دی ته نه پرېږدم، نه نه هیڅکله نه! انجیلا په زوره زوره وژړل.

ربیعی وویل: انجیلا! ستا جامی! ستا ټول بدن لوڅیږی، ورشه جامی دی

دی. دی د ملکی د دوستانو څخه دی چا وواژه!
ریبعی وویل: ته له ماته په دی اړه د څه پوښتلو حق نه لری ورشه کوتوال
خبر کړه.

مگر هغه به دده په بدل کی موږ ټول په دار وڅړوی زه له تگه نه وړاندی
د هغه د قاتل نیول ضروری بولم.
ریعه: هغه ما وژلی دی.

سپاهی یوه شېبه حیران شو ریعی ته یی کتل.
ریعی چیغی کړی: ولی نه ځی! ماته څه گوری، آیا ته په دی نه
پوهیږی چی ددی ښار اصلی والی زما پلار دی. هغه ددی ښار حاکم نه د
فرديناند دوست هم دی، ته د داسی سری ذمه واری ولی اخلی چی شواب
خوری او د شریفو خلکو کورونو ته ورلوړی. زه دا پوښتم چی ته هغه وخت
چیرته وی چی په دی کوته کی د پوی بی وسه نجلۍ کرپړی پورته کیدی.
تاسو بهر په کرس کرس خندل، زه درته امر کوم چی ورځدا که نه تا ته به
ښه نه وی او واوره تر څو کوتوال رانه شی ستاسو کوم ملگری ته د پورته
راتلو اجازه نشته.

سپاهی د پریشانی په حالت کی پریکړه نشوای کولی چی څه وکړی هغه
ریعی ته وکتل او بهر ته ووت.

*****

(۵)

د سپاهی له وتلو نه لږ وروسته ریعه له کوتی نه ووتله او په برنده کی
ودریده لاندی یی وکتل. د انجیلا له کوتی نه د وره تېکولو غږ راته. ریعه
د هغی د کوتی په لوری ورتله خو په وره کی یی پښی ودریدی. د انجیلا
غږ اوریدل کیده: ریعی! ریعه! ریعه تر لږ څنده زړه نازړه ولاړه وه او پیا

زه به له دوی نه د رحم غوښتنه هم ونه کړم، زما پلار د قوم غدار دی هغه باید د خپلی غدارۍ انعام واخلي، امکان لری زما له قربانی وروسته پر هغه د تویی دروازه خلاصه شی.

ریښی د محل د دروازی له لوری د خلکو شور واورید، دی د برندی په لوری منډه واخسته، یو ځل یی له شاته کتلو وروسته بیرته مخ راوگرځاوه او راستنه شوه ویی ویل: انجیلا! خلک په دروازه کی راغونډیږی، ښایی د کوتوال له کوره یی څوک په پوښتنی پسی راوتلی وی. د مایکل خلک به دده د پوښتنی لپاره دلته راشی نو زه هم خدای پامان!

انجیلا چپفی کړی: نه نه! ریښی! ریښی مه څه زما خبره واوره. زه د مرگ تر غیږی ستا سره ملګرتیا کوم، ریښی ودریږه! ریښی ریښی! ... ریښه تللی وه.

*****

(۱)

له انجیلا سره تر خدای پامانی وروسته ریښه همفی کوتی ته ولاړه چی د جان مایکل مری پکی پروت ؤ. د هغه وینه په قالینه وچه وه. خبره یی ډیره وروونکی شوی وه، ریښی له بلی کوتی ته یو ځادر راوړ د هغه په مخ یی وغورواوه او په یوه کرسی کیناسته.

له ځنډ وروسته یی په زینو کی د چا د پښو غږ واورید، څوک وړه ته راوړسیدل غږ یی وکړ: باداره! ډیره ناوخته شوه! د کوتوال خلک دی په لټه کی دی، دلته درپسی راغلل.

ریښی د خپل زړه درزا راقابو کړه. جګه شوه ور یی خلاص کړ بهرته یی وکتل ویی ویل: دلته راشه زما په کوټه کی د یوه شرابی مری پروت دی ته یی پیژنی!

دی. دی د ملکی د دوستانو څخه دی چا وواژه!

ربیعې وویل: ته له ماته په دی اړه د څه پوښتلو حق نه لری ورشه کوتوال خبر کړه.

مگر هغه به دده په بدل کی موږ ټول په دار وځړوی زه له تگ نه وړاندی د هغه د قاتل نیول ضروری بولم.
ربیعې: هغه ما وژلی دی.

سپاهی پوه شپه حیران شو ربیعې ته یی کتل.

ربیعې چیغی کړی: ولی نه څی! ماته څه گوری، آیا ته په دی نه پوهیږی چی ددی بنار اصلی والی زما پلار دی. هغه ددی بنار حاکم نه د فردیناند دوست هم دی، ته د داسی سری ذمه واری ولی اخلی چی شراب خوری او د شریفو خلکو کورونو ته ورلوېږی. زه دا پوښتم چی ته هغه وخت چیرته وی چی په دی کوته کی د یوی بی وسه نجلی کریږی پورته کیدی. تاسو بهر په کرس کرس خندل، زه درته امر کوم چی ورځه! که نه تا ته به ښه نه وی او واوړه تر څو کوتوال رانه شی ستاسو کوم ملگری ته د پورته راتلو اجازه نشته.

سپاهی د پریشانی په حالت کی پریکړه نشوای کولی چی څه وکړی هغه ربیعې ته وکتل او بهر ته ووت.

*****

(۵)

د سپاهی له وتلو نه لږ وروسته ربیعې له کوتی نه ووتله او په برنده کی ودریده لاندی یی وکتل. د انجیلا له کوتی نه د وره ټکولو غږ راته. ربیعې د هغی د کوتی په لوری ورتله خو په وره کی یی پښی ودریدی. د انجیلا غږ اوریدل کیده: ربیعې! ربیعې! ربیعې تر لږ ځنډه زړه نازړه ولاړه وه او بیا

پاماني اخسته، خو دا ټولې دلچسپې پر خپل خپل ځای وې.

د ژوند ټکرونو د رېبې له زړه نه د بدر بن مغیره هيله ونه اېستله،
توپان تېر شوی ؤ اوس یې په سره سېنه د خپل راتلونکي په باب سوچونه
کول. دا د زندان له تیارو نه نه ویریده، په ډار له خریدلو او یا په اور کې له
سوخیدلونه نه ویریده. د مرگ څیره دی ته وپروونکې نه وه، خو په زړه کې
د بدر بن مغیره له هیلو سره مرگ ته زړه کول، دی ته ډیر گران وو، په زړه
کې وروگرځېدل: کاشکې له مرگه وړاندې مې یو محل لیدلی وای. کاشکې
هغه ته یې دا ویلي شوای چې په نوی ژوند کې به دی په انتظار وم. کاشکې
دا د هغه لپاره ژوندی پاتی وای. کاشکې ددی له مرگه وروسته دی سپوږمې
او ستورو بدر ته دا ور په یادولی. هغه ته یې دا ویلي شوای چې ددی په
ژوند کې داسې مایېام نه ؤ چې ستا له یاده به تش ؤ.

رېبې په خپل زړه کې وویل: مگر دا زه پدې څه سوچونو سریم، بدر یوازی
زما نه د ټول قوم سپاهی دی. هغه زما په شان د زرگونو نجونو د عصمت د
دفاع لپاره جنگیږي. زه څومره نادانه یم، زه گومان کوم چې هغه به هم اوس
په کومه لوړه غونډۍ ولاړ وي او دا سپوږمې او ستوزې به ویني. او دوی به
دده په زړه کې زما یاد ورتازه کوي. زه فکر کوم چې هغه به زما آهونه
اوري. زما اوښکې ویني خو دا د هغه سپکاوی دی. د هغه تصور یوازی زما
تر ذاته پورې نشي ایساریدای. هغه به اوس د زرگونو بی وسه نجونو
فریادونه اوري. د هغوی اوښکې به گوري د اوښکو او آهونو په دی توپان
کې به ده ته زما غږ پیژندل له امکان نه لری وي. هغه به په کومه غونډۍ د
دریدو او له سپوږمې سره زما د یادولو پر ځای داسې وایی چې: تا زما د
اولس عروج هم لیدلی نن یې زوال هم وگوره! تا په دی ځمکه د طارق او
عبدالرحمن دبدیه او جلال هم لیدلی، نن د ابو عبدالله ذلت او زوال وگوره،

ایښودل؟ آیا دا هماغه اولس دی چی پچیان یی د یوی غریبن خور د عزت په خاطر لوی لوی پاچهۍ تر پښو لاندې کړې؟

له خنده وروسته چې کله ربیعه بیرته راغوزیدله د زړه یوچ یی سپکه شوی و. له خانه سره یی ویل: ربیعی! د ټولنیزو مصیبتونو په دی دوران کی ستا ژوند هیچ اړخښت نه لری خو که ته وغواړې خپل مرگ دی د اندلس د تاریخ یوه د باد وړ پیښه گرځولی شی، که مرگ حتمی دی نو په زړورتیا باید ورسره مخ شی ته باید دا ثابتہ کړې چې د ظلم لاس د کرکې وړ دی وروونکی نه ستا او د بدر د ژوند مقصد یو دی، هغه د باطل پر خلاف جنگپری ته د حق په خاطر قربانی ورکوی، د قیامت په ورځ به ته د هغه لمن ونیسی او دا به وایی چی موږ دواړه په دنیا کې یو د بل ملگری وو.

*****

(۶)

د ښار کوتوال، د پوځ خوتنه منسبداران، پادری او خوتنه مشران د مایکل د مړی په شاوخوا راتول وو.

کوتوال هغه سپاهی ته بدرد ویل چې ددې پیچې خبر یی وروړی و: ته ډیر احمق یی له دی محل نه به د وتلو څولاری وی، هغه حتماً له مانی نه تښتیدلې ده، تا خپلو ملگرو ته د مانی د دروازي بندولو هم ونه ویل تا ولی هغه ونه نیوله؟

کوتوال بیا د پوځ او پولیسو منسبدارانو ته پام واړاوه ورته وینی ویل: تاسو څه تندی ته راغلی یاست! ورځی ښار کلابند کړی او د مسلمانانو د کورونو تلاشی پیل کړی، څه کسان ددې محل د تلاشی لپاره پریږدی. ربیعه د برنډې له لاری کوتې ته ورننوته او ویی ویل: د محل د تلاشی ضرورت نشته!

کوټوال: دده په وژلو کې بل څوک در سره شریک وو؟

ربيعه: نه!

میریا: ساه نیولی سیلیدلی کوی ته ورننوته ویی ویل: ربیعې! انجیلا

چیرته ده؟ هغه چیرته تللی څه پری وشول، د خدای په خاطر ووايه!

ربیعې: ځواب ورکړ: انجیلا همدلته ده، ته له هغې نه پیغمه اوسه.

میریا: هغه چیرته ده؟

ربيعه: دغه مری یې چې ولید دیره پریشانه شوه، چیغې یې وهلې او په

یوه او بله خوا یې منډې وهلې، ما هغه ددی د خوب د کوټې تر څنگ په بله

کوټه کې بنده کړه، خوته یې اوس دلته مه راوړه دا به د هغې لپاره غوره

وی، زه وریږم چې دا مری وگوري بیا به د بیهوشۍ دوره پرې راشي.

میریا په منډه د انجیلا کوټې ته ورسیده، او انجیلا انجیلا چیغې یې

وهلې او د هغې کوټې دوره په لوري ورنژدی شوه.

انجیلا له ننه نه چیغې کړې: ربیعې چیرته ده! د خدای (ج) په خاطر

ورخلاص کړی، هغه ما وژلی دی، هغه ما وژلی. ربیعې یې گناه ده.

د میریا لاس تر کولپ پورې ورسید خو ودرید او بیایې منډه کړه د دهلیز

خواته خلاصه کرکې یې بنده کړه.

بل لوري ته د ښار کوټوال له عجیب کشمکش سره لاس او گریوان و د

جان مایکل وژل معمولی خبره نه وه، خو د هغه قاتل د داسې چا لور وه چې

فردیناند ډیر پری مهربانه و. د محکمې له پریکړې نه وړاندې ده ته د والی

د لور نیول او له عامو بندیانو سره یې جیل ته اچول ډیر گران وو، له دی

سره سره هغه پر دی هم ویریده چې که له دوه زره توب او غفلت نه کار

واخلي نو نه یوازې دا چې د ښار د عیسویانو ذهنیت به یې پر خلاف شي

بلکې د اندلس ټول پوځي منصبداران به یې دېمنان شي.

هغه په دی سرپیږه چی شرابنی او بدخوښه سړی و خو یو خاص منصبدار و او ربیعه د ابو داود د لور سره یوه مسلماننه نجلی ده. خو هغه پر دی خبره اندېښمن و چی ابوداود به د خپلو خدمتونو په بدل کی د خپلی لور پر خلاف د هری ستری محکمی پریکړه بدله کړای شی، کوټوال له پادری نه مشوره وغوښته هغه ورته وویل:

زما په نظر تر څو د محکمی لخوا کومه پریکړه نه وی شوی دغه نجلی دی په همدی محل کی په کومه کوټه کې بندي وی. یا لږ تر لږه څو نوی والی نه وی راغلی دا باید له عامو بندیانو سره یو ځای نه وی. په دی موده کی ښایی د پادشا سلامت له خوا هم ددی نجلی په باب څه هدايات راشی.

*****

(۷)

یوه اونۍ د انجیلا تیزه تبه وه، کله به چی هغه په هوش راغله چیغی به یی وهلۍ ربیعی! ربیعی! جگه به شوه، کله کله به یی منده کړه او له کوتی نه به یی د وتلو هڅه وکړه خو څوگامه به چی ولاړه بیهوشه به شوه او وږه لوږده، کله به میریا د نوکرانو په مرسته هغه په زور بیرته په بستره خلوله. دی به د بی وسی په حال کی چیغی وهلۍ: ما پرېږدی، پری می ږدی چی ربیعی ته ورشم، مایکل ما وژلی، هغه زما په سبب وژل شوی، هغه زما د ژغورنۍ په خاطر ځان قربانوی.

میریا به وورېده وږه یی تبه کړ، د چار ښځی به یی چی پوښتنی ته راغلی په یوه او بله پلمه به یی د انجیلا کوتی ته نه ور پرېښودی، له میریا سره دا اندېښنه هم وه چی په دی ورځو کی ابو داود راته شی، هغه پر دی ویرېده چی د انجیلا لپاره به هغه د ربیعی قربانی ونه زغمی. له ربیعی سره یی تر انجیلا نه زیاته مینه کوله، ځکه څو میریا ددی پیښی احوال هم ورته

ته باید سخته سزا ورنکړای شي، د هغه په مرگ د همسويانو د اجساماتو دا حالت و چې له جنازي ښخولو نه وړاندې يې ډېر مسلمانان ووژل شول. د بنار کوتوال د اشبېلي حکمران ته وليکل چې که دې نجلۍ ته زړتزره سزا ورنکړای شوه نو په بنار کې د ډېرې بد امنۍ او هنگامې خطر دی. فرديناند ته دا خبر د جگړې په ډگر ورسېد، که وژل شوي کوم بل څوک وای نو به يې ددې معاملې د غلې کولو هڅه يې کړې وای خو مایکل دده خاص افسر و د ملکې د نژدې خپلوانو نه و. او ملکې دا نه اورېدل چې قاتل څوک دی او د هغې پلار څومره خدمتونه ورته تر سره کېي. چان مایکل په هر صورت يو خاص افسر و او قاتل يې يوه مسلمانانه نجلۍ.

که شپږ مياشتې وړاندې دا پېښه شوې وای هم نو به يې فرديناند به د اېوداود د زړه آزارولو نه ځان ساته، مگر اوس له هغه نه کار اخستل شوی و. اوس د هغه د نه ستورمانيدونکو حقو په نتيجه کې د اندلس په هر ښار کې ډېر وطن پلوري پيدا شوي وو. هغه مشران او علما چې اېوداود ووژل او غرناطې ته يې د جاسوسانو په پټه واستول اوس يې نيغ په نيغه له فرديناند سره اړيکې پيدا کړې وې. هغوی د ډېر انعام په تمه د خپلو فعاليتونو راپور / د اېو داود پر ځای نيغ ملکې او فرديناند ته ورکاوه، پادشاه او ملکې اوس داده وو چې له دوی سره په سلگونو داسې کسان شته چې د اېوداود ځای ډکولې شي هغوی پر دې هم پوهېدل چې د غرناطې د پاتې څوک د ماتولو لپاره دوی ته د سپاهيانو دتور اړتيا ده او که د مایکل قاتل ته سزا ورنکړای شي لوی لوی افسران به مخالفت وکړي.

ملکې پادشاه ته وويل: آخر زموږ د جگړې هدف له دې پرته بل څه دی چې پر مسلمانانو د کليسا عظمت ومنو، آيا دا د کليسا لپاره رسوايي نه ده چې يوه مسلمانانه نجلۍ د مایکل په څير منصبدار ووژني او موږ يې بدل

که هغه موپته دوکه نه راکوی نو له دی مجلی سره باید هېڅ خواخوږی ونه لری چی زموږ یو غوره منصبدار یې وژلی، دغه مجلی مسلمانان ده او مایکل یی د مذهبی جنون په وجه وژلی.

موږ د ابو داود د خدمتونو په بدل کی ده ته کم انعام نه دی ورکړی، د لوشه والی مو وټاکه، دا واک مو ورکړ چې زموږ له خزانی نه طومره مصرفولی شی مصرف دی کړی.

اوس د وفاداری غوښتنه دا ده چی که موږ د کومی دعوی د پریکړی اختیار ده ته وسپاره دی هم باید خپلی لورته په سزا کی ځنډ ونه کړي. فردیناند ویل: زه وپریږم چی که هغه راشی زه به د محکمی د پریکړی په بدلولو اړ شم.

ملکه غوسه شوه ویی ویل: ته پاچا یی او ستا ملکه دا نشي زغملی چی یو نوکر دی تا د کلیسا د محکمی د پریکړی په بدلولو مجبور کړی. د ملکی په اصرار پاچا نوی والی ته دا فرمان ولیږه چی مجرم ته د سزا په ورکولو کی ځنډ مه کوی.

*****

(۸)

رییعه د محکمی په مخکی ولاړه وه، بهر او د ننه د خلکو گڼه گونه وه. دپادریانو قاضیانو لوی پاپ ته خپله پریکړه ورکړی وه. رییعی پر خپل جرم اعتراف کړی ؤ. گوتهوال د نوکرانو له شاهی وروسته په محکمه کی د نورو گواهانو وړاندی کولو ضرورت نه احساساوه. دوی ورځی وړاندی چی رییعی د محکمی په مخکی څه ویلی وو پر هغی یی ځان د بدترینی سزا وړ ثابت کړی ؤ، هغی پر دی محکمه پوری خندلی وو، د کلیسا سپکاوی یی کړی ؤ هغی ویلی وو:

ورماتولی، چې بی وسه او بی گناه نجونو به په کربز کړېزو ستاسونه مرسته غوښته. کله به چې هغوی ویل: د عدل او انصاف اجازه دارانوا راشی زموږ آبرو لوتیږی موږ وژغوری.

تاسو ته پر ما د دعوی چلولو ضرورت نشته، تاسو د محکمی له پریکړې پرته ماته سزا راکولی شی، د کلیسا د عظمت د ساتنې په خاطر تاسو زما په څیر په سلگونو نجونې بی له کومې پریکړې او عدالتی قبضلی وژلی دی. ستاسو لسی د بی گناهو په وینو داغداري دی. زما د وینو څو څاڅکی یی په بد ښکاریدو کی څه زیاتوالی نشی راوستلای تاسو عدل نشی کولی او زه له تاسونه د رحم سوال کول د انسانیت سپکاوی گنم، تاسو تر اوسه له مانه دا ونه پوښتل چې هغه ما ولی وواژه، تاسو له مانه ونه پوښتل چې هغه زما کوتې ته په کوم نیت راننوتی ؤ، ستاسو لپاره یوازی دا بس ده چې هغه ما وواژه.

یوی مسلمانې لېجلی د خپلې آبرو د ساتنې په خاطر ستاسو یو خاص منصبدار وواژه، تاسو داسی گنې چې ددې ځناور په مرگ ستاسو د کلیسا پوه ستنه ونړیده. تاسو مجبور یاست چې ماته سزاکړی. زما سره انصاف ستاسو د وس خبره نه ده، تاسو په اندلس کی د کلیسا د نوی مانې معماران یاست. تاسو ددی بنسټ د بی گناهانو په وینو او هډوکو ایښی دی.

زما د مرگ لپاره د فتوا ورکولو په خاطر تاسو باید همدومره پوه شی چې زه بی گناه یم. ما د خپل عزت ساتلو هڅه کړی زه پوه مسلمانانه یم، ځکه خو زما وینی او هډوکي د کلیسا د مانې په جوړېدو کی کارېدلی شی. ما یوازی یو جان مایکل وژلی. خو تاسو هر یو جان مایکل یاست. هغه به په شرابو بد مست شو او بی وسه مسلمانان به یی وژل، او تاسو د عدالت

اورولو ته تیار نه ؤ چی نور پادریان ورسره هم نظره وو. دده پریکړه دا وه چی نجلی دتی جلا وطنه کړای شی، ده په جان مایکل هم د جرم تور لگولو هڅه کړی ده. د والی او پادریانو دا نظر ؤ چی په «جان لوقس» ربیعی کودې کړی دی. ځکه خو د پریکړی په ورځ د لوی قاضی پر کرسی یو بل پادری ناست ؤ. د محکمی د ننه او بهر چی خلک راتول وو په دی پوهیدل چی پریکړه به څه وی. ربیعی د کلیسا د محکمی سپکاوی کړی ؤ. هغی د کلیسا یو ساتندوی وژلی ؤ. ځینو کسانو ته د پادری لوقس د نه راتگ سبب معلوم شوی ؤ او هغوی ربیعه یوه خطرناکه جادوگره بلله، خلکو یو له بل سره گونگوسی کاوه؛ هغه به په دار وځړوی، په شکنجه کی به یی ووژنی او که به یی ژوندی وسوځوی؟!

یوه پادری خلک چوپ کړل او بیا لوی پادری پریکړه اعلان کړه خلکو ربیعی ته کتل، د هغی د مرگ حکم جاری شوی ؤ، خو هغه چوپه وه، کله چی قاضی وویل چی ملزمی ته د کلیسا او محکمی د سپکاوی نه وروسته د سختی سزا ورکولو حق ؤ خو ددی د پلار د خدمتونو په خاطر محکمه دی ته د ژوندی سوځولو پر ځای د مرگ سزا اورو. ناڅاپه یوه ځوانه نجلی د خلکو په منځ کی راتبره شوه وړاندې ولاړه او ربیعی ته ورنژدې شوه چیغه یی کړه: ودریږئ د انسانیت او عدالت خون مه اخلی. جان مایکل ما وژلی! په محکمه کی چوپتیا خوره شوه.

ربیعی تکان وخور نجلی ته یی وکتل، هغه انجیلا وه، قاضی، پادریان او ټول حاضر خلک تر لږ ځنډه حیران دریان ودریدل، انجیلا په خپل بغل کی یوه وړوکی غوته نیولی وه.

ربیعی قاضی ته وویل: ته اندیښمن کیږه مه، دا زما ناسکه خور ده،

ددی د دماغ د هغه پښه دیر بداغنه پروت دی.

کې بندي کړم، له هغی وروسته خو ورځني زه یی هوښه وم. زما مور زما په کوټه پوره درولی وه، زما د خور په څیر هغه هم زما د ژغورنې هڅه کوی. قاضی وویل: ته اوس هم ناروغه ښکاری، ستا د اعتراف له اخستلو نه وړاندې محکمی ته دا ضروري ده چی ستا د دماغی حالت ازموښت وکړی. المحبیل وویل: زما په دماغ یوازی دا بوج ؤ چی زما یی گناه خور زما لپاره خپل ژوند قربانوی، نور دا بار زما له دماغه لری شو. قاضی: عدالت ته د ثبوت اړتیا ده.

المحبیل: ثبوت! داوگوره! المحبیل و وړاندی شوه د جامو وړه غوټه یی د قاضی په میز کیښوده ویی وویل: دا په څیر وگوره، دا هغه جامی دی چی په هغه شپه می اغوستی وی، چی ستاسو زړور منصبدار څیرې څیرې کړی. دا جامی به ددی خبری گواهی ورکوی چی د وژلونه وړاندی د کلیسا زړور سپاهی د چا لمن ته لاس اچولی ؤ.

په محکمه کی یو ځل بیا چوپتیا خوره شوه. د میریا ساه لنډه لنډه کیده او د محکمی کوتی ته ورننوته، وړاندی ولاړه او المحبیل یی په غیږ کی رښیوه: المحبیل! زما لوری ستا طبیعت ښه ته دی راځه کور ته خو، دایی وویل او المحبیل یی ترمټ ونیوله او بهر ته یی د کشولو هڅه وکړه.

قاضی وویل: ودرېوه! زه یو څو پوښتنی کوم. المحبیل یی د مور لاس وڅنډه، میریا په هیله منو سترگو قاضی ته وکتل ویی وویل: زما لور له دی قتل سره هېڅ اړه نه لری دا ناروغه ده حواس یی پر ځای نه دی.

قاضی غوټه خلاصه کړه میریا ته یی شلیدلی جامی وروښودی ویی وویل: ته یی پیژنی دا جامی د چا دی؟

گلدانی پر سر وواځه او ځان می وژغوره.

ستا سره اوس هم هغه لیک شته چی هغه پر خپل حرکت پښیمانی ښودلی وه، له هغی وروسته په دی بله شپه په ډیره هوښیاری هغه ته له کوره لری ولیږلی او د خپلو پستو هدفونو لپاره زموږ کورته راغی، ته کورته راتلی خو کوتوال نه پرښودی چی راشی.

بیا انجیلا قاضی ته مخ واراوه ویی ویل: مورته می ښایی مینه د حق ویلو اجازه ورنه کړی. خو لوی پادری لوقس به پردی خبری گواهی ورکړی چی زما په اړه د مایکل نیت سهی نه و، ما د لوقس په مخکی له هغه سره له واده انکار وکړ. او دی د خپل سپکاوی د بدل لپاره د یوی مناسبی موکی په لټه کی و. میریا په ډیره بی وسی قاضی ته وکتل ویی ویل: سپیڅلی پلاره! زما لور بی گناه ده، پردی د ربیعی د جادو اغیزه ده، هغی زما لور له مذهبه اړولی ده، د ربیعی د کودو په وجه اوس زما لور غلی غلی قرآن لولی او لمنوع کوی. ماله مایکل سره ددی د واده هڅه کوله خو ربیعی دا دوکه کړه، ربیعه د جادو په زور چی څه وغواړی پر دې یې کولی شی. انجیلا معصومه ده په دی نه پوهیږی چی څه وایی. دا ټول د ربیعی د کودو اثر دی. زه وریږم چی په پادری لوقس هم د ربیعی د جادو اغیزه نه وی شوی. په کومو روح چی مایکل وژل شوی دی له همغی ورځی زما لور د جنون په ناروغی اخته ده، ورماتوی او بهرته د وتلو هڅه کوی دا جامې چې ته یې گوری د همدی لیونتوب په حالت کی دی پخپله داسی څیری کړی دی.

انجیلا په حقارت خپلی مور ته وکتل او بیایی قاضی ته وکتل ویی ویل: زما خور زما گناه پر خپل سر اخستی ده، که زما په باب ددی نیت خراب وای داسی به یی نه کول، خو زما مور ددی له ایشار نه د اغیزمن کیدو پر ځای یوازی زما د ژوند ژغورلو لپاره پر حقیقت پردی اچوی، گومان

زه چی په څه خفه یم هغه دا چی ما تر اوسه لمنځونه پټ کول ، دا زما بی زړه
توب ؤ، خو اوس زه د مرگ او ژوند له مفهوم سره آشنا یم، اوس له ماسره
د چا ویره نشته که د مسلمانیدو څه سزا وی زه ورته چمتویم، خو تر کومه
چنی د مایکل د وژلو خبره ده دا کومه گناه نه ده. هغه یو ځناور ؤ یو بد
معاش ؤ. دا محکمه د هغه په باب څکه اندیښمنه ده چی هغه د ملکي
خپلوان ؤ. کاشکی ملکي ته دا معلومه رای چی د نړۍ هره بنځه په ځانگړی
ډول هغه بنځه چی د توحید کلمه وایی خپله آبرو تر ژوند گرانه بولی. د
کلیسا محکمه پر دی خبره خفه ده چی د خلکو په زړونو کې د کلیسا د
هیبت کښینولو یو لاس غوڅ شو. خو کاشکی هغه لاس چی زما جامی یی
څیرې پیرې کړی کله د کلیسا د علمبردارانو د خونندو او لونیو په لور هم ور
اوږد شوی وای.

د قاضی، پادریانو او نورو حاضر و خلکو حوصله او زغم پای ته ورسید،
قاضی په دروند غږ وویل: گستاخی نجلی چوپه شدا خو د انجیلا غږ نور هم
اوچت شو، هغه په دې حالت کې نه پوهیده چی څه وایی. د ښار نوی
والی دان لوی چی د دعوی په نړی جنجال خبر شو راغی د محکمی په
دروازه ولاړ ؤ او د انجیلا خبرو ته یی غوږ نیولی ؤ. انجیلا د کلیسا په عدل
او انصاف پوری ملنډې وهلې، هغې تر دی پوری وویل چی تاسو په غریبانو
، بیوسه او تش لاسو ظلم کوی خو د زورور په وړاندی د پسونو په څیر
شی. تاسوته د اته سوه کالو غلامی وروسته د حکومت موکه په لاس درغله
خو دا موثابته کړه چی اهل یی نه یاست.

دان لوی وروړاندې شو ویی ویل: زه د محکمی دا سپکاوی نشم
زغملی، دی نجلۍ ځان د بدترین سزا مستحق ثابت کړ، دا کلیسا
بدنامی، د باجه سړ غلامی کړی دی، د دوی د بدنامی د

کولو حق په جانب یم چی یوه لیونی سپی ته زما د غوښو د شکولو اجازه ورکوی خو ماته د هغه د کوپړۍ ماتولو اجازه نه راکوی.

د والی په اشاره سپاهیانو انجیلا په دیکو وابستله هغې همداسی چیغې وهلې، تاسو ظالمان یاست، تاسو وحشیان یاست، تاسو هغه بی غیرته یاست چی په هنداره کی خپلی خبرې ته نشی کتلی، مېر یا بی هوشه شوه او په ځمکه راپریوته، سپاهیانو هغه هم پورته کړه بهر ته یی پورته ربیعه تر اوسه په محکمه کی پر خپل ځای ولاړه وه، والی وروپاندی شو د قاضی په غوږ کې یی څه وویل او هغه له سرخوځولو وروسته ربیعی ته وکتل ویی ویل: ته دا منی چی جان مایکل انجیلا وژلی.

ربیعی ځواب ورکړ: ما خپل بیان بشپړ کړی، زما په باب محکمی پریکړه اعلان کړې، ځکه خو زه دنورو څه ویلو ضرورت نه وینم، انجیلا چی څه وویل د ناروغی په حالت کی یی وویل، د مایکل له وژلو سره د هغې هیڅ اړه نشته.

قاضی پرېستنه وکړه: ایا دا رښتیا ده چی انجیلا له خپل مذهب نه بی لاری شوی ده؟

ربیعه: نه انجیلا بی لاری شوی نه ده هغې رښتینی دین غوره کړی ، والی بیا د قاضی په غوږ کې څه وویل او هغه د سر له خوځولو نه وروسته وویل: ددی دوسی په اړه د ناڅاپی بدلونونو په خاطر عدالت د ربیعی په باب خپله اعلان کړی پریکړه بیرته اخلی، د ربیعی د ناسکه خور د اعتراف نه وروسته محکمه په دی نظر ده چی د مایکل په وژلو کی د دواړو خویندو لاس دی. پر دی علاوه دواړه له حکومت نه پر بغاوت او د کلیسا پر خلاف دکرکې خپرولو په جرم ککړې دی، پولیسو ته د پلټنی د موکې په خاطر د محکمی جریان تر سبا پوری موقوف دی.

ته کتل بیا ناڅاپه جگه شوه او کښیناسته ویی ویل: انجیلا چیری ده، زه چیرته یم؟

د نوکری په سترگو کی اوبښکی راغلې ویی ویل: انجیلا له ریښې سره بندی ده.

میریا ته د محکمې ټولې پېښې وړپه یاد شوی له بستری نه راكوزه شوه ودریده ویی ویل: زه والی ته ورځم، هغه زما له لور سره داسې سلوک نشي کولی.

نوکړه ورجکه شوه تر لاس پی ونیوه ویی ویل: ستا طبیعت ښه نه دی، ته د بهر وتلو نه یی.

میریا ویل: نه زه بلکل روغه یم. خو زه چیرته یم په محکمه کی لکه چی زه بی هوښه شوم، دا د چا کور دی؟.

د خدمتگاری د ځواب له انتظار پرته میریا له وره نه بهرته وکتل او بیایي نوکری ته مخ واراوه ویی ویل: دلته خو هیڅوک هم نشته، زه دی وېجاړ کورته چا راوستی یم، ایا زه خوب وینم، زما د کور سامان دلته چا راوړی؟

نوکری د ځواب پر ځای په زوره زوره وژپل، پادری لوقس انگر ته ورننوت او میریا چی هغه ولید له کوتی نه ور ووته په ریږدیدلي لهجه ویل: سپېڅلی پلاره! دا څه لویه ده! زه چیرته یم، زما د کور سامان تیت پرک پروت دی نوکړه ځواب نه راکوی.

پادری په بی پروایی ځواب ورکړ: دا ټول ستا د کړو وړو سزا ده.

میریا حیرانه شوه یو گام په شا ولاړه او د ډیری بی وسې په حالت کی یی پادری ته کتل. له یوې شیبې وروسته یی د بهر دروازی په لوري منډه واخستله، بهرته یی وکتل او بیرته یی پادری ته مخ واراوه ویی ویل:

له محکمی نه به د انجیلا گناه پته شی. کاشکی تا په لومړی ورځ انجیلا د محکمی له تگ نه نه وای راگرځولی، هغه وخت چاته دا نه وه معلومه شوی چی دا مسلمانان شوی ده ستا سره ددی پوره ثبوت و چی مایکل ستاسو کورته په بد نیت نشوتلی و. که ستا حماقت نه وای نو اوس به ددی دوسی پریکړه بلکل بدله وای. خلکو به دا گنله چی انجیلا پوه عیسوی لجلی ده، پاچا او ملکی به هم دا جرئت نشو کولی چی ووايي چی هغی د خپل عزت د ساتلو لپاره څه کړی دی باید سزا پری ورکړ شی. اوس هغوی دواړه بندی دی، او تاته یی دا انعام درکړ چی والی د بیهوشی په حالت کی له محل نه راوايستلی او په دی کنډواله کې یې وغورځولی.

د میریا په وچو سترگو کی اوبشکی راډنډ شوې. وروراندې شوه او د پادری په پښو کې ولویده ویی ویل: سپیڅلی پلاره په ما رحم وکړه، انجیلا وژغور! د خدای په خاطر انجیلا وژغوره زما باور نه راځی چی مایکل به دې وژلی وی. خو که دی وژلی وی هم بی گناه ده، انجیلا چی څه کړی دخپل عزت د ساتنی په خاطر یی کړی دی.

پرلوقس د میریا اوبشکو اغیزه ونه کړه، یو گام شاته ولاړ ویی ویل: بی عقله پنځی اوس ژوا څه گټه لری انجیلا پر دی قتل برسیره بی گناه ثابتیدای شوای: خو اوس ستا د بی عقلی په وجه پر هغی له وژنی نه لوی تورونه لگیدلی دی. د کلیسا سپکاوی له خپل مذهب نه کرکه او له حکومت نه بغاوت دا یوهم معمولی تورونه نه دی اوس ددی ژوند ژغورل زما په وس کی نشته.

میریا جگه شوه د لوقس لمن یی ونیوله ویی ویل: نه نه! ته ډیر څه کولی شی، ته د لوشه د کلیسا مشری،

لوقس: له نن نه وروسته زه د لوشه د کلیسا مشر نه یم ماپرون دوالی

جانب ده. خو زما بیان د والی د نظر مخالف دی ځکه خو زما باور دی چې محکمه به هغه غلې کړي. زه اېوداود ته ورځم امکان لری هغه له پاچا او ملکی نه د رحم غوښتنه وکړي، که څه هم د کوم مقصد په خاطر چې پاچا هغه ته اهمیت ورکړی و تر ډیره حده هغه پوره شوی دی فردیناند غرناطه کلابنده کړی. د اېوداود په هڅو د غرناطې یوه با نفوذه طبقه د جگړې مخالفه شوی. او پاچا اوس په دی باوري دی چې د غرناطې فتحه د کومې یوې ورځې خبره ده.

د ابو داود په ډله کې اوس ډیر خلک دده رقیبان شوی دی، په دی حالاتو کې زما امید نشته چې پاچا به د اېوداود د رحم په غوښتنه څه غور کولو ته چمتو وی خو کیدای شی د هغه د تدبیر په توکړی کې لاداسې غشی پاتی وی چې پاچا یې مهم وگڼي او دده په هیله غور ته تیار شی.

اوس چې زه تاته د کومې ضروري خبرې لپاره راغلی یم داده چې ته سبا محکمی ته ولاړه شه دا ووايه چې تر څو لوقس «زه» دلته رانشی او گواهی ورنکړی عدالت د پریکړې کولو حق نه لری.

که محکمی ستا دا اعتراض رد کړ او پر دوسیه د پریکړې بیره وکړی نو ته ددی پریکړې پر خلاف پاچاته د عرض مهلت وغواړه. امکان لری محکمه تاته دا مهلت ورنکړی خو ستا ددی غوښتنی نه وروسته به محکمه پر خپله پریکړه د پاچا د تصدیق په ترلاسه کولو مجبوره شی، په دی ځنډ کې به ستا مېړه ته د منډو رامنډو څه موکه په لاس ورشی. میریا سرتړپایه هیله شوه ویی ویل: سپیڅلی پلاره! ته ډیر مهربانه یی، زه به ستا نیکی نه هیروم، ته څه وخت روانیږی!

لوقس: زه نن شپه روانیږم.

د انجیلا او ربیعی پلار

د ۱۴۹۱ م کال د اپریل په میاشت کې فردیناند پر غرناطه په خپل ټول توان درنه حمله پیل کړه، د پادشا او ملکی په څیر ډیرو خاصو منصبدارانو دا سوگند خوړلی ؤ چې د غرناطې له فتحې پرته به نه ستیږي، د شاهین د دری او الپکسرا د سیمې د مجاهدینو د بوخت ساتلو په خاطر یې د سپاره پوځ یوه برخه هماغه لوري ته راواستوله، د غرناطې د پوځ مشري د موسی په غاړه وه، که څه هم په غرناطه کې د منافقینو یوې لویې ډلې فعالیت کاوه خو د اولس اکثریت د موسی په اشاره سر ورکولو ته تیار ؤ.

فردیناند د خپلو پخوانیو ماتو نه عبرت اخستی ؤ. هغه د پوځي برتری او زیات پوځ سره سره پر ښار د نیغ یرغل پر ځای لږ لري پراو واچاوه او په شاوخوا کلیو کې یې لوت اړ چور پیل کړ. دوی له دری لوریو غرناطه کلابنده کړې وه، خو لښکر یې پر ښار د ورختلو پر ځای د شاوخوا باغونو او فصلونو په سوځولو بوخت وو. فردیناند ډاډه ؤ چې د اوږدې کلابندۍ په وجه به د ښار خلک له لویې او کاختې نه مجبور شي او وسله به کیږدي، ځکه خو یې د ښار نه بهر د بزرگرانو د فصلونو او باغونو له ویجاړولو وروسته هغوی پردی مجبورول چې غرناطې ته هجرت وکړي، په دری میاشتو کې یې د غرناطې په دری خواو کې پراخه سمسوره سیمه شاره او ویجاړه کړه. یوازی د «جبل بشارت» له لوري غرناطې ته لاره خلاصه وه،

د فردیناند لښکروته به یی له زیان رسولو وروسته بیرته ښارته مخه کړه، موسی گومان کاوه چی فردیناند چی هره ورځ د خپل لښکر زیانونه وگوري پر ښار به یرغل ته چمتو شی خو پر فردیناند د دغو زیانونو هیڅ اغیزه نه وه پوځ یی د ښار په شاوخوا کی د کندو او مورچو په جوړولو لگیا ؤ.

د کلابندی په موده کی د غرناطی د شاه زلمیانو د تن په تن مقابلی ډیر داستانونه پاتی دی، یو سپور به آس پونده کړ او له ښار نه به ووت له لری به یی په لوړ غوږ د فردیناند کوم ځانگړی افسر د مقابلی لپاره وغوښت. یوه خاص منصبدار ته له مقابلی نه ځان غږول د شرم خبره وه هغوی به له مجبوری میدان ته ورتلل په داسی تن په تن جگړو کی د غرناطی د شاه زلمیانو پله درنده وه، د یوه افسر له وژلو وروسته به یی د بل نوم واخیست او هغه به یی وروغوښت. په دی تن په تن جگړو کی د فردیناند ډیر مهم افسران ووژل شول، یوه ورځ یو سپور میدان ته راغی، زغره یی اغوستی او له سترگو پرته یی ټول مخ په خول کی پټ ؤ، د هغه آس ډیر ښکلی ؤ، د فردیناند د لښکر د لومړی کتارنه لږ لری ودرید غوږ یی وکړ: څوک شته چی مرگ ته یی زړه وشي؟

کله چی ددښمن له لوری تر لږ غنده چا ځواب ور نه کړ هغه ویل: زما آس ته وگوري، په داسی آس به ستاسو پاچا هم نه وی سپور شوی، او زما په توره کی داسی غمی دی چی ستاسو د پاچا په تاج کی هم نشته، په تاسو کی داسی څوک شته چی ددی آس او توری هیله ولری؟

کاونت تندیلا د پاچا یو ځانگړی افسر آس وروړاندی کړ ویی ویل: زما په زړه کی ددی آس او توری پرځای ددی گستاخ د ژبی غوځولو هیله ده. خو یوه شیبه وروسته د فردیناند زړور پهلوان په څارو کی لټی وهلی او ساه یی ورکړه. د قادس «مارکوس» ډگرته راغی خو د هغه هم همدغه انجام

رنگ لیدل غواړی.

یو افسر احساساتی شو خو فردیناند یی د اس جلب ونيو ویی ویل: نه،
تاته له هغه سره د مقابلی اجازه نشته. د غرناطی شاه زلمی د ښار د دروازی
په مخکي خول له سره لری کړ، پهره دارانو یی په درناوی سرونه ښکته کړل
دا موسی بن ابی غسان ؤ، د غرناطی د مسلمانانو وروستی توره.

*****

(۲)

ابو داود د فردیناند په مخکي ولاړ ؤ، هغه په ډیره بی وسي د پاچا په
خیره کی د خپلو عذرونو اغیزنی کتلی، پاچا د لوشه د مذهبی محکمی د
پریکړی پر خلاف دده عرض رد کړی ؤ، د عدل نه مایوس ابوداود د رحم
غوښتنه وکړه، د پاچا چوپتیا ده ته له زغم نه اوچته وه، دایی احساس کړه
چی د بخت ستوری یی سرگردان شو. دا لومړی ځل ؤ چی دی د فردیناند په
مخکي ولاړ ؤ او په کرسی ناست نه ؤ. کله چی دی لومړی خیمی ته
ورننوت نو فکری کاهه چی د معمول سره سم به اوس فردیناند ور وړاندی
شی او ده ته به په مصافحه لاس ورکړی دی به په چوکی کښینوی، او دده
د راتگ د سبب له معلومولو وروسته به وواپی د لوشه پادری لیونی شوی
دی، خو چی فردیناند دی ولید ویی ویل: ابوداوده زما له تاسره خواخوږی
شته خو دا د کلیسا د محکمی پریکړه ده، محکمی پریکړه ماته د تصدیق
لپاره را استولی ده. زه مجبور یم، بیتا له لونو نه می دا توقع نه وه،
ابوداود په خپلو غوږو باور ونه کړ، تر ډیره ځنډه یی پاچا ته کتل بالاخره
یی په ماتو گودو الفاظو خپله وینا پیل کړه، خو جملی وروسته یی په وینا
کی فصاحت راغی، د ربیعی او انجیلا د بی گناهی په ثبوت کی یی ډیر
دلایل راوړل، خو فردیناند سردنه پر ځای وڅوڅاوه ویی ویل: ته ما نشی

له اغیزی دی. خو د حکومت، کلیسا او محکمی په اړه ددې خبرې ماته هم له زغم نه وتلې دی. که د لوی پادری لور هم داسې خبرې کړي وای نو انجیم به یې ستاد لور په شان و.

د ابوداود غږ کېښاست، خو پیاپی هم بهت وکړ او درحم غوښتنه ئې وکړه هغه خپل خدمتونه واسطه کړل، ویی ویل: اعلیٰحضرت! ما دا ویښتان ستا په خدمت کې سپین کړل، دا لونې زما وروستی تکیه ده، پر دې زاریو فردیناند لږځند چوپ و. بالاخره یی وویل: زما رحم د عدالت پرېکړه نشی بدلولی، ابوداوده زه افسوس کوم ته له صبر نه کار واخله، دا ستا د وفاداری دازموښت مهاله دی.

هغه وویل: اعلیٰحضرت! زما په وفاداری کې هیڅ فرق نه دی راغلی، خو هغه زما لونې دی، هغوی ستا د هغه وفادار غلام لورانې دی چی د هغه دهغو په نتیجه کې نن ستاپوځ د غرناطی څلور دیوالی ته رسیدلی. دا د هغه سړی لورانې دی چی تاته یی الحمراته د ننوتلو ټول بندو بست بشپړ کړی. ستا له مخی نه یی الحمراته د ننوتلو لپاره د ابوالحسن اوالزغل غونډی کمرونه لری کړی دی. زما باداره! ما تر اوسه پوری د هغو انعامونو لپاره لمن نه ده غوړولی د کومو وعده چی تا راسره کړی. ما یوه وړوکی هبله درته راوړی. تا زما سره وعده کړی چې په غرناطه کی به ستا نایب یم. ایا زما لونې دومره حق هم نه لری چې زما په غیاب کی د خپلې آبرو ساتنه وکړی؟

فردیناند: خو هغوی مایکل وژلی، هغه د ملکې خپلوان و، زه ستا په خدمتونو اعتراف کوم، خو د مایکل خدمتونه هم نشم هیرولی. بلکه ازانېلا چې د پردې تر شایې دا خبرې اوریدلی کوتې ته ورننوته ابوداود سرتړپایه زاری او غنډ شو ورته ویی ویل: ملکې عالیی! په مارحم وکړه.

ملکی وویل: که ته موږ پزدي وړوي چي موږ ستا له مرستې پرته
غرناطه نه شو نيولی نو دا ستا اشتباه ده، موږ ستا په لاس يوازي خو
ضمېرونه اخستې دي. خو که ته نه وای هم موږ ډاکار کولای شوای، تا
يوازي معامله کړې ده قيمت زموږ له خزانو نه ورکړ شوی دی. اوس که ته
دا گواښ کوي چي ته به موږ پرېږدي او ولاړ به شي نو واوره چي په غرناطه
کې داسې کسان شته چي تر تا ډير هوښيار او د کار خلک دي.

اېوداود له سوچ وکړ پاچاته يې وکتل ويې ويل: اعليحضرته! ښايې زه
ستاتولي هيلې پوره نکړای شم. امکان لري د غرناطې د فتحې لپاره ته زما
د خدمتونو ضرورت احساس نه کړي. خو تر اوسه يو محاذ شته چي ته به
ماته اړ وي. د سرحدې عقابانو په بنو کې تر اوسه زور شته، د بدر بن
مغیره له مرگه وروسته هم د هغوی په گړندي توب او تيزي کې کمې رانه
غی.

فردیناند تېکان وخور اېوداود ته يې وکتل ويې ويل: ته پوهينې چي بدر
ژوندي دی موږ ته دي دوکه راکړه.

اېوداود ځواب ورکړ: تر کومه چي ماته معلومه ده هغه مړ دی ما هغه
بندي کړ، ابو عبدالله هغه جلاد ته وسپاره، خو که د تقدير کومې معجزې
هغه ژغورلی وي نو زه دا ذمه واری اخلم. چي ژوندي يې تاسو ته وسپارم.
ددې هدف لپاره به زه ډير لوی خطر قبلوم که تاسو زما د لټونو د خلاصون
وعده وکړې زه دي خطر منلو ته چمتو یم.

که بدر بن مغیره ژوندي وي نو زه به يې ستاسو په منځ کې حاضر کړم،
که هغه ژوندي نه وي نو مرستيال به يې ووژنم او گډوډي به يې په منځ کې
واچوم زه دا ذمه واری اخلم.

فردیناند وويل: د غرناطې د بهرنيو تنه اسرا نه وويل چي هغه ژوندي

فردیناند ملکي ته وکتل او بیایي له لږ سوچ وروسته وویل: اېوداوده کښینه! واوړه، که ستا پر لورنو د کلیسا د سپکاوي تورنه وای نو د جان مایکل قتل هیږول آسانه وو، بیا به هم موږ ستا د دی گامیایي نه وروسته په لوی پادري ستا د لورنو سزا ویڅېږو.

اېوداود: عالی مقامه! تاسو به له دی غلام سره وعده کوی.

فردیناند: موږ وعده کوو چی ستا د لورنو سزا معاف کړو، خو که دی دا شرط پوره نکړای شو بیایي زموږ په مخکی مه یادوه.

اېو داود وویل: عالی مقامه! زه یوه میاشت مهلت غواړم نن د قمری ۵ مه نیټه ده، تاسو محکمي ته امر وکړی چی د راتلونکی میاشتي تر ۴ می پوری سزا وځنډوی، که زه په دی موده کی د تنه بریالي بیرته راستون نه شوم نو زما لورنې دی د راتلونکی میاشتي ۴ می نیټې په ماښام د لمز لویدو په مهال په سزا ورسوی. زما د غیابت معنی به دا وی چی زه به ژوندی نه یم. او په بله دنیا کی به د خپلو لورنو انتظار کوم.

فردیناند وویل: زه نن دغه هدایت د لوشه والی ته استوم. خو تر دی وړاندې ته ووايه چی ستا د بری امکانات څه دی؟

اېوداود وویل: بدر بن مغیره زما له مشري لور ربیعی سره واده کړل غوښتل، که هغه ژوندی وی او ما هغه پر دی ډاډه کړای شو چی پاچا سلامت به ستا پخوانی گناهونه دروځېښی نو د ربیعی په خاطر به له ماسره راشی.

ملکی او پادشا پر دی خبری باورنه کاوه خو اېوداود چی په سرحدی کلا کی د اوسیدو او له هغی وروسته الحمرا ته د بدر بن مغیره د ورتگ پېښی له ضروری ادلون بدلون سره دوی ته بیان کړی نو تر څه حده یی باور شو. پاچا وویل: که هغه ژوندی نه وي بیا!

که ته په دی ذمه واری کی کامیاب نه شوی نو لږونو ته به خامخا سزا ورکړای شی. ته باید د سپوږمۍ د غلورمۍ نه لږ تر لږه دری ورځې وړاندې ځان ماته راوړسوی. چي زه د لوشه والی د سزا له عملی کولو نه وژغورلی شم.

ابوداود ځواب ورکړ: امکان لری چي زه په دوو هفتو کی د تنه بیرته راستون شم. خو که زه په څه سبب وځنډیدم هم تاسوته به ددی میاشتی تر پایه د خپلو کړو وړو رپوت راواستوم، که ضرورت شو نو امکان لری لږ مهلت زیات وغواړم او زما باور دی چي اعلیحضرت به خپل غلام ته څو ورځې فرصت خامخا ورکړی. خو که ددی میاشتی تر وروستی نیتي زما له لوری څه پیغام راونه رسید نو تاسو پوهیږی چي ستا غلام پر تاسو قربان شوی دی.

فردیناند ویل: ستا د غوښتنی په رارسیدو به تاته څو شپي نور هم مهلت درکړو.

ابوداود ور وړاندی شو د فردیناند په مخ کی په زنګنو شو د هغه لمن یی ټینګل کړه او بیا جگ شو ویی ویل: اعلیحضرت! زما د بری لپاره دعا کوی، بیایي ملکی ته وکتل ملکی ده ته لاس ور اوږد کړ، دی یو ځل بیا په گوندو شو او د ملکی لاس یی ټینګل کړ، جگ شو ویی ویل: ملکی عالیی! زه پوهیږم چي مایکل ستا خپل و. زه د هغه په مرګ خفه یم، امید دی چي ستا دا غلام ددی خدمت له ترسره کولو وروسته بیا هم ځان ستاسو د مهربانی حقدار ثابت کړی.

ملکی ویل: زه به په دی ذمه واری کی ستا بریالی توب د مایکل د وژل کیدو جبران وبولم. موږله شانه د قبایلو وخت ناوخت پرغلونه پریشانه کوی. لږ ځنډ وروسته ابوداود په یوه گړندی اس سپور و او د عقاب د دری په لوري جارګام ځغلیدو. دده یوه لوری ته د غرناطی شانداري مانې او پل

بنا بسنه خوږونو تعبیر دی.

ابوداود بیا د فردیناند د پوځ خیموته وکتل او په زړه کې یې وویل:
مورخین به دا لیکي چې غرناطه فردیناند فتحه کړه. په تاریخ کې به دا
لیکل کېږي چې د فردیناند پوځونه د غرناطې له پوځونو نه ځواکمن وو،
کاشکی ما له تگ نه وړاندې په یوه ډېره لیکلې وای چې ابوداود نه وای نو
موږ ځینو به فردیناند د غرناطې د فاتح په نامه نه یاداوه.

ای آسمانه! ته گواه اوسه چې کوم اولس د دښمن فردیناند نشي تباہ
کولی، بلکه خپل ابوداود یې د مرگ کومی ته ورغورځوی، الحمرا خدای
پامان! غرناطې الوداع!

*****

(۳)

د ماسخوتن له لمانځه نه وروسته بدر بن مغیر د یوې غرنۍ کلا په یوه
کوټه کې له بشیر بن حسن، منصور بن احمد او څو نورو سرغندویو شاه
زلیو سره ناست ؤ، یوه ورځ وړاندې د دوی پوځ له یوې بریالۍ حملې نه
بیرته راستون شوی ؤ، اوس یې د یوې بلې حملې لپاره پلان جوړاوه، یو
سپاهی کوټی ته ورننوت په ادب یې له سلام وروسته وویل: په سرحد کې
څلورو سپاهیانو یو تن نیولی او راوستی یې دی. د دوی په گومان دغه
سړی کوم جاسوس دی، سپاهیان وایی چې هغه د سرحد د قوماندان په
مخکې له څه ویلونه انکار کړي، هغه غواړي چې له مشر سره وگوري.

بدر بن مغیره وویل: هغه سمدستی بندی وساتي، سهار یې ماته راوړی
سپاهی وویل: خو هغه همدا اوس له تاسو سره لیدل غواړي، هغه وایی چې
یو مهم خبرې راوړی دی.

بدر: نوم یې څه دی؟

سپاهی: هغه د خپل نوم له بنودلو نه هم ډډه کوي، هغه وایی چې که

وروارولی او ویې ویل: تاسو به زما په راتلو حیران شوی یاست خو زه راغلم.

بدر بن مغیره وویل: آيا تا له خپل جرئت نه څه زیات کار نه دی اخیستی؟

ابوداود: پوهیږم چې زه د ډیری بدی سزا حقدار یم خو ما چې ځان ته کومه سزا تجویز کړې ده بهایی هغه تاسو هم راته ونه ټاکئ، خو تر دې وړاندې زه څه ویل غواړم.

بدر: ته دا ویل غواړی چې د فردیناند پوځونه ډیر زیات دي او تاسو وسلې کیږدی!

ابوداود: نه! زه تاسو ته دا ویل غواړم چې د لوشه محکمې ربیعی او انجیلا ته د ژوندی سوځولو سزا ورکوی که تاسو وغواړی هغه ژغورلی شی.

بدر بن مغیره او بشیر بن حسن کله یو بل ته او کله ابوداود ته کتل، د هغوی کتو داسې ویل چې ابوداود دروغ وایی، دا هغوی ته دده کوم نوی دام دی. خو د دوی د زړونو درزا ویل چې که دا خبره رښتیا وي نو؟

ابوداود د دوی په نظر د نړۍ ډیر ذلیل او پست انسان ؤ، خو ددی باور سره سره چې دا ټول به دروغ وي. د ربیعی او انجیلا د ژوندی سوځیدلو تصور کافی ؤ چې دوی ډیر پری اندیښمن او پریشانه شی.

ابوداود بیا وویل: زه پوهیږم چې تاسو به باور ونه کړی تاسو پر دې حق په جانب یاست چې ماته دوکه باز، فریب کار او غدار ووايي، خو ته او بشیر چې څومره ما پیژنی تر دې څو چنده زیات ربیعه او انجیلا پیژنی، ربیعه له پخوا مسلماننه وه او اوس انجیلا هم مسلماننه شوی، تاسو پوهیږئ چې د دوی په زړونو کی ښځینه حیا او غیرت دی.

زه تاسو شکر دی، ویلم لپاره راغلم. یم چې د فردیناند په واقعه د دوی د

او د حکومت پر خلاف یی ژوندې خبرې کړی. محکمی پر ریښه د جادوگری
تور ولگاوه او دایی د کلیسا او حکومت دښمنه وبلله، پر انجیلا هم له
حکومت نه د بغاوت، له دین نه د وتلو او د کلیسا د توهین تورونو په وجه
د ژوندې سوځولو حکم شوی دی.

بدر بن مغیره وویل: کله؟

ابوداود پریشان شو ځواب یی ورکړ: ددی پوښتنی د ځواب لپاره زه د
مناسبی موکی په لټه کی وم.

بدر خپلو ملگروته وکتل ویی ویل: د بشیر او منصور نه پرته نور تلای
شی.

کله چی هغوی له کوتی نه ووتل بدر وویل: ابوداوده! مومن له یوه سوری
دوه ځله نشی چیچل کیدای. که د لوشه ښار په اسمانونو کې نه وی نو باور
وکره چی زما سړي به په یوه هفته کې ټول احوال راته راوړی. دا ځکه درته
وایم چی که ته زموږ د دوکی په نیټ راغلی وی نو له خپل انجام نه دی مه
غافل کیوه.

ابوداود ځواب ورکړ: زه دا مشوره نه درکوم چی ته باید څه وکړی. زما د
تیرو کړو وړو په سبب ته زما هر څه ته په بدگومانی حق په جانب یی. ته به
دا سوچ کوی چی دا ځل به ما د الحمرا پر ځای په لوشه کی غرغره درته
تیاره کړی وی. خو د لمر ختلونه مخکی به زه دا ثابت کړم چی د ریښی او
انجیلا په باب ما څه ویلی رښتیا دی. ما تاسو تر سهاره بندی وساتی،
سهار به زه خپل لیکلی بیان درته وړاندی کړم، زه غواړم چی په بند کې د
لیکلو اجازه راکړی.

بشیر وویل: ته موږ ته د معما جوړیدو هڅه مه کوه، که ستا د ژبی جادو
مات شوی نو ستا لیکل به هم موږ ونه غولولی شی. موږ به له لوشه نه ستا

موږ به د فرديشانده دا هيله هم پوره كړي واي خو افسوس چي لوشه لږ لري ده، تاسو په پوځي معاملو كي زموږ د هوښياري په باب غلط اټكل كړئ، كه هغه د سرحد په نژدې كوم ځاي كي د فريب دام غوړولي واي نو امكان لري چي موږ د دوي دا هيله منلي واي. خو اوس كه موږ دوكني خوړلو ته تيارنه وو نو د هغه سړي په حال ماتم په كار دي چي د دام غوړولو په وخت يي دا سوچ نه كاوه چي شاهين روند څه دي.

بدر وويل: ابو داوده! فرض كره چي محكمي ربيعي او الحجيلا ته سزا ورکړې نه پوهيږي چي زه په دې خبره څه وړ باور کولی شم چي موږ ته پر لوشه د حملې د تشويقولو لپاره چي کوم دام غوړول شوی دی، په دې کي تا له حکومت او محکمي سره مرسته نه ده کړې، زه پر دې ولي سوچ ونه کړم چي دا ټول يوه لويه ده. حکومت ستا په خوښه هغوی نيولی دی او محکمي ستا په خوښه پر هغوی مقدمه چلولي، او په لوشه کي به د راتلونکي مياشتي تر څلورمې پوري زموږ لاري څاري. کيدای شي په هغه ورځ يو څه داسي بندو بست هم وشي لکه رښتيا چي څوک سوځول کيږي. او ته به د خپلو لونیو د سوځيدو په وړاندې په دريدو هم د شرم احساس نه کوي خو چي کله زموږ له راتگ نه مایوس شي نو خپل غوړيدلی جال به بیرته ټول کړي. کاشکي په تاکی لو انسانیت وای او خپلی لونی دې د لوشه د اوسیدونکو په وړاندې نه وای مسخره کړي.

په باد ولره! په راتلونکي څلورمه نيټه به زما سړی په لوشه کې وي. دوی به ددی لوی تر پایه هلته وي. او کله چې ماته دا خبر راوړسیري چې رېښه او انجیلاد درامی له غرغری نه راګوزی شوی او خپل کورته ورسیدی نو تا به په غرغره واخروم، تر هغه وخته به ته زما سره بندی وي. ته ددی نوی ګناه زده کړه داسې ده چې تاسې به څو نور ځله د دوی سره تالې وکړئ.

بدر وویل: زه ستا غوښتنه نه ردوم، خو زه باور لرم چی ستا لیکنه به ستا تر ژبی زیات اغیزه ونه لری.

بدر بن مغیره لاسونه وپرکول، یو سپاهی د تنه ورغی، بدر وویل: دی پوځی، په یوه ساتلی کوټه کی یی د هستوگنی بندو بست وکړی. د خوراک، څښاک او خوب خیال یی ساتی، د لیکلو سهولت ورته برابر کړی، خو په څارنه کې یی غفلت مه کوی.

دایی وویل بیا یی ابوداود ته مخ ورواړاوه:

تاته هم دا هدایت کوم چی له دی ځایه د تیښتی هڅه یی گټی ده، ابوداود له څه ځواب ورکولو پرته له سپاهی سره ووت، په دروازه کی څلور توره ایستلی نور سپاهیان هم ورسره ملگری شول. تر لږ ځنډه بشپړ، بدر او منصور چوپ یو بل ته کتل بدر د اندېښنی په حالت کی اوچت شو، او د کرکی مخی ته ودرید بهرته یی وکتل له خپل زړه نه یی پوښتل: ایا دا امکان لری، ایا داسی کیدای شی؟ خپل ضمیر ته یی د زرگونو ځله دا ورکولو سره سره په اور کی د ربیعی د سوځیدو تصور پری لږزه راوستله، د زړه درزایی ویل: له ربیعی نه دا لری نه ده ربیعه د خپلی آبرو د ساتنی په خاطر تر ځان تیریدلی شی، دا خو ورته اسانه ده چی یو پوځی افسر ووژنی، د هغی له اسلام سره مینه ده، هغه په هر څومره لویه محکمه کی د حق د غږ اوچتولو جرئت لری. مگر نه نه، ابوداود دوکه باز او مکار دی، دا هر څه یوه دوکه ده، منصور جگ شو ورغی د بدر په اوږه یی لاس کیښود ویی ویل: بدره! که دا څېزه رښتیا وی نو په دی باید داده وی چی د لوشه یو دیوال هم زموږ لاره نشی بندولی.

بدرناځاپه مخ ورواړاوه ورته ویی ویل: په لوشه کی د درو نجونو ژوند په غناطه کی د لکه نه لکه نه له ژوند نه اړخښتناک نه دی، هغو غازیانو د تول

وویل: زه تپیان گورم، او بهرته ووت.

له خټه وروسته منصور بدرته وکتل ویی ویل: که ابوداود ته په دی قانع کړی وی چی دده خبر سهی دی نو په لوشه به زموږ حمله دیرې ښې نتیجې ولری، اوس هم زموږ په مخکی همدا مسئله ده چی د فردیناند پام دوو محاذونو ته واوړی.

*****

(۴)

سپا ته بدر، بشیر، منصور او څو نورو افسرانو ناسته کوله، چی یو سپاهی په ویره او وارخطایی کوتی ته ورغوت ویی ویل چی ابوداود په خپله کوټه کی په غولی پرمخی بی هوشه پروت دی. دوی په منډه د هغه کوتی ته ورغلل.

ابوداود پرمخی پروت ؤ. بشیر بن حسن د هغه په تبضونو لاس کیښود او بیایی زر راکښناوه او سترگی یی وکتلی ویی ویل: دی مرشوی دی. زما په گومان چی زهر یی خوړلی دی. د کوتی په یوه کونج کې په یو وړوکی میز قلم، مشوانی او څو پانې کاغذونه پراته وو، بدر بن مغیره څو پانې چی د ابوداود د لاس لیکنه وه واخستی، سپاهیانو د بشیر په اشاره ابوداود جگ کړ په کټ کی یی ځملاوه، بشیر بن حسن یی د جیبونو له پتللو وروسته له یوه جیبه یو وړوکی زرین دبلې وموند، د هغه سړی پرانست ویی کوت بیایی وویل: هغه داسی زهر خوړلی چی تر اوسه یی دوا نشته.

د کلا نور سپاهیان هم ډله ډله ددی کوتی دوره په مخه کی راغونډ شول. بدر له بشیر او منصور پرته ټول له کوتی نه وایستل او ورین پسی پوری کړ بیا یی وویل: بشیره! موږ تیر وتلی وو، دا د هغه لیک دی ویی لوله، بشیر ځان له بدر ډله ییزه لاس راوړد کړ ځم د ځم حمله له لاسه

زما لیک به تاته داسی وخت رسیږي چې زه به په دې دنیا کې نه یم، د داسی ذلیل مرگ پرته ماته دا گرانه وه چې تا پردی باوری کړم چې د ربیعی او انجیلا په اړه زما خبر رښتیا دی، او زه د همدې لپاره چمتو شوم او راغلم.

زما په مرگ به هغه سپکې هیلې او ناپاکې ارادی ختمې شي چې زه یې ستاسو په نظر کې یو غدار او وطن فروش ښودلی وم.

حقیقت دا دی چې هغه ابوداود چې د غرناطې د حکمراني خوبونه لیدل او د خپل قوم په لاشونو یې ځان ته د محل جوړولو هیلې درلودې له نن نه څو ورځې وړاندې مړ شوی ؤ، هغه هغه وخت د خپلې مړۍ په خپه کولو مجبور شو، چې فردیناند یې د لمونځو په باب د رحم درخواست رد کړ، او هغه ابوداود چې اوس یې مړی ستاسو په مخکې پروت دی تیره شپه د یوه پلار په حیث تاسوته راغلی ؤ، ځکه خو زما دوهم مرگ د یوه پلار مرگ دی، او له مرگه مخکې چې زه څه لیکم، دروغ ماته هېڅ گټه نه لري ځکه خو ټول، رښتیا لیکم او په همدې زما اروا ډاډه کیږي. ته زما په باب یوازي دومره پوهیږي چې الحمرا ته مې راوغوښتي او د وژلو لپاره مې دسیسه درته جوړه کړه، خو زما گناهونه تر دې ډیر زیات دي، زه ستا د پلار قاتل یم، هغه ته ما لیک استولی ؤ او طلبطه ته مې راوغوښت، لومړی ځل چې زه تاته د میلې په بڼه راغلی وم د فردیناند جاسوس وم، او د شپې له لوري چې پر کلا دښمن حمله وکړه زما په اشاره وه، په الحمرا کې موسی ما بندی کړ، ابو عبدالله وطن پلورنی ته ما چمتو کړ، په غرناطه کې د جهاد پر خلاف د تبلیغ لپاره چې کوم جاسوسان استول شوي هغوی ټول ما روزلي دي، تا له مانه پوښتنه وکړه چې انجیلا او ربیعی ته به کله سزا ورکوي او ما دغه پلار چې هغوی ته یې تاتل ګر...

د غازیانو په لیکو کی به گډوډی واچوم ددی په بدل کی فردیناند له ماسره
د ربیعی او انجیلا د ژوند ژغورلو وعده وکړه.

سیاستمدار ابوداود بنایی هیڅکله هم پنخپلو گناهونو اعتراف نه وای
کړی، خو د انجیلا او ربیعی پلار خپله بڼه په دی کی وینی چی له مرگه
وراندی له خپلی څیری نه ټول نقابونه او پردی وغورځوی.

زمانه وروسته که ستاسو په کوم تدبیر د هغو نجونو ژوند بچ شی نو
ربعه تاته او انجیلا بشیر، بن حسن ته سپارم.

زه له یوی مودی پر دی پوهیدم چی هغوی تاسو دواړه خپل ملگری او
ساتونکی غوره کړی یاست. خو زما د ژوند په مقصدونو کی د دوی د هیلو
او غوښتنو د درناوی ځای نه و. ما د یوه پلار په نظر یوازی هغه وخت دوی
ولیدی چی خبر شوم د لوشه محکمی دوی ته د مرگ سزا ورکوی، زه د
دوی د ژغورنې لپاره تاسوته د عذر اړتیا نه وینم، تاسو پوهیږی چی له ماسره
د انجیلا او ربیعی اړیکی د وینی اړیکی دی، او زما په مرگ به دا اړیکی
هم وشلیږی. زه به د دوی انجم نه وینم، د اور د لمبو له منځه به د دوی
کرږی زما غوږوته نه رارسیری، که زه ژوندی وای هم دوی به د مرگ په
شیبو کی دا اندېښنه نه کوله چی له خپل پلار نه جدا کیږی، د هغوی زما له
دنیا سره هیڅ زړه نه لگیده، د هغوی زړونه په هغه دنیا کی وو چی ته او
بشیر ساه پکی کاږی. د هغوی زما له خیالی مانبر سره هیڅ اړیکی نه وی،
د لوشه د والی مانی په پریښودو به یی په زړه کې هیڅ خفگان نه وی، د
لرگیو په سوځیدونکی انبار کی به دوی یوازی د هغو درو په تصور کی
ورکی وی چی د خپلو سرگردانو ارواو لپاره یی د امن ځای باله، دوی به د
افق په لور گوری او وایی به بدره، بشیره! تاسو چیرته یاست؟

هغه حوصله چی یوی لجلی په کمزورو لاسوتو کی د برچی چلول زده کړل،
هغه ژبه چی په محکمه کی یی بغاوت کړونکی وینا واورولده، ستاسو د
خیالونو ترجمانی وه.

ما ربیعه او انجیلا په بندی خاته کی وټه لیدای شوی، خو یو سری چی
هغوی لیدلی وی ماته ورپیل چی هغوی په خپلو کړونه پشیماته وی او ته
خفه، د هغوی دا ایمان دی چی که خدای (ج) ته یی ژغورل منظور وی نو د
اور لمبی به ورته گلزار کړی.

بدر او بشیره! تاسو له ماته ښه پوهیږی چی د دوی په زړونو کی د ایمان
دغه لمبی چا بللی کړی.

که تاسو ددی ټولو خبرو ذمه واری له اخستلو ته انکار نه کوی نو زه
وايم چی د ربیعی او انجیلا معامله ستا او بشیر معامله ده، او ماته د
هغوی په باب د څه اندیښنی او پریشانی اړه نشته. زه د دوی د ژغورنی
مسئولیت ستاسو پر اوږو در اچوم او پخپله له دی ذمه واری نه ځان
خلاصوم. زه دا نشم درته ویلی چی څه وړ یی ځان ژغورلی شی، دا سوچ
ستاسو کار دی، زه د هسپانیی د راتلونکی په باب څه ویل نه غواړم، وخت
ثابته کړه چی تر ننه پوری چی ماڅه کړی او څه می په سوچونو کی وو غلط
وو. ما د ځان لپاره گلان غوره کړل او خپل اولس ته می ازغی وغورول. خو
زما برخه گلان د فردیناند د لمی زینت شول. زما لاس او پښی په ازغیو تپی
شول، او د اولس انجام ماته معلوم نه دی. زما سیاست ختم شوی دی، زه د
ذلت او نامرادی په مرگ مرم، تاسو به زما ځان وژنه د کرکې وړ ویلی، خو
زه نن پر دی حقیقت وپوهیدم چی د عزت مرگ یوازی د هغو خلکو لپاره
دی چی د عزت ژوند یی غوره کړی وی ما د خپلی مبرمنی په باب څه ونه
ویل، ما هغه د یادولو وړ ونه بللې هغی د انجیلا د ژغور لو لپاره د ربیعی

اوبشکی او موسکا

د لمر لویدونه لږ د مخه د لوشی د بنار ته بهر په یوه پراخ خیلان کس د زیاتو لرگیو او بوتو په انبار ویمه او انجیلا ترلی وی، تر دوی په زرگونو تنه نارینه او پمشی راچاپیرو وو، دوی دواړه یو بل ته نژدی په لرگیو تړل شوی وی، د انبار څنگ ته نژدی د راهبانو بوی دلی د سپیڅلی مریم د حمد او ستاینې سندری ویلی، خلکو په ناکراری د لمر لویدو انتظار کاوه د لوشه والی دان لوی او نوی پادری په وار وار ائق ته کتل، خلک پوهیدل چی تر لمر لویدو پوری به د فردیناند د وروستی حکم انتظار کیږی، که نوی حکم راونه رسید نو انبار ته به اور ورته کوی. دوه تنه سپاهیان بل مشالونه د لرگیو انبار ته نژدی ولاړ وو.

ربیعې او انجیلا ته د خپل الحجام په باب هیڅ شک نه ؤ خو دوی ته د اور لگولو د څنډه سبب معلوم نه ؤ،

انجیلا وویل: ربیعې زه له مرگه دیره ویریدم، خو اوس داسی حس کوم چی مرگ دومره همناک شی نه دی خو دا انتظار ماته ډیر گران اولزغم نه وتلی دی. دا خلک څه شی ته انتظار کوی؟

ربیعې: زه پخپله حیرانه یم، لمر په لویدو دی خو بنایی...

انجیلا: بنایی څه؟

ربیعې: هیڅ نه انجیلا، ما فکر کاوه چی بنایی تقدیر د لوشه د محکمی

انجیلا: ربیعی! دا زما هم ایمان دی، خو اوس د مرگ دروازی ته څو گامه پاتی دی، دعا کوه چی پښی می ونه لړزیږی.

ربیعی وویل: د اسلام هره لور به په تا ویاړی.

انجیلا: دعا کوه ربیعی ماته تسلی راکړه.

ربیعی آسمان لوری ته وکتل او ویی ویل: ای د سزا او جزا مالکدا موږ ته ټینگار او حوصله راکړه، ته زموږ بی وستی وښی، ته مو له کمزوریو نه خبر یی، خو خدایه! نورو ته زموږ کمزوری مه ښکاروه. زموږ مظلومیت یوازی ستا د رحمت دروازه تکوی، دا خلک دی زموږ گریږی وانه وری.

ربیعی لا دعا کوله چی له لری پنځه تنه سپاره، راپشکاره شول او خلکو شورماشور گډ کړ: هغوی راغلل!

خلکو د سپرو نه راپاڅیږ شول، اوس د لرگیو د انبار په لوری د هیچا پام نه و. سپرو د قسطلی د سپاهیانو جامی اغوستی وی، خلکو له دوی نه پوښتل: معظم تولواک څه حکم جاری کړی دی! تاسو دومره ولی ناوخته شوی. د لوشه والی او پادری د خلکو په منځ کی ځان ته لاره وکړه او وړاندی تیر شول، ستایرنکو راهبانو هم په گڼه گونه کی د نورو راغلیو سپرو خواته مخه وکړه، خو په دوی کی یو راهب همغسی د انبار ترڅنگ ولاړ و او د ستاینی سندری یی زمزمه کولی، د نورو راهبانو په څیر د هغه بدن هم په سپینه قبا کی پټ و. دده د غږ په اوریدو د انجیلا او ربیعی وریام شو. په سندرو سندرو لږ نور هم هغوی ته وروړاندی شو، او له خپل سر نه یی درنه پرده لری کړه. تر یوی شیبی پوری د ربیعی او انجیلا په خپلو مترگو باور نه کیده، په حیرانی یی هغه ته کتل، دا بدر بن مغیره و، ناڅاپه یو بل راهب هم د هغه څنگ ته راغی، د هغه له غږ نه معلومیده چی په ژوند کی د لومړی ځل لپاره سندرو باور...

بدر په خپلو شونډو گوتی کښنودی او هغی ته یی د چوپ کیدو اشاره وکړه. او بشیر یی تر مټ ونیو همغسی یی سندرې ویلی او د گنی گونی په لوری ورغی.

دان لویی په ډیر زحمت تر سپاهیانو راچاپېره گڼه گونه غلی کړه او سپروته یی وویل: تاسو ډیر ناوخته راغلی موږ انبار ته اور ورته کاوه، څه حکم مو راوړی؟

یوه سپاره وویل: موږ له والی سره خبری کول غواړو.

دان لویی غوسه شو ویی ویل: زه پخپله والی یم.

سپاره په ډاډ ځواب ورکړ: ټولواک ته عزل کړی یی، له ځنډ وروسته به کاونت انتونی له فرمان سره رارسېږي. هغه موږ ته امر کړی دی چی د ابو داود د لوڼو سزا وځنډوو، موږ په بیرته دلته راوړسېدو کاونت انتونیو به له ځنډ وروسته رارسېږي. او تاسوته به د پاچا وروستی فرمان اعلان کړی.

دان لویی نژدی ؤ چی بی هوښه شی، خلکو د مایوسی په حالت کی کله دان لویی، کله پادری او کله سپاهیانو ته کتل.

بالاخره پادری وویل: د ټولواک لیکلی حکم زموږ سره شته دی. او هغه دا دی چی که ټولواک د لوشه د محکمی پریکړه کی د څه بدلون ضرورت احساس کړی نو نن به تر لمر لویدو پوری بل فرمان رارسېږي، او که تر لمر لویدو پوری بل فرمان راونه رسیدو نو داسی وگڼی چی اعلیحضرت د محکمی له پریکړی سره موافق دی. اوس لمر لویدلی دی د پاچا کوم ایلچی له بل فرمان سره تر اوسه نه دی رارسیدلی، ځکه خو که دان لویی انبار ته د اور اچولو حکم وکړی نو خپل فرض به پوره کړی، که ته ایلچی وی نو د ټولواک فرمان رابنکاره کړه، که نو نو موږ څه خبری اوریدو ته تیار نه یو.

سپاره ځواب ورکړ: موږ له ایلچی سره راغلی یو، او دا والی پر طرف

شوی دی.

سپاره ځواب ورکړ: موږ یې ددی لپاره رااستولی یو چی د هغو نجونو ساتنه وکړی او موږ به د سرونو په بدل دا کار کوو.

پادری او والی پرېشانه شول او خلکو ته یې کتل، خلک ددی زغره اغوستونکو سپرو په مداخله خوښ نه وو، ځینی خلکو د گڼی گونی د احساساتی کولو او پارولو هڅه وکړه، خو د فردیناند پر سپاهیانو چا د لاس اوچتولو جرئت ونه کړ، کله چی دان لویی د خلکو زیاتره ویریدلی ولیدل نو له ده سره روغبر کوونکی سپاهی ته یې وویل: زه نه پوهیږم چی ته څوک یې او دا خبره دی څومره سهی ده. زه لږ نور انتظار کوم خو که ستا خبر دروغ شو نو د بدترینی سزا لپاره ځان تیار کړه. کاونت انتونیو د قرطبی والی دی. زه به پوهیږم چی هغه دلته د څه لپاره را استوی او ما کومه غلطی کړی چی برطرف کېږم؟

سپاره ځواب ورکړ: امکان لری پادشاه سلامت ته ابوداود ستا په اړه شکایت کړی وی، په هر صورت تر لږ ځنډه به دا معامله سپینه شی. کاونت انتونیو رارسیدونکی دی، تر هغه وخته به موږ په انبار پهره کوو، کاونت انتونیو دا اندېښنه ښکاره کړه چی خلک په احساساتو رانه شی او له بندیانو سره به بد چلن ونه کړی.

دان لویی وویل: د انبار شاوخوا زما د سپاهیانو پهره کافی ده. سپاره وویل: که کاونت انتونیو د انبار په شاوخوا کی د خلکو د ومره لویه گڼه گونه وگوری پر موږ به غوسه شی، دا به غوره وی چی خلک لږ لری شی.

دان لویی ډیر توند خویه سړی ؤ، خو د خپلی برطرفی د خبر په اوریدو یې جوش او ولوله سره شوه. هغه په زړه کی په وار وار له ځانه پوښتل چی

پادری دا بدلون ولید د هغه غوسه هم تر ډیره حظه سره شوه.

اوس هغه پخپلو خبرو پښیمانه و او د سپاهیانو په شاوخوا کی به گرځیده، هر یوه ته به یی په وار وار ویل: گوری که تاسو د کاونت انتونیو لیکلی حکم راوړی وای نو داسی خبری به نه کیدلی. په هر حال اوس به هغه راوړسپړی. تاسو هغه څومره لری پرېښود؟ ډیر ځنډ وشو اوس خو هغه دی سپوږمی هم لویدوته نژدی ده. هغوی چیرته لاره نه وی غلطه کړی.

هله د ان لوی پخپله پر خلکو پتکی گولی او شاته یی شړل د څلورمی شپي سپوږمی خپل لنډ مزل وهلی و او ورو ورو د شپي تیاره زیاتیده، بدر بن مغیره او بشیر بن حسن د راهبانو په جامه کی تر انبار راتاویدل، د بنار کوتوال هم په ډیره هوښیاری د لرگیو تر انبار چکر واهه. بدر بشیر ته وویل: ته دده پام ځان ته واړوه، ماته هوښیار سرئ ښکاری. بشیر ور وړاندی شو کوتوال ته یی وویل: دا څومره د افسوس خبره ده تر اوسه پوری د کلیسا پریکړی او محکمی دومره سپکاوی نه و شوی.

مثال لرونکی هم سپرو له انبار نه لری شړلی وو، ځکه خو کوتوال د خپل مخاطب څیره سهی نه لیدله. پوښتنه یی وکړه ته څوک یی؟ بشیر راسنبال شو ویی ویل: زه د طلیطلی د عبادتځای راهب یم. کوتوال: دلته څه ډول راغلی؟

بشیر: زه اشبیلی ته روان وم. دا قشامی چی ولیده راوگرځیدم، داشبیلی پادری زه د علاج لپاره ورغوښتی یم. ما له تانه دا پرنبتل غوښتل چی که پاچا حکم ورکړی وی نو د داسی درانه جرم په اړه د کلیسا محکمه خپله فیصله بیرته واخلي؟

کوتوال ځواب ورکړ: کلیسا ته د خپلی پریکړی اخستلو ضرورت نشته،

وویل: ربیعی! په آس سپریدلی شی؟

ربیعه چی له رسیونه خلاصه شوه د خواب پر غای یی مخ ورواړاوه او ورته ویی کتل،

بدر وویل: اوس نه ربیعی! لږ ځنډ نوره هم همغسې ودریږه، ربیعه همغسې له لوی لرگی سره نیغه ودریده.

بدر بیا وویل: ته به نن ټوله شپه سفر کوی، ته په آس سپریدلی شی که نه؟ ربیعی د خپل زړه په درزا د قایو کولو هڅه وکړه ویی ویل: له تاسره یو غای؟

بدر: هو له ماسره!

ربیعه: زه به له تاسره یو غای د سفر د اوږدیدونه شکایت ونه کړم.

بدر: انجیلا هم په آس سپریدلی شی؟

ربیعه: انجیلا تر ما ښه آس غفلولی شی.

بدر: ډېره ښه ده ته چمتو اوسه.

له دی نه وروسته بدر انجیلا ته ورنژدی شو د هغې رسی یی غوڅی کړې او بیا یوه سپاره ته ورنژدی شو ویی ویل: زړه کوه ماته خپل کمند واکړه.

سپاره د خپل زین نه کمند خلاص کړ او بدر ته یی ورکړ، په دی ځنډ کی له لری د آسونو د پښو ترپهار اوچت شو، او دخلکو ټول پام هماغه لوری ته ورواوښت، بشیر بن حسن تر اوسه د کوتوال پام له پوی بلی خوا په خبرو اترو ځان ته وراړولی ؤ. خو چی د آسونو د پښو ترپهار یی واورید ویی ویل: سپیڅلی پلاره لکه چی هغوی راورسیدل، ما وبخښه خو سبا ته د روانیدو نه وړاندې ما خامخا وويند.

د بشیر د خواب اویدو نه وړاندې کوتوال وړاندې په منډه ولاړ، پادری او والی اوس له یوه سپاره سره خبری کولی. والی ویل: ماته داسی ښکاری چی

بدر وویل: ته مانه پیژنی؟

پادری وویل: په تیاره کی دی خبره سمه نه وینم، او ستا غږ هم مانه پردی دی.

بدر وویل: سپیڅلی پلاره! زه به لومړی تاته یوه ضروری خبره وکړم بیا به تاته د څه پوښتنی کولو ضرورت پاتی نه شی.

پادری وویل: نو هغه څه خبره ده چی ته یی د والی دان لویس په مخکی مانه نشی کولی؟

بدر ځواب ورکړ: له هغه نه به بیا وروسته معذرت وغواړم ته راځه زه یوازی تا ته یوه مهمه خبره کوم.

بدر پادری تر مټ ونيو او هغه زړه نازړه د پریشانی په حالت کی ورسره روان شو. څوگامه وړاندی بشیر ولاړ ؤ. بدر یی چی ولید ورنژدی شو،

پادری وویل: هغه خلك رانژدی شول وایی څه وایی! زما متی پرېږدی.

بدر د هغه مټ په خپلو اوسپنیزو پنجر کی کلك کړ ویی ویل:

چوپ اوسه!

تر یوی شبی پوری د پادری حالت خراب شو، بدر بشیر ته وویل: دا بوزه او دا رسی هم درسره واخله، له دی نه نیسایی د والی لپاره پرېږده، اوس هغه هم راوړم.

پادری د شورماشور هڅه وکړه، خو د بشیر خنجر یی چی خپل شارگ ته نژدی ولید له خولی نه یی څه غږ ونه شو وتلی او د بشیر په مخ کی چوپ روان شو.

د آسونو د پښو غږ اوس ډیر رانژدی شوی ؤ، دان لویس همغی خواته روان ؤ چی بدر تر مټ ونيو او په پوښتیوی خنجر ورکیښود ویی ویل: له ماسره راځه! که دی د څه شورماشور هڅه وکړه نو... بدر د څه ویلو پر ځای

بدر ربيعه پورې خواته كړه او د هغه پير ځای يې والي په ستنې پورې وتاړه، په دې ځنډ كې بشپړ پادري د انجیلا پر ځای ترلی و، له بله پلوه پنځوس تنه چې ګڼې ګڼې ته نژدې شول د تكبير ناري يې اوچتې كړې. او ګڼه ګڼه يې د نيزو په څوكو له مخې نه لرې كړل. خلك له ډيرې وارخطايي او پريشاني نه په يو بل وروغورځيدل، د لوشه د پوليسو سپاهيانو نور د لرګيو د انبار نه پام واړاوه او په يوه او بله خوا يې وارخطا منډې وهلې.

د انبار شاوخوا سپاهيانو څلور تنه له خپلو آسونو نه پلي شول بدر بن مغيره د راهب چپنه وايستله او په انبار يې وروغځوله، په يوه توپ په آس سپور شو په پاتې څلورو آسونو بشپړ، ربيعه او انجیلا سپاره شول. بدر وويل: بشپړه! ته له ربيعي او انجیلا سره څه هلته زموږ انتظار كوه، موږ به هم له وروسته در ورسپرو، بېره كوه. بشپړ د آس جلب وگرځاوه، بدر پنځم سپاره ته غږ وكړ: ته هم له دوی سره ولاړ شه.

بشپړ او هغه سپاهي ربيعه او انجیلا ورسره ملګري كړل او په يوه خوا ووتل. بدر بن مغيره آس ته پونډه وركړه د يوه سپاهي نه يې بل شوی مشال واخست او د لړګيو انبار ته يې وروغورځاوه، په انبار كې د اور لګيدو لپاره وچ وايښه راټول شوی وو. اور بل شو، والي او پادري په زوره زوره چيغې وهلې، خو په دې هنگامه كې د دوی د غږ اورېدونكي څوك نه وو. په ميدان كې د محشر ننداره وه، حمله راوړونكو سپېرو د خپلو نيزو په څوكو د خلكو د شرلو او ځفلولو هڅه كوله. خو خلك يو له بل سره تکر كيدل او ډير بد تپيان شول، په تياره كې د لوشه اوسيدونكو داسې ګڼله چې په زرګونو سپاهيانو حمله پرې كړې ده، د كوټوال او د هغه د پوځيانو درك نه و. ځينې خلكو د اور په لېو كې په انبار كې د پادري او والي خبرې وپيژندلې خو چا د دوی د ژغورلو او مرستې ضرورت احساس نه كړ.

بندر: راځي!

*****

(۳)

له نژدې درې ميله مزله وروسته بشير او د هغه ملگري د يوې صومعې (د عيسوي صوفيانو د ذکر، حلقې، روزنې او ورد خونه) د څلورو ديوالو په درشل ودرېدل، دوه تنو راهبانو په دروازه کې دوی انتظار کاوه، هغوی بشير بن حسن وپېژاند د ننه يې چاته د دروازي خلاصولو غږ وکړ، پهره دار د ننه دروازه خلاصه کړه. د خانقاه په انگر کې درې تنه نور راهبان ولاړ وو، هغوی د دوی د آسونو جلبونه ونېول، انجیلا او ربیعه له بشير سره يوې کوتې ته ننوتې کوټه په قيمتي سامان سمبال وه، له چټ نه نقرې قانوس راڅرېده د مرمر په غولي د يوه ميز شاوخوا ته آبنوسي کرسی وی، د ميز په منځ کې په يوه شمعدان اته شمي بليدې.

بشير وويل: سمدستي همدا زموږ کور دی، تاسو تر لږ ځنډه آرام کولی شئ.

انجیلا په وارخطايي وويل: په دې خانقاه کې!

بشير په موسکا خپل کوټ وکېښ او يوه لوري ته يې وغورځاوه وی وويل: دا خانقا له تېرو درې ورځو راسي زموږ په واک کې ده. دا راهبان چې تاسي گوري زموږ خپل خلک دي او د خانقاه اصلي اوسيدونکي د پاسني پور په يوه کوټه کې بند دي تاسو به وېرې شوي ياست!

انجیلا ربیعی ته وکتل او بيایي بشير ته مخ واراوه وی وويل: که دا ستاسو کور وی او بی تکلفی د اخلاقو خلاف نه گنل کېږي نو زه خو وایم چې له لوږې مې د خور وضعه خرابه ده.

ربیعی وويل: زما ورور د اندلس تر ټولو لوی طبیب دی، هغه به په دې

کی یی بو لوی پتنوس را اخستی و. په پتنوس کی پر دودی برسیره د پسه
یو روغ کباب شوی ورون و. ورپسی بل سپاهی راغی هغه یو پتنوس له منو
او انگورو نه دك پر میز کیښود بشیر جگ شو ویی ویل: تاسو په آرام
دودی و خوری زه بلې کوتې ته ځم.

ریښی ویل: تاسو یی نه خوری؟

بشیر ځواب ورکړ: زه یی له نورو خلکو سره خورم، بهرته ووت او په
برنده کی لږ وړاندې ولاړ او بیا یوی بلې کوتې ته ننوت، هلته څلور تنه
ناست وو، د بشیر په لیدو اوچت شول ده ورته ویل: تاسو دودی خورلی
ده؟

له هغوی نه یوه تن ځواب ورکړ: هوکی خو ابو محسن نه ده خورلی، بشیر
ویل: هغه به پاس له لوی راهب سره بحث کوی؟

سپاهی په خندا شو بشیر ویل: ښه هغه راوړه او موږ ته دودی راوړه.

نیمه شپه د بدر بن مغیره ملگری هم دی خانقاه ته ننوتل. په هغه لږه
موده کی دوی د غوره آسونو تر لاسه کولو نه علاوه د هغوی پوځی قرارگاه
ته اور واچاوه، په ښار کی یی د خزانی په راوړو او دوالی د مانی په
سوځولو اکتفا وکړه. ریښی، الحبیلا او د دوی نور څوارلس تنه ملگری په
خانقاه کی د دوی له راتگ نه د مخه تیار ناست وو.

د کوچ له امر نه وړاندې بدر ابو محسن ته ویل: ابو محسنه! زموږ کار
په لوشه کی پای ته ورسید، ووايه ته کامیاب شوی که نه؟ پر دی منصور
بن احمد وخنډل، ابو محسن لږ خجالت غونډی شو ویی ویل: په خدای (ج)
سوگند هغه بلکل خر دی. تاسو هسی زه دلته پرېښودم، هغه پخپله ماته
ویل چی لږ لږ د اسلام په صداقت قایم یم، تاسو ځی خو ماته لږ تبلیغ
وکړی بیا ولاړ شی، خو یوه غرمه ماته معلومه شوه چی دغه بدبخت شراب

دوی به د شپې مزلونه کول او دورځي به له چارونو نه لرې په هغو خانقاو کې اوسیدل چې درې ورځې وړاندې دوی نیولې وې او د راهبانو په جامه کې یې خپل کسان پکې وو. د دې خانقاو اصلي اوسیدونکي د لوشه د خانقاه په څیر د دوی په لاس بندیان وو، بدر بن مغیره به چې کومې خانقاه ته ورننوت ملګرو به یې آسونو ته واچوه او دوی ته دوی تیاره کړې وه. په هر پړاو د دوی د خلکو شمیر مخ په زیاتیدو و، او چې کله د فردیناند د هیواد له برید نه اوبتل د ملګرو شمیر یې یونیم سلو تنو ته رسیدلې و.

*****

بدر بن مغیره د غرنۍ کلا په یوه کوټه کې په ناګراري قدم واده په څیره کې یې د پریشاني، مایوسی او خفګان علامې وې. ربیعہ کوټې ته ورننوته، بدر په ژورو چورتونو کې دوپ و، او چې تر لږ ځنډه یې دې ته وریام ته شو ربیعہ یو قدم نوره وروړاندې شوه وی ویل: تاسو زه رابللی وم. بدر تګان وخور هغې ته یې وکتل وی ویل: هو ربیعہ ماتاته یوه ضروري خبره کوله، کښینه!

ربیعہ په کرسی کېناسته وی ویل: ته ډیر پریشانه جګړې! تر لږ ځنډه چوپتیا وروسته بدر ځواب ورکړ: ربیعہ ما ستا په باب فکر کاوه، د نصرانیانو خلاف جنگ اوس پریښوده پراوته رسیدلې، زه داسې احساسوم چې نور ستا اوسیدل دلته سهې نه دی.

ربیعہ ناڅاپه جګه شوه غوښتل یې څه وډایې خو غېږې په ستونې کې خپ شو، هغه سوترپایه عذر عذر شوه او پلټنه یې کتلې.

ربیعہ کینه، ما لا تر اوسه خپله خبره نه ده خلاصه کړې. ربیعہ کېناستله بدر له لږ سوچ وروسته ویل: ته خبر یې چې د فردیناند د اوږدې کلابندۍ

ټول قوت سره پر دښمن د حملې وعده کړې وه، موږ پر خپل بری ډاډه وو، خو نن ماته د موسی لیک رارسیدلی. هغه لیکلی چی دابوعبدالله وزیر له فردیناند سره د سولی خبری اتری پیل کړی، د امیرانو لویه ډله د سولی طرفدار دی. او د غدارانو د هڅو په نتیجه کی اوس په اولس کی هم داسی خلک پیدا شوی دی چی د سولی لپاره ناکراره دی. څرنگه چی د دی خبری ویره وه چی ابوعبدالله او د هغه ملگری به د حملی په ورځ غداری وکړی او نیت به یی بدل شی اوموسی دا حمله وځنډوله هغه لیکلی چی د حملی لپاره به کومه بله ورځ وټاکي او بیا به ماته خبر راکوی. موسی له هغو انسانانوته نه دی چی مایوس شی خو ماچی لیک ولوست دا راته څرگنده شوه چی د غرناطی حالات ډیر خراب دی، ربیعی ته پوهیږی چی که خدای (ج) مه کړه غرناطه زموږ له لاسه ووتله، نو د قسطلی سیلاب به په موږ راشی. ځکه خو ماپرېکړه کړی ده چی د داسی وخت له راتلو نه مخکی تاسو مراکش ته استوم. پاچا زما د پلار درست دی، د بشیر او منصور د کورنی ډیر خلک هلته دی، هلته به تاسو ته هیڅ تکلیف نه وی.

بدر اوس د ربیعی پر ځای له کرکی نه بهر ته کتل.

د ربیعی زړه ولوید، تر لږ ځنډه چوپه ناسته وه، بالاخره یی په ژړه غوښی لهجه وویل: نو! مراکش ته زموږ د استولو پرېکړه کړی ده؟ بدر: نه نه، ته په ما بدگومانی مه کوه، ما له تاسره پر دی موضوع مشوره کول غوښتل او زما امید دی چی ته به زما مشوره ومنی، د ربیعی په سترگو کی اوبشکی ډنډ شوی وی ویل: مشوره! ته ولی داسی نه وایی چی ربیعی ته بی زړه یی، ته د یوه شاهین سره دالوتو ځواک نه لری، ځکه خو زما دا حکم دی چی له دی ځایه ولاړه شه او موږ تاته اړتیا نه لرو.

بدر وویل: زما په دنیا کی د ازغیو پرته هیڅ نشته او خالق ته په ازغیو

یم.

خدای (ج) زما د ژوند لاره په هغه لاره برابره کړې ده چې ته پری روان یی، تا وعده کړې وه چې د غرناطی د کلابندی د لرې کیدونه وروسته به ... خو .... ربیعی له دی وړاندې هغه ونه ویلای شوای. مخ یی په دواړو لاسو پټ کړ او په سلگو شوه بدر تر اغیزې لاندې راغی ویی ویل: ربیعی په ما بدگومانی مه کوه. ستا د ژوند ملگرتیا زما لپاره ویاړ دی. زما لپاره ته هغه شنه او سمسوره ونه یی چې ستومانه مسافر تری لاندې دمه کوی.

هغه ورځ چې ماله تاسره دوازه غوښتنه وکړه ما داسې گڼله چې د غرناطی له جگړې نه تر فراغت وروسته به ستا سره ژوند زما د تیرو ستونزو او سختیو یو لوی انعام وی. خو اوس زه پوهیږم چې زما په بیدیا کی پر یوه سیلی پسې بله سیلی ده، ما چې خپله کښتی په کوم سمندر کی غورځولې ده د هغې څنډې ورځ په ورځ لرې کیږی، زما په مخ کې له یوه گرداب نه وروسته بل گرداب وی ربیعی! ستا بڼه په دې کې ده چې مراکش ته ولاړه شې زه د یوې مهمې پریکړې نه وړاندې ستا د راتلونکي په باب ډاډ غواړم، کیدای شی زما اس یوه ورځ تش راشی، او ته داسې احساس کړی چې په دی دره کی ستا یو پیژندوی هم نشته. ربیعه جگه شوه ودریده، ویی ویل: که دا ستا حکم وی نو زه تری سرغړاوی نشم کولی، که دا ستا امر نه وی نو ماته د خپل برخلیک د پریکړې اجازه راکړه.

بدر وویل: ما خپله خبره پای ته نه ده رسولی، زه تا پر دی پوهول غواړم چې که د غرناطی خلکو وسله کیښوده نو دا دره به هم د لوز او وینو له توپان نه خوندي پاتی نشی، او پر موږ ټولو داسې دوران هم راتلای شی چې د عزت له مرگه پرته بله لاره ونه لرو.

ربیعی وویل: نو آيا د عزت په مرگ کې زه له تاسره ملگرتیا نشم

مرگ دروازه ور تکوم. زما په ژوند کی یوازی نن شته، سبا نشته.
 ربیعی وویل: بدره! خدای (ج) شاهد دی چی زه ستا د ملگری خو شیبی
 له زرو کلونو ژوند سره نه برابروم. که ژوند بی هدفه شی نو اوپویدل یی څه
 گټه لری؟ ته وایی چی زه له توپان راتلونو د مخه تا پر کوم ساحل پریښودل
 غواړم. خو د ژوند پای له مرگه پرته بل څه نه وی نو زه په ساحل کی
 ناسته د څپو د شمیرلو پر ځای له تاسره په گردابونو ملگرتیا غواړم.
 که ستاسره زما خیال وی نو باور وکړه چی ماته ددی ځمکې پر ځای تل
 د خپلو خیالونو پر آسمان لیدلی یی.

زه خپله کمزوری او بی وسی احساسوم. تا په کوم پخوانی پریکړه
 عملی گولو نه مجبوروم، زه ددی ور نه یم چی ستا د ژوند ملگری شم، خو
 ته ما د خپل ژوند له ملگرتیا نه مه محروموه، زه په دگر د غشی ویشتلو او
 توره وهلو جوهر نشم ښودلی خو د زخمیانو پتی تړلی شم، ما مراکش ته مه
 استوه، ما له مرگه وړاندی د ژوند په پریښودلو مه مجبوروه.

بدر بن مغیره تر لږ ځنډه د وفا او ایثار دغی مجسمی ته کتل ناڅاپه یی
 په تروشو شونډو موسکا وغورځیده خو مخ یی واپراوه سړی ځوړند شو او ورو
 ورو یی په کوټه کی قدم واهه، له دوه دری ځلی چکر لگولو وروسته ربیعی
 ته نژدی ودرید، ربیعی د هغه په څیره د خپل نصیب پریکړه لیدله. د هغی
 زړه په درزاؤ.

بدر وویل: ربیعی ما غوښتل ته دی پر پریکړه یو ځل له سره غور وکړی،
 دا زما مسئولیت ؤ. او که له دی وروسته هم تا د بخملو پرځای د ژوند له
 سختو کافو او ازغیو ډکه لاره له ماسره د ملگرتیا پریکړه کړی وی نو زه
 ستا احسان منم که ته له دی ترڅه حقیقت نه سترگی پټولو ته تیاره یلی چی
 ما ژوند څو کاله، څو میاشتې او یا څو ورځې دی نه زه همدا نن له تاسره

ربیعې سرپورته کړ هغه ته یې وکتل الفاظ یې ترریږدېدونکو شونډو
پورې راغلل بیا ودریدل؛ د احسان او خوښۍ جزباتو د شرم او حیا نه په
دکو سترگو تکیه وکړه. بدر د هغې په سترگو کې د اوبنګو هغه څاڅکي
لیدل چې د الفاظو یوه دنیایې خوندي کړې وه. په حیرانۍ یې وویل: ربیعې
که ما ستا زړه څوړولی وی نو پخښتی غوښتلو ته تیار یم، ربیعې ته ژاړې!
ربیعې زر خپلې اوبنګې پاکې کړې هغه ته یې په عذر ته ورته کتو وکتل
وی ویل: ددی اوبنګو په خاطر زما عذر ومنه، زما دا تمه نه وه چې زموږ
خبرې به له هغه مقدمې نه وروسته په داسې خبرو پای ته رسیږي. دا اوبنګې
د یوې بې وسه تورسړۍ د شکرانې څرګندول دي.

بدر: نو ته نن له ماسره په واده څه اعتراض نه لری؟

ربیعې جدې شوه وی ویل: ته توکې کوی!

بدر: نه زه توکې نه کوم که نن څه پېښه ونه شوه نو د لمر وروستی
ورانګې به بدر بن مغیره او ربیعې بنت ابوداود د مغیره او بنګې په حیث
ګوري.

ربیعې: مگر نن دا پیره ولې؟

بدر ځواب ورکړ: هوکې که ستا اعتراض نه وی.

ربیعې بدر ته وکتل او د څه ویلو نه پرته یې بهرته منډه واخستله او
ووته.

*****

(۵)

د ربیعې پسې لړزیدې، د زړه له درزا سره کله ګرندې تلز کله به کړاره
شوه او چيغې یې وهلې! الحجیلا! الحجیلا! بیا خپلې کوتې ته ننوته، الحجیلا د
کوکړت څنګ ولاړه وروسته یې وکتل: هغه مغرور او د ربیعې ته بهر

ربيعه: چيرته؟

انجيللا: ربيعي له ماته د کومې خبرې پتولو ضرورت نشته، هغه ماته هر څه ويلي دي.

ربيعه: چا بشير بن حسن؟

انجيللا: هرا هغه اوس راغلي و.

ربيعه: هغه به درته ويلي وي چي موږ په مراکش ته ځو؟

انجيللا: هرا

ربيعه: مگر موږ مراکش ته نه ځو، انجيللا زما پر خبرو باور وکړه موږ به همدلته اوسو.

انجيللا وويل: ربيعي اوس محالته دوکه ورکوئ هيڅ گټه نه لري زموږ همدا په برخه وو.

ربيعه: تا بشير ته څه ځواب ورکړ؟

انجيللا: ما هغه ته څه ځواب ورکولی شوي، هغه راغي دايي راته وويل چي ته به د ربيعي سره مراکش ته ځي او بيرته ولاړ هغه ډير غمجن و ربيعي دا د هغه د زړه خبره نه وه. پخوا له دې چي زه هغه ته څه ځواب ورکړم هغه له کوتي نه ووت. زما له هغه نه څه گيله نشته، زما او د هغه ترمنځ هيڅ وعده نه وه شوي خو ستا سرحدي شاهين خو دواډه پيغام درکړي و. هغه به تاته هغه مجبوري ذکر کړي وي چي زموږ مراکش ته په استولو يي مجبور کړي دي. زما ويره ده چي د غرناطي حالات خراب دي.

ربيعي وويل: که ماله هغه سره په خوب کي خبري نه وي کړي نو نن به تر لمر لويدو پوري ستا خور د هغه د ژوند ملگري شي، انجيللا! زما په خبرو يقين وکړه، موږ مراکش ته نه ځو، دا پريکړه بدله شوه.

انجيللا يي اختياره ور وړاندې شوه او ربيعي ته يي غږې وکړه، په سلگ شوه او ورس ويا: ربيعي ماته ددکړه خبره راځي.

بدر بن مغیره سره پی د خپلو خبرو داستان پیل کی.

*****

(۶)

د کلا په بل کونج کی په یوه لویه کوټه کی بشیر بن حسن او نور طبیبان
د مریضانو په علاج او سمبالولو بوخت وو، بدر هغی کوټی ته ورننوت بشیر
بن حسن د یوه ټپي پر زخم پټنه ترله، د خپل یوه ملگری اشاره پی ولیده
بشیر شاته وکتل او پټی ته پی وروستی غوټه واچوله او جگ شو.

بدر وویل: ته به دلته خومره وځنډیږی؟

بشیر: زما کار نژدی پای ته رسیدلی.

بدر: زه له تاسره یوه ضروری خبره کوم.

بشیر: که دی بیرته نه وی یوازی یو ناروغ پاتی دی، هغه له مانه پرته

څوک نژدی نه ورپرېدی.

بدر: نه زما بیرته نه دیر ته چی وزگار شوی نیغ زما کوټی ته راشه.

لو ځنډ وروسته بشیر د بدر کوټی ته ورننوت او ویی ویل:

ته لږ ځفه غونډې ښکاری. له غرناطی نه کوم نوی احوال راغلی؟

بدر: نه زه د ربیعې او انجیلا په باب درسره غږېږم.

بشیر: انجیلا ته ماویلی دی، تاته ددی څه خبر راغلی دی چی د مراکش

کومه بیرته به کله دلته رارسېږی او لنگر به اچوی؟

بدر: تر اوسه ددی څه خبر نه دی راغلی. په یو دوو ورځو کی به راشی او

غالباً به دالمیریا په شمال کی په هغه مقام لنگر واچوی چی تیره میاشت پی

اچولی و.

بشیر: نو ربیعه او انجیلا باید زرتزره ساحل ته ورسول شی.

بدر: په همدی مسئله زه له تاسره خبره کوم.

بدر: او ددی خوب د وروستی برخی تعبیر که واورى نو حیران به شی.
 بشیر په موسکا وویل: ماته یی د وروستی برخی تعبیر هم معلوم دی.
 بدر: ښه ده ووايه!

بشیر: ته له ربیعی سره واده کړی.
 بدر: نو څه وخت؟

بشیر: نن!

بدر: مگر دا خبری تاته څه ور معلومی شوې. تاته به انجیلا ویلی وی او
 هغی به له ربیعی نه اوریدلی وی!

بشیر: نه بدره! ستا څیره ماته د یوه کتاب په څیر ده ته ټولی نړۍ ته یوه
 معما یی خو ماته نه یی، اوس ووايم ماته دا خبری ولی معلومی شوی؟
 بدر: ووايه!

بشیر: له ربیعی سره تر ملاقات وروسته چی ته د پریشانی په حالت کی
 ماته راغلی نو زه وپوهیدم چی تاخپله پریکړه بدله کړی. او تا چی وویل چی
 د غرناطی په باب کوم نوی خبر می د پریشانی سبب نه دی نو زما گومان
 نور هم په یقین بدل شو. له دی نه پرته که کومه بله سیاسي او یا پوځی
 خبره وای نو تا به زما پر ځای د منصور لټون کاوه او یا به د شورې
 راغوښته، له دی وروسته چی تا وویل چی ربیعه به همدلته اوسی نو
 وپوهیدم چی زموږ شاهین اوس په خپله ځاله کی یوازی اوسیدل نه غواړی.

بدر: تاته ددی څه پته ولگیده چی زه همدا نن واده کوم؟

ستا په څیره دالبکل شوی چی تا مهمه پریکړه کړی ده، او ستا مهمی
 پریکړی زرتزره نافذیږی.

بدر: ستا مطلب دا دی چی زه عجول یم!

بشیر: نه زه د یوه سپاهی د غوره صفت یادونه او ستاینه کوم.

بدر: بته! زه د اندلس له ارسطو نه پوښتنه کوم چی دده اراده څه ده؟
 بشیر: پرما له پوی نجلۍ نه د معذرت او د پوی غلطۍ پرېکړې د بیرته
 اخستلو مسئولیت دی. او دا ډیر غوره مسئولیت نه دی. په دی معامله کی د
 ارسطو عقل چندان کار نه کوی.

بدر جدی شو ویی ویل: بشیره! زه غواړم ستا واده هم نن ترسره شی،
 بشیر ځواب ورکړ: بدره! تاته ددی ویلو ضرورت نشته، له هغی نه بیلتون
 زما لپاره ډیر گران ؤ. زه ستا ډیر احسانمن یم چی د دوی د مراکش ته
 استولو پرېکړه دی بدله کړه، که هغه تللی وای نو زما د ظاهری خوښی سره
 سره به دی د احساس کړی وای چی ستا ملگری د ژوند د سرمایې ډیر څه له
 لاسه ورکړی. زما د تشو کړسندو خنداگانو سره به دی دا حس کړی وای چی
 زه گوم خبره درنه پتوم.

بدر وویل: بشیره! که ماته معلوم وای چی د انجیلا په څیر ته هم له هغه
 سره مینه لری نو مابه د هغی مراکش ته لیږلو خبره نه وه یاده کړی، ما چی
 سهار وویل چی اوس د دوی مراکش ته لیږل غوره دی، ستا له څیری نه
 داسی ښکارېده چی زما په پرېکړه یوه ذره هومره پریشانه نه یی.

بشیر ځواب ورکړ: هغه وخت زما په وړاندی خپله مسئله نه وه، ما هغه
 مجبوری لیدی چی بدر بن مفیره غوندی غازی یی د خپلو ډیرو گرانو هیلو
 په پرېښودلو مجبور کړی ؤ. ما دا لیدل چی هغه مجاهد چی توره یی یوه
 اولس ته پناه ورکوی هغه نجلۍ رخصتوی چی د ژوند ملگری کېدونکی یی
 وه.

ته زما په مخ کی د یوه کمره په څیر ولاړ وی. ستا د عظمت رعب پر ما
 پریوتلی ؤ. تا د قوم د زنجیرونو د شلولو لپاره د ژوند له ټولو خوږو سره
 اړیکی شلولی، نو ستا یوه ملگری به دا څه وړ ویلای شوای چی زه د مینی

نه خبره کړې ده، هغې د ساحل پر خای له ماسره گرداب غوره کړ، اوس
 خدای (ج) ښه پوهیږي چې دا سټې پریکړه ده که غلطه، د ځان په باب دا
 درکوم چې په عزم کې مې بدلون نه راځي د دښمن لپاره به مې د توري په
 تیره والی کې کوم فرق رانه شي. زه ویریدم چې د ربیعی په باب د فیصلې
 په بدلیدو به مې ملنډې وهی. خو زه ستا احسان منم، اوس ته انجیلا ته
 ورشه هغې ته تسلي ورکړه.

ماښام مهال د شاهین په دره کې له یوه سړه تریله سره نغاري غږیدلې. د
 بدر او ربیعی او انجیلا او بشیر ودونه شوي وو.

د الحمرا وروستی ساتونکی

د غرناطی د کلابندی اومه میاشت وه، د ښار حالت ډیر خراب ؤ. خلك له لوږې نه په تنگ شوی وو، د غرناطی مشران په یوه کوټه کې راتول شوی وو د غرناطی زمری موسی بن ابی غسان په قهر جن نظر ابو عبدالله او د هغه ملگرو ته کتل.

د فردیناند له لوری راغلی د سولی ایلچی کوتی ته راننوت هغه د تخت مخی ته په تعظیم شو او بیا څو گامه شاته ولاړ په ادب ودرید، په ښی لاس کې یی د فردیناند لیک ؤ. ابو عبدالله او د مجلس نور خلك ئی چی ځانته متوجه ولیدل لیک یی پرانیست او په لوستلو یی پیل وکړ:

اعلیٰ نسبه تولواک متر فردیناند یو ځل بیا ابو عبدالله ته مشوره ورکوی چی ددی بی گټې جگړې په اوږدولو دی د خپل رعیت ستونزی ته زیاتوی، د غرناطی پاچا به تر اوسه پوری پر دې ډاډه شوکوی چی ترڅو غرناطه ومنبسی د قسطلی پوځ به بیرته ستون نه شی، ددی هم څه امکان نشته چی د افریقا په خپلمنځی جگړو کی مصروف پاچاهان دی غرناطی ته مرستی لپاره پوځونه راواستوی. د لوی فردیناند یقین دی چی د غرناطی او شاوخوا غرنیو قبایلو د ایل کولو لپاره پوره ځواک لری. پر دی سربیره پاچا او ملکه ابو عبدالله او رعیت ته یی د سولی لاس ورغځوی، که ابو عبدالله د خپل رعیت بد حالی نه غواړی نو زر تر زره دی وسله کیږدی، او د سولی د شرطونو د توافق لپاره دی خپل استازی راواستوی، تولواک فریاند دا ډاډ در کوی چی چلند به یی ډیر سخاوتمندانه وی.

عبدالملك ایلچی ته وکتل ویی ویل: تر سبا پوری به موږ ځواب درکړو.
ایلچی پاچا ته ځم شو له سلام وروسته له کوتې نه ووت: په دروازه کی
دوه ساتونکی ورسره شول او شاهي میلمستون ته یی بوت.
ابوعبدالله ليک یو ځل بیا پرانیست او له یو نظر لیدو وروسته یی موسی
ته وکتل په غمجنه لهجه یی ورته ویل: موسی ستا رایه څه ده؟
موسی جگ شو یوه شیبه یی چوپ د مجلس حاضرینو ته وکتل او بیا یی
ویل:

موږته داسی ویل شوی وو چی د فردیناند ایلچی د سولی پیغام راوړی او
راځی خو د سولی لپاره چی لومړی شرط دوی را استولی دی دا دی چی
موږ وسله کیږدو. زما په گومان خو د وسلی له ایښودو وروسته د نورو
شرطونو توافق ته هیڅ ضرورت نشته. ددی ليک مفهوم دا دی چی لومړی
موږ باید د فردیناند زورته گړنده ووهو او بیا دی دده په رحم او کرم بروسه
وکړو. ابوالقاسم عبدالملك موږته ویل چی فردیناند له موږ سره یو باعزته
توافق ته تیار دی. ځکه خو باید په خلاص ډگر کی له جگړې نه ډډه وکړو،
تاسو زما خبره وانه وریده، تاسو په ځان غولولو روږدی یاست، او دا دی نن
یی پخپله نتیجه وینی. محترم پاچا، لوی وزیر صیب، او د اولس مشرانوا
زما رایه تاسوته معلومه ده، توری تل د قلمونو پریکړی نه دی حاتی کړی،
فردیناند گومان کوی چی د غرناطهر مری په قیر کی ایښودل شوی او اوس
یوازی پری د خاورو او ولو کار پاتی دی. د هغه استازی تاسوته دا پیغام
راوړی چی که تاسو په لحد کی پروتلو ته چمتو یاست نو ستاسو هدیره به
ستاسو د خونې سره سمه جوړه شی، تاسو که پخپله د خپلی مری خپه کولو
ته چمتو شوی نو د مری سپکاوی به مونه کیږی.

محترم پاچا! که ته له مانه د فردیناند د ليک ځواب غواړی نو د غرناطهر

لوی پاچا زه د موسی بن ابی غسان مخالف نه یم، زه دده د احساساتو درناوی کوم. خو که دی زما په نیک نیتی بدگومانه وی زه همدا اوس استعفی ته تیاریم. زما گناه دا ده چی له بنار نه بهر په خلاص میدان کی مې د جگړې مخالفت کړی. خو موسی بن ابی غسان پوهیږی چی ما دا د بې زهتوب په وجه نه دی کړی. ما یوازی دا نظر ورکړ چی که د جگړې پریکړه زموږ په حق کی نه وه نو موږ به له ډیر دردناک برخلیک سره مخ شو. د پوځ چی کوم حالت دی ترما موسی ته ښه معلوم دی، د اولس حالت هم له هیچا نه پټ نه دی. موسی به ښایی دا تور په مانه لگوی چی هغه ورځ د الحمرا په دروازه کی چی خلکو د سولی په پلوی مظاهره کړی وه زما سازش و. او له هغه وروسته چی کومو مشرانو او د پوځ قوماندانانو په خلاص وگر د جگړې مخالفت وکړ هغه ما ورښودلی وو. او نن چی د فردیناند د ایلچی په راتگ په بنار کی خلك خوښی لمانځی هغوی ته هم ما پټ هدایت کړی دی.

د غرناطی مشرانو که تاسو د موسی له پریکړې سره موافق یاست چی زموږ سره تر وروستی سلگی له جگړې پرته بله لاره نشته نو زه هم در سره یم او دښمن به ستاسوله پریکړې نه خبر کړای شی.

یو مشر اوچت شو ویی ویل: زما رایه دا ده چی موږ باید د پریکنده جگړې لپاره تیار شو خو که ددی ترڅنگ د کومې باعزته معاهدې امکان وی نو د خبرو اترو دروازه هم باید ونه تړو.

بل مشر اوچت شو ویی ویل: د احساساتو په څپو کی باید ترخه حقایق هیر نه کړو، د بنار خلك له لوړی مړي، که دا کلابندی د یخنی تر موسم پوری اوږده شوه نو زموږ حالت به نور هم خراب شی، له بهرنه د بدر بن مخیره د گوتو په شمار کسانو نه پرته نور له چاته د مرستې څه تمه نشته

سره بیا حمله نه کوي، آخر موږ تر کومه باید وځنګېرو؟ موږ باید دا هم هیر نه کړو چې زموږ د جګړې دوام په تور اندلس کې زموږ د هغو ټپي واده وروڼو ستونزې زیاتوي چې د عیسویانو تر ولکې لاندې د دوی په پاچاهۍ کې اوسی.

موسی جګ شو ویی ویل: که نن موږ په غرناطه کې د کلابندی پر ځای د قسطلې د حصار په مخکې پراته وای نو زموږ د هغو وروڼو حالت به داسې نه و. پر هغوی د مصیبتونو غره هغه وخت راپریوت چې عیسویانو ته زموږ ټپي حسی څرګنده شوه.

یو بل سړی جګ شو ویی ویل: د غرناطې ځنی علما وایی چې د فردیناند سره زموږ دا جګړه جهاد نه دی. زموږ داوولن زیاته برخه د عیسویانو تر لاس لاندې شوي دي او زموږ دا جګړه به زموږ او زموږ د وروڼو له ستونزو ډیرولو پرته بله نتیجه ورنکړي.

موسی له غوسې نه شونډې وځپچلې جګ شو په لېږدلي غوږی ویل: زموږ جګړه د ظلم او تیري پر خلاف د انسانیت د دفاع جګړه ده زموږ بری به د انسانیت بری او ماته به مو د انسانیت ماته وي زه په دې مجلس کې داسې احمق نه: عالم ویلو اجازه نشم ورکولې چې دا جګړه جهاد نه بولي.

د غرناطې اولسه تاسو دا سوچ ولې نه کوي چې موږ د هغې خاورې پر سر ځنګېرو چې پری ولاړ یو، که له موږ نه دا واخلې نو هیڅ په ریاکۍ نه شي، که غرناطه زموږ له لاسه ووتله نو په اندلس کې به د اسلام دیوه د تل لپاره مړه شي له دې نه وروسته د دربار هر سړی په نوبت په بحث کې برخه واخستله، نیچه شپه بحث پای ته ورسېد، له موسی او د ده د څو ملګرو نه

پر خلاف ابوالقاسم فردیناند ته واستول شو ده پوځ ته د پریکنده جگړې د تیاری امر وکړ. پدر بن مغیره او دهغه ملگرو ته یی هم د تیاری خبر ورکړ. ابوالقاسم تر دری ورځو پوری له فردیناند سره د سولی پر شرایطو خبری کولی په دی موده کی د بنار په جوماتونو کی د موسی اروا پالو ویناؤ په بناریانو کی نوی ولولی راپورته کولی. د اولس د جوش او جذبی په وجه د جگړی مخالفین تر ډیره حده غلی شوی وو.

*****

(۲)

له دری ورځی اوږدو خبرو وروسته ابوالقاسم عبدالملك چی له فردیناند سره د سولی په کومو شرطونو پر توافق بریالی شو هغه دا ؤ چی:

۱ - دواړه لوری به تر (۷۰) ورځو پوری اوریند کوی. او په دی موده کی به په لاندی شرطونو د غرناطی حکومت فردیناند ته سپارل کیږی.

۲ - دواړه لوری به د جگړی بندیان خوشی کوی.

۳ - د غرناطی عیسوی حکومت به د مسلمانانو د مال او سر د خوندي ساتلو ذمه واری اخلی.

د مسلمانانو په مالونو، ځمکو او جوماتونو کی به عیسویان هیڅ مداخله نه کوی. دوی به د لمانځه، آذان او روژی نیولو پوره آزادی لری. د مسلمانانو کورونو او جوماتونو ته به د عیسویانو د ننوتلو اجازه نه وی.

د مسلمانانو د دوسیو او دعواپریکړه به د دوی د شریعت له مخی کیږی. او د دی هدف لپاره به مسلمان قاضیان ټاکل کیږی. هیڅ یهودی یا عیسوی به د دوی د پریکړو واک نه لری.

۴ - که مسلمانان غواړی افریقا ته د هجرت اجازه لری. او عیسوی حکومت به دوی ته کومې لارې نه پرانی.

حکومت سپارل کيږي.

۷ - تر (۷۰) ورځو پوري به غرناطه، الحمرا او ټولې وسلې عيسويانو ته سپارل کيږي.

۸ - د عيسويانو له خوا به پر فرديناند برسیره د ډرومالوي پاپان هم پر دې تړون لاسليک کوي او ددې تړون د عملي کولو ذمه واري به اخلي.

ابوالقاسم د ابو عبدالله په دربار کې د تړون د شرطونو له لوستلو نه وړاندې له حاضر و خلکونه دا ژمنه واخسته چې ددې شرطونو په اړه به چې په دربار کې څه خبرې کيږي هغه به بهر اولس ته نه رسول کيږي.

په دربار کې د علماؤ او سردارانو زياتره نظر دا ؤ چې د فرديناند شرطونه ډير سخاوتمندانه دي. خو موسی ددې تړون په مخالفت کې د خپل ټول زور څخه کار واخست، تر څلورو ورځو پوري بحث دوام درلود، د سردارانو اکثريت د تړون په ملاتړ خپل نظرونه واورول، نن د بحث وروستی ورځ وه په الحمرا کې د غرناطې د زمري وروستی چيفی کړنگيدلی، د دربار حاضرین چوپ دده خبروته ناست وو، موسی بن أبي غسان وويل: د غرناطې اولس! زه ستاسو په مړاوو څيرو د هغه قوم د تقدير فيصله لولم چې پر دې هيواد پي اته سوه کاله واکمني کړي ده، زه پوهيږم چې زما کړيکي او فرياد به په تاسو هيڅ اغيزه ونه کړي. ستاسو په رگوتو کې هغه وينه وچه شوی ده چې په الفاظو په جوش راتلی شی. خو پر دې سربيره چې زه پوهيږم، غږ به مې له دې ديوالونو سره ترټکر وروسته په فضا کې وړک شي تاسوته به يو څه ويلو مجبوريم. الفاظ مړيوته د ژوند د اوبو کار نشي ورکولی. خو که په تاسو کې د ژوند کومه ساه پاتې وي نو زما خبرې په غور واورئ. د قيامت په ورځ به د الحمرا مانې دغه بې روحه ډېري گواهي ورکوي چې کله تاسو بخپله لاسونه څه څه کړي دي.

بده وی. که تاسو له دی نه نه شرمېږئ چی د قیامت په ورځ به خپلو هغو پلرونو ته څه وړگوری چې هېوکی یی پر دی خاوره کی ښخ دی نو د خدای (ج) لپاره دا سوچ وکړی چې ستاسو راتلونکی نسل به تاسو ته څه وایی؟ تاسو ته له خپلو پلرونو نه حکومت په میراث پاتی شو، او تاسو خپلو اولادونو ته څه شی پرېږدی؟ غلامی، ذلت او رسوایی!!

که تاسو وسله کېښوده نو نه یوازی به زموږ د تیرو څو کلونو قربانی خوشی ولاری شی بلکې هغه ټولې وینې به خوشی ضایع شی چې د طارق بن زیاد له وخته تر ننځه په دې خاوره تریښ شوی. نن د قوم د شهیدانو اروای تاسو ویني، د دوی دویښو سپکاوی مه کوی، زما نن هم دا ایمان دی چې دا جگړه گټلې شو، تاسو دا وایی چې د غرناطې خلک له لوږی نه تنگ شوی دی، خو آیا دا لوږه چې له یی زړه نه زړور جوړی آیا له زړور نه یی زړه جوړ کړل؟ که تاسو همت ونه بایلی اوس نن هم جگړې ته چمتو دی، موږ په څلویښت زره غازیانو په لوشه کی دښمن ته ماته ورکړی، آیا یو لک تنه اوس د غرناطې دفاع او ساتنه نشی کولی؟ تر نن پوری موږ د غرناطې د دیوالونو تر شا غلې وو، خو اوس به کفنونه پر سر وتړو او راپه وړو که ژوندی پاتی شو نو آزادی به مو ساتلی وی، که شهیدان شو هم عزت به مو ساتلی دی. دا ځمکه به چنی په هره ذره یی زموږ د نیکونو د عزت داستانونه نقش دی زموږ ذلت نه وینی. دا آسمان چې اته سوه کاله یی زموږ د نیکوځوړې لیدلې دی زموږ په پښو کی به د غلامۍ زولنی ونه وینی. د قیامت په ورځ به زموږ لمن د شهادت په وینو رنگینه وی خو پر هغی به د غلامۍ او ذلت تور داغونه نه وی.

یو د نفوذ خاوند سردار اوچت شو ویی ویل: ته بیا هم د احساساتو په

موسی! په هیڅ مذهب کې هم ځان وژل روانه دی. موږ د خدای (ج) د رضا په وړاندې یې چاره او بې وسه یو، د تقدیر لیک څوک نشی وړانولې. له غوسې نه د موسی بڼه سره وځلیده جگ شو په لړزیدلې غږ یې وویل: تاسو ذلت او غلامی ژوند، او شهادت، ځان وژل گنې، دا نوی خبره نه ده کله چې طارق د اندلس پر ساحل پیرۍ سوځولې او خپلو ملگرو ته یې د وړاندې تلو امر ورکړ نو هغه وخت هم ستاسو په څیر د تدبیر خاوندانو ویل چې دا ځان وژل دی. او کله چې د سلطان ابراهیم پوځ د لوشه پر لور پرمختګ کاوه نو ستا سودا گومان و چې دا کار ځان وژل دی. طارق او ابراهیم زموږ په څیر معمولی انسانان وو، خو د بدر په میدان هم چې د کابیناتو د سردار صلی الله علیه وسلم ۳۱۳ تنه ملگری سرښندویان د دښمن د یوه لوی پوځ په مخکې ودریدل نو د منافقینو یوه ډله د کفارو له زوره وویریدل او ویل یې چې د اسلام دیوه تر اوسه د کفر د سیلیو سره د مقابله توان نه لري. زه نه پوهیږم چې تاسو د کوم خدای (ج) په رضا قایل یاست، زه یوازی یو خدای (ج) پیژنم د هغه امر منم، او د هغه په وړاندې سر ټیټوم. زما خدای (ج) هغه دی چې پر حضرت محمد صلی الله علیه وسلم یې قرآن نازل کړی. زما خدای (ج) هغه ذات دی چې نوح علیه السلام ته یې له تورپان نه نجات ورکړ، زما خدای هغه دی چې ۳۱۳ تنه یې پر زرو تنو بریالی کړل، زما خدای هغه دی چې د قیصر او کسری تاجونه یې د سارایی عربو په پښو کې وروغوړول. د هغه خدای محبوب صلی الله علیه وسلم ماته دا لارښونه کړي ده چې که موږ ژوندی وی نو غازی او که مړ شی نو شهید به وی. د هغه خدای جل مجدده منونکی د توری پر تیغ درومی خو د غلامی د زنجیرونو بوج نشی اوچتولی، د هغه خدای (ج) رضا دا ده چې موږ کښونه تر سرتاوگرو او ډگرته راوړو او د ترې تر وروستیو گوتونو د ظلم، تیرۍ،

کي وگوري د ځانگړيو اشتباهاتو زغم شته خو ډله ټيزې غلطۍ نه بخښل کيږي، که تاسو ډويډل غواړئ نو د خدای (ج) په خاطر اولس ته د ډويډو مشوره مه ورکوي، ستاسو سره وسایل شته، تاسو به د مصيبت په وخت کي غرناطه پريږدي او بل لوري ته به ولاړ شي خو اولس ته داسي حالات مه زېږوي چي د هيڅ لوري نه شي.

موسي کښېناست، په دربار کي چوپتيا خپره شوه، ټولو تر ډيره ځنډه يوي بلې خواته کتل بالاخره ابوالقاسم اوچت شو او ويي ويل: د قوم مشرانو! د غرناطې د برخليک پريکړه ستاسو په لاس کي ده، ما ستاسو په امر له دښمن سره د سولي خبري اترې وکړي. خو د دي شرطونو منل او يا نه منل د تاسو کار دي، که تاسو پوهيږئ چي په دي حالاتو کي جگړې ته دوام ورکولي شو نو زه ستاسو د پريکړي هر کلي کوم، خو که تاسو مايوس ياست نو بيا دا شرطونه غنيمت وگنئ، زه په ځانگړي ډول د موسي نظر تاييډوم، خو د يوه وزير په حيث زه ستاسو د پريکړي انتظار کوم، اوس دلته هغه ټول مشران او پوځي افسران شته چي د غرناطې د اولس او پوځ نمايندگي کولي شي. زه يوازي دومره پوهيږم چي که تاسو د جگړې د دوام پريکړه وکړي نو ددي نه زغمونکي حالت سره سره به ټول اولس يو ځل بيا زاپاخې، خو که تاسو د سولي پلويان ياست بيا له پوځ او اولس نه څه تمه کول بهي گټې ده، زه خدای (ج) ته دعا کوم چي د پريکړي په وخت مو لارښوونه وکړي.

يو بربري سردار اوچت شو ويي ويل: موسي بن ابي غسان ته معلومه ده چي موږ د ډيري مايوسي په حالت کي هم په جگړه کي د هغه ملاتړ وکړ، خو اوس حالت داسي دي چي پر دي پوځي اچول بهي گټي دي. د جگړي د دوام دوي نتيجې کيدای شي، بشپړه فتحه او يا بشپړه تباهي، خو د سول

او ویی ویل: په دی کی شک نشته چی نصرانیان نن زموږ دښمنان دی، خو د سولی په حال کی به موږ ته په سوله ایزه فضا کی دوی ته د اسلام د تبلیغ موکه په لاس راشی او د نفرت دیوالونه به چی نن زموږ تر منځ دریدلی دی پخپله راولېږی. زه هغه ورځی نهږی وینم چې د مسلمانانو دښمنان به د اسلام غوره سپاهیان او ساتونکی وی. د قرطبی یوه مهاجر چې په خپل ذهانت یی په څو میاشتو کی د غرناطی په دربار کی بنه محبوبیت او رسوخ موندلی ؤ دا خبری تایید کړی.

*****

(۳)

د ویناگانو دا لړۍ تر ماسپښین پورې روانه وه، د غرناطی امیرانو او علماؤ د سولی په پلوی پریکړه وکړه، د ټولو په پای کی ابوالقاسم اوچت شو ابو عبدالله ته یی وکتل، د غرناطی د بدمرغه اولس وروستی تاجدار سر ښکته اچولی ؤ او ناست ؤ، ابوالقاسم وویل: لوی پاچا! د اولس د مشرانو پریکړه دا ده چی د سولی دا شرطونه ومنی، ستاسو حکم څه دی؟

ابو عبدالله د ډیری بی وسی په حالت کی د دربار خلکو ته وکتل، له موسی نه پرته د ټولو په څیرو مایوسی خپره وه، ابو عبدالله په غمجن آواز وویل: زما گومان ؤ چی د اولس دا مشران به د موسی له خبرو اوریدو وروسته خپله فیصله بدلوی، خو داسې ښکاري چې د بزبادی ددې اور هیڅ چاره نشته چې ما په خپل لاس بل کړی ؤ. ابو عبدالله نور هم څه ویل غوښتل خو غږ یی په ستونی کی بند شو او سترگی یی اوښلنی شوی.

ابوالقاسم موسی ته وکتل، د هغه له سترگونه د غوسې لمبې بادیدې ابوالقاسم وویل: موسی ته نور څه ویل غواړی؟

موسی د هغه په ځواب کی اوچت شو، او تر پوی شیبی څنډ وروسته یی

د امن او دوستی پیغام دی. تاسو گومان کوی چی خپله آزادی دښمن ته وسپاری نو تاسو به آرام او آسوده پاتی شی خو ځانته دوکه مه ورکوی. دا الفاظ له دی کاغذ نه ډیر بی ثباته دی چی پرې لیکل شوی دی زما اروا د هغه ذلت له تصور نه لرزېږي چی تاسو ته به د فردیناند په غلامۍ کی درېه برخه شی. کله چی دوی غرناطی ته ننوزی ددغه سخاوتمندانه الفاظو مفهوم به له یوی مخی بدل شی، تاسو فکر کوی چی د فردیناند د پوځیانو په پهره کی به آرام خوب وکړی، تاسو گومان کوی چی په دنیا کی له بی وطنه کیدو او ذلیل کیدو وروسته به د اسلام خدمت وکړی، خو په یاد ولری د فردیناند د حکومت له پیلیدو سره به په غرناطه کی د وحشت او ستم داسی دوران راشی چی تر اوسه پوری په نړۍ کی کوم اولس نه ولیدلی، هغه ژبه چی د خدای (ج) او رسول نوم واخلی غوڅه به شی. ستاسو لونې، خویندې به په ډک بازار کی بی حرمته شی. او تاسو به د توری په څوکه عیسریان کړی. ستاسو لپاره دغه پراخه او لوی محلونه نه وی، تنگ او تیاره زندانونه به وی. ځمکه به ستاسو اوښکی وینی او آسمان به مو آهونه اوری، زه به دا ننداری نه وینم، ماته د آزادی مرگ آسانه دی. تاسوته به د غلامۍ ژوند سخت وی، زه ځم له ځای دی وروسته به ما بیا وته وینی.

موسی گړندی گامونه واخستل بهر ته ووت د «دارالاسود» له دروازی نه بهر د ابو عبدالله مور او میرمن ولارې وې. د هغی په سترگو کی اوښکی وی، موسی یوه شیبه ودرید هغی ته یی وکتل او بیا په همغه توندی وړاندی ولار، لږ ځنډ وروسته دده د کور په دروازه کی د خلکو گټه گټه وه، موسی پر خپل ښکلی آس سپور د محل له دروازی نه راووت. له سره تر پښو په زغره کې پټ ؤ. خلکو چی دی ولید پوی او بلی خواته شول، او ده له چا سره له څه خبروېرته آس ته پونډه ورکړه، د ښار له دروازی نه له وتلو

ته یی ورتوپ کړل موسی بن ابی غسان د تاریخ د هغو شخصیتونو له دلی نه دی چی عادی انسان نه گنل کیده او خلکو یی په مرگ باور نه کاوه د غرناطی مظلومو مسلمانانو تر یوی مودی دا گومان کاوه چی هغه مراکش ته تللی او د دوی د مرستی لپاره لښکر تیاروی، خود هسپانیی پر عیسوی مورخ « انتونیا گاپیدا » لیکي چی یو مابنام د «زو تیل» د سیند په غاړه د فردیناند د لښکر پنځلس تنو نیزه وهونکو پر یوه سپور غږ وکړ، مسلمان شاه خلصی دوی ته د ځواب پر ځای پری حمله وکړه او د تیزی په لومړی گزار یی د فردیناند یو پوځی وواژه، له هغه وروسته یی یو پر بل پسې د عیسوی دلی د پوځیانو تر نیمایی زیات کسان ووژل. بالاخره دی پخپله هم سخت تپي شو، خو بیا یی هم په گونډه په خنجر مقابلی ته دوام ورکړ. کله چی یی لاس او پښو بلکل ځواب ورکړ او له حرکته ولویدل، نو یی د ساه ورکولو په وخت کی هم د دښمن په لاس د اسارت ذلت خوښ نه کړ په ډیرو هڅو یی ځان سمندر ته وغورځاوه د تپونو او ستومانی په وجه یی لامبو نشوای وهلې او څپو په خپله غیږه کی پسې واخست. عیسوی سپرو چی دده آس راوښو، د غرناطی د جگړې بندیانو دا خبره تصدیق کړه چی دا د موسی بن ابی غسان آس دی.

*****

(۴)

د الحمرا راز تر ډیره د غرناطی له اولس نه پټ پاتی نه شو، د ښار ځوانان چی موسی یی خپل ژغورونکی گانه د امیرانو پر خلاف شول، په پوځ کی که څه هم داسی بوه ډله پیدا شوی وه چی د سولی پلوی وو، خو زیاتره داسی خلک وو چه له جنگ پرته یی د خپلی ماتی منل نشوای زغملی.

څو ورځې وروسته خبرې تر دې پورې راغلې چې په هره مدرسه محله او جومات کې د سوله خوښوونکو او جگړې د پلویانو تر منځ تکررې راغلل، په مدرسو او منبرونو هم یو د بل پر خلاف ویناوې او خطایې پیل شوې، یو ماښام د ښار د پروزیاتو خلکو د ابو عبدالله او نورو امیرانو پر خلاف درنه مظاهره وکړه، د سولې خوښوونکو یوې ډلې د دوی د پوهولو هڅه وکړه خو د خلکو د احتیساتو او جوش دا حالت ژ چې پر دوی ور پرېوتل، د دوی له ډبولو او ځفلولونه وروسته خلکو په ښار کې مارش وکړ او د داسې څو امیرانو او علماؤ کوږونه یې وسوځول چې د فردیناند د جاسوسانو شک پری کیده، په ښار کې د کورنۍ جگړې له ویرې ابو عبدالله تر (۷۰) ورځو نه وړاندې ښار فردیناند ته د حواله کولو پرېکړه وکړه، او بالاخره یې د ۸۹۷ هـ ق د ربیع الاول په ۱۲ مه غرناطه د دېمن په ولکه کې ورکړه.

ابو عبدالله په آس سپور شو له الحمرا نه ووت، په ده پېسې د ښار پنځوس تنه امیران هم پر آسونو سپاره وو، له ښار نه بهر فردیناند، ملکه ازابیلا او د دوی لښکر کتارونه تړلې ولاړ وو، ابو عبدالله چې نصرانی پاچا ته ورنژدی شو له آس نه کوږ شو د زیاتو هغو سره سره یې اوبښکې تر سترگو راوخوتسیدې، فردیناند هم له آس نه پلې شو هغه یې په غېږ کې ونیو.

ابو عبدالله د الحمرا کنجې ورته وړاندې کړی ویی ویل: خدای (ج) تاته د غرناطې واکمنی درکړه، زما دعا ده چې هغه (ج) تا د رحم، عدل او انصاف وړ وگرځوی.

ابو عبدالله ملکي ازابیلاته وکتل، ملکي چې د الحمرا د عظمت په وړاندې د غرناطې د وروستی واکمن یې کسی ولیده اغیزه یې پرې وکړه، تر دې شپې پورې هغه یو د ښځه شپږ زده یې رادک شپږ سترگې یې رادک

لښکر د فتحې نغاري غېږولي بنارته ننوتل پاچا او ملکي له خپل خپل مذهبي پيشوا نه وغوښتل چې پخپلو سپېڅلو لاسونو د الحمرا په منار د صليب نښان ټينګ کړي. د غرناطې د ښځو او ماشومانو سترګې د الحمرا په منارونو ښځې وې. دې ښار چې تر پېړيو پېړيو يې د اسلام غازيان له لري لري فتحونه بریمن د تکبير په شعارونو استقبال کړي ليدلي وو، اوس يې د دښمن د بري ترانې اورېدې. د الحمرا په برج تر اوسه د اسلام بيرغ رپيده، د غرناطې اولس د خپل تقدير دی ستوری ته کتل چې د تل لپاره لويدونکی و.

کله چې د غرناطې هلالی بيرغ راټيټيدلو او پر ځای يې د صليب جندي اوچته شوه نو يو لوری ته د فرديناند سپاهيانو د خوښيو سندرې ويلې او بل لوری ته د غرناطې د اولس زړه لړزونکی کرېږي اورېدل کېدې، د يوه فاتح اولس په رگونو کې د ژوند وينه چلېده او د يوه مغلوب او مات اولس نغمه لويدل.

ابوعبدالله د البشارات د ښوي غونډۍ په څوکه خپل آس ودراره. هغه د وروستی ځل لپاره غرناطې ته وکتل او په زوره زوره يې وژړل.

زړه وړی مورېی په حقارت آمیزه لهجه ورته وويل: تا چې د کومې پاچاهۍ د ساتنې لپاره د ميرونو په څير خپلې وينې ونه بهولي شوي، اوس يې پر بریادۍ د ښځو په څير د اوښکو توبول څه گټه لري؟

د البشارات په لپه ساحه د ابوعبدالله واکمنۍ له څو ورځو نه زیاته ونه چلېده، د هغه سیمې د آزادۍ خوښوونکو مسلمانانو په زېږنو کې د ده لپاره له کرکې او نفرت نه پرته بل څه نه وو، ابوعبدالله عيسوي پوځ په مرسته پر دوی د حکومت کولو پر ځای مراکش ته ولاړ او هلته د مراکش د پاچا په پوځ کې وگومارل شو.

شرطونو مفهوم بدل کړی ؤ. او د مفتوح احتجاج هیڅ معنی نه درلوده. د فاتح اولس مذهبی مشر فتوی ورکړه چی د مسلمانانو دین د هسپانیی د اتحاد په مخکی خنډ دی. مسلمانان د حکومت وفادار نشی پاتی کیدای د غرناطی اولس د مراکش او نورو مسلمانانو د مرستی په انتظار دی. دوی جاسوسان دی او جلا دین، ژبه، جامه او کلتور یی د عیسوی حکومت لپاره خطر دی، حکومت یوازی هغه وخت د دوی د ساتنی ذمه واری اخلی چی دوی د خپل زړه د بدلون ثبوت وړاندی کړی. او ددی ثبوت لپاره یوازی ددوی رسمی اعلان بس نه دی. دوی د دی لپاره چی امن خوښ رعیت شی باید حکومتی دین ومنی.

نه یوازی په دنیا کی د امن لپاره بلکی د آخرت د نجات لاره هم همدغه ده چی دوی باید اسلام پرېږدی او د عیسویت په لمن کی پناه واخلي. د مسلمانانو لپاره د جوماتونو دروازی ترل کیدی دوی د لمانځه اداکولو او آذان اجازه نه درلوده په بازار کی په عربی گړیدل یو ستر جرم ؤ. د غرناطی هغه سترې مدرسې چی تر اتو پېړیو پوری یی لویډیڅو هیوادونو ته د علم رڼا ورکړه اوس یی د بندولو امر شوی ؤ.

هغه کتابتونونه چی د علم مشالونه پکی بل وو د اور د لمبو خوراک شول. د غرناطی نه بهر په سمسورو ځمکو او باغونو عیسویانو قبضه وکړه. سوداگر مسلمانان له خپلو دوکانونو او هستیونه یی برخی شول. د لوټ او وژنو توربان راوالوت. د غرناطی یهودی سوداگر ډیر شتمن وو، هغوی د خپلو شتمنیو د ساتنی په خاطر لوټارانو ته د مسلمانانو د شتمنیو راپورونه ورکول. دوی به حکومتی چارواکو ته لږ او ډیر سامان سوغات ورکړ او بیا به یی د مسلمانانو کورونه پری ولوتل، دا یوازی پیل ژهر نوی سهار د غرناطی مسلمانانو ته د یوه نوی مصیبت له پیغام کاتلو. او هر

د اولس د خولي وروستی غشي

د شيلير د غره په يوه دره كې پرسرحدی پوخ بر مسيره د غرنیو ټولو هغو قبايلو مشران راټول وو چې د غرناطی له لاسه وتلو وروسته یی د شاهین دره خپل وروستی مورچل باله. بدر بن مغیره په يوه لویه ډبره وخت او دوی ته یی په وینا کی وویل:

زما دوستانو او مشرانو! زما ملګرو غلیم پر موږ له څلورو خواو یرغل راوړی. هغوی زموږ د ماتولو لپاره خپل ټول ځواک آزمویلو ته راوستی. موږ چې له کومو حالاتو سره مخ یو تاسو پری خبر یاست زه په دی حالاتو کی له تاسو سره یوازې یوه ژمنه کولی شم او هغه دا چې که تاسو د عزت او آزادی ژوند ونه گټلی شو نو د عزت د مرګ دروازه به دریاندی ټرلی نه وی. که تاسو زه خپل لارښود منلی یم نو زما پیغام تاسوته دا دی چې ستاسو برخه یا د عزت او خپلواکی ژوند او یا د عزت مرګ دی، د غلامی ژوند او د ذلت مرګ نه دی.

دا د فطرت قانون دی چې په دی دنیا څوک پیدا شوی دی ضرور به مری هم، که د دنیا د ژوند پای مرګ دی نو په دی کی بیا څه توپیر دی چې موږ یوه شیبه ژوندی پایو که یوه پیری؟

له مړو نه پخیر کسکی یوازې دا پوښتنه کوی چې تاسو ژوندی وی نو څه وږ ژوند مو کړی. او په کوم مرګ مړه شوی؟ زه په دی نازیم چې کله په دی خاوره د خپلو اسلافو قبرونه وینم نو سرمی له خجالت او شرم نه ښکته نه دی، تاریخ گواه دی چې هغوی هېڅکله هم په ژوند کی د عزت لمن پری

دغو ورځې ذلیل ژوندانه لپاره یې له حق او صداقت نه مخ واړاوه او د راتلونکو نسلونو لپاره یې د دایمي غلامۍ لعنت پرېښود. مومن د حق لپاره ځان وژني، له حق نه مخ اړول او ژوندی اوسېدل د ځان لپاره عار او تنگ بولي.

موږ په شمیر کې لږ یو، زموږ وسایل لږ دي. خود ماضی تاریخ پانې واړوي وگورئ هغه ورځې درېه یاد کړئ چې د حق پالوېو وړوکی ټولنی په گیدو وېرې وتړلې خو د قیصر او کسری دېدېه یې ماته او بیرغ یې نسکور کړ. هغه ورځ درېه یاد کړئ چې طارق بن زیاد د اندلس پر ساحل خپلې کهنې وښوځولې او خپلو سربښندویانو ته یې وویل چې د مسلمانانو گامونه د وړاندې تگ لپاره دي د شاتگ لپاره نه دي.

زموږ جگړه د وحشت او بربریت پر خلاف د انسانیت بډاوت دي. دا د اصولو جگړه ده، که موږ په جگړه کې ټول ووژل شو هم زموږ ارمان به ژوندی وي.

انسانیت به په هر وخت کې د ضلالت پر خلاف د اعتراض غږ اوچت ساتي. ددې ستر هدف لپاره به یو گروپ او ډله خامخا توره ایستلې وي، تر څو چې انسانیت ژوندي وي دا ارمان به هم ژوندي وي، د اندلس تاریخ لیکونکي به د انسانیت د علمبردارانو نومونه هېڅکله هم هیر نه کړي، وخت د زمانې له مخ نه هغه لیک نشي ورکولی چې د اولس شهیدان یې په خپلو وینو لیکي. د غرنیو په اړه چې کوم احوالونه راځي هغه ډیر غموښکي دي مسلمانان د توري په څوکه د اسلام پرېښودلو ته مجبوري. د ظلم او وحشت لاسونه له څلورو خواوې وړېسي دی په بازارونو کې د مسلمانانو ژوند خوندي نه دی، په کورونو کې یې د خویندو لوڼو عزت په

گنله چې د غلامی دیر وردکی بوج به په اوږه کړی او د ژوندانه په زرگونو نعمتونه به ترلاسه کړی، خو اوس پری د ژوند د نعمتونو دروازی بندې شوې دي. او د غلامی او مریشوب بار ورځ په ورځ ورباندې درنښېږي. د دوی هډوکي تردی بار لاندې کاږه شوی خو اعتراض او احتجاج نشي کولی.

په دوی کی د ځينو دا گومان ؤ چې عیسویت به قبول کړی او د هری ورځی له مصیبت نه به په امان شی، خو اوس هغوی پوهیدلی چې مریان عیسویان او واکمن عیسویان دیر توپیر سره لري. زما دوستانو! تر کومه چې زه ژوندی یم، او تر څو چې تاسو له ماسره ملاتړ یاست، زه دا ژمنه درسره کوم چې په دی دره کې به د غرناطی تاریخ نه تکرارېږي. موږ به جنگیږو، موږ به تر وروستی سلگۍ پوری جنگیږو، د اندلس خاوره به زموږ د بی وښکو پر ځای زموږ په وینو خړوب شي.

*****

(۲)

پر غرناطه د عیسویانو د قبضی اوه کاله تیر شوی وو، د جنوب ختیځ د یوی وردکی غرنۍ سیمې نه پورته پر ټول اندلس د دوی واکمني شوه. کله چې د غرناطی اولس د خپلی آزادی لپاره جگړه کوله د قرطبی، اشبیلی، طلیسطلی او نور اندلس مسلمانانو دا گومان کاوه چې د غرناطی د مسلمانانو جگړی له امله پر دوی د عیسوی واکمنو تیری او ظلم کیږي که د غرناطی مسلمانان وسله کیږدي نو عیسویان به پر دوی هم بیا ظلم نه کوي. په هسپانیه کی به د امن او مذهبي لورینتی یو مثالی دوران پیل شي، ځکه خو چې کله دوی خبر شول چې د غرناطی اولس تسلیم شو وسله یی کیښوده نو دوی د عیسویانو د خوښی په خاطر د بری په جشن کې برخه واخستله، د خپلو عیسوی واکمنو په دروازو کې راټول شول او د بری

غرناطه يوه داسې ډېره وه چې د دوو پلو تر منځ يې ځای نيولی ؤ او ددې ډېرې د لرې کېدونه وروسته د ژړندې دواړه پلونه يو له بل سره ولگېدل، د وحشت او بربريت سيلاب چې يوه موده د غرناطې پر بريد درېدلې ؤ ددوي دلاري د دې خنډ له لرې کولو وروسته په هر لوري په مسلمانانو پسې ورغې، د اندلس هغه مسلمانان چې د بري لپاره يې د غرناطې ملگرتيا ونکړه اوس په ذلت رسوايي او مظلوميت کې ورسره برابر وو، د وحشت لاسونو په هر کلي او ښار کې د انسانيت لمن شلوله. عيسوي حکومت اعلان وکړ چې نور په اندلس کې د مسلمانانو لپاره يوازي درې لاري دي، د اسلام پرېښودل د وطن پرېښودل او يا مرگ. کومو خلکو چې عيسوي مذهب ومانه هغوي د عيسويانو سره برابر حقوق ترلاسه نه کړاي شول. واکمنو له هغوي سره په کرکه چلن کاوه، د دوي په نيت بدگومانه وو، پر دوي يې دا تورونه لگول چې پټ لمنځونه کوي. په کورونو کې په عربي غوږپېږي او عربي زده کوي، د غرنيو باغيانو د بري لپاره دعاگانې کوي، پر دې تورونو به په عسومي ډول سزا ورکول کېده. هغه مسلمانان چې د توحيد د کلمې په ويلو يې ټينگار کاوه د ډيري بدې سزا وړ بلل کېدل د هغوسرونه به په سيخونو داغل کېدل. په گاډي پسې به تړل کېدل او د جوماتونو په مخکې به ژوندی سوځول کېدل. په دې حالاتو کې په لکونو مسلمانانو د مراکش په لوري هجرت وکړ. د شمال نه به کاروانونو د جنوب د بندرونو په لوري مخه کړه او کوم خلك به چې په لاره کې له لوټ مار نه خوندي پاتې شول او ساحل ته به ورسېدل مراکش ته به د رسېدو په خاطر مجبوز وو چې په کهنټيو کې ډېره زياته کړايه ورکړي. که څه هم د تړون له مخې د هسپانيې حکومت د هجرت کوونکو مسلمانانو مراکش ته رسولو ذمه واري درلوده.

زړگونو تنه مسلمانان روژل او بغاوت یې غلی کړ. په جنوب ختیځ غرونو او
ځنگلونو کې تر اوسه پورې د آزادۍ بیرغ رپیده، فردیناند د بدر بن مغیره د
خپلو لپاره څو ځلي لښکر واستاوه، خو هر ځل یې ماته وخوړه، د عقاب د
درې د مجاهدینو شمیر ورځ په ورځ کمیده، د دوی زیاتو ملگرو همت
وبایله او هجرت یې وکړ خو د بدر په اولاده او تکل کې هیڅ بدلون رانه غی.

*****

(۳)

د شپې په دریځه برخه کې ناڅاپه ریه وینه شوه، د هغې په کوټه کې
مشال بل و، او بدر بن مغیره یې سرته ولاړ و په څیر څیر یې دی ته کتل.
ریځه جگه شوه کښیناستله وی ویل: ته څه وخت راغلی یې؟
بکر: زه همدا اوس راغلم او دا دی بیرته ځم.

ریځه په سوالیه نظر خپل میره ته وکتل بدر وویل:

ریځه د شمال په محاذ خدای (ج) موږ ته بری راکړ، موږ د دینمن دیرش
میله شاته وزغلاوه. خو چې دلته راغلم د منصور خبر راوړسید چې د دینمن
یو ډیر لوی پوځ له لویدیځ نه حمله کړی ده، زه اوس هلته ځم، انشاء الله
ددې بری نه وروسته به زه ډیری شپې آرام ویده شم، یوسف څنگه دی؟

ریځه وویل: یوسف اوس مینه دی، وږمه ورځ یې تبه وشکیده که وایې
راوړېش یې کړم.

بدر: نه ویده یې پرېږده، هغه به اوس بیا له ماسره په تگ اصرار کوي.
زیږه څنگه ده؟

ریځه: زیږه رکه روغه ده، هغه اوس د ځنگلونو د اوریدو په مینه د
یوسف په کوټه کې ویده کیږي. بیا یې بدرته وکتل وی پوښتل: بشیر
چیرته دی؟

ناڅاپه د پلۍ کوتۍ ورځلاص شو او يو د اوو کلونو هلك سترگي موبښلي
 رابڼكاره شو، او په منډه يې د بدر غيږې ته ځان ورساوه،
 بدر پورته كړ په غيږ كې يې ونيو، په تندي يې ټنكل كړ وي ويل:
 يوسف بچيه ته ويښ وي؟

يوسف ځواب وركړ: زه زبېدى ويښ كړم، ته بيا روانيږي زه به دا ځل
 خامخا درسره ځم.

بدر: نه زويه ته تر اوسه ډير وړوكي يې.

يوسف: ته تل همدا وايي، له زبېدى نه پوښتنه وكړه ما نن نانځكه پورته
 وغورځوله او په غشي مې وويشتله، هغې ويل ته اوس لوى شوى يې، ته
 اوس جهاد ته تلای شى.

بدر: نه بچيه! تر اوسه له وړوكي ليندى سره لوبې كوي، كله چې ته په
 درنۍ ليندى د غشو ويشتلو شى نو زه به دى بيا له ځان سره بيايم، ته تر
 اوسه پورې بايد له خپلې مور سره پاتې شى.

يوسف: مگر پلارجانه خو زه لوټيږم دا جگړه خو به پاى ته نه رسيږي.

بدر: د كفر او اسلام جگړه هيڅكله هم پاى ته نه رسيږي زويه، تر څو يو
 مسلمان ژوندى وي دا جنگ به دوام لري.

زبېده چې شپږ كلنه وه دوره تر شا ولاړه وه او د دوى خبرې يې اورېدى.
 بالاخره زړه نا زړه كوتى ته ورننوته بدر يوسف كوز كړ او هغه يې راپورته
 كړه.

زبېدى ورته وويل: زما پلارجان ولې رانه غى.

بدر: لور كې هغه به هم سبا ته راشي.

يوسف د بدر زوى او زبېده د بشير بن حسن لور وه، له هغوى سره بدر تر

له او دېره خبره وروسته دى هغې په بله كچه كې رابرسېره كړ او پرته راغى.

ريښی! ريښی!

ريښی یی غږ. ويښاند ځواب یی ورکړ: راجه المجیلا! المجیلا ور خلاص کړ
کوټی ته ورننوته او په ویریدلي نظر یی هغوی ته کتل.

بدر وویل: المجیلا بشپړ به سبا ته دلته راوړسېږي. المجیلا ډاډمنه ساه
واخستله یی ویل: ما لاندې د سپاهیانو شور ماحور واوړید راوینه شوم،
داسی ښکاری چی ته بیا په کوم لوری روان یی.

بدر: هو زه لویدیځ محاذ ته روان یم، بشپړ ته می ویلی دی چی همدلته
پاتی شی او د ټپیانو خدمت وکړی.

بدر بیا ریښی ته وکتل او خدای پامان یی وویل او په گړندیو گامونو
بهرته ووت.

له خنډ وروسته ریښی او المجیلا له کړکی نه لاندې کتل د غازیانو لښکر
له کلا نه ووت او په ځنگل کی ورک شول خو د آسونو د پټو غږ یی لا
اوریدل کېدو، د پټو ترپهار هم ورو ورو گراړیده او بالاخره په قضا د
بشپړی چوپښیا واكښی شوه. المجیلا او ریښی اوس له کړکی نه د بهر ته
کتلو پر ځای یو بل ته کتل.

په بله کوټه کی د دوی بچیان یوسف او زبیده هم له بستری نه پاڅیدلي
وو او د کړکی سره ولاړ وو بهرته یی کتل. دوی چی په ښه پوهیدلي وو
نو تر ټولو ښه غږ یی اوريدو او په خوښی یی اوريدله کلاته د وتلو او
بهرته راتلو پر وخت د آسونو د پټو غږ و.

*****

(۴)

د کلا څو کوټی له ټپیانو ډکی وی. المجیلا او ریښی چی د پټی تړل زده
کړی وو د طبیبانو سره یی د ناروغانو په علاج کړ مرسته کوله، تښتې ځم

وروسته په دېمن تازه نښه پوځ بیا راښودان ته کړ، دا د سرحدې شاهین لومړنۍ جنگ و چې د شهیدانو شمیر یې تر زرو تنو پورې رسیده.

پوه ورځ د جگړې له مجاذ نه راستنئ شويو غازيانو کي شير بن حسن
زيری وگر چي د غرديناندي لښکر مات شو او مجاهد بن يي له شانه په
تعقيب پسي ووتل، په کلا کي د فتحي لغاري وغږول شوي، د شاو خوا
چوکیو او کلیو د خلکو غوږونه له دې لغارو سره آشنا وو او هغوی هم د دې
په جواب کي د فتحي لغاري وغږولي. او د سترگو په رپ کي د عقاب په
دره کي له پوه سره تر بله د لغارو آزانگي شوي. د هر کلي د وړو او زړو په
خوله د الله اکبر نايي وي، هغو خلکو چي هره ورځ د تپيانو او شهيدانو
خبرونه اوریدل او د جگړې د نتيجه په باب يي اندېښنه وه د دې زيری په
اوریدو د خدای (ج) په دربار کي د شکراني اوښکې تويولي. د کلا په صبح
کي چي ځينو تپيانو د فتحي خبر واوریدله خپلو خپلو کوتو ته راووتل، او
هغه تپيان چي د ولاړیدو اوتگ نه وو گهيښناستل او په هراړو خبرو يي د
ژوند خوږي رځلیدی. ویریدلي نظرونه په ربار او غروب آسمان ته په کتو
شول، د کلا پهره داران د زخمي غازيانو سره غاړه غړي شول، ريمه او
انجیلا له خپلو ماشومو بچيانو سره د دوهم پور په برنله کي ولاړي وې او د
مجاهدينو احساساتي نغمي يي اوریدی.

لږ ځنډ وروسته د شاهخوا کليو خلک د فتحي د تفصيلاتو معلومولو په خاطر په دې کلا راجات شول، تر ماينامه د خلکو گټه گټه وه. د کليو خلک تر ډېره د خپل گران لارښود انتظار کاوه خو چې د شپې تر ناوخته د پدې احوال رامنځته نه شو دوي بيرته خپلو خپلو کورونو ته ستانه شول.

د ماسخوتين له لمانځه نه وروسته بشير بن حسن له جوماته ووت او د

As a result of the NCE, the following have been identified:

ابو محسن وویل: زه ستا د بیولو لپاره راغلی يم، زه تیارېږه بدر زخمی دی.

بشیر وورید پوښتنه یې وکړه: بدر زخمی دی، چیرته دی؟
 ابو محسن: له دی ځایه نژدې اته کوسه لرې هغه پې سده شو، ځکه مو د لته راوستلی نه شو، هغه د ویالې د پل نه بلې غاړې ته د بربریانو په کلی کې دی.

بشیر وویل: زه اوس راځم او بیایې د دوا د کڅوړې راوړلو لپاره منډه واخسته. ابو محسن سپاهیانو ته چې پر دوی ورتول شوی وو د تازه نفسه آسونو د زین کولو وویل.

*****

(۵)

بدر بن مغیره د کلی د سردار په کور کې پروت ؤ، هغه په بستر پروت درې واری یې هوښه شو، په کوټه کې د منصور بن احمد څو تنه ورسره وو. په هغوی کې دوه تنه طبیبان هم وو چې د جگړې له میدان نه له بدر سره راغلي وو هغه خلك چې له کوټې نه بهر ولاړ وو په ژړا یې د خپل گران مشر د روغتیا دعاگانې کولې.

د بدر بن مغیره پر بدن اوه تپونه وو، په تپې حالت کې یې تر څو پړاوونو پورې د بنمن تعقیب کړ او دده ډیره وینه وپهیدله. خلکو په ډیره ناکرارۍ د بشیر بن حسن د راتگ انتظار کاوه، بدر چې څلورم ځل په هوښ راغی اوبه یې وغوښتې، منصور هغه په خپلو لاسو تکیه کړ او اوبه یې وروڅښلې، د اوبو له څو غوړپو وروسته یې په کمزورې غو وویل: ماته قرآن واوروی یوه بد خواږه غوږ خاوند د قرآن کریم تلاوت پیل کړ، بدر په وجد راغی ورو ورو یې سترگې پټې کړې، طبیب وروړاندې شو په نبض یې لاس کېښود خو

شو په نبض يې لاس ورگښېښود. بدر په پيکه موسکا خپل طبيب ته هرکلی وروايه او له خنډ يې دروازې ته سترگې واړولې خو بيا يې نظر د بشير په خيره وگنډل شو.

بشير د هغه په مطلب وپوهيده ويې ويل: هغوی له ابو محسن سره راځي تر لږ څنډه به راوړسېږي.

بدر سترگې پټې کړې، بشير له منصور او دوو طبیبانو پرته نور کسان له کوتي نه وايستل بيا يې طبیبانو ته وويل: دی بيا بيهوشه کېږي داسې معلومېږي چې تاسو د وينې په بندولو کې له غفلت نه کار اخستی دی.

يوه طبيب ځواب ورکړ: هغه د تپني کېدونه وروسته تر ډیره پر دښمن پسي وز روان ؤ، ځکه يې موږ په وخت تپونه ونه ترلې شول.

بشير خپله کڅوړه خلاصه کړه يو بوتل يې راوايست او دوايي په پيال کې واچوله منصور ته يې وکتل، منصور د بدر سر راپورته کړ او په خپلو لاسوي تکيه کړ د بشير په اشاره يوه طبيب شمع د بدر د بستري سره نژدې کېښوده بشير په څير د بدر د مخ له کتلونه وروسته وويل: دی په کومه زهرجنه وسله زخمی شوی دی، زه ټول زخونه يو ځل ليدل غواړم.

د بشير بن حسن ملگرو يو پر بل پسي له ټولو تپونو نه پټې لرې کړې او ده پخپله پر هر يو تازه پټې لگولې او بيرته يې ترلې. دوی لا د تپونو له ترلونه وو وزگار شوی چې بهر بيا د آسونو د پښو ترپهار شو، بشير منصور ته وکتل او ويې ويل: ښايي ابو محسن او ربيعه دوی راوړسېدل. ته بهر ته ورشه او دوی په کومه بله کوټه کې ايسار کړه، زه به يې لږ څنډه وروسته دلته راوغواړم، منصور بهرته ووت.

څوک نه وو، دوی دوی واړه د بستوۍ په شاوخوا کې ولاړ وو، بشپړ د بدر په تېښ لاس ورکېښود ویی ویل: ما پر زخمونو د پټو ټولنو لپاره هغه پخپله یې شوجه کړ، اوس مې د پیرته په سډ ټولنو لپاره دوا ورکړې او اثر یې ورو ورو پورې غرگندېږي.

ریښې په پخوپه خوله خپل تېښ مېړه ته گټل، هغه ځنې چې یوازې له زړه سره یې اړیکې دي دا د تقدیر له پرېگړې نه خبره کړې وه، سره له دې چې ځان ته یې تصلي او تمه ورکوله خو زړه یې لوړېده.

بدر څو ځلې زگیروي وکړ او بیا یې سترگې وغړولې، ریښې او انجیلا ته یې وکښل او ویی ویل: یوسف او زبیده نه دي زاغلي؟، ریښې وویل: ما د هغو اوس راوستل مناسب ونه بلل، خدای (ج) دی تا روغ کړې سهار ته به راشي.

بشپړ له غېږې کڅوړې نه یو بل بوتل راوړیست په پیاله کې یې دواواچوله بدر په کمزوري غږ وویل: بشپړه! نور ددې ضرورت نشته، زما منزل راوسیدلی دی.

بشپړ وویل: ته به که خدای (ج) گول روغ شي دا وخوره!

بشپړ وروکېښناست خوله یې دواته واړوله ویی ویل: ژه پوهیږم زما طبیب دیز ضدی دی، بشپړ چې په هغه دوا وخوره نو انجیلا ته یې اشاره وکړه او بیا دوی دواړه بلې کوټې ته ولاړل، ریښه د بدر په اشاره نژدې ورته کېښناسته، بدر د هغې لاس په خپل لاس کې ونیو ویی ویل: ریښې! ته ما د اور د لمبو په مخ کې موسکي لیدلې وی. خو ته نن غمجنه یې، ما تر اوسه داسې خبره نه ده کړې چې ستا د مېړه د شان سره نه لگېږي، ما په شا تپ نه دي خوړلي، د قیامت په ورځ به ته زما پر سر شرمندګه نه وی. د ریښې له شونډونه په درد کې ډوب غږ اوچت شو: زما آغا! داسې مه وایه!

ابو محسن وویل: زه ستا د پیولو لپاره راغلی يم، زه تیارېږه بدر زخمی دی.

بشیر ودرید: پوښتنه یې وکړه: بدر زخمی دی، چیرته دی؟
ابو محسن: له دې حایه نژدې اته کوسه لرې هغه بې سده شو، ځکه مو دلته راوستلی نه شو، هغه د ویالې د پل نه پلې غاړې ته د پیرریانو په کلی کې دی.

بشیر وویل: زه اوس راځم او بیایې د دوا د کڅوړې راوړلو لپاره منډه راځسته. ابو محسن سپاهیانو ته چې پر دوی ورتول شوی وو د تازه نفسه آسونو د زین کولو وویل.

*****

(۵)

بدر بن مغیره د کلی د سردار په کور کې پروت و، هغه په بیستر پروت دری واری بې هوښه شو، په کوټه کې د منصور بن احمد څو تنه ورسره وو. په هغوی کې دوه تنه طبیبان هم وو چې د جگړې له میدان نه له بدر سره راغلي وو هغه خلك چې له کوټې نه بهر ولاړ وو په ژوا یې د خپل گران مشر د روغتیا دعاگانې کولې.

د بدر بن مغیره پر بدن اړه تپونه وو، په ټپې حالت کې یې تر څو پړاوونو پورې د بنمن تعقیب کړ او دده ډیره وینه وپهیدله. خلکو په ډیره ناکرارۍ د بشیر بن حسن د راتگ انتظار کاوه، بدر چې څلورم ځل په هوښ راغی او په بې وغوښتنې، منصور هغه په خپلو لاسو تکیه کړ او اوږه یې وروڅښلې، د اوږو له څو غوږپو وروسته یې په کمزوري غږ وویل: ماته قرآن واوروی یوه څواوه غږ خاوند د قرآن کریم تلاوت پیل کړ، بدر په وجد راغی ورو ورو یې سترگې پټې کړې، طبیب وروړاندي شو په نبض یې لاس کښه و ځم

یوسف به ستا نوم نه بدوی، خو ...

بدر: خو څه؟

ربیع: یوسف ته لا تر اوسه څو کاله د پلار د سر سپورۍ ضروري دی. زما باور دی چې خدای (ج) به یې ستا سپورۍ له سره نه اخلی. ته به روغ شی ته به ژوندی پاتې کیږی، قوم تاته ضرورت لري، ربیعې په زوره زوره وژلې.

بشیر بن حسن او انجیلا کوټې ته ورتنوتل. ربیعې خپلې اوښکې پاکې کړې ودرېده او ویی ویل: ما وبخښئ، بدر د یوې غمجنې موسکا نه وروسته سترګې پټې کړې.

تر سهاره بدر بن مغیره څو ځلې یې هوښه شو، د شاوخوا کلیو په زرګونو تنه پر دی کور راغونډ شوي وو د سپاهیانو د قافلي سره یوسف او زبیده هم راوړسیدل.

د لمر ختونه لږ وروسته بدر بن مغیره پر خپلو شاوخوا دوستانو وروستی نظر وغورځاوه او بیایي سترګې پټې کړې، په کمزوري غږ یې وویل: متصوره زه خپل نیمګړی کار تاته سپارم ته تر هغه وخته د دښمن پام ځان ځواته واړوه تر څو د هیواد ټول مسلمانان مراکش ته نه وي رسیدلي، که ته وسله وغورځوی نو دښمن به ډاډه شی او خپل ټول ځواک به د مسلمانانو په عامه وژنه په کار واچوی.

بشپړه په مراکش کې یتیمانانو او ګوندو مهاجرو ته د پناه ځای پیدا کولو ذمه واری تاته سپارم. تاته به دلته هم ضرورت وي. خو دا کار ډیر ضروري دی، ابومحسنه! زما باور دی چې ستا په موجودیت کې به منعجور داسې نه احساسوي چې یوازی دی. زما وخت پوره شو، زما منزل ماته ښکاري. انا لله و انا الیه راجعون ط

سترگو پرې خلاصې کړې وې کتلې او انا لله و انا اليه راجعون ط یی وویل
او سړی خورند کړ.

*****

(۷)

دوی مياشتی وروسته خو کبتي چې بنحې او ماشومان پکې سپاره وو د
اندلس له ساحل نه د مراکش په لوري روانې شوی. په يوه کبتي کې له
بشير بن حسن سره انجیلا، ريغه، يوسف او زبيده سپاره وو، د ختبع افق
نه لر راختلی و، دا هماغه لمر و چې د اندلس پر ساحل یی د اسلام د
غازيانو رومي کبتي ليدلې وې، دا هماغه لمر و چې نژدې اته سوه کاله
پې په حيراني سره په اندلس کې د مسلمانانو د عروج پړاوونه ليدلې وو، دا
همغه لمر و چې په پراخه سينه یی د طارق او عبدالرحمن د ولرثانو د جلال
او ددبې داستانونه ليک وو، دا هماغه سمندر و چې څپونې د غازيانو
ولولې تازه کولې او پارولې، خو نن دی سمندر او دی لمر د هغه قوم د لونو
په سترگو کې د بې کسی او بې وسی او بېکې ليدلې چې شهيدانو یی د
خپلو وينو په څاڅکو د اندلس خاوري ته تازگی او سمسورتيا وربخښلې وه.
د زماني د بدلونونو دی چوپ نندارچې د وخت لمن ونيوله او پوښتنه یی
کوله چې ايا دا هماغه اولس دی چې وینی یی د الحمرا په سرو ډبرو کې
څليږی؟

ربعه د کبتي په يوه څنډه کې ولاړه وه، د اندلس د ساحل وروستی
ننداره یی کوله، په سترگو کې یې د اوښکو پر دی حایل شوی.
يوسف ور وړاندې شو ویی ویل: موږ زبيده وايی چې کاکا به موږ په
مراکش کې پرېږدي او بيرته راځی.

ربعه بېله دې چې هغه ته مخه وکړي وایي: ځواب ورکړ: هر بېچاره به يوسف

اندلس ته به یې پوځې او عربو به د جمن له خپل هېواده وشړو. هورې تاویل
چې طارق دلته راغلی و ډیر پوځونه ورسره نه وو بیا هم هغه ته خدای (ج)
فتحه ورکړه. کله چې یو مسلمان له لسو کافرو سره جنگیدلی شى نو دا
دومره مسلمانانو غوماظه ولې پرېښوده، تاویل چې له قرطبي - اشبیلیې او
نورو ښارونو نه هم په لکونو مسلمانان مراکش ته تللی دوی ولې نه پاڅیدل
وته جنگیدل؟

ریښه: زویه د طارق د ملگرو سره ایمان و. خو د دې خلکو ایمان
کمزوری دی. هغوی مرگ یوه لویه بللنه او دوی له مرگه ویرېږي د هغې
زمانې یوه ادنی مسلمان له اولس سره غداری نه کوله اوس لوی لوی خلک
غداری کوي.

له ریښې نه خو گامه لرې زبیدی له المجیلا نه پوښتل: موری! یوسف
وايي زه به د بیری کپتان شم او له مراکش نه به ډیر لوی پوځ اندلس ته
راولم.

المجیلا: هو لوری! یوسف ریښتیا وایی.

زبیده: زه هم ورسره شم موری!

المجیلا: لوری ته به له هغه سره څه وکړي؟

زبیده: زه به د تپیانو زخمونه ترم مورجانی! زه به غشی ویشتل هم زده

کړم.

المجیلا: ډیره ښه ده لوری.

د گېښتۍ په بله څنډه کې د همدې بیری کپتان له بشیر بن حسن
سره خبرې کولې، د بدر بن مغیره د وروستی فتحي او شهادت په باب یې
له څو پوځیانو وروسته بیا وپوښتل: تاسو به دا جگړه تر څه وخته پورې
جاری ساتئ؟

پر هغوی به د ظلم لاس ډیر په سختی اوجت شي.
 کپتان: ستاسو د پر وړوکی دلگي د جهاد نتیجه به څه وي؟
 بشیر: د غازیانو د جگړې دوی نتیجې وي، فتحه یا شهادت.
 کپتان: زما په گومان ستاسو د فتحي پر ځای د شهادت امکانات ډیر
 دي.

بشیر: بیا هم موږ په تاران کې نه یو، په اندلس کې چې د مسلمانانو
 کوم باب زموږ په وینو وکښل شي هغه به له دې باب نه ډیر بیل وي چې د
 غرناطې خلك یې اوس د یې وسمو په اوبڼکو لیکي. راتلونکي نسلونه به
 زموږ د تاریخ د باب په لوستلو له شرمه څولې څولې نه وي، زموږ په برخه
 به ذلت ژوند نه وي.

کپتان وویل: که پروردگار ته زموږ بڼه ژوند منظور وای نو موسی غونډی
 مجاهد به نه ناکامیده، او له هغه وروسته به د غازیانو پاتې ځواک د بدر بن
 مغیره له مشرتابه نه محرومیده.

بشیر په غوسه شو ویی ویل: څوک وایی چې موسی په خپل مقصد کې
 ناکام شو، د غرناطې د خلکو ماته د موسی ماته نه ده. دا دهغو ځدارانو او
 وطن پلورو ماته ده چې د عزت په مرگ یې د ذلت ژوند خوښ کړ، دا د
 ابرعبدالله ماته وه، د هغو عساکرو او امیرانو ماته وه چې په دې دنیا کې یې
 د څو ورځی ژوندی پاتې کېدو لپاره دایمی ذلت او رسوایی ومنله، موسی
 یو مسلمان ؤ د یوه مسلمان په څیرې ژوند وکړ او د یوه یو په مرگ مړ شو.

او ته چې گومان کوی چې تقدیر ته زموږ بڼه ژوند منظور نه دی هم تیر
 وتلی یی. پروردگار د مسلمانانو په ډیر لږ شمیر پیږی پیږی د خپلو
 رحمتونو او نعمتونو باران وکړ. موږ د دنیا تر ټولو لویو ځواکونو ته ماتې
 ورکړې، آیا دا د تقدیر له بڼه نه ده چې د شاهین په ډره کې د گوت په

د اولس د خولو وروستی غشی

په اولس کی اوس هم داسی خلک شته چې مایوسی او ماته نه پیژنی، دغو خلکو د اولس وروستی مورچل ساتلی دی. دغه خلک یوازی د اندلس خلکو ته نه د ټولنی نړۍ مسلمانانو ته غږ کوی چې راشی د کفر او اسلام په دې جگړه کې زموږ سره یو ځای شئ، ددی غازیانو غږونه به تر وروستی شیبې پورې له مراکش نه تر کستان پورې د مسلمانانو راپاڅولو هڅه کوی. دغه غازیان به په همدې تمه جگړه کوی چې یوه ورځ به یی وروڼه د غفلت له خوښه راویښ شی، یوه ورځ به یی مجاهدین مرستی ته راوډانگی، که اسلامی نړۍ را په هوش نه شوه نو بیا به هم د اندلس د مسلمانانو تپاهی دوی پر غاړه نه وی، چې په خپلم وینو د بشر په تاریخ کې دا کرښې ولیکي چې کله چې ټول مسلمانان ویده وو د اندلس په یوه گوښه کې څو سربندویانو د حرم ساتنه کوله.

کپتان له لږ سوچ وروسته وویل: آیا زه ستاسو له ډلې سره یو ځای کیدای شم؟

بشیر غواب ورکړ: تاته زما د اجازی ضرورت نشته، له خپل زړه سره مشوره وکړه.

کپتان: ماله خپل زړه سره مشوره کړی ده.

غازیانو د نوی لاریښود منصور احمد تر لاریښود لاندې تر کلونو پورې جگړې ته دوام ورکړ، د شاهین دره تر دیرې مودې د دوی په وینو رنگینه وه، په وار وار د دوی توری د ظلم او وحشت د سیلاب مخې ته د سکندر دیوال شوی، کله کله به ددی سیلاب د څپو له زوره په شاتگ ته اړ شول او کله کله به ددغه سیلاب څپې د عزم او همت له کمرونو سره تر ټکر وروسته بیرته په شا ولاړې، خو اسلامی نړۍ ویده وه، د مراکش مسلمانان په خپلو

شاه، له عربو کوم محمد بن القاسم او له افغانستان نه کوم محمود غزنوی د دوی مرستی ته ورته غی، د اندلس ځمکه د شهیدانو په وینو رنگیدله، او د جبل الطارق غرونه او کمرونه د جنوب او ختیځ له لوري د کښتۍ د راتګ په انتظار وو.

تر څو چی منصور او د هغه ملګری له دښمن سره په جګړه وو د پاتې اندلس د مسلمانانو لپاره لږ اوږدې د هجرت لاری خلاصی وی. د مجاهدینو شمیر ورو ورو کمیده، بیا یی هم تر دری نسلونو پورې جګړې ته دوام ورکړ، دا جګړه هغه وخت پای ته ورسیده چې د غازیانو د رګونو وروستی څاڅکی وینه هم وڅڅیده.

توره هغه وخت، بې وسه شوه چې د پورته کولو لاس یی غوڅ شو. له هغه وروسته د وحشت او بربریت توپان په نوي ځواک راپورته شو، په اندلس کې نور د مسلمانانو لپاره له اور وینو، اوبښکو او سلګو پرته هیڅ نه وو.

د اندلس په مسلمانانو څه تیر شول؟ په هغوی کې څو لکه وو چې له شړلو نه وړاندې یی وروکې او لادونه تری واخستل شول؟ څو زړه وو چې ژوندی وسوځول شول، څومره وو چې ډیرې بدې شکنجې ورکړل شوی او وژل شول. د هغو پنځو شمیر څومره و چې په ډېولو کې ووژلې شوی؟

تاریخ موږ ته ددی ټولو پوښتنو ځواب راکوي، خو موږ ته پر دی دردناکو پیښو د خبریدو لپاره د تاریخ پانو اړولو ته ضرورت نشته، موږ د حال په هنداره کې د ماضي تصویر لیدلی شو په اندلس کې له اته سوه کاله حکومت وروسته اوس هلته یو مسلمان نشته، د قرطبی، اشبیلیې او غرناطی جوماتونه اوس هم هلته شته، خو د اذان ورکولو ژبی د تل لپاره هلته چوپې دی. د غرناطی د مشرانو غلطی تر څو تنو پورې محدوده پاتې نه شوه، دا د یوه اولس ټولنیزه اشتباه ثابت شوه. او نن د الحمرا دیوالونه د حال په ژبه وایی چې تقدیر د کوم قوم ټولنیزه گناه نه بڅیښي.

د ليکوال «ژباړن» آثار

- * : د وینو پیغام «شعری مجموعه»
  - * : د تیارو په تل کی «لنډو کیسو ټولګه»
  - * : ناټمامه کیسه «ناچاپ ټکلونه»
  - * : د جهاد په موضوعاتو څو رسالې
  - * : میرونه ګرنگونه «منځنی داستان چاپ»
  - * : له تکبیره تر فرياده «ناچاپ کالمونه»
  - * : شاهین «همدغه اثر» ژباړه
  - * : محمد بن قاسم «چاپ ته چمتو» ژباړه
  - * : د غازي کيسه «چاپ ته چمتو» ژباړه
  - * : وروستی کمر «چاپ ته چمتو» ژباړه
  - * : وروستی جګړه «چاپ ته چمتو» ژباړه
- او یو شمیر نور آثار

